

АРТУРО ПЕРЕС-РЕВЕРТЕ УЧИТЕЛЯТ ПО ФЕХТОВКА

Превод от испански: Светлана Плашокова, 2001

chitanka.info

На Карлота.
И на Рицаря с Жълтата Дреха.

„Аз съм най-учтивият човек на света.
Гордея се с това, че никога не съм бил груб на
тази земя, където има толкова много
непоносими негодници, които идват да седнат до
теб, за да ти разкажат своите несгоди и дори
да ти декламират стиховете си.“

Хайнрих   Хайне,
„Пътни картини“

Кристалът на тумбестите чаши за коняк отразяваше свещите, които горяха в сребърните канделабри. Зает с паленето на дебела пура от Вуелта Абахо, министърът изучаваше прикрито събеседника си между две всмуквания. Нямаше никакво съмнение, че този човек е негодник. Но го беше видял да спира пред вратата на „Ларди“ със свършен двуместен файтон, теглен от две великолепни английски кобили, а на фините и поддържани пръсти, които сваляха гривната на пурата, блестеше златен пръстен с едър брилянт. Всичко това, заедно с елегантната безцеремонност и точните сведения, които беше разпоредил да му съберат за него, го поставяха автоматично в групата на изисканите негодници. Но за министъра, който далеч не се считаше за краен по въпросите на етиката, негодниците не бяха еднакви. Степента на обществено одобрение на всеки един от тях беше в пряка връзка с качествата и финансовото им състояние. Още повече, ако за сметка на това малко насилие над морала се придобиваха съществени материални облаги.

— Трябват ми доказателства — каза министърът, но това бяха само думи. Очевидно беше убеден предварително — след като вечерята бе за негова сметка. Събеседникът му се усмихна едва забележимо, като човек, който е чул точно това, което е очаквал. Продължаваше да се усмихва, когато подръпна безупречно белите

маншети на ризата си, които привличаха погледа с ръкавели от искрящи диаманти и бръкна във вътрешния джоб на сюртука.

— Доказателства, естествено — каза той тихо, с лека ирония.

Пликът, залепен с червен восък, без печат, остана на ленената покривка, успоредно с ръба на масата, близо до ръцете на министъра. Той не го докосна, сякаш се боеше от някаква зараза, а се ограничи да погледне събеседника си и каза:

— Слушам ви.

Другият вдигна рамене и направи неясен жест по посока на плика. Изглежда съдържанието беше престанало да го интересува от момента, в който напусна ръцете му.

— Не знам — каза той, сякаш всичко това не беше от значение.

— Имена, адреси... Хубав списък, предполагам. Хубав за вас. Нещо, с което агентите ви ще могат да се забавляват известно време.

— Фигурират ли всички замесени?

— Нека кажем, че тук са всички, които трябва да фигурират. В края на краищата, намирам за уместно да управлявам благоразумно капитала си.

С последните думи усмивката се появи отново. Този път тя беше изпълнена с дързост и министърът се почувства раздразнен.

— Господине, оставам с впечатление, че гледате на въпроса някак лековато. Положението ви...

Остави изречението недовършено, като заплаха. Другият изглеждаше изненадан. След това направи гримаса.

— Да не би да искате — каза той, след като се замисли за миг — да дойда, за да получа своите тридесет сребърника като Юда, скърбящ и уплашен. В края на краищата, вие не ми давате друга възможност.

Министърът сложи ръка върху плика.

— Бихте могли да откажете да сътрудничите — намекна той, с пура между зъбите. — Би било дори героично.

— Да, бих могъл — господинът изпи до дъно чашата с коняк, стана и взе бастуна и цилиндъра от близкия стол. — Но героите обикновено умират. Или се разоряват. А моят случай е такъв, че имам прекалено много за губене — нещо, което вие знаете по-добре от всеки друг. На моите години и с моята професия благоразумието е

за предпочитане пред добродетелта, то е инстинкт. Така че съм решил да оправдая сам себе си.

Нямаше стискане на ръце, нито думи на сбогуване. Само стъпки по стълбите и шум на файтон, който потегли долу, под дъжда. Когато министърът остана сам, разчупи червения восък на плика, сложи очилата си и се приближи към светлината на един канделабър. На два пъти спря, наслаждавайки се на коняка, докато разсъждаваше върху съдържанието на документа. След като привърши с четенето, остана известно време седнал, сред кълбата дим от пурата. После погледна меланхолично мангала, който топлеше малкото сепаре, изправи се бавно и се доближи до прозореца.

Чакаха го дълги часове работа и тази перспектива го накара да изтърси под нос една съдържаща ругатня. Ледените върхове на Гуадарама изсипваха върху Мадрид студен порой през тази декемврийска нощ на 1866, когато в Испания царуваше Нейно Католическо Величество доня Исабел II.

ПЪРВА ГЛАВА

БОЯТ

„Боят между мъже на честта под ръководството на учител, воден от същите чувства, е едно от забавленията, присъщи на добрия вкус и изисканото възпитание.“

Много по-късно, когато Хайме Астарлоа поиска да събере разпилените части от трагедията и се опита да си спомни как започна всичко, в паметта му първо се появи образът на маркиза. И онази галерия, отворена към парка Ретиро, и първите горещини на лятото, които влизаха на талази през прозорците, тласкани от толкова ярка светлина, че се налагаше да присвиват очи, когато тя раняваше полирания гард на рапирите.

Маркизът не беше във форма. Пръхтеше като пробит мех, а под нагръдника му се виждаше подгизналата от пот риза. Това несъмнено беше изкупление, задето бе прекалил предната нощ, но Хайме Астарлоа, както обикновено, се въздържа да прави неуместни коментари. Личният живот на клиентите му не беше негова работа. Ограничи се да контрира един много лош удар, от който всеки начинаещ би се изчервил, и се хвърли напред. Гъвката италианска стомана се огъна от стремителния удар в гърдите на противника.

— Туш, ваше превъзходителство.

Луис де Аяла-Велате и Вайеспин, маркиз де лос Алумбрес, сподави едно кастилско проклятие и побеснял изтръгна маската, която предпазваше лицето му. То беше сгърчено, зачервено от жегата и усилието. Едри капки пот се стичаха от корените на косата и мокреха веждите и мустаците му.

— Проклетата ми стойка, дон Хайме — в гласа на аристократа имаше известна доза унижение. — Как успявате? За по-малко от

четвърт час за трети път ме побеждавате.

Хайме Астарлоа скромно вдигна рамене. Когато си свали маската, в ъглите на устните му, под прошарените мустаци, се изписа лека усмивка.

— Днес не ви е ден, ваше превъзходителство.

Луис де Аяла се изсмя по младежки и тръгна с едри крачки през галерията, украсена с ценни фламандски гоблени и колекции от старинни шпаги, рапири и саби. Имаше гъста чуплива коса, която приличаше на лъвска грива. Всичко в него беше жизнено, пищно: едро и силно тяло, мощен и плътен глас, склонност към помпозни жестове, страстни пориви и весело другарство. Четиридесетгодишен, ерген, представителен — и както твърдяха, — притежател на забележително състояние, играч и непоправим женкар, маркиз де лос Алумбрес беше прототип на аристократа гуляйджия, който често се срещаше в Испания през XIX век: не беше прочел нито една книга през живота си, но можеше да изрецитира наизуст родословното дърво на всички известни коне по хиподрумите на Лондон, Париж и Виена. Що се отнася до жените, скандалите, с които от време на време даряваше мадридското общество, бяха любима тема в салоните, вечно жадни за новини и слухове. Носеше годините си като никой друг и само споменаването на името му беше достатъчно, за да предизвика у дамите романтични пориви и бушуващи страсти.

Истината е, че маркиз де лос Алумбрес се беше превърнал в легенда в двора на Нейно Католическо Величество. Зад ветрилата се шушнеша, че по време на някакъв гуляй водил бой с ножове в една кръчма на „Куатро Каминос“, което не беше вярно, и че е приютил в чифлика си край Малага сина на един екзекутиран прочут разбойник — което си беше самата истина. За политическия му живот се говореше малко, защото беше кратък, но женските му истории не слизаха от устата на хората в града и се говореше, че някои високопоставени съпрузи имат доста основателни причини, за да му поискат удовлетворение, но дали ще се решат или не — това беше вече друг въпрос. Четирима или петима бяха изпращали секундант, по-скоро заради общественото мнение, отколкото заради друго, и тази постъпка, освен задължителното ранно ставане, неизменно им беше коствала да посрещнат утрото, напоявайки с кръвта си поляните в околностите на Мадрид. Злите езици говореха, че измежду тези, които

могат да му искат удовлетворение, е и самият принц-консорт. Но всички знаеха, че ако дон Франсиско де Асис беше склонен към нещо, то не беше да ревнува августейшата си съпруга. В края на краищата, това дали самата Исабел II беше устояла на безспорното очарование на маркиз де лос Алумбрес или не, беше тайна, която принадлежеше единствено на предполагаемите замесени или на изповедника на кралицата. Що се отнася до Луис де Аяла, той нито имаше изповедник, нито, по собствените му думи, изпитваше някаква дяволска нужда от него.

Маркизът си свали капитонираната жилетка, за да остане по риза и остави рапирата върху една масичка, на която един прислужник безшумно беше поставил сребърен поднос с бутилка.

— Достатъчно за днес, дон Хайме. И един удар не мога да направя като хората, така че свивам знамената. Да пийнем по един херес^[1].

Питието след ежедневния час по фехтовка, се беше превърнало в ритуал. Хайме Астарлоа, с маска и рапира под мишница, се приближи към домакина си и пое чашата от инкрустиран кристал, в която хересът блестеше като течено злато. Аристократът вдъхна с наслада аромата.

— Трябва да признаем, учителю, че в Андалусия умеят да бутилират добре нещата — потопаи устни в питието и доволно премлясна с език. — Погледнете го срещу светлината: чисто злато, испанско слънце. Тия боклуци, които се пият в чужбина, с нищо не са по-добри.

Дон Хайме се съгласи доволно. Харесваше Луис де Аяла, както и това, че той го наричаше учител, макар да не му беше точно ученик. Всъщност, де лос Алумбрес беше един от най-добрите фехтувачи в Двора и от много години нямаше нужда да взима уроци от когото и да било. Връзката му с Хайме Астарлоа беше от друг характер: аристократът обичаше фехтовката със същата страст, която изпитваше към хазарта, жените и конете. По тази причина прекарваше един час дневно в здравословни упражнения с рапира в ръка, дейност, която предвид нрава и заниманията му, се оказваше от друга страна изключително полезна при разрешаване на въпроси на честта. За да разполага с противник на неговата висота, Луис де Аяла беше се обърнал преди пет години към най-добрия учител по фехтовка в Мадрид — дон Хайме беше известен като такъв, макар модните

фехтувачи да намираха стила му за твърде класически и архаичен. Така всяка сутрин, с изключение на събота и неделя, точно в десет часа, учителят по фехтовка отиваше в резиденцията на аристократа, двореца Виляфлорес. Там, в просторната галерия за фехтовка, построена и оборудвана по всички правила на изкуството, маркизът се отдаваше с ожесточено упорство на атаките, макар обикновено да побеждаваха ловкостта и талантът на учителя. Но като всеки играч от класа, Луис де Аяла умееше да губи. Освен това се възхищаваше на необикновената ловкост на стария фехтувач.

Аристократът попипа торса си с болезнен жест и въздъхна.

— Добре ме наредихте днес, учителю... Ще ми трябват няколко разтривки със спирт след това, което направихте.

Хайме Астарлоа се усмихна скромно.

— Нали ви казах, че днес не ви е ден, ваше превъзходителство.

— Разбира се, че не. Ако рапирите нямаха топче на върха, вече щях да съм хвърлил топа. Опасявам се, че не бях съвсем достоен противник.

— Гуляйджийството се плаща.

— Така си е. Особено на моята възраст. Вече не съм младок, по дяволите. Но положението е неспасяемо, дон Хайме... Никога няма да отгатнете какво ми е.

— Предполагам, че ваше превъзходителство е влюбен.

— Именно — въздъхна маркизът и си наля още херес. — Влюбен съм като ученик. До уши.

Учителят по фехтовка се изкашля и поглади мустак.

— Ако изчислявам правилно — каза той, — този месец ви е за трети път.

— Това е най-малкото. Важното е, че когато се влюбя, се влюбвам истински. Като някой хлапак. Разбирате ли какво искам да ви кажа?

— Отлично. Дори без да е казано поетично, ваше превъзходителство.

— Странно е. С годините се влюбвам по-всеотдайно, това е по-силно от мен. Ръката продължава да е здрава, но сърцето е слабо, както казват класиците. Ако ви разкажа...

И тук маркиз де лос Алумбрес започна да описва с недомлъвки и многозначителни намеци завладяващата страст, която го беше оставила

без дъх в ранните часове на утрото. Истинска дама, разбира се. А съпругът ѝ — пълно нещастие.

— С две думи — по лицето на маркиза плъзна цинична усмивка — днес не съм във форма заради греховете си.

Дон Хайме поклати глава иронично и снизходително.

— Фехтовката е като причестяването — смърри го той с усмивка. — Трябва да се практикува в съответното разположение на тялото и духа. Нарушаването на този върховен закон носи в себе си наказанието.

— По дяволите, учителю. Това трябва да си го запиша.

Хайме Астарлоа поднесе чашата към устните си. Видът му контрастираше с якото телосложение на клиента му. Учителят по фехтовка, отдавна прехвърлил петдесетте, беше среден на ръст, а прекомерната слабост му придаваше привидна крехкост, опровергана от здравината на крайниците му, сухи и възлести като лозови клони. Леко орловият нос под откритото и благородно чело, бялата, но все още буйна коса, фините и добре поддържани ръце излъчваха спокойно достойнство. То се подчертаваше от сериозното изражение на сивите му очи, обградени от безброй малки бръчици, които се скупчваха около тях, когато се усмихнеше, и ги правеха много живи и симпатични. Мустаците му бяха грижливо оформени, по старата мода, и това не бе единственият анахронизъм в него. Средствата му позволяваха да се облича сносно, но той го правеше с декадентска елегантност, чужда на всякакви моди: костюмите му, дори и най-новите, бяха с кройка от преди двайсет години, което за неговата възраст беше дори израз на добър вкус. Всичко това създаваше впечатлението, че старият учител по фехтовка сякаш е застинал във времето, безразличен към новостите на бурната епоха, в която живее. Истината е, че беше много доволен от това, по причини, които и той самият не би могъл да обясни.

Прислужникът донесе два легена с вода и кърпи, за да се измият учителят и клиентът. Луис де Аяла свали ризата си: върху мощния му торс, все още блестящ от пот, се виждаха червените следи на рапирата.

— В името на Луцифер, учителю, направили сте ме на решето... Само като си помисля, че ви плащам за това!

Хайме Астарлоа избърса лицето си и погледна маркиза доброжелателно. Луис де Аяла миеше гърдите си и пръхтеше.

— Разбира се, че политиката нанася повече удари — добави той.
— Знаете ли, че Гонсалес Браво^[2] ми предложи да заема отново мястото си в парламента? Казва, че има предвид някой нов пост. Сигурно е затънал до шия, щом е принуден да прибегне до човек като мен.

Учителят по фехтовка направи жест на жив интерес. Но всъщност политиката не го вълнуваше.

— И какво мисли да прави ваше превъзходителство?

Маркиз де лос Алумбрес вдигна рамене с презрение.

— Какво да правя? Абсолютно нищо. Казах на почитаемия ми съименник къде да си завре този пост. Не с тези думи, естествено. Аз съм човек на живота и предпочитам да бъда край някоя игрална маса в кое да е казино и да ме гледат две красиви очи. От всичко останало си имам достатъчно.

Луис де Аяла беше работил като депутат в Кортесите^[3] и за кратко време беше заемал важния пост на секретар в Министерството на вътрешните работи по време на последните правителства на Нарваес^[4]. Уволнението му, три месеца след заемане на поста, съвпадна със смъртта на министъра Вайеспин Андреу — негов вуйчо. Малко след това Аяла подаде оставка, този път доброволно, от мястото си в Конгреса и напусна редовете на умерената партия, в която дотогава беше членувал равнодушно. Изразът „стига ми толкова“, произнесен от маркиза в компанията му в „Атенео“, беше станал известен и се използваше в политическия език, за да се изрази дълбоко разочарование от мрачната национална действителност. Оттогава маркиз де лос Алумбрес стоеше настрана от всякаква обществена дейност, отказваше да участва в гражданско-военните съглашения, които следваха едно след друго в рамките на различните кабинети на монархията и се ограничаваше да наблюдава с усмивка на дилетант как преминават политическите вълнения. Живееше на високи обороти и губеше огромни суми на игралните маси, без да му мигне окото. Ключарите говореха, че непрекъснато е на ръба на фалита, но Луис де Аяла винаги успяваше да възвърне състоянието си и както изглежда, разполагаше с неподозирани ресурси.

— Как върви търсенето на Граала, дон Хайме?

Учителят по фехтовка, който си закопчаваше ризата спря и погледна събеседника си печално.

— Не много добре. Предполагам, че „зле“ е най-точната дума... Често се питам дали задачата не е извън моите възможности. Трябва честно да призная, че има моменти, в които с удоволствие бих се отказал от нея.

Луис де Аяла приключи с миенето, прекара хавлиената кърпа през гърдите си и взе чашата с херес, която беше оставил на масата. Почука с нокти по кристала, доближавайки го със задоволство до ухото си.

— Глупости, учителю. Глупости. Вие сте в състояние да осъществите това амбициозно намерение.

Тъжна усмивка се появи на устните на учителя по фехтовка.

— Бих искал да притежавам увереността ви, ваше превъзходителство. Но на моята възраст има прекалено много неща, които рухvat... Дори вътре в човека. Започвам да си мисля, че моят Граал не съществува.

— Глупости.

От много години Хайме Астарлоа работеше върху един „Трактат за изкуството на фехтовката“, който според тези, които познаваха неговите изключителни способности и опит, щеше да бъде без съмнение едно от основните произведения по темата, сравними единствено със студиите на големите майстори като Гомар, Гризие и Лафожер. Но напоследък самият автор беше започнал да изпитва сериозни колебания относно собствената си способност да синтезира в ръкописа онова, на което беше посветил живота си. Освен това имаше и едно обстоятелство, подсилващо вътрешното му безпокойство. За да бъде най-ненадминатото произведение по тази тема, беше необходимо то да съдържа съвършения удар, неотразимата атака, най-пречистеното творение на човешкия талант, образец на вдъхновение и резултатност. На неговото търсене се беше посветил дон Хайме от първия ден, в който кръстоса рапира с противник. Но „търсенето на Граала“, както той сам го наричаше, до момента беше безрезултатно. И тръгвайки вече по склона на физическия и интелектуален упадък, старият учител по фехтовка усещаше как силата започва да изчезва от все още калените му ръце и как талантът, който вдъхновяваше професионалните му движения чезне под тежестта на годините. Почти всеки ден, в самотата на скромния си кабинет, приведен под светлината на газена лампа над пожълтелите от времето листове,

Хайме Астарлоа се опитваше безрезултатно да изтръгне от гънките на съзнанието си онзи ключ, за който необяснимата интуиция му подсказваше, че е скрит някъде, откъдето упорито не иска да излезе. Така прекарваше много нощи буден до изгрева. В други, изтръгнат от съня поради внезапно вдъхновение, ставаше по риза, грабваше с отчаяна необузданост една от рапирите и заставахе пред огледалата, които покриваха стените на малката му галерия. Там, опитвайки се да изясни това, което допреди няколко минути беше само бегла идея в съзнанието му, се задълбочаваше в агонизиращо и безполезно търсене, като премерваше своите движения и интелект в мълчалив дуел със собствения си образ, чието отражение сякаш му се усмихваше подигравателно в тъмнината.

Хайме Астарлоа излезе на улицата с калъфа рапири под мишница. Утрото беше много горещо. Мадрид чезнеше под безмилостните лъчи на слънцето. На сбирките всички разговори се въртяха около горещината и политиката: високите температури се споменаваха само като въведение, след което се изброяваха едно след друго текущите съзаклятия, немалка част от които бяха обществена тайна. В онова лято на 1868 всички заговорничеха. Старият Нарваес беше умрял през март и Гонсалес Браво се смяташе за достатъчно силен, за да управлява с твърда ръка. В двореца Ориенте кралицата хвърляше огнени погледи към младите офицери от гвардията си и страстно се молеше, подготвяйки лятната си ваканция на север. За други единственият начин да летуват беше в изгнание — по-голямата част от изтъкнатите личности като Прим, Серано, Сагаста или Руис Сориля^[5] бяха заточени, интернирани или под дискретно наблюдение, докато организираха едно голямо нелегално движение, наречено „Испания на честта“. Всички бяха единодушни, че дните на Исабел II са преброени и ако най-умерените очакваха кралицата да абдикира в полза на сина си Алфонсито, радикалите не криеха републиканските си възжеления. Говореше се, че всеки момент дон Хуан Прим ще дойде от Лондон, но легендарният герой от Кастийехос вече беше идвал два пъти и се беше видял принуден да си плюе на петите. Както се пееше в една модна песен, смокинята не беше узряла. Други обаче мислеха, че

смокинята е започнала да загнива от толкова висене на дървото. Всичко беше въпрос на мнение.

Скромните доходи не му позволяваха излишен лукс, така че Хайме Астарлоа поклати отрицателно глава на кочияша, който му предложи услугите на разнебитения си файтон. Тръгна по булевард „Прадо“ сред безцелно скитащите минувачи, които търсеха сянката на дърветата. От време на време се натъкваше на познато лице, което поздравяваше учтиво, като сваляше със старомоден жест сивия си цилиндър. Бавачки в униформи разговаряха на групи, насядали по дървените пейки, докато наблюдаваха отдалеко деца в моряшки костюмчета, които тичаха около фонтаните. Някои дами се разхождаха в открити файтони, като се предпазваха от слънцето с чадъри, поръбени с дантела.

Макар да беше облечен с лек летен сюртук, дон Хайме се задушаваше от жегата. Имаше уроци с още двама ученици в домовете им. Всички бяха младежи от добри семейства, чиито родители считаха фехтовката за едно от малкото здравословни и благородни занимания, които един джентълмен може да упражнява, без това да накърни семейната чест. С тези хонорари и с получаваните от още трима-четирима клиенти, които ходеха следобед в галерията му, учителят по фехтовка водеше прилично съществуване. В края на краищата, личните му разходи бяха минимални: наемът на жилището на улица „Бордадорес“, обяд и вечеря в една близка странноприемница, кафе и половин препечено хлебче в „Прогресо“... Платежното нареждане, подписано от маркиз де лос Алумбрес, което неизменно получаваше на всяко първо число на месеца, му позволяваше да си осигурява някои допълнителни удобства, а също и да заделя една малка сума, благодарение на която нямаше да свърши дните си в приют, когато възрастта няма да му позволява да упражнява професията си. А това, както често си мислеше с тъга, щеше да се случи скоро.

Граф де Суека, депутат в Кортесите, чийто по-голям син беше един от малкото ученици на дон Хайме, се разхождаше на кон, обут във великолепни английски ботуши за езда.

— Добър ден, учителю — преди шест-седем години де Суека беше един от учениците му. Поради някаква неприятност, в която се

беше забъркал, се наложи да потърси услугите на Хайме Астарлоа, за да усъвършенства стила си в навечерието на дуела. Резултатът беше задоволителен, противникът му получи няколко сантиметра стомана в тялото си и оттогава графът поддържаше с учителя по фехтовка сърдечна връзка, в която сега се беше включил и синът му. — Виждам, че носите под мишница професионалните си инструменти... Предполагам, че правите сутрешната си обиколка.

Дон Хайме се усмихна и погали нежно калъфа с рапирите. Събеседникът му го беше поздравил, докосвайки периферията на шапката си, любезно, но без да слиза от коня. Още веднъж си помисли, че с редки изключения като Луис де Аяла, отношението на клиентите към него беше винаги такова — любезно, но с изкусно поддържана дистанция. В края на краищата на него му се плащаше за услугите. Но учителят по фехтовка беше достатъчно възрастен, за да не се чувства оскърбен от това.

— Както виждате, дон Мануел, наистина ме срещате насред сутрешната ми обиколка, в плен на този задушен Мадрид. Но работата си е работа.

Де Суека, който никога през живота си не беше работил, направи жест, за да покаже, че разбира и потисна едно нетърпеливо движение на красивата си кобила. Гледаше разсеяно наоколо, приглаждаше брадата с кутрето си и следеше с поглед едни дами, които се разхождаха край оградата на ботаническата градина.

— Как се държи Манолито? Надявам се да напредне.

— Напредва, напредва. Момчето има качества. Все още е твърде необуздан, но на неговите шестнайсет години това може да се счита за добродетел. Времето и дисциплината ще го закалят.

— Във ваши ръце е, учителю.

— За мен е чест, ваше превъзходителство.

— Приятен ден.

— И на вас. Моите почитания на госпожа графинята.

— Ще ѝ предам.

Графът продължи по пътя си, а дон Хайме — по своя. Качи се по улица „Уертас“ и се спря за малко пред витрината на една книжарница. Купуването на книги беше една от страстите му, но беше също и лукс. А той можеше да си позволява луксове само от време на време. Загледа се в любов в златните букви върху кожените подвързии и въздъхна

меланхолично при спомена за времената, когато не беше нужно да се съобразява непрекъснато с несигурното си финансово състояние. И като реши да се върне в настоящето, пхна пръсти в джоба на жилетката и погледна часовника си, който носеше на края на дълга златна верижка, останала от по-добри времена. След петнадесет минути трябваше да се представи в дома на дон Матиас Солдевиля — платове „Братя Солдевиля“, доставчици на Кралския двор и на отвъдморските земи — и да посвети един час, за да втълпи с усилие в глупавата глава на сина му Салвадорин някои познания по фехтовка: „Защита, атака, напред... Едно, две, Салвадорин, едно, две, така, ритъм, финт, добре, не играй с оръжието, ответ, така, защита, лошо, много лошо, ужасно лошо, още веднъж, закрий се, едно, две, ответ, изтегли, напред. Напредва пиленцето, дон Матиас, напредва. Още е зелено, но има интуиция, способности. Време и дисциплина е единственото, от което се нуждае...“. Пълно обслужване за шейсет реала^[6] на месец.

Слънчевите лъчи падаха косо и сенките играеха по паважа. По улицата мина продавач на вода, предлагайки на висок глас освежаващата си стока. Седнала до кошници със зеленчуци и плодове, една зарзаватчийка дишаше тежко под сянката и разпъждаше с механичен жест рояка мухи, който хвърчеше наоколо. Дон Хайме свали шапката си, за да избърше потта с една стара кърпа, която извади от ръкава. Загледа се за миг във военния герб, избродиран със синя нишка — вече избеляла от времето и непрестанното пране — върху изтърканата от употреба коприна и продължи пътя си нагоре по улицата с приведени рамене под безмилостното слънце. Сянката му беше само едно малко, тъмно петно в краката му.

„Прогресо“ не беше най-подходящото наименование за това заведение. Половин дузина кръгли масички от очукан мрамор, стогодишни столове, дървен под, който скърцаше под краката, прашни завеси и сумрак. Фаусто — старият управител, дремеше до вратата на кухнята, от която се носеше приятният аромат на врящо кафе. Една мършава котка с гуреливи очи се промъкваше крадешком под масите, дебнейки за мишки. През зимата заведението непрекъснато миришеше на влага, а по тапетите жълтееха големи петна. В тази обстановка

клиентите почти винаги стояха с връхните си дрехи — откровен упрек към грохналата желязна печка, която едва червенееше в един ъгъл.

През лятото беше различно. Кафене „Прогресо“ беше оазис на сянка и прохлада в мадридските жеги, сякаш съхраняваше зад стените и тежките завеси студа, който се настаняваше в заведението през зимните дни. Тази беше причината, поради която скромната компания на Хайме Астарлоа се настаняваше там всеки следобед, щом започнеха летните жеги.

— Вие изопачавате думите ми, дон Лукас. Както обикновено.

Агапито Карселес имаше вид на разпопен свещеник, какъвто и беше. Когато спореше, вдигаше високо показалец, сякаш посочваше небето за свидетел — навик, придобит през краткия период, в който — поради необяснима небрежност, за която епископът в неговата епархия все още съжаляваше — църковните власти му бяха разрешили да проповядва от амвона. Живееше зле със заеми от познати или пишеше пламенни радикални речи във вестници с малък тираж под псевдонима *Патриота с намордник*, с което хората от компанията му често си правеха шеги. Обявяваше се за републиканец и федералист, рецитираше сонети срещу монархията, съчинени от самия него и пълни със сквернословия, разправяше наляво и надясно, че Нарваес е тиранин, Еспартеро^[7] — страхливец и че Серано и Прим му се струват подозрителни, цитираше ни в клин ни ръкав на латински, и непрекъснато споменаваеше Русо, от когото не беше прочел нито ред. Мразеше духовенството и монархията и страстно поддържаше тезата, че решаващ принос за историята на човечеството имат печатарската машина и гилотината.

Троп. Троп. Троп. Дон Лукас Риосеко потропваше с пръсти по масата, нетърпението му беше очевидно. Засукваше мустак, загледан в петната по тавана, сякаш очакваше да намери в тях достатъчно търпение, за да изслуша безумиците на своя събеседник.

— Работата е ясна — отсъждаше Карселес. — Русо е дал отговор на въпроса дали човек е добър или лош по природа. И неговите изводи, господа, са смазващи. Смазващи, дон Лукас, разберете го най-последно. Всички хора са добри, значи трябва да бъдат свободни. Всички хора са свободни, значи трябва да са равни. И тука следва най-хубавото: всички хора са равни, ergo^[8] са суверенни. Именно. От тази естествена доброта на човека произлизат свободата, равенството и националният

суверенитет. Останалото — удар с юмрук по масата — са празни приказки.

— Но има и лоши хора, скъпи ми приятелю — намеси се лукаво дон Лукас, сякаш току-що бе уловил Карселес в собствения му капан.

Журналистът се усмихна презрително и с олимпийско спокойствие.

— Естествено. Нима някой се съмнява? Пред очите ни са примерите с война от Лоха^[9], който се пържи в ада, Гонсалес Браво и кликата му, Дворът. Обичайните препятствия, както знаете. Е, добре. За да се справи с всички тях, френската революция изобрети забележителен инструмент: едно острие, което се вдига и пада. Трак. В архива. Трак. В архива. Така се елиминират всички пречки, и традиционните, и другите. *Nox atra cava circumvolat umbra.*^[10] А за свободните хора, равноправни и независими — светлината на разума и на прогреса.

Дон Лукас беше възмутен. Човек от добро, но обедняло семейство, надут и със слава на мизантроп, той гонеше шейсетте. Беше вдовец без деца, без състояние и всички заеха, че не е виждал сребърна монета от времето на покойния Фернандо VII, и че живее с нищожна рента, благодарение на милосърдието на някакви добри съседки. Затова пък много внимаваше да запазва приличие. Малкото му костюми бяха винаги безупречно изгладени и всичките му познати се възхищаваха на елегантността, с която връзваше единствената си вратовръзка и закрепяше на лявото си око монокъл. Идеите му бяха свръхконсервативни: самоопределяше се като монархист, католик и човек на честта. С Агапито Карселес винаги се хващаха гуша за гуша.

Освен Хайме Астарлоа, останалите събеседници бяха Марселино Ромеро — учител по пиано в един девически колеж, и Антонио Кареньо — чиновник в службата по снабдяване. Ромеро беше незначителен, туберкулозен, чувствителен и меланхоличен. Надеждите му да си извоюва име в музикалния свят още преди време се бяха свели до обучаване на двајсетина девойки от добри семейства как да дрънкат прилично на пиано. Що се отнася до Кареньо, той беше червенокос и слаб индивид, с отлично оформена рижава брада, сурово изражение и неразговорчив. Правеше се на конспиратор и масон, макар че не беше нито едното, нито другото.

Дон Лукас засука пожълтелите си от никотина мустак и прониза Карселес с поглед.

— Току-що за кой ли път направихте — каза той хапливо — обичайното си деструктивно представяне на националната действителност. Никой не ви го е искал, но трябваше да го понесем. Добре. Без съмнение ще го видим утре публикувано в някой от тия революционни пасквили, които ви приютяват на смехотворните си страници... Чуйте, приятелю Карселес. И аз за кой ли път ви казвам — не. Отказвам да слушам аргументите ви. Вие решавате всички проблеми с обезглавяване. Добър министър на вътрешните работи ще бъдете!... Не забравяйте какво направи любимата ви тълпа през тридесет и четвърта: осемдесет монаси, убити от простолюдието, насъскано от демагози без капка съвест.

— Осемдесет ли казвате? — Карселес обичаше да изважда дон Лукас от равновесие, което се случваше ежедневно. — Малко ми се струват. Знам какво говоря. И още как! Познавам расото отвътре, и още как! Духовенството и Бурбоните — няма почтен човек, който да издържи в тази страна.

— Вие, разбира се, бихте я оправили, като приложите познатите ви формули...

— Имам една-единствена: Бурбоните и поповете — под ножа и в гроба. Фаусто, още пет препечени филийки — дон Лукас плаща.

— Хич не си въобразявайте — благородният старец се облегна на стола с палци в джобовете на жилетката и с монокъл, свирепопо впит под веждата. — Готов съм да платя всичко за приятелите си винаги, когато имам средства, а случаят не е такъв. Но отказвам да черпя един фанатизиран предател на родината.

— Предпочитам да бъда фанатизиран предател на родината, както вие казвате, отколкото да прекарам живота си крещейки „да живеят тираните“!

Останалите събеседници решиха, че е дошъл моментът да се намесят. Хайме Астарлоа призова: „спокойствие, господа“, докато разбъркваше кафето си с лъжичката. Пианистът Марселино Ромеро излезе от меланхоличното съзерцание на облака мухи, за да помоли за умереност и се опита да въведе безуспешно музиката като алтернативна тема.

— Не се отклонявайте — пресече го Карселес.

— Не се отклонявам — запротестира Ромеро. — Музиката също има социално съдържание. Създава равенство в сферата на чувствителността, разкъсва граници, обединява народите...

— Единствената музика, която този господин приема, е химнът на Риего^[11]!

— Да не започваме отново, дон Лукас.

Котката реши, че вижда мишка и скочи да я търси между краката на събеседниците. Антонио Кареньо си беше намокрил показалеца в една чаша с вода и чертаеше тайнствени знаци върху изтъркания мрамор на еднокраката масичка.

— Във Валенсия — нали знаете кой. Във Валядолид — мисля, че се досещате. Казват, че в Кадис Топете^[12] е приел емисари, ама може ли човек да знае. А Прим се появява тук, когато най-малко го очакваме. Този път ще стане една каша!

И започна да описва, загадъчно и пестеливо поредната конспирация, която (честна дума, господа) му беше известна благодарение на някои поверителни сведения, които му бяха доверили изтъкнати личности от неговата ложа, чиито имена предпочиташе да премълчи. Фактът, че интригата, за която говореше, беше обществено достояние, като половин дузина други, не намаляваше ни най-малко ентусиазма му. С тих глас, хвърляйки скрити погледи наоколо, с недомлъвки и други обичайни предпазни мерки, Кареньо започна да изрежда подробностите на начинанието, в което той беше затънал до шия, или почти. Ложите — обикновено говореше за ложите със същата фамилиарност, с която други говореха за роднините си — много са се раздвижили. Разбира се, никакъв Карлос VII, освен това, без стария Кабрера, Монтемолин далеч не беше човек от такъв мащаб.^[13] Алфонсито — отхвърлен, стига толкова Бурбони. Може би някой чуждоземен принц, конституционна монархия и тъй нататък, макар да се говореше, че Прим клони към зетя на кралицата — Монпансие. Или ако не — славната федерална република, която ще направи приятеля Карселес толкова щастлив.

— Славна и федерална — отбеляза журналистът и погледна дон Лукас с нескрита злонамереност. — За да разберат лакеите как се правят тези работи.

Дон Лукас прие предизвикателството. Беше твърде лесна мишена, когато дойдеше ред на оскърбленията.

— Така, така — възкликна той с унило сумтене. — Федерална, демократична, антиклерикална, свободомислеща, простолюдна и дяволска. Всички равни и една гилотина на Пуерта дел Сол^[14], а дон Агапито ще управлява забележителния механизъм. Ни Кортеси, ни дявол. Народни събрания на „Куатро Каминос“, във Вентас, във Валиекас, в Карабанчел... Това е, което предлагат съмишлениците на господин Карселес. Ние сме Африката на Европа!

Дойде Фаусто с препечените хлебчета. Хайме Астарлоа топна замислен своето в кафето. Страшно го отегчаваха безкрайните спорове, които водеха събеседниците му, но те не бяха ни по-лоша, ни по-добра компания от всяка друга. Двата часа, които всеки следобед прекарваше с тях, му помагаша поне да облекчи самотата си. С всичките си недостатъци, мърморещи и кисели, говорейки каквото им хрумне срещу всичко живо, те поне си даваха един на друг възможността да споделят на глас разочарованията си. В малката компания всеки намираше мълчаливата утеха, че собственият му провал не е изолиран факт, а споделен повече или по-малко от другите. Това ги сплотяваше повече от всичко и ги караше да не пропускат ежедневните си сбирки. Въпреки честите спорове, политическите им разногласия и различните характери, петимата събеседници хранеха странна солидарност един към друг. Макар всеки от тях да би я отрекъл открито, тя можеше да се сравни със солидарността между онези самотни същества, които се притискат едни о други в търсене на топлина.

Дон Хайме се огледа наоколо и очите му срещнаха тези на учителя по музика, сериозни и нежни. Марселино Ромеро гонеше четиридесетте, и от две години се измъчваше от една невъзможна любов към почтена майка, чиято дъщеря беше получила при него началните си познания по музика. Но връзката учител — ученичка — майка беше приключила преди месеци и бедният човек минаваше всеки ден под един балкон на улица „Орталеса“, понасяйки стоически своята несподелена и безнадеждна нежност.

Учителят по фехтовка се усмихна на Ромеро със симпатия, а той му отвърна разсеяно, несъмнено потънал в собствените си терзания. Дон Хайме си помисли, че е невъзможно да не се намери поне една горчиво-сладка сянка на жена в паметта на всеки мъж. И той си имаше своята, но оттогава беше минало вече много време.

Часовникът на пощата удари седем пъти. Котката така и не успяваше да намери търсената мишка, а Агапито Карселес рецитираше един сонет от неизвестен автор, посветен на покойния Нарваес, чието авторство се опитваше да си припише сред подигравателния скептицизъм на присъстващите:

*Ако някога на път за Лоха
намериш андалуска шапка на земята...*

Дон Лукас открито се прозяваше, повече за да подразни приятеля си, отколкото поради друго. Две елегантни дами минаха по улицата, покрай прозореца на кафето, и без да спират хвърлиха поглед вътре. Всички събеседници се поклониха учтиво, с изключение на Карселес, съсредоточен в декламирането:

*поспри се, страннико,
че там почива, слава Богу,
героят целеустремен,
от Испания Алжир направил...*

Един амбулантен търговец вървеше по улицата, предлагаше захарни близалки от Хавана, и от време на време се обръщаше, за да прогони няколко раздърпани хлапета, които вървяха подир него, вперили жадни погледи в стоката му. Група студенти влезе в кафенето, за да пийнат нещо разхладително. Носеха вестници и оживено спореха за последното улично изпълнение на Жандармерията, която шеговито наричаха Грубомерията. Някои се спряха, развеселени, да послушат как Карселес рецитира траурната елегия за херцога на Валенсия:

*Не се сражаваше, но беше късметлия,
сластолюбието беше негов бог
и сред разгул и сладострастие смъртта намери.
Ако за него да сториш искаш нещо*

*Свали си шапката, изплюй се,
Кажи молитва и се изсери на гроба.*

Звънът на рапирите отекваше в галерията...

— Внимавайте с това темпо... Така, много добре. Четвърта. Добре. Трета. Добре. Първа. Добре. Сега две в първа, така... Спокойно. Назад, закрый се, така. Внимателно. Напред. Към мене. Няма значение, повторете. Засечете ме на първа два пъти. Добре. На място! Финт. Така. Сега напред! Напад!... Добре. Туш. Отлично, дон Алваро.

Хайме Астарлоа сложи рапирата под лявата си мишница, свали си маската и пое дъх. Алварито Саланова разтриваше китките си. Несигурният му юношески глас се чу иззад металната мрежа, която покриваше лицето му.

— Как бях, учителю?

Учителят по фехтовка се усмихна одобрително.

— Доста добре, драги ми господине. Доста добре — посочи рапирата, която младежът държеше в дясната си ръка. — Но все така лесно оставяте другия да владее съединението. Ако отново се окажете притиснат така, не се колебайте да увеличите дистанцията, като отстъпите крачка.

— Да, учителю.

Дон Хайме се обърна към другите ученици, които, облечени в екипи и с маски под мишница, бяха наблюдавали боя:

— Да се оставите да ви надвият на трета означава да отстъпите пред противника... Ясно ли е?

Три младежки гласа отговориха в хор: „Да!“. Също като Алварито Саланова, всички бяха между четиринадесет и седемнадесет годишни. Двамата братя Касорла бяха руси и си приличаха невероятно много. Другият младеж беше с лице, зачервено от безброй малки пъпчици, които му придаваха неприятен вид. Казваше се Мануел де Сото, син на граф де Суека, и учителят отдавна беше престанал да се опитва да направи от него приличен фехтувач — притежаваше прекалено нервен темперамент и щом кръстосаше два пъти шпагата, се вдигаше страхотна гюрултия. Що се отнася до малкия Саланова, мургаво и стройно момче от много добро семейство, той несъмнено

беше най-добрият. В друга епоха, със съответната подготовка и дисциплина, щеше да блести в салоните като фехтувач от класа. Но така, както вървяха нещата, мислеше с горчивина дон Хайме, способностите му скоро ще се обезценят в тази среда, в която друг вид забавления разпалваха повече младежта: пътешествия, езда, лов и други лекомислени занимания. За нещастие, съвременният свят предлагаше на младежите прекалено много изкушения, които отдалечаваха духа им от закалката, необходима, за да намерят пълно удовлетворение в изкуство като фехтовката.

Посегна с лявата си ръка към топчето на върха на рапирата и леко изви острието.

— Сега, господа, бих искал някой от вас да поупражнява с дон Алваро този отбив на втора, което създава на всички ни толкова трудности — реши да бъде милостив с пъпчивия младеж и посочи помалкия Касорла. — Вие, дон Франсиско.

Посоченият пристъпи напред и си сложи маската. Също като другарите си, беше целият в бяло.

— На линия.

Двамата младежи си нагласиха ръкавиците и застанаха един срещу друг.

— Поздрав.

Вдигнаха рапири и заеха класическата поза за бой с десния крак напред, двата крака леко прегънати в коляното, лявата ръка назад, под прав ъгъл с длан, наведена напред.

— Помнете стария принцип. Трябва да държим дръжката, като че ли имаме птиче в ръката: достатъчно леко, за да не го смачкаме, но и достатъчно здраво, за да не хвъркне... Казвам го преди всичко на вас, дон Франсиско, тъй като проявявате дразнеща склонност да ви обезоръжават. Ясно ли е?

— Да, учителю.

— Да не губим повече време. На работа, господа.

Стоманените остриета изтракаха леко. Младият Касорла започна атаката с грация и късмет, беше бърз в краката и ръката и се движеше леко като перце. Алварито Саланова от своя страна се прикриваше доста свободно, като отстъпваше една крачка, вместо да отскочи назад в моменти на опасност и отбиваше безупречно всеки път, когато противникът му дадеше възможност. След известно време ролите се

размениха и дойде ред Саланова да се хвърля напред и напред, а другарят му да разрешава проблема с рапирата на втора. Продължиха така, напред-назад, докато Франсиско Касорла допусна грешка, която го принуди да свали прекомерно гарда след един неуспешен удар. С победоносен вик, увлечен от възбудата на боя, противникът му забрави всякаква предпазливост и му нанесе два бързи удара в гърдите.

Дон Хайме смръщи вежди и сложи край на боя, поставяйки рапирата си между двамата младежи.

— Трябва да ви порица, господа — каза той строго. — Вярно е, че фехтовката е изкуство, но тя е преди всичко една полезна наука. Когато хванете рапира или сабя, макар да имат топче на върха или острието им да е затъпено, никога не трябва да гледате на ситуацията като на игра. Когато изпитате желание да поиграете, вземете обръча, пумпала или оловните войничета. Ясен ли съм, господин Саланова?

Споменатият кимна рязко, без да сваля фехтовалната маска. Сивите очи на учителя го погледнаха сурово.

— Нямах удоволствието да чуя отговора ви, господин Саланова — добави той строго. — И нямам навика да разговарям с хора, чието лице не виждам.

Младежът промърмори някакво извинение и си свали маската: беше червен като рак и гледаше засрамено върховете на обувките си.

— Попитах ви дали съм ясен.

— Да.

— Не чух отговора.

— Да, учителю.

Хайме Астарлоа погледна останалите си ученици. Младите лица около него бяха сериозни и в очакване.

— Цялото изкуство, цялата наука, които се опитвам да ви предам, се съдържа в една-единствена дума: резултатност...

Алварито Саланова вдигна очи и отправи към младия Касорла поглед, изпълнен със зле прикрита ненавист. Дон Хайме говореше, опрял топчето на рапирата в пода, с ръце върху дръжката:

— Нашата цел — продължи той — не е да заслепим някого с изящно фехтуване, нито да осъществяваме спорни подвизи като този, който току-що ни показва дон Алваро, подвиг, който може да му струва много скъпо в бой с истинско оръжие... Нашата цел е да извадим противника от строя чисто, бързо и ефективно с възможно най-малък

риск от наша страна. Никога два удара, ако един е достатъчен. При втория можем да получим опасен ответ. Никакви храбри или прекалено елегантни пози, ако отклоняват вниманието ни от основната цел: да се предпазим от смърт и ако е неизбежно, да убием противника. Фехтовката е преди всичко едно практично занимание.

— Баща ми казва, че фехтовката е добра, защото е хигиенична — възрази плахо по-големият Касорла. — Това, което англичаните наричат спорт.

Дон Хайме погледна ученика си, сякаш току-що беше чул нещо еретично.

— Не се съмнявам, че господин баща ви си има причини, за да твърди подобно нещо. Въобще не се съмнявам. Но аз ви гарантирам, че фехтовката е много повече. Тя е точна наука, математическа, при която сборът от определени фактори води неизменно до един и същ резултат: победа или поражение, живот или смърт... Аз не отделям от времето си за вас, за да упражнявате спорт, а за да научите една високо рафинирана техника, която един ден, когато родината или честта го изискат, може да ви бъде много полезна. Не ме интересува дали сте силни или слаби, елегантни или непохватни, дали сте туберкулозни или съвършено здрави... Важното е с рапира или сабя в ръка да чувствате, че сте равни или че превъзхождате всеки друг мъж по света.

— Но има и огнестрелни оръжия, учителю — плахо подхвърли Манолито де Сото. — Пистолетът например: изглежда много по-ефикасен от рапирата и с него всички са равни — почеса си носа. — Като при демокрацията.

Хайме Астарлоа смръщи вежди. Сивите му очи се впиха в младежа с невероятна студенина.

— Пистолетът не е оръжие, а принадлежност. Ако трябва да се убиват, хората трябва да го правят лице в лице, не отдалеко, като долни разбойници по друмищата. Хладното оръжие притежава етика, която липсва на всички останали... И ако настоявате, бих казал дори мистичност. Фехтовката е мистика, господа. Още повече във времена като днешните.

Франсиско Касорла вдигна ръка с жест на съмнение.

— Учителю, миналата седмица прочетох в „Ла илустрасион“ една статия за фехтовката... В нея се казваше приблизително, че

съвременните оръжия я правят безполезна. И изводът беше, че сабите и рапирите ще се превърнат в музейни експонати.

Дон Хайме бавно поклати глава, тъй като чуваше тези думи за стотен път. Погледна собствения си образ в големите огледала на галерията — стария учител, заобиколен от последните си ученици, които вярно стояха до него. До кога?

— Още една основателна причина да продължаваме да бъдем лоялни — отговори тъжно, без да пояснява дали има предвид фехтовката или себе си.

С маска под мишница и рапира опряна в дясната обувка, Алварито Саланова направи скептична физиономия:

— Може би един ден вече няма да има учители по фехтовка.

Настана дълго мълчание. Хайме Астарлоа гледаше вгълбено в далечината, сякаш наблюдаваше света отвъд стените на галерията.

— Може би — промълви, потънал в съзерцание на образи, които само той виждаше. — Но нека ви кажа едно нещо. Денят, в който умре последният учител по фехтовка, ще отнесе в гроба всичкото благородство и почтеност, които носи със себе си древният бой на човек срещу човека... Ще остане място само за пушки, ножове, засади и удари в гръб.

Четири момчета го слушаха, но бяха прекалено млади, за да го разберат. Дон Хайме ги изгледа един по един и накрая спря поглед на Алварито Саланова.

— Всъщност — бръчките се скупчиха около усмихнатите му очи, едновременно натъжени и подигравателни — не ви завиждам за войните, които ще преживеете след двадесет-тридесет години.

Тогава на вратата се почука и от този момент нататък в живота на учителя вече нищо нямаше да е същото.

---

[1] Стабилизирано, ароматно испанско вино (шери), наречено на едноименната испанска провинция, където е било произведено за първи път. — Б.р. ↑

[2] Луис Гонсалес Браво — политик, министър на войната в правителството на Нарваес. През 1868 г. става министър-председател. — Б.пр. ↑

[3] Национален законодателен орган в Испания и Португалия, парламент. — Б.р. ↑

[4] Рамон-Мария Нарваес (1800–1868) — военен, политик. Първи херцог на Валенсия. Смъртта му ускорява детронирането на Исабел II. — Б.пр. ↑

[5] Хуан Прим — политик и генерал, оглавил революцията от 1868 г. Франсиско Серано и Домингес, херцог де ла Торе — военен и политик. Като лидер на Либералния съюз оглавява заедно с Прим революцията, която слага край на владичеството на Исабел II. Матео Сагаста — политик, активен участник в подготовката на революцията от 1868 г. Мануел Руис Сориля — политик, депутат. Министър в правителствата на Серано и Прим. — Б.пр. ↑

[6] реал — стара испанска парична единица. — Б.р. ↑

[7] Балдомеро Еспартеро, принц де Вергара — испански генерал и държавник, впоследствие регент. — Б.р. ↑

[8] (лат.) — следователно. — Б.р. ↑

[9] Лоха е родното място на Ромон Мария Нарваес. — Б.р. ↑

[10] Цитат от Вергилий, „Енеида“, втора песен, ст. 365 — „А черна нощ ни обгръща със своята сянка.“ — превод Борис Тонков. — Б.р. ↑

[11] Военен марш, национален химн на Втората испанска република. — Б.пр. ↑

[12] Паскуал Сервера и Топете (1839–1909) — испански адмирал, чиято флота била разбита близо до Куба в испанско-американската война от 1898 г. Министър на флота в кабинета на Матео Сагаста. — Б.р. ↑

[13] След смъртта на Фернандо VII поддръжниците на дон Карлос, брат на покойния крал, се възпротивяват срещу възцаряването на Исабел II, дъщеря на Фернандо. Рамон Кабрера и Грино е един от най-видните привърженици на дон Карлос, който се отказва от претенциите си към престола в полза на сина си граф де Монтемолин. — Б.р. ↑

[14] Централен мадридски площад. — Б.р. ↑

ВТОРА ГЛАВА

ДВОЙНА АТАКА С ФИНТ

„Двойните атаки с финт се използват, за да бъде измамен противникът. Започват с проста атака.“

Той се изкачи по стълбите и попипа картичката, която носеше в джоба на сивия си сюртук. Истината е, че написаното на нея не беше особено ясно:

Доня Адела де Отеро умолява учителя по фехтовка дон Хайме Астарлоа да има добрината да я посети в дома ѝ на улица „Рианьо“ № 14, утре в седем часа следобед.

С дълбоки почитания,
А. д. О.

Преди да излезе от къщи, се беше облякъл старателно, решен да направи добро впечатление на тази, която без съмнение беше майка на негов бъдещ ученик. Като стигна до вратата, оправя внимателно вратовръзката си и потропа с тежкото бронзово чукче, което висеше от устата на озъбена лъвска глава. Извади часовника от джоба на жилетката и погледна часа: седем без една минута. Изчака, доволен, докато се чува женски стъпки, които се приближаваха по дълъг коридор. След бързо вдигане на резета миловидното лице на една прислужница му се усмихна под бялото боне. Докато девойката се отдалечаваше с визитната му картичка, дон Хайме влезе в малка, елегантно мебелирана приемна. Щорите бяха спуснати и през прозорците се чуваше шумът от каретите, които се движеха по улицата. Имаше саксии с екзотични растения, няколко хубави картини

по стените и фотьойли, богато тапицирани с тъмночервено копринено кадифе. Помисли, че му предстои среща с добър клиент и това го накара да се почувства оптимист. Нямаше да е излишно, като се има предвид какви бяха времената.

След малко прислужницата се върна и го покани да мине в салона, след което пое ръкавиците му, бастуна и цилиндъра. Дон Хайме я последва в сумрака на коридора. Салонът беше празен, така че той кръстоса ръце на гърба и набързо огледа помещението. Плъзгайки се между полуотворените завеси, последните лъчи на залязващото слънце агонизираха бавно върху дискретните бледосини цветя на тапетите. Мебелировката говореше за изключително изискан вкус. Над английски диван изпъкваше маслено платно на известен художник, на което беше представена сцена от осемнайсети век: девойка, потънала в дантели, седеше на градинска люлка и поглеждаше през рамо — очевидно в очакване на любимия. Капакът на пианото беше вдигнат. На пюпитъра имаше разтворена партитура. Дон Хайме се доближи и хвърли един поглед: „Полонеза във фа минор“ от Фредерик Шопен. Несъмнено притежателката на пианото бе енергична дама.

Беше оставил за накрая декорацията над голямата мраморна камина: колекция от пистолети за дуел и рапири. Доближи се и огледа хладното оръжие с око на познавач. Имаше два отлични екземпляра — дамаски саби, едната с френска дръжка, а другата — с италианска. Намери, че са в добро състояние, без следи от ръжда по метала, макар малките грапавини по остриетата да показваха, че са били доста използвани.

Чу стъпки зад гърба си и се обърна бавно, готов да поздрави учтиво. Адела де Отеро изобщо не отговаряше на представите му.

— Добър ден, господин Астарлоа. Много ви благодаря, че дойдохте на среща с непозната.

В гласа ѝ имаше приятна, леко дрезгава нотка, модулирана от едва доловим чуждестранен акцент, труден за определяне. Учителят по фехтовка се наведе над ръката, която му беше поднесена и я докосна с устни. Беше фина, с грациозно свито навътре кутре, кожата беше с приятен свеж мургав тен. Ноктите бяха прекалено къси, почти като на мъж, без никакъв лак или блясък. Единственият накит беше един пръстен — тънка сребърна халка.

Вдигна глава и погледна очите. Бяха големи, теменужени, с малки златни петънца, които сякаш нарастваха, когато светлината ги огрееше пряко. Косите бяха черни, буйни, хванати на тила със седефена шнола във формата на орлова глава. За жена беше висока на ръст — няколко сантиметра по-ниска от дон Хайме. Пропорциите ѝ можеха да се считат за правилни, може би беше малко по-слаба от общоприетото, с талия, която нямаше нужда от корсет, за да изглежда тънка и елегантна. Носеше гладка черна пола и блуза от сурова коприна с дантелено жабо. В чертите ѝ имаше нещо мъжко, може би подчертавано от малкия белег в десния ъгъл на устата, който ѝ придаваше една постоянна и загадъчна усмивка. Беше на онази трудна за определяне възраст, между двадесет и тридесет години. Учителят по фехтовка си помисли, че в далечната му младост това красиво лице несъмнено би го тласнало към някои лудории.

Тя го покани да седне и двамата се настаниха един срещу друг, до една ниска масичка, поставена пред широкия остъклен балкон.

— Кафе, господин Астарлоа?

Той прие със задоволство. Без да бъде повикана, прислужницата влезе безшумно със сребърен поднос, върху който потракваше сервиз от крехък порцелан. Домакинята взе каната, за да напълни чашите, после подаде едната на дон Хайме. Изчака го да отпие първата глътка, като през това време го изучаваше. След това пристъпи направо към въпроса.

— Искам да науча удара за двеста ескудос^[1].

Учителят по фехтовка остана с чинийката и чашката в ръка, като бъркаше смутено кафето си с лъжичката. Помисли, че не е разбрал.

— Моля?

Тя натопа устни в кафето си и го изгледа самоуверено.

— Осведомих се където трябва — каза непринудено — и знам, че сте най-добрият учител по фехтовка в Мадрид. Последният от класиците, както твърдят. Знам също, че притежавате тайната на един прочут удар, измислен от вас самия, който показвате на учениците, които проявяват интерес, срещу сумата от хиляда и двеста реала. Цената несъмнено е висока, но мога да я платя. Искам да ви наема.

Хайме Астарлоа възрази плахо, все още учуден.

— Извинете, драга госпожо. Това... Мисля, че е някак нередно — тайната на удара наистина ми принадлежи и я разкривам срещу

сумата, която вие току-що споменахте. Но ви моля да разберете. Аз... там е работата, че фехтовката... Да обучавам жена. Искам да кажа, че...

Теменужените очи го изгледаха от горе до долу. Белегът подчертаваше загадъчната усмивка.

— Знам какво искате да ми кажете — Адела де Отеро остави бавно празната чаша на масичката и събра длани като за молитва. — Но фактът, че съм жена, няма никакво значение. За да ви успокоя относно качествата ми, ще ви кажа, че имам съответните познания по изкуството, което вие упражнявате.

— Не става въпрос за това — учителят по фехтовка се размърда неспокойно на стола и прекара пръст по яката на ризата си. Започваше да му става горещо. — Това, което се опитвам да обясня, е, че жена за ученичка по фехтовка... Моля да ме извините. Доста е необичайно.

— Да не би да се опитвате да ми кажете, че на това няма да се погледне с добро око?

Той я погледна, все още с почти недокосната чаша кафе в ръце. Тази постоянна и привлекателна усмивка будеше у него странно безпокойство.

— Моля да ме извините, госпожо, но това е една от причините. Ще ми бъде невъзможно и отново ви поднасям извиненията си. Никога не съм изпадал в подобно положение.

— За реномето си ли се страхувате, учителю?

Във въпроса прозираше лукаво предизвикателство. Дон Хайме внимателно постави чашата на масата.

— Не е обичайно, драга госпожо. Не е прието. В чужбина може би, но не и тук. Поне не аз. Може би някой... по-непредубеден.

— Искам да притежавам тайната на този удар. Освен това, вие сте най-добрият.

Дон Хайме се усмихна благосклонно на ласкателството.

— Да. Възможно е да съм най-добрият, както току-що казахте за моя чест. Но също така съм вече и достатъчно стар, за да си променям навиците. На петдесет и шест години съм и упражнявам професията си повече от тридесет. Клиентите, които са минавали през моите галерии, са били винаги само мъже.

— Времената се менят, драги господине.

Учителят по фехтовка въздъхна тъжно.

— Това е точно така. И знаете ли?... Може би се менят прекалено бързо за моя вкус. Така че ми позволете да остана верен на старите си мании. Повярвайте, че те са единственото богатство, което имам.

Тя го погледна мълчаливо и поклати бавно глава, сякаш претегляше доводите му. После стана и се отправи към оръжията над камината.

— Казват, че няма защита от удара ви.

Дон Хайме се усмихна скромно.

— Преувеличават, госпожо. Когато се научи веднъж, е много просто да бъде спрян. Все още не съм успял да открия неотразимия удар.

— А хонорарът ви е двеста ескудос, нали?

Учителят по фехтовка въздъхна отново. Странният каприз на тази дама го поставяше в неудобно положение.

— Умолявам ви да не настоявате, госпожо.

Тя му обърна гръб и погали с пръсти дръжката на една рапира.

— Бих искала да знам колко взимате за стандартно обучение.

Дон Хайме се изправи бавно.

— Между шестдесет и сто реала месечно на ученик, което включва четири урока на седмица. А сега ако ме извините...

— Ако ме научите на удара за двеста ескудос, ще ви платя две хиляди и четиристотин реала.

Примигна смаян. Сумата възлизаше на четиристотин ескудос, два пъти повече от колкото получаваше, когато се намереха заинтересовани клиенти, което не беше обичайно. Освен това се равняваше на три месеца труд.

— Може би не разбирате, че ме обиждате, госпожо.

Тя се обърна рязко и Хайме Астарлоа забеляза за част от секундата гневна светкавица в теменужените очи. Трябваше да признае, че не беше толкова безумно да си я представи човек с рапира в ръка.

— Малко ли ви се струват парите? — попита тя предизвикателно.

Учителят по фехтовка се изпъна с бледа усмивка. Ако беше чул този коментар от устата на мъж, след няколко часа щяха да го посетят

секундантите му. Но Адела де Отеро беше жена, при това прекалено красива. Още веднъж съжали, че участва в такава недостойна сцена.

— Скъпа моя госпожо — каза той бавно, с ледена любезност. — Този удар, от който толкова се интересувате, струва точно толкова, колкото стойността, която съм му определил, и нито грош повече. От друга страна, го показвам само на когото счита за уместно и смятам да продължа да се придържам стриктно към това мое право. И през ум не ми е минавало да спекулирам с него, а още по-малко да се пазаря за цената като долен търговец. Приятен ден.

Взе цилиндъра, ръкавиците и шапката от ръцете на прислужницата и слезе по стълбите натъжен. От втория етаж до него долетяха звуците от полонезата на Шопен, изтръгнати от пианото от ръце, които удряха клавишите с бясна решимост.

Ответ на четвърта. Добре. Ответ на трета. Добре. Полукръг. Още веднъж, моля. Така. Марш напред. Добре. Назад и дистанция. Към мен. Удар на четвърта, така. Темпо на четвърта. Добре. Ответ на четвърта ниска. Отлично, дон Еди-кой си. Франсиско има качества. Време и дисциплина, нали знаете.

Изминаха няколко дни. Прим се готвеше за скок, а кралицата доня Исабел тръгваше на морски бани в Лекейтио, които горещо ѝ бяха препоръчали лекарите, за да облекчи кожната болест, от която страдаше от малка. Придружаваха я изповедникът ѝ и принц-консортът, с дълъг обоз от досадници, херцогини, клюкари, обслужващ персонал, и цялото постоянно присъствие в кралския двор. Дон Франсиско де Асис сучеше мустаци и се превземаше над рамото на верния си секретар Менесес, а министърът на отвъдморските територии Марфори се перчеше пред всички, показвайки гордо шпорите си на кралски петел по модата, спечелени с цената на креватни подвизи.

От едната и от другата страна на Пиренеите емигранти и генерали заговорничеха открито, развявайки флаговете на вечно неосъществените си желания. Депутатите — пътници в третокласен вагон — бяха приели последния бюджет на министерството на войната

знаейки, че по-голямата част от него беше предназначена за безплодния опит да се укроти амбицията на военните, които измерваха верността си към короната с повишения и постове, лягаха си умерени и се събуждаха либерали според превратностите в йерархията. Междувременно гражданите на Мадрид прекарваха следобедите на сянка, прелиствайки нелегални вестници, отпивайки от стомни ледена вода. По ъглите продавачите хвалеха на висок глас стоките си. *Horchata de chufa! Horchata de chufa!*^[2]

Маркиз де лос Алумбрес отказваше да отиде на почивка и продължаваше да изпълнява заедно с Хайме Астарлоа стария ритуал с рапирата и чашата херес. В кафе „Прогресо“ Агапито Карселес прокламираше съвършенствата на федералната република, докато Антонио Кареньо, по-умерен, правеше масонски знаци и отдаваше предпочитанията си на централизираната република, без да отхвърля възможността за истинска конституционна монархия. Дон Лукас призоваваше небето всеки следобед, а учителят по музика галеше мраморния плот на масичката и гледаше през прозореца с нежни и тъжни очи. Що се отнася до учителя по фехтовка, той не можеше да пропъди от съзнанието си образа на Адела де Отеро.

На третия ден на вратата се позвъни. Хайме Астарлоа се беше върнал от сутрешната разходка и се оправяше, за да слезе да обядва в една кръчма на улица „Майор“. Беше по риза и разтриваше лицето и ръцете си с одеколон, за да облекчи жегата, когато чу камбанката и се спря изненадан — не очакваше никого. Бързо прекара един гребен през косата и си сложи стар копринен халат, спомен от по-добри времена, чийто ляв ръкав от доста време се нуждаеше от закърпване. Излезе от спалнята, прекоси малкия хол, който му служеше също и за кабинет и когато отвори вратата видя пред себе си Адела де Отеро.

— Добър ден, господин Астарлоа. Мога ли да вляза?

В гласа ѝ имаше нотка на смирение. Беше в небесносиня ежедневна рокля, широко деколтирана, с бели дантели на ръкавите, яката и полите. Носеше широкопола шапка от фина слама, закичена с букетче теменужки в цвета на очите ѝ. В ръцете си, поставени в ръкавици от същата дантела като аксесоарите на роклята, държеше

малко синьо чадърче. Беше още по-прекрасна, отколкото в елегантния салон на улица „Рианьо“.

Учителят по фехтовка се поколеба за миг, смутен от неочакваното посещение.

— Разбира се, госпожо — каза той все още несъвзел се от учудването. — Искам да кажа, че... Естествено, моля ви. За мен е чест.

Покани я да влезе, макар присъствието на младата жена след грубата развръзка на разговора преди няколко дни да му причиняваше известно неудобство. Сякаш отгатнала душевното му състояние, тя му отправи плаха усмивка.

— Благодаря ви, че ме приехте, дон Хайме — теменужените очи го погледнаха изпод дългите мигли и тревогата на учителя по фехтовка нарасна. — Опасявах се, че... Но именно това очаквах от вас. Радвам се, че не съм се излъгала.

На Хайме Астарлоа му бяха необходими няколко секунди, за да разбере, че тя се беше опасявала да не ѝ затвори вратата под носа и тази мисъл го смая: той беше джентълмен преди всичко. От друга страна младата жена произнесе малкото му име за първи път и това не допринесе за успокоението на духа на стария учител, който прибегна до обичайната си учтивост, за да прикрие смущението.

— Позволете, госпожо.

Покани я с галантен жест да прекоси малкия вестибюл и да се отправи към дневната. Адела де Отеро се спря в средата на пъстрата тъмна стая и изгледа с любопитство предметите, които съставляваха историята на дон Хайме Астарлоа. Прекара непринудено пръст по книгите, наредени на прашните дъбови рафтове: дузина стари трактати по фехтовка, подвързани романи в подлистници — Дюма, Виктор Юго, Балзак... Имаше също екземпляр на „Успоредни животописи“ на Плутарх, един много четен Омир, „Хайнрих фон Офтердинген“ от Новалис^[3], доста заглавия от Шатобриан и Вини, както и разни томове с мемоари и технически трактати, които анализираха военните кампании на Първата империя^[4], в по-голямата си част написани на френски. Дон Хайме се извини за миг и отиде в спалнята, за да смени халата със сюртук и да завърже с всичката бързина, на която беше способен, вратовръзка под яката на ризата. Когато се върна в хола младата жена наблюдаваше едно старо платно, потъмняло от годините, окачено на стената между старинни шпаги и ръждясали кинжали.

— Роднина ли ви е? — попита тя, сочейки младото слабо и строго лице, което ги наблюдаваше от рамката. Човекът беше облечен по модата от началото на века и светлите му очи гледаха света сякаш в него имаше нещо неубедително. Високото чело и излъчването на строго достойнство, което струеше от чертите, му придаваха голяма прилика с Хайме Астарлоа.

— Баща ми.

Адела де Отеро отправи последователно поглед от портрета към дон Хайме и от него отново към портрета, сякаш искаше да се убеди в истинността на думите му. Изглеждаше довольна.

— Хубав мъж — каза с приятния си, леко дрезгав тембър. — На колко години е бил, когато е рисувана картината?

— Не ми е известно. Умрял е на тридесет и една години, два месеца преди да се родя, в бой с войските на Наполеон.

— Военен ли е бил? — младата жена изглеждаше искрено заинтригувана от историята.

— Не. Бил е идалго от Арагон, един от онези мъже с високо вдигната глава, които се дразнели извънредно много, когато им се казвало направи това или направи онова... Хванал гората с група мъже от Хака^[5] и убивал французи, докато не го убили него — гласът на учителя по фехтовка потрепери от прикритата гордост. — Казват, че умрял сам, притиснат като куче в капан, ругаейки на перфектен френски войниците, които го обкръжили със своите щикове.

Тя постоя още известно време с очи приковани в портрета. Не бе откъсвала поглед от него, докато слушаше. Хапеше леко горната си устна, замислена, докато в ъгъла на устата ѝ продължаваше да стои незаличима загадъчната усмивка на малкия белег. После се обърна бавно към стария учител по фехтовка.

— Зная, че присъствието ми тук ви смущава, дон Хайме.

Той избягна погледа ѝ, без да знае какво да отговори. Адела де Отеро свали шапката си и я остави заедно с чадъра на писалищната маса, покрита с разпилени листа. Носеше косата си събрана на тила, както при първата им среща. Хайме Астарлоа си помисли, че синята рокля придава необичаен колорит на строгото обзавеждане на стаята.

— Мога ли да седна? — очарование и съблазън. Очевидно беше, че тя не за първи път прибъгва до тези оръжия. — Поразходих се до тук и сега се задушавам от жегата.

Учителят промърмори бързо някакво извинение за недодялаността си и я покани да си почине на един фотьойл, облицован с изтъркана и нацепена от употреба кожа. Примъкна за себе си една табуретка и седна на разумно разстояние от нея, притеснен и сериозен. Прочисти гърлото си, решен да не се остави да бъде завлечен на един терен, за чийто опасности се догаждаше.

— Слушам ви, госпожо де Отеро.

Студеният и учтив тон само накара непознатата красавица да се усмихне още по-широко. Защото макар да знаеше името ѝ, дон Хайме си помисли, че всичко, което заобикаляше тази жена, изглеждаше обгърнато от тайнственост. За негово много голямо съжаление почувства, че онова, което в началото беше само искра на любопитство, сега нараства вътре в него и бързо завладява територии. Направи усилие да овладее чувствата си в очакване на отговора. Тя не отговори веднага, а се забави със спокойствие, което на учителя по фехтовка му се стори дразнещо. Теменужените очи блуждаеха из стаята сякаш очакваха да открият в нея признаци, по които да оценят мъжа, който стоеше пред тях. Дон Хайме се възползва от случая, за да разгледа тези черти, които толкова бяха занимавали мислите му през последните дни. Устните бяха плътни и добре очертани, като разрязан с нож плод с червена и апетитна вътрешност. Отново си помисли, че белегът в ъгъла на устата не само не я загрозяваше, но ѝ придаваше особена привлекателност, като мрачен спомен за някогашно насилие.

Откакто тя се появи на вратата, Хайме Астарлоа се беше приготвил да потвърди първоначалния си отказ, каквито и да бяха нейните доводи. Жена — никога. Очакваше молби, женско красноречие, използване на изкусни хитрости, характерни за нежния пол, предизвикване на определени чувства... Нищо от това няма да помогне, обеща той сам на себе си. Ако беше двадесет години по-млад, вероятно щеше от личен интерес да се окаже по-податлив, покорен от безспорното очарование на дамата. Но вече беше прекалено стар и подобни обстоятелства не можеха да развълнуват душата му. Не очакваше нищо от тази красива молителка — на неговите години вълнението, което предизвикваше у него близостта ѝ, макар в определени моменти да беше смущаващо, без съмнение беше контролируемо. Хайме Астарлоа реши да откаже учтиво, но

категорично това, което изглеждаше лекомислен женски каприз, но ни най-малко не очакваше да чуе въпроса, който последва:

— Как бихте отвърнали, дон Хайме, ако по време на бой противникът ви направи двойна атака на трета?

Учителят по фехтовка помисли, че не е чул добре. Протегна напред ръка, като да поиска извинение, но се спря на средата, изненадан и объркан. Прекара пръсти по челото си, опря ръце на коленете и погледна Адела де Отеро сякаш изискваше от нея обяснение. Беше нелепо.

— Моля?

Тя го гледаше, развеселена, с лукаво пламъче в очите. Тонът ѝ беше смущаващо категоричен.

— Бих искала да чуя вашето мнение, дон Хайме.

Учителят въздъхна и се размърда на табуретката. Всичко изглеждаше дяволски необичайно.

— Наистина ли ви интересува?

— Разбира се.

Дон Хайме поднесе ръка към устата си, за да сподави кашлицата.

— Ами... Не знам до каква степен... Искам да кажа, че естествено, ако мислите, че темата... Двойна на трета, ли казахте? — в края на краищата беше въпрос като всеки друг, макар и странен, понеже го задаваше тя. Или може би всъщност не толкова странен. — Ами предполагам, че ако противникът ми се престори, че атакува от трета, аз ще го спра с ответно мушкане. Разбирате ли? Съвсем елементарно е.

— И ако той се освободи от вашето ответно мушкане и се изтегли веднага на четвърта?

Този път учителят погледна младата жена с видимо удивление. Тя беше изложила правилната последователност.

— В такъв случай — каза — бих се защитил на четвърта и бих се атакувал незабавно на четвърта — този път не добави „разбирате ли?“. Ясно беше, че Адела де Отеро разбира. — Това е единственият възможен ответ.

Тя отметна глава назад с неочаквана радост, сякаш се канеше да се засмее, но се ограничи с мълчалива усмивка. После го погледна с очарователно изражение.

— Да ме разочаровате ли искате, дон Хайме? Или да ме изпитате?... Вие знаете отлично, че това не е единственият възможен ответ. Дори не е сигурно, че е най-добрият.

Учителят не можа да скрие смущението си. Никога не си бе представял такъв разговор. Нещо му подсказваше, че навлиза в непознат терен, но в същото време усети, че в него се заражда неудържимо професионално любопитство. Така че, реши да свали малко гарда, точно колкото е необходимо, за да продължи играта и да види как ще приключи всичко това.

— Да не би да предлагате някаква алтернатива, драга госпожо? — попита с точно толкова скептицизъм, че да не прозвучи неучтиво. Младата жена кимна рязко с глава и в очите ѝ проблесна светкавица на възбуда, която накара Хайме Астарлоа да се замисли сериозно.

— Предлагам най-малко две — отвърна тя уверено, но не и надменно. — Мога да атакувам като вас на четвърта, с батман по върха на противниковата рапира, нанасяйки му после удар в ръката на четвърта. Струва ли ви се правилно?

Дон Хайме трябваше да признае за най-голямо свое съжаление, че не само беше правилно, но и блестящо.

— Вие споменахте и за друга възможност — каза той.

— Така е. — Адела де Отеро говореше и движеше дясната си ръка сякаш възпроизвежда движенията на рапирата. — Ответ на четвърта и атака по фланга. Ще се съгласите, че всички удари са побързи и резултатни, ако се нанасят в посоката на ответа. Двете неща трябва да съставляват едно движение.

— Ударът по фланга не е лесен за изпълнение — дон Хайме вече истински се заинтригува. — Къде го научихте?

— В Италия.

— Кой ви е бил учител по фехтовка?

— Името му няма значение — усмивката на младата жена смекчаваше отказа ѝ. — Нека се ограничи да кажа, че се счита за един от най-добрите в Европа. Той ме научи на деветте удара, различните им комбинации и как да се защитавам. Беше търпелив човек — натърти на прилагателното с настойчив поглед — и не смяташе за позорно да преподава изкуството си на една жена.

Дон Хайме предпочете да пропусне забележката.

- Кой е основният риск при изпълнението на удара по фланга?
— попита той, гледайки я в очите.
— Да получиш отговор на втора.
— Как се преодолява?
— Навеждайки самото мушкане надолу.
— Какъв е отговорът на удар по фланга?
— Втора и четвърта ниска. Това прилича на изпит, дон Хайме.
— Това е изпит, госпожо де Отеро.

Двамата продължиха да се гледат мълчаливо, с толкова уморено изражение, сякаш наистина бяха кръстосвали шпаги. Учителят наблюдаваше внимателно младата жена и за първи път се вгледа в дясната ѝ китка, която беше силна, без да е лишена от женска грациозност. Изражението на очите ѝ, жестовете, с които описваше движенията на фехтуването, бяха красноречиви. Хайме Астарлоа умееше от опит да разпознава признаците, които показваха кой има качества на фехтувач. Упрекна се, че е позволил предразсъдъците му да го заслепят по този начин.

Разбира се, до момента всичко се беше развило в чисто теоретичен план и старият учител по фехтовка разбра, че има нужда да се увери в практическото му приложение. Туш. Тази дяволска млада жена беше на път да постигне невъзможното: да събуди у него, след тридесет години професионален опит, желанието да види как се фехтува една жена. Тя.

Адела де Отеро го гледаше сериозно в очакване на присъдата. Дон Хайме каза с дрезгав глас:

— Съвсем искрено трябва да призная, че съм изненадан.

Младата жена не отговори, нито направи никакъв жест. Стоеше невъзмутимо, сякаш изненадата на учителя беше нещо, което предварително е очаквала.

Хайме Астарлоа взе решение, макар че дълбоко в себе си предпочиташе да не обмисля, поне засега, лекотата, с която се предаде.

— Ще ви чакам утре в пет следобед. Ако издържите изпита добре, ще определим дата за удара за двестате ескудос. Гледайте да дойдете... — посочи роклята ѝ и почувства смущаващ прилив на срамежливост. — Искам да кажа, облечете се подходящо.

Очакваше радостен възглас, пляскане с ръце или нещо подобно — някоя от обичайните прояви, към които е склонна женската

природа. Но остана разочарован. Адела де Отеро се ограничи да го изгледа упорито, но мълчаливо, с толкова загадъчно изражение, че без да може да си обясни причината, учителят по фехтовка усети как по тялото му премина абсурдна тръпка.

Светлината на газената лампа караше сенките в стаята да играят. Хайме Астарлоа протегна ръка, за да задвижи механизма на фитила и го удължи малко, така че да стане по-светло. Прекара още две линии с молив върху листа, образувайки върха на ъгъл, а двата края свърза с дъга. Горедолу седемдесет и пет градуса. Това беше полето, в което трябва да се движи рапирата. Записа числото и въздъхна. Удар по средата на четвърта без разделяне, може би това е пътят. А после какво?... Противникът естествено ще кръстоса на четвърта. Дали наистина ще го направи? Имаше безброй начини да го принуди. После незабавно трябва да се върне на четвърта, може би с мушкане, с лъжлива атака без разделяне... Не. Беше прекалено очевидно. Остави молива на масата и повтори движението на рапирата с ръка, наблюдавайки сянката на стената. Помисли си унило колко е абсурдно, че винаги се връща към класически, познати движения, които можеха да бъдат предугадани и избегнати от противника. Съвършеният удар беше друго нещо. Трябваше да е точен и бърз като стрела, неочакван и невъзможен за спиране. Но какъв?

Светлината на газената лампа хвърляше меки златисти отблясъци по гръбчетата на книгите на рафтовете. Махалото на стенния часовник се люлееше монотонно, лекото тиктакане беше единственият звук, който изпълваше стаята, когато моливът не се движеше по хартията. Дон Хайме потропа по масата, пое дълбоко въздух и погледна през отворения прозорец. Покривите на Мадрид бяха само неясни силуети, едва загатнати от слабата светлина, хвърляна от лунния сърп, тънък като сребърна нишка.

Трябваше да се откаже от атаката на четвърта. Взе пак молива, изгризан в края, и прекара нови линии и дъги. Може би с контраответ на трета, меко и с тежест, пренесена на лявото бедро...

Беше рисковано, защото изпълняващият се излагаше на риск да получи удар в лицето. И решението тогава е да дръпне глава назад и да се изтегли на трета... Кога да атакува? Естествено в мига, когато

противникът вдигне крак, напред на трета или на четвърта върху ръката. Потропа раздразнен с пръсти по листа. Това нямаше да го доведе доникъде — отговорът и на двете движения можеше да се намери в кой да е трактат по фехтовка. Какво друго можеше да се направи след изтегляне на трета? Прокара нови линии и дъги, записа градуси, прегледа бележките и книгите наредени на масата. Нито една от възможностите не му се видя подходяща, всички те въобще не даваха отговора, от който се нуждаеше за удара си.

Стана рязко, бутна стола назад и взе лампата, за да освети с нея галерията за фехтовка. Сложи я на пода до едно от огледалата, свали халата си и взе една рапира. Светлината го осветяваше отдолу нагоре и хвърляше зловещи сенки по лицето му. Маркира няколко движения срещу собствения си образ. Контраотвѣт на трета. Атака. Контраотвѣт. Атака. На три пъти докосна с топчето на върха огледалното си отражение, което се движеше едновременно с него. Контраотвѣт. Атака. Може би двойна атака с финт една след друга, да, а след това какво?... Стисна гневно зъби. Трябваше да има някакво решение!

В далечината часовникът на Пощенската палата удари три. Учителят по фехтовка спря и въздъхна дълбоко. Всичко това беше дяволски абсурдно. Дори Люсиен де Монтеспан не го беше постигнал:

— Съвършеният удар не съществува — казваше майсторът на майсторите, когато му поставеха въпроса. — Или за да бъдем точни — съществуват много. Всеки удар, който постигне целта си е съвършен, но нищо повече. Всеки удар може да бъде спрял с подходящото движение. Така че една схватка между двама опитни фехтувачи може да се проточи безкрайно... Там е работата, че Съдбата, която обича да украсява нещата с непредвидимото, казва в края на краищата, че всичко трябва да има край и прави така, че единият от противниците рано или късно да допусне грешка. Следователно въпросът е човек да се съсредоточи и да държи изкъсо Съдбата, макар само за времето, необходимо другият да допусне грешката. Останалото са химери.

Хайме Астарлоа така и не се убеди в това. Продължаваше да мечтае за майсторския удар, удара на Астарлоа, неговия Граал. Онази единствена амбиция, да открие неподозираното движение, непогрешимото, вълнуваше душата му от годините на най-ранната младост, в далечните времена на военното училище, когато се готвеше да постъпи в армията.

Армията. Колко различен щеше да бъде животът му! Млад офицер, привилегирован поради това, че е сирак на герой от войната за независимост, с първо назначение в Кралската гвардия в Мадрид, същата, в която беше служил Рамон-Мария Нарваес... Обещаваща беше кариерата на лейтенант Астарлоа, прекъсната почти в зародиш от една младежка лудория — и всичко заради една бледожълта мантия^[6], под която искрели две очи с блясъка на черен кехлибар, заради една нежна ръка, която грациозно помахвала с ветрилото. А после — имало едно време един млад офицер, влюбен до уши и имало, както обикновено се случва в тези истории, един трети, един съперник, който му застанал нагло на пътя. Било студено и мъгливо утро, звън на саби, стон и едно червено петно на риза, напоена с пот, което растяло, и никой не бил в състояние да спре кръвта. Един блед, смутен младеж наблюдавал сцената и не можел да повярва на очите си, заобиколен от сериозните лица на приятели, които го съветвали да избяга, за да запази свободата си, застрашена от тази трагедия. След това — минаването на границата в един дъждовен следобед, влак, който летял на североизток през зелени поля, под небе с цвят на олово. И един мизерен пансион на брега на Сена, в сивия и непознат град, наречен Париж.

Случаен приятел, изгнаник, който се радваше там на добро положение, го препоръча за стажант на Люсиен де Монтеспан, който по онова време беше най-престижният учител по фехтовка във Франция. Заинтригуван от историята на младия дуелист, *monsieur* дьо Монтеспан го взе на работа при себе си, след като откри в него забележителна дарба за изкуството на фехтовката. Нает за помощник, първоначално единствената задача на Хайме Астарлоа беше да подава кърпи на клиентите, да се грижи за поддръжката на оръжието и да изпълнява дребните задачи, които му възлагаше учителят. По-късно, успоредно с напредъка, му се възлагаха второстепенни задачи, но вече пряко свързани с работата. Две години по-късно, когато Монтеспан замина за Австрия и Италия, неговият млад помощник го придружи по време на пътуването. Току-що беше навършил двадесет и четири години и остана очарован от Виена, Милано, Неапол и преди всичко от Рим, където двамата работиха дълго в един от най-прочутите фехтовални салони в града на Тибър. Скоро престижът на Монтеспан се затвърди в този град, където строгият му класически стил, издържан

в най-чистата линия на старата френска фехтовална школа, контрастираше с фантазията и с малко анархичната свобода на движенията, толкова обичани от италианските учители по фехтовка. Именно там, благодарение на личните си качества, Хайме Астарлоа узря в обществото като съвършен кавалер и завършен фехтувач до своя учител, с когото вече го свързваше обич и на когото служеше като адютант и секретар. Мосю дьо Монтеспан му доверяваше учениците от по-нисък ранг или онези, които трябваше да научат основните движения, преди престижният учител да се заеме с тях.

В Рим Хайме Астарлоа се влюби за втори път и там се състоя вторият му дуел с истинско оръжие. Този път нямаше връзка между едното и другото: любовта беше страстна и без последствия, и по-късно угасна от само себе си. Що се отнася до дуела, той се проведе според най-стриктните правила на обществения кодекс по онова време, с един римски аристократ, който се беше усъмнил публично в професионалните качества на Люсиен дьо Монтеспан. Преди старият учител да изпрати секунданти, младият Астарлоа вече го беше изпреварил и изпратил своите при оскърбителя — някой си Леонардо Капоферато. Въпросът се разреши с достойнство и с шпаги, в една гъста борова гора в Лацио, при строго спазване на съвършен класицизъм. Капоферато, който имаше слава на опасен фехтувач, бе принуден да признае, че макар да беше изразил определено мнение относно качествата на мосю дьо Монтеспан, неговият адютант и ученик *signore* Астарлоа успя с лекота да вкара в гърдите му няколко сантиметра от стоманеното острие, нанасяйки на белия му дроб не смъртоносна, но достатъчно тежка рана.

Така изминаха три години, за които Хайме Астарлоа винаги щеше да си спомня с особено удоволствие. Но през зимата на 1839 Монтеспан откри първите симптоми на едно заболяване, което няколко години по-късно щеше да го отнесе в гроба, и реши да се върне в Париж. Хайме Астарлоа не искаше да изостави своя наставник и двамата поеха обратния път към столицата на Франция. Щом пристигнаха, самият учител посъветва ученика си да започне да работи за своя сметка и му обеща да го препоръча за член на затвореното общество на учителите по фехтовка. След като измина приличен период от време, Хайме Астарлоа, едва навършил двадесет и шест години, издържа задоволително изпита на парижката Академия по

фехтовка — най-престижната за времето си, и получи диплома, която му позволяваше занапред да упражнява безпрепятствено избраната професия. По този начин се превърна в един от най-младите учители в Европа, и макар същата тази младост да предизвикваше известна недоверчивост у високопоставените клиенти, склонни да се обръщат към учители, чиято възраст наглед гарантираше по-добри познания, неговата прилежност и горещите препоръки на *monsieur* дьо Монтеспан му позволиха скоро да се сдобие с достатъчен брой добри ученици. Окачи в салона си стария герб от замъка на рода Астарлоа: сребърна наковалня на зелен фон с девиз *Към мен*. Беше испанец, носеше с гордост звучното си име на идалго и имаше пълното право да се гордее с военен герб. Освен това, въртеше рапирата дяволски умело. С всичко това на негова страна, успехът на новия учител по фехтовка беше повече от гарантиран в Париж от онова време. Натрупа пари и опит, в неизменно търсене на гениалния удар, успя да усъвършенства едно промушване, което сам беше измислил и което ревниво пазеше в тайна до деня, когато по настояване на приятели и клиенти беше принуден да го включи в списъка от майсторски удари, които преподаваше на учениците си. Това беше прочутият удар за двеста ескудос, който имаше забележителен успех сред дуелистите от висшето общество. Те заплащаха с удоволствие тази сума, когато имаха нужда от нещо сигурно, с което да се разплатят в дуели срещу опитни съперници.

Докато беше в Париж, Хайме Астарлоа поддържаше близко приятелство с бившия си учител и редовно го посещаваше. Двамата се фехтуваха често, макар че болестта вече се беше установила трайно в тялото на учителя. Така дойде денят, в който на Люсиен дьо Монтеспан бяха нанесени шест поредни туша без връхчето на неговата рапира дори да е закачило нагръдника на ученика му. На шестия път Хайме Астарлоа спря като поразен от гръм и хвърли засрамено рапирата, промърморвайки някакво извинение. Но старият учител само се усмихна тъжно...

— Ето — каза той, — че ученикът успява да надвие учителя. Нямаш какво да учиш повече. На добър час.

Никога повече не стана дума за случката, но това беше последният път, в който двамата кръстосаха шпаги. Само няколко месеца по-късно, когато младежът му отиде на гости, Монтеспан го

посрещна седнал до камината, пред една кръгла маса, с крака, пъхнати под покривката. Три дни по-рано беше закрил школата си по фехтовка и препоръча Хайме Астарлоа на всичките си клиенти. Опиумът вече не беше достатъчен, за да облекчи болката му и той предчувстваше собствената си смърт. Току-що бе дочул, че бившият му ученик има да разрешава ново предизвикателство: дуел с шпаги с някакъв човек, който работеше като учител по фехтовка, без да притежава диплома от Академията. Да се осмелиш да постъпиш така, без да отговаряш на съответните изисквания, означаваше да си навлечеш неприятности от учителите, които бяха такива по право, и да се изложиш на мъчителни дуели. Случаят беше такъв и Академията, много чувствителна в подобни случаи, беше решила да овладее положението. Да защити честта на групата се падна на най-младия от членовете ѝ — Хайме Астарлоа.

Учител и бивш ученик разговаряха дълго по въпроса. Монтеспан се беше сдобил с ценни сведения за субекта, причинил разправията, който се казвал Жан де Роланди, и информира защитника на Академията за стила на противника му. Добър фехтувач, без да е изключителен, той имаше някои технически недостатъци, които можеха да бъдат използвани в негов ущърб. Беше левак, и макар това да предполагаше известен риск за противник като Хайме Астарлоа, който беше свикнал с мъже, които се фехтуват с дясната ръка, за Монтеспан нямаше никакво съмнение, че младият мъж ще излезе с чест от дуела.

— Трябва да имаш предвид, сине мой, че един левак не е толкова изкусен при установяването на подходящо темпо, нито при нанасянето на странично мушкане поради трудността, която среща при оказването на правилната съпротива. С този Роланди гардът трябва да е четвърта навън, без никакво съмнение. Ясно ли е?

— Ясно, учителю.

— Относно ударите, не забравяй, че според моите сведения, фехтувайки с лявата, той не държи достатъчно добре гарда си. Макар че в началото има обичай да вдига дръжката няколко сантиметра по-високо от съперника, в разгара на боя смъква ръката. Щом видиш, че е смъкнал дръжката, не се колебай да му нанесеш съответния удар.

Хайме Астарлоа беше смръщил вежди. Въпреки пренебрежението на стария му учител, Роланди беше изкусен

фехтувач.

— Казаха ми, че добре умее да се защитава на близка дистанция...

Монтеспан тръсна глава.

— Празни приказки. Тези, които го твърдят, са по-слаби и от Роланди. И от теб. Не ми казвай, че този комедиант те безпокои.

Младежът се изчерви от намека.

— Вие сте ме научили да не подценявам противниците си.

Старецът леко се усмихна:

— Съвсем вярно. И те научих също да не ги надценяваш. Роланди е левак, нищо повече. Това, което предполага известен риск за теб, е и едно преимущество, от което трябва да се възползваш. На този човек му липсва прецизност. Ти гледай да го промушиш, щом свали китката, независимо дали се прикрива, защитава, изненадва или изтегля. В който и да е от тези случаи изпревари движенията му, докато сваля дръжката или когато вдигне крак. Ако се възползваш от случая с един удар върху неговия, ще си го промушил преди да завърши движението, защото ти ще си направил едно-единствено движение, докато той прави две.

— Така ще направя, учителю.

— Ни най-малко не се съмнявам — отвърна доволен старецът. — Ти си най-добрият ученик, когото някога съм имал, най-хладнокръвният и сигурен с рапира или сабя в ръка. Знам, че в дуела, който ти предстои, ще защитиш с чест твоето и моето име. Ограничи се с прави и прости удари, обикновени зашита, в кръг и полукръг и преди всичко с контриращи и двойно контриращи на четвърта... И не се колебай да използваш лявата ръка при спиранията, които прецениш за необходими. Снобите не я препоръчват, защото казват, че разваля грацията, но в дуели, при които човек рискува живота си, не бива да се пропуска нищо, което може да послужи при отбрана, при условие, че не противоречи на правилата на честта.

Двубоят се състоя три дни по-късно в Ножанската гора между крепостта и Ножан, в присъствието на голямо множество, което стоеше на разстояние. Работата се беше разчула и превърнала в обществено събитие, което дори вестниците коментираха. На мястото се беше събрала тълпа от любопитни, които бяха държани настрана от силите на реда, изпратени за целта. Макар да имаше разпоредби, които

забраняваха дуела, при положение, че ставаше въпрос за репутацията на френската Академия, официалните инстанции решиха да не се намесват в естествения ход на събитията. Имаше подмятания срещу избора на испанец за изпълнението на такава благородна задача, но в края на краищата Хайме Астарлоа беше учител от Академията в Париж, от много време живееше във Франция и негов настойник беше славният Люсиен дьо Монтеспан: троен аргумент, който скоро убеди и най-несговорчивите. Сред публиката и секундантите, облечени в черно и с тържествени изразения, бяха всички учители по фехтовка в Париж и някои, дошли от провинцията, за да присъстват на събитието. Липсваше само старият Монтеспан, на когото лекарите категорично бяха препоръчали да не излиза.

Роланди беше мургав, дребен на ръст, с малки живи очи. Изглеждаше около четирийсетте и имаше рядка къдрава коса. Знаеше, че общественото мнение не е на негова страна и с радост би се измъкнал от този дуел. Но събитията го бяха въввели в хода си, така че не му оставаше друг изход, освен да се бие, за да не стане за посмешище на цяла Европа. На три пъти му беше отказвана титлата учител по фехтовка, макар да беше ловък с рапирата и сабята. Италианец по произход, бивш войник от кавалерията, той даваше уроци по фехтовка в една скромна стаичка, за да издържа жена си и четирите си деца. Докато течеше подготовката, хвърляше крадешком нервни погледи към Хайме Астарлоа, който стоеше спокоен и на разстояние, с плътно прилепнал черен панталон и широка бяла риза, която подчертаваше стройното му тяло. „Младият дон Кихот“ го беше нарекъл един от вестниците, които се занимаваха със случая. Достигнал върха в професията си, той имаше братската подкрепа на учителите от Академията, сериозната облечена в черно група, която чакаше на няколко крачки, без да се смесва с тълпата, натъкмена с бастуни, ордени и цилиндри.

Публиката очакваше титанична битка, но остана разочарована. Още в самото начало на дуела, Роланди свали фатално дръжката с няколко сантиметра, докато подготвяше удар, с който да изненада противника си. Хайме Астарлоа се хвърли напред през малкия отвор с един ритмичен удар и острието на рапирата му се плъзна чисто по дължина от външната страна на ръката на Роланди и потъна без съпротива под мишницата. Нещастникът падна назад, повличайки

рапирата със себе си и когато се изтърколи на тревата, от гърба му стърчеше една педя окървавено острие. Присъстващият лекар не можа да направи нищо, за да спаси живота му. Паднал на земята, все още нанизан на рапирата, Роланди отправи мътен поглед към своя убиец и издъхна, повръщайки кръв.

Когато научи новината, старият Монтеспан промълви само „добре“ без да отделя очи от цепениците, които пращяха в камината. Умря два дни по-късно и ученикът му, който беше напуснал Париж, за да мине време и да се позабрави историята, така и не го видя повече жив.

При завръщането си Хайме Астарлоа научи от приятели за смъртта на стария си учител. Изслуша новината мълчаливо, без каквото и да било признак на скръб. После излезе на продължителна разходка по брега на Сена. Дълго стоя край Лувъра, загледан в мръсните води на реката. Остана така, неподвижен, докато изгуби представа за времето. Вече беше мръкнало, когато дойде на себе си и пое пътя към дома. На другата сутрин научи, че в завещанието си Монтеспан му беше оставил единственото, което притежаваше: старите оръжия. Купи букет цветя, нае файтон и разпореди да го закарат до гробището „Пер Лашез“. Там, на безименната плоча от сив камък, под която почиваше тялото на учителя му, остави цветята и рапирата, с която беше убил Роланди.

Всичко това се беше случило преди около тридесет години. Хайме Астарлоа погледна образа си в огледалото на галерията за фехтовка. Наведе се, взе лампата и разгледа внимателно лицето си, бръчка по бръчка. Монтеспан беше умрял на петдесет и девет години, само с три повече от него, а последният спомен, който беше запазил от учителя си, беше образът на старец, сгушен до огъня. Прокара ръка през бялата си коса. Не се разкайваше, че е живял: беше обичал и беше убивал и никога не направи нещо, което да опетни мнението, което имаше за себе си. Натрупа достатъчно спомени, за да оправдае живота си, макар те да съставляваха единственото богатство, с което разполагаше... Съжаляваше единствено, че за разлика от Люсиен де Монтеспан, няма на кого да завещае оръжията си, когато умре. Без ръка, която да им даде живот, те нямаше да бъдат нищо повече от безполезни вещи. Щяха да ги захвърлят къде да е, в най-тъмния ъгъл на някое антикварно магазинче, покрити с прах и ръжда, окончателно

замлъкнали, мъртви също като собственика им. И никой нямаше да остави рапира на гроба му.

Помисли си за Адела де Отеро и усети, че го пробожда тъга. Тази жена се бе появила в живота му прекалено късно. Щеше да успее да изтръгне едва няколко думи на премерена нежност от повехналите му устни.

---

[1] ескудо — стара испанска парична единица. — Б.р. ↑

[2] Традиционна испанска напитка, приготвяна от сок от острица, захар и вода. — Б.р. ↑

[3] В романа на немския поет-романтик, чието действие се развива в идеализирана средновековна обстановка, се описват мистичните и романтични търсения на един млад поет. — Б.р. ↑

[4] Периодът на управление на Наполеон I Бонапарт. — Б.р. ↑

[5] Град в Арагон, провинция Уеска. — Б.р. ↑

[6] Дълга дантелена наметка, която покрива косите и раменете, носена от жените в Испания. — Б.р. ↑

ТРЕТА ГЛАВА

НЕОПРЕДЕЛЕН ТЕМП ЗА ЛЪЖЛИВА АТАКА

„При неопределения темп, както при всяко друго рисковано движение, този, който умее да атакува, трябва да предвиди намеренията на противника, като проучи внимателно движенията му и се запознае с резултатите, които могат да имат.“

Половин час по-рано погледна за шести път образа си в огледалото и остана сравнително доволен. Малко от познатите му изглеждаха по този начин на неговата възраст. От далече можеха да го вземат за младеж, заради слабата фигура и пъргавината на движенията, запазени поради непрестанното упражняване на професията. Обръсна се старателно със стария си английски бръснач с дръжка от слонова кост и подряза по-внимателно от обикновено тънките сиви мустаци. Бялата си коса, леко къдрава на тила и слепоочията, среса назад с изключителна прилежност: направи пътя — високо и отляво — безупречно, сякаш с помощта на линия.

Беше в добро настроение, въодушевен като кадет, който отива на първата си среща с униформа. Това почти забравено усещане не само, че не го безпокоеше, но той дори му се наслаждаваше със задоволство. Взе единственото шише с одеколон и сипа няколко капки на ръцете си, след което леко потупа бузите си с дискретния аромат. Бръчките, които опасваха сивите му очи, се открийа в нежна усмивка.

Беше сигурен, че не очаква от срещата нищо двусмислено. Хайме Астарлоа прекрасно осъзнаваше положението, за да таи глупави блянове. Въпреки това, му се струваше, че във всичко това се криеше някаква особена привлекателност. Това, че за първи път в живота си

има жена за клиент и че тя е именно Адела де Отеро, придаваше на ситуацията особен оттенък, който той смяташе за естетически, макар и да не му беше много ясно защо. Прие факта, че новият му клиент принадлежи на другия пол: овладяна бе първоначалната съпротива, отхвърлени в ъгъла предразсъдъците и сега оттам едва се чуваше тихият им протест. На тяхно място дойде приятното усещане, че в неговото досега монотонно съществуване се случва нещо ново. И учителят по фехтовка се беше оставил със задоволство на това, което му се струваше само безобиден есенен прилив, изкусна игра на токущо пробудени чувства, в която той щеше да бъде единственият осъзнат участник.

В пет без петнадесет направи последен преглед на къщата. В дневната, която служеше и за приемна, всичко беше наред. Портиерката, която чистеше стаите три пъти седмично, беше излъскала внимателно огледалата в галерията за фехтовка, където тежките завеси и полуоткрехнатите врати създаваха приятна обстановка на златист сумрак. В пет без десет се погледна за последен път в огледалото и пооправи едно-две неща по облеклото си, които му се видяха небрежни. Беше облечен както обикновено, когато работеше у дома: риза, панталони по тялото, чорапи и меки кожени обувки за фехтовка — всичко безупречно бяло. За случая си беше сложил тъмносиня куртка от английско сукно, демодирана и поизтъркана от носене, но удобна и лека, за която знаеше, че му придава небрежна елегантност. На врата си върза фино шалче от бяла коприна.

Когато малкият стенен часовник се канеше да удари пет пъти, дон Хайме седна на дивана, кръстоса крака и разтвори разсеяно книга, която стоеше на съседната масичка — едно смачкано издание малък формат на „Спомени от Света Елена“. Прехвърли две-три страници, без да обръща внимание на това, което чете, и погледна стрелките на часовника: пет часа и седем минути. Помисли си нещо за женската неточност и след това го обзе страхът, че тя се е отказала. Беше започнал да става неспокоен, когато на вратата се позвъни.

Теменужените очи го гледаха, иронични и развеселени.

— Добър ден, учителю.

— Добър ден, госпожо де Отеро.

Тя се обърна към прислужницата, която чакаше пред площадката на стълбите. Дон Хайме разпозна мургавото момиче, което му беше

отворило вратата на апартамента на улица „Рианьо“.

— Добре, Лусия. Мини да ме вземеш след един час.

Прислужницата подаде на господарката си малка пътна чанта и след като се поклони, слезе на улицата. Адела де Отеро свали дългата игла, с която беше забодена шапката ѝ и я подаде заедно с чадъра в услужливите ръце на дон Хайме. След това направи няколко крачки из стаята и се спря както предния път пред портрета на стената.

— Бил е хубав мъж — повтори тя, както предишния ден.

Учителят по фехтовка беше размишлявал доста върху приема, който трябваше да окаже на дамата и накрая реши да се придържа към чисто професионалното поведение. Покашля се, давайки на Адела де Отеро да разбере, че не е там, за да изследва чертите на предците му и с жест, който трябваше да бъде едновременно студен и учтив, я покани да минат в галерията, без да се бавят повече. Тя го погледна за миг весело учудена, след което кимна в знак на съгласие, като послушна ученичка. Малкият белег в десния ъгъл на устата ѝ поддържаше онази загадъчна усмивка, която толкова безпокоеше дон Хайме.

Веднъж стигнали в галерията, учителят дръпна една от завесите, за да влезе светлината, която нахлу умножена от големите огледала. Слънчевите лъчи паднаха върху младата жена и обрамчиха фигурата ѝ в златен ореол. Тя се огледа, видимо доволна от обстановката в помещението. Върху муселина на роклята ѝ блестеше виолетов камък. Учителят забеляза, че Адела де Отеро винаги си слага бижу, което да е в тон с очите ѝ, от които несъмнено умееше да извлича полза.

— Възхитително е — каза тя с искрено вълнение.

Дон Хайме погледна на свой ред огледалата, старите шпаги, подиума и вдигна рамене.

— Съвсем обикновена галерия за фехтовка — отвърна той, тайно поласкан.

Тя поклати глава — съзерцаваше собствения си образ в огледалата.

— Не, това е нещо повече. С тази светлина и старинното оръжие по стените, тези стари завеси и всичко останало — очите ѝ се задържаха прекалено дълго в очите на учителя по фехтовка, който отклони поглед с известно стеснение. — Сигурно е удоволствие да се работи тук, дон Хайме. Всичко е толкова...

— Праисторическо?

Тя сви устни, без да обърне внимание на шегата.

— Исках да кажа... Не става въпрос за това — леко дрезгавият ѝ глас търсеше подходящия израз. — Исках да кажа... Декадентско — повтори думата, сякаш ѝ доставяше особено удоволствие. — Декадентско в красивия смисъл на думата, като цвете, което увяхва в чаша, като хубава антична гравюра. Когато се запознах с вас, си помислих, че домът ви сигурно е в такъв стил.

Хайме Астарлоа размърда неспокойно крака. Близостта на младата жена, самоувереността ѝ, която почти граничеше с безсрамие, виталността, която излъчваше привлекателната ѝ фигура, предизвикваха у него странно смущение. Реши да не се поддава на магията и се опита да върне разговора към темата, която ги занимаваше. За да успее, изрази на висок глас надеждата, че тя си е донесла подходящи дрехи. Адела де Отеро го успокои и му посочи малката си пътна чанта.

— Къде мога да се преоблека?

На дон Хайме му се стори, че усеща в гласа ѝ скрит оттенък на предизвикателство, но отхвърли тази мисъл, ядосан на себе си. Може би започва да се чувства прекалено увлечен от играта, каза си той, и се приготви да отхвърли с максимална строгост всеки признак на старческо бленуване. С абсолютна сериозност посочи на младата жена вратата на малка стая, подходяща за тази цел, а той внезапно прояви особен интерес към здравината на една от дъските на подиума. Когато тя мина покрай него на път за съблекалнята, я погледна крадешком и му се стори, че забеляза едва доловима усмивка, но веднага си наложи да мисли, че това е от малкия белег, който придаваше на устата ѝ толкова измамно изражение. Тя дръпна вратата зад себе си, като я остави леко открехната. Дон Хайме преглътна и се опита да не мисли за нищо. Малкият процеп привличаше вниманието му като магнит. Задържа погледа си, закован на върховете на обувките, борейки се с онзи неясен магнетизъм. Чу шумолене на фусты и за секунда през съзнанието му се мярна проблясък на мургава кожа в топлия сумрак. Незабавно пропъди този образ и се почувства жалък.

„За Бога! — стонът му се изтръгна като гореща молитва, макар да не беше много сигурен към кого я отправя. — Та тя е дама!“

Тогава направи две крачки към един от прозорците, вдигна глава и успя да изпълни мислите си със светлина.

Адела де Отеро беше сменила роклята от муселин с кафява пола за езда, лека и без каквито и да било украшения, достатъчно къса, за да не пречи на движенията на краката и достатъчно дълга, за да открие само няколко сантиметра от глезените, обути в бели чорапи. Беше си сложила обувки за фехтовка, без ток, които придаваха на движенията ѝ грацията, която можеше да се открие само в стъпките на балерина. Облеклото ѝ се допълваше от бяла блуза, закопчана отзад до кръглата яка без дантели, достатъчно прилепнала в бюста, за да изпъкнат формите ѝ, които се сториха на стария учител вълнуващо нежни. Когато ходеше, ниските обувки придаваха на тялото ѝ животинска грация, с известен оттенък на мъжественост, който дон Хайме вече беше забелязал у нея. Учителят си помисли, че без обувки на ток младата жена се придвижва като котка.

Теменужените очи го изгледаха внимателно, дебнейки ефекта. Дон Хайме се постара да изглежда непроницаем.

— Каква рапира предпочитате? — попита я той, като сведе клепачи, заслепен от светлината, която сякаш я обгръщаше похотливо. — Френска, испанска или италианска?

— Френска. Обичам да чувствам пръстите си свободни.

Учителят леко я поздрави с доволно кимване на главата. И той предпочиташе френската рапира без напречник, с дръжка свободна, до гарда. Приблужи до стената и се загледа внимателно в наредените оръжия. Изчислявайки височината на младата жена и дължината на ръцете ѝ, избра подходящата рапира, отличен екземпляр с толедско острие, гъвкаво като тръстика. Адела де Отеро пое оръжието и го разгледа много внимателно: стисна дръжката с дясната ръка, претегли рапирата, после се обърна към стената и изпробва в нея острието, като го натисна докато то се огъна и върхът дойде на четирийсетина сантиметра от гарда. Доволна от качеството на стоманата, тя погледна дон Хайме: пръстите ѝ галеха закаления метал с непогрешимото възхищение на човек, който умее да оцени качеството на такова оръжие.

Хайме Астарлоа ѝ подаде капитонирана жилетка и услужливо помогна на младата жена да си облече защитната дреха, като ѝ закопча телените копчета на гърба. Докато го правеше, докосна неволно с върха на пръстите си финия плат на блузата и почувства лекия аромат на розова вода. Довърши задачата си някак припряно, смутен от

близостта на тази красива шия, която се навеждаше напред и чиято матово мека голота просветваше под косата, прибрана със седефена шнола. Когато закачи последното метално копче, учителят по фехтовка видя с отчаяние, че пръстите му треперят и за да го прикрие, веднага се зае да разкопчава копчетата на куртката си и направи някакъв банален коментар относно ползата от жилетката при боя. Адела де Отеро, която си слагаше кожените ръкавици, го изгледа, изненада от този порив на неоснователна словоохотливост.

— Никога ли не ползвате жилетка, учителю?

Хайме Астарлоа засука мустак с доволна усмивка и отвърна:

— Понякога.

Свали си куртката и шалчето, отиде при оръжията и взе една френска рапира с леко закривена четвъртита дръжка. С нея под мишница отиде и застана пред младата жена, която чакаше на подиума, изправена и опряла в пода върха на оръжието си, до краката, поставени под прав ъгъл, петата на десния крак пред глезена на левия, в безупречна позиция, готова да заеме стойка. Дон Хайме я изгледа и за най-голямо свое съжаление не откри ни най-малка грешка в положението на тялото ѝ. Направи одобрителен жест, сложи ръкавиците си и посочи предпазните маски, подредени на една полица. Тя тръсна презрително глава.

— Мисля, че трябва да покриете лицето си, госпожо де Отеро. Знаете, че фехтовката...

— Може би по-късно.

— Това е ненужен риск — настоя дон Хайме, възхитен от хладнокръвието на новата си клиентка. Несъмнено тя знаеше, че един неподходящ удар, прекалено висок, можеше да остави на лицето ѝ непоправима следа. Адела де Отеро, сякаш отгатнала мисълта му, се усмихна или може би малкият белег създаваше такова впечатление.

— Разчитам на вашата ловкост, учителю, за да не бъда обезобразена.

— Доверието ви е чест за мене, драга госпожо. Но бих се чувствал по-спокоен, ако...

Сега в очите на младата жена имаше златни отблясъци, които искряха странно.

— Първият бой — с открито лице. — Изглежда, че допълнителният риск имаше за нея особена привлекателност. —

Обещавам ви, че ще бъде само този път.

Учителят по фехтовка не можеше да скрие изненадата си — тази млада жена беше дяволски упорита. И невероятно горда.

— Госпожо, отхвърлям всякаква отговорност. Ще съжалявам дълбоко...

— Моля ви.

Дон Хайме въздъхна. Първата схватка беше безвъзвратно загубена. Беше време да минат към фехтовката.

— Да не говорим повече.

И двамата поздравиха и се приготвиха за боя. Адела де Отеро се покри съвършено правилно: беше хванала рапирата здраво, но не прекомерно стегнато, с палец върху дръжката, а безименния пръст и кутрето стиснати. Държеше гарда на височината на гърдите, а върха — малко над дръжката. Стойката ѝ беше съвсем по правилата, в италиански стил, обърнала към учителя по фехтовка само десния си профил, с рапира, ръка, рамо, бедро и стъпала на една линия, леко сгънати колене, вдигната лява ръка и пръсти, отпуснати с привидна небрежност над китката. Дон Хайме се възхити на грациозния вид на младата жена, готова за атака като котка, която се готви за скок. Очите ѝ бяха полуотворени, блестящи като в треска, челюстта — стисната. Устните, обикновено красиви, въпреки белега в десния ъгъл, сега бяха свити в тънка линия. Цялото тяло изглеждаше под напрежение, като пружина, която всеки миг ще отскочи и старият учител по фехтовка разбра смутен, само с един поглед, че за Адела де Отеро това означаваше много повече от едно обикновено развлечение на капризна ексцентричка. Беше достатъчно да сложи оръжие в ръката ѝ, за да се превърне красивата млада жена в агресивен противник. И свикнал да разпознава човека по този вид действия, Хайме Астарлоа усети, че загадъчната жена криеше някаква привлекателна тайна. За това, когато протегна рапирата и от своя страна застана в стойка срещу нея, учителят по фехтовка го направи със същата премерена предпазливост, която би приложил срещу противник с истинско оръжие. Предчувстваше, че отнякъде го дебне опасност, че играта съвсем не е невинно забавление. А старият му професионален инстинкт никога не го лъжеше.

Едва бяха кръстосали шпаги и той разбра, че Адела де Отеро беше имала щастието да се обучава при изключителен учител. Дон

Хайме направи два финта с единствената цел да изпробва реакциите на противничката си и забеляза, че тя отвърща спокойно, поддържа дистанция и се отбранява внимателно с ясното съзнание, че противникът ѝ е изключително опитен в боя. На стария учител обикновено му беше достатъчно да види позициите, които заема един фехтувач и да изпробва здравината на стоманата му, за да го определи на мига, но тази млада жена несъмнено знаеше да се бие. Действаше с любопитна комбинация от агресивно спокойствие, беше готова да се хвърли в напад, но беше достатъчно хладнокръвна, за да не подценява опасния противник, въпреки че той непрекъснато ѝ предоставяше привидни поводи, за да се опита да му нанесе решителен удар. За това Адела де Отеро стоеше благоразумно на четвърта и гледаше да базира отбраната си на горната трета на острието, готова да се измъкне, когато учителят сменеше тактиката и я притиснеше прекомерно. Като опитен фехтувач, не гледаше остриетата на рапирите, а право в очите на противника.

Дон Хайме маркира мушкане на трета, което предполагаше лъжлива атака, преди да премине на четвърта, преди всичко, за да изпита реакциите на младата жена, защото все още не искаше да я докосне с върха на оръжието. За негова изненада, Адела де Отеро остана уверена и учителят видя как върхът на неприятелската рапира проблесна едва на няколко сантиметра от стомаха му, когато тя нанесе с неочаквана бързина един нисък удар на втора, като в същото време от стиснатите ѝ устни се изтръгна тихо възклицание. Учителят се измъкна не без известно затруднение, ядосан на себе си, че се е оставил така небрежно да бъде изненадан. Младата жена се съвзе, отстъпи две крачки и после направи една напред, отново на четвърта, със стиснати устни, като гледаше противника в очите през полуотворените си клепачи, в пълна концентрация.

— Отлично — промърмори дон Хайме на достатъчно висок глас, така че тя да може да го чуе, но младата жена не показва никакво задоволство от похвалата. Лека отвесна бръчка се бе появила между веждите ѝ и една капка пот се стичаше по бузата ѝ от корените на косата при слепоочието. Полата изглежда не пречеше особено на движенията ѝ. Държеше рапирата с леко сгъната в лакътя ръка, нащрек и за най-малкото движение на Хайме Астарлоа. Той си помисли, че в това положение не беше толкова красива. Привлекателността ѝ беше

неизменна, но сега тя се състоеше в онова напрежение, което сякаш всеки момент щеше да накара тялото ѝ да вибрира. Да, в нея имаше нещо мъжко. Но също и нещо тъмно и диво.

Адела де Отеро не се придвижваше странично, а държеше линия напред и назад, поддържайки правилния темп, който пуристите така възхваляваха и самият дон Хайме препоръчваше на учениците си. Учителят направи три крачки напред, на което тя отговори, като отстъпи три назад. Той нанесе удар на трета и младата жена отвърна с безупречна защита на четвърта, описвайки с рапирата си малък кръг около стоманата на противника, която беше отклонена в края на маневрата. Учителят мълчаливо се възхити от чистото изпълнение на тази защита, считана за основна сред основните. Който владееше тайната ѝ, бе изпълнил най-голямото изискване на фехтовката. Изчака Адела де Отеро да го атакува незабавно на четвърта, което тя направи, неутрализира атаката и ѝ нанесе удар по ръката, който щеше да достигне целта си, ако той не го беше спрял съзнателно на няколко сантиметра от целта. Младата жена видя маневрата, отстъпи крачка без да сваля рапирата и го погледна с горящи от ярост очи.

— Не ви плащам, за да играете с мене като с някой начинаещ, дон Хайме! — Гласът ѝ трепереше от едва сдържан гняв. — Ако трябва да ми нанесете удар, направете го.

Учителят измънка някакво извинение, изумен от гневната реакция. Тя се ограничи отново да смръщи вежди, упорито съсредоточена и неочаквано се хвърли напред така необуздано, че учителят едва смогна да постави рапирата си на четвърта, макар силата на атаката да го принуди да отстъпи. Остана на четвърта, за да поддържа дистанция, но тя продължи напред като атакуваше, мушкаше, удряше и напредваше с невиджана бързина, като в същото време бележеше всяко от движенията си с дрезгав вик. Смутен не толкова от атаката, колкото от страстното упорство, с което младата жена я осъществяваше, дон Хайме отстъпваше и наблюдаваше като хипнотизиран страховитото изражение, което свиваше чертите на противничката му. Увеличи дистанцията, но тя продължи да напредва. Отново увеличи дистанцията, заставайки на четвърта, но Адела де Отеро отново продължи напред с атаки и удари на пета. Учителят отново отстъпи и този път тя атакува на пета и мина на втора „Е, стига толкова“, помисли си дон Хайме, готов да сложи край на абсурдната

ситуация. Но младата жена продължи да настъпва на трета и атакува на четвърта ръката му, преди той да се съвземе напълно. С усилие се измъкна от затрудненото положение и застанал здраво на крака, изчака тя да посегне с рапирата, за да я обезоръжи с един рязък и силен удар по острието. Почти със същото движение той вдигна заобления връх на рапирата и го спря пред гърлото на Адела де Отеро.

Оръжието ѝ се изтърколи на земята, а тя отскочи назад, гледайки заплашителния връх на рапирата на учителя, сякаш беше змия, която се канеше да я ухапе.

Измериха се с очи продължително и мълчаливо. За негова изненада, учителят по фехтовка забеляза, че младата жена вече не изглежда ядосана. Гневът, който беше сгърчил чертите ѝ по време на боя, беше отстъпил на една леко иронична усмивка. Забеляза, че е доволна, защото го е накарала да се почувства зле, и това го подразни.

— Какво целяхте с това?... При бой с истинско оръжие такова нещо може да ви коства живота, драга госпожо. Фехтовката не е игра.

Тя отметна глава назад и се изсмя с безкрайна радост, като момиченце, което е направило прелестна пакост. Бузите ѝ бяха червени от положеното усилие, а върху горната ѝ устна имаше миниатюрни капчици пот. Миглите ѝ също изглеждаха влажни и през ума на дон Хайме мина мисълта — незабавно пропъдена — че такова трябва да е изражението ѝ, след като се е любила.

— Не ми се сърдете, учителю — гласът и изражението ѝ бяха напълно променени, изпълнени с нежност и ѝ придаваха медено очарование, топла хубост. Дишаше все още на пресекулки — гърдите ѝ повдигаха защитната жилетка. — Искан само да ви покажа, че няма причина да се държите бащински. Когато съм с рапира в ръка, ненавиждам вниманието, с което обикновено се отнасят към жена. Както можахте да се убедите, напълно съм способна да нанасям добри удари — добави с тон, в който на учителя му се стори, че усеща някаква смътна заплаха. — А ударът си е удар... независимо кой го нанася.

Хайме Астарлоа нямаше друг избор, освен да отстъпи пред довода ѝ:

— В такъв случай, госпожо, моля да приемете извиненията ми.

Тя се поклони от своя страна с изключително изящество.

— Приемам ги, учителю — косата ѝ, събрана на тила малко се беше разрошила и един черен кичур падаше на раменете ѝ. Вдигна ръце и отново го прибра със седефената шнола. — Можем ли да продължим?

Дон Хайме кимна, взе рапирата от пода и я подаде. Възхищаваше се на издръжливостта на младата жена. По време на боя металното топче на върха на оръжието му беше докоснало опасно лицето ѝ на няколко пъти, но тя нито за миг не се стресна или смути.

— Сега трябва да си сложим маските — каза той. И Адела де Отеро се съгласи. Двамата нахлузиха защитните маски и застанаха в стойка. Дон Хайме съжали, че металната решетка скриваше почти изцяло чертите на младата жена. Въпреки това, долавяше блясъка на очите и бялата линия на зъбите, когато тя престанеше да стиска устни и поемаше дълбоко дъх за миг, преди да се впусне в атака. Този път упражнението мина без инциденти: младата жена се биеше съвършено спокойно, отбелязваше темпа безупречно и с голяма прецизност на движенията. Макар че нито веднъж не успя да докосне противника си. Той трябваше да използва всичките си умения, за да избегне две мушкания, които без съмнение щяха да постигнат целта си срещу някой по-неопитен фехтувач от него. Докато металното тракане на рапирите изпълваше галерията, старият учител си помисли, че Адела де Отеро беше на висотата на всеки от най-достоините фехтувачи, които той познаваше. От своя страна, дори без да се подчинява на желанията на младата жена, Хайме Астарлоа в края на краищата се видя принуден да погледне сериозно на атаките. На два пъти се наложи да докосне с рапирата противничката си, за да не бъде докоснат той. В края на краищата Адела де Отеро получи този следобед пет туша по жилетката, което не беше прекалено, като се имат предвид качествата на опитния ѝ противник.

Когато часовникът удари шест, двамата спряха задъхани от топлината и усилието. Тя свали маската си и попи потта с една кърпа, която дон Хайме ѝ даде. После го погледна с питащи очи в очакване на присъдата.

Учителят се усмихваше.

— Въобще не предполагах — призна си той честно и младата жена притвори доволно клепачи, като погалена котка. — От много време ли се фехтувате?

— От осемнайсетгодишна — дон Хайме се опита да изчисли на ум възрастта ѝ въз основа на този факт, но тя отгатна намерението му. — Сега съм на двадесет и седем.

Учителят направи галантен жест на изненада, давайки да се разбере, че я е мислил за по-млада.

— Все ми е едно — каза тя. — Винаги съм считала за глупаво човек да крие възрастта си или да се опитва да изглежда по-млад, отколкото е. Да се отречеш от възрастта си е все едно да се отречеш от живота си.

— Мъдра философия.

— Само благоразумие, учителю. Благоразумие.

— Това не е особено характерно женско качество — усмихна се той.

— Ще се изненадате, ако разберете колко са много женските качества, които не притежавам.

На вратата се позвъни и Адела де Отеро направи недоволна гримаса.

— Сигурно е Лусия. Казах ѝ да дойде да ме вземе след час.

Дон Хайме се извини и отиде да отвори. Наистина беше прислужницата. Когато се върна в галерията, младата жена вече се преобличаше в съблекалнята. Отново беше оставила вратата притворена.

Учителят върна рапирите по местата им на стената и вдигна маските от земята. Когато Адела де Отеро се появи пак, беше облечена отново в муселин и сресваше косата си докато държеше седефената шнола между зъбите. Косата ѝ беше дълга, доста под раменете, много черна и добре поддържана.

— Кога ще ме научите на вашия удар?

Хайме Астарлоа трябваше да признае, че тази жена има право да научи удара за двеста ескудос.

— Вдругиден по същото време — каза. — Услугите ми включват да се научите как да нанасяте удара и как да го неутрализирате. С вашия опит ще са достатъчни два-три урока, за да го овладеете напълно.

Тя изглеждаше доволна.

— Мисля, че бих искала да практикувам с вас, дон Хайме — каза тя с непринуден тон като внезапно признание. Удоволствие е да се

биеш с човек, който е... такъв очарователен класик. Очевидно е, че принадлежите на старата френска школа по фехтовка: изправено тяло, опънат крак и напад само когато е необходимо. Вече няма много фехтувачи с вашия стил.

— За нещастие, драга госпожо. За нещастие.

— Забелязах също — добави тя, — че вие притежавате едно особено качество на фехтувачите... Това, което експертите наричат... Как беше? *Sentiment du fer*.^[1] Нали? Както изглежда, го притежават единствено фехтувачите с талант.

Дон Хайме направи лек потвърдителен жест, като да омаловажи комплимента, макар в себе си да беше поласкан от проникателността на младата жена.

— То е плод единствено на много работа — отговори той. — Това качество представлява нещо като шесто чувство, което позволява да се удължи до върха на оръжието чувствителността на пръстите, които държат рапирата... Това е особен инстинкт, който те предупреждава за намеренията на противника и понякога ти позволява да предвидиш движенията му с частица от секундата, преди да ги направи.

— Бих искала да науча и това — каза младата жена.

— Невъзможно. Това вече е въпрос на практика. В него няма никаква тайна, нищо, което да може да се заплати с пари. За да се придобие, е необходим цял един живот. Живот като моя.

Тя сякаш си спомни нещо.

— Относно хонорара ви, бих искала да знам дали предпочитате плащане в брой или с платежно нареждане в някоя банка. Италианската банка, например. Когато усвоя удара, искам да продължа да се фехтувам с вас известно време.

Учителят учтиво възрази. Предвид обстоятелствата, ще е удоволствие за него да предложи услугите си на госпожата безвъзмездно и т.н. Така, че е неуместно да се говори за пари.

Тя го погледна студено и му съобщи, че се ползва от професионалните услуги на учител по фехтовка, които трябва да бъдат заплатени. След това, считайки темата за приключена, прибра косите си на тила с бързо и точно движение и ги закопча с шнолата.

Хайме Астарлоа си облече куртката и придружи новата си клиентка до дневната. Прислужницата чакаше на стълбата, но Адела

де Отеро не бързаше да си ходи. Поиска чаша вода и се забави, разглеждайки с неприкрито любопитство заглавията на книгите, подредени на рафтовете.

— Бих дал най-добрата си шпага, за да узная кой е бил учителят ви по фехтовка, госпожо де Отеро.

— И коя е най-добрата ви шпага? — попита тя, без да обръща глава, докато прокара деликатно пръст по гърба на мемоарите на Талейран.

— Една миланска шпага, изработка на Д'Аркади.

Младата жена стисна устни, сякаш преценяваше развеселена въпроса.

— Предложението е изкусително, но го отхвърлям. Ако една жена иска да запази част от привлекателността си, трябва да се обгради с известна тайнственост. Нека да се ограничи, като кажа, че имах добър учител.

— Видях. А вие сте се оказала отлична ученичка.

— Благодаря.

— Това е самата истина. Така или иначе, ако ми позволите да изкажа едно мнение, бих се заклеял, че е италианец. Някои от движенията ви са характерни за тази толкова уважавана школа.

Адела де Отеро нежно поднесе пръст към устните си.

— Ще говорим за това някой друг ден, учителю — каза тихо с тон на човек, който споделя тайна. Огледа се и посочи дивана. — Мога ли да седна?

— Моля ви.

Отпусна се на изтърканата кожа в тютюнев цвят и полите ѝ изшумоляха. Хайме Астарлоа остана прав и се почувства малко неудобно.

— Къде бяхте посветен във фехтовката, учителю?

Старият учител я погледна лукаво.

— Очарован съм от вашата безцеремонност, драга госпожо. Отказвате да говорите за живота си на млада жена, и веднага след това ме разпитвате за моя... Не е справедливо.

Тя му отправи прелъстителен поглед.

— Никога не сме достатъчно несправедливи с мъжете, дон Хайме.

— Това е жесток отговор.

— И откровен.

Учителят по фехтовка погледна замислено младата жена.

— Доня Адела — каза след известно време, внезапно сериозен, с толкова изумителна простота, че в думите му не се долавяше и помен от ласкателство. — Бих дал всичко, за да изпратя картичка и секундантите си на човека, който е сложил в устата ви тази горчива мисъл.

Тя го погледна, развеселена в началото и приятно изненадана после, когато изглежда разбра, че събеседникът ѝ не се шегува. Понечи да каже нещо, но се спря с полуотворени устни, доволна, сякаш се наслаждаваше на това, което току-що беше чула.

— Това е — каза тя след малко — най-галантният комплимент, който някога съм получавала.

Хайме Астарлоа се облегна на един фотьойл. Беше смръщил вежди и разсъждаваше, леко смутен. Истината е, че намерението му не беше да изглежда галантен, а да изрази на глас едно чувство. Сега се опасяваше, че се е изразил нелепо. На неговите години.

Тя си даде сметка за притеснението му и му се притече на помощ, като върна непринудено разговора към първоначалната тема.

— Щяхте да ми разкажете как се захванахте с фехтовката, учителю.

Дон Хайме се усмихна с благодарност и направи примирено жест сякаш сваля гарда.

— Когато бях във войската.

Тя го погледна с възобновен интерес.

— Военен ли сте бил?

— Да. В един кратък период от живота си.

— Сигурно сте изглеждали много добре в униформа с тази фигура. И сте я запазили.

— Госпожо, умолявам ви да не галите суетата ми. Ние, възрастните, сме много чувствителни към тези неща, особено когато са казани от красива млада жена, чийто съпруг, несъмнено...

Не довърши думите си и остана нащрек, но без резултат. Адела де Отеро само го погледна в очакване да довърши фразата. След това извади ветрилото от чантата и го задържа между пръстите си, без да го отваря. Когато проговори, очите ѝ бяха придобили сурово изражение.

— Като красива млада жена ли ви изглеждам?

Учителят по фехтовка се поколеба, объркан.

— Разбира се — каза след миг, с възможно най-голямата искреност, на която беше способен.

— Така ли бихте ме определили пред приятелите си в казиното? Красива млада жена?

Хайме Астарлоа се изправи, сякаш го бяха оскърбили.

— Госпожо де Отеро, мисля, че е мой дълг да ви съобщя, че нито посещавам казиното, нито имам приятели. И считам за уместно да добавя, че дори и да се случи невъзможното и да се осъществят и двете обстоятелства, никога не бих паднал толкова ниско, че да произнеса там името на една дама.

Тя го изгледа дълго, сякаш премисляше искреността на думите му.

— Така или иначе — добави дон Хайме — преди малко определихте фигурата ми като елегантна и аз не се засегнах. Нито ви попитах дали бихте ме определили така пред приятелките си на чай.

Младата жена се засмя добронамерено и Хайме Астарлоа направи същото. Ветрилото се свлече на килима и учителят по фехтовка побърза да го вдигне. Подаде го, все още с едното коляно на пода и в този момент лицата им се оказаха само на няколко сантиметра едно от друго.

— Нито имам приятелки, нито пия чай — каза тя и дон Хайме се наслади на теменужените очи, които никога не беше гледал толкова отблизо. — Вие имали ли сте някога приятели? Искам да кажа истински приятели, хора, на които бихте поверили живота си...

Той се изправи бавно. Отговорът на въпроса не изискваше никакво усилие на паметта.

— Веднъж, но не беше точно приятелство. Имах честта да прекарам няколко години до учителя Люсиен дьо Монтеспан. Той ме научи на всичко.

Адела де Отеро повтори тихо името, очевидно беше, че ѝ е непознато. Хайме Астарлоа се усмихна.

— Разбира се, вие сте много млада... — погледна за миг в празното пространство, а после нея. — Той беше най-добрият. Никой по негово време не успя да го надмине — премисли за миг собственото си твърдение. — Абсолютно никой.

— Вие във Франция ли сте работили?

— Да. Единадесет години като учител по фехтовка. Върнах се в Испания в средата на века, през хиляда осемстотин и петдесета.

Теменужените очи го погледнаха съсредоточено, сякаш собственичката им изпитваше някакво болезнено удоволствие да измъква на бял свят носталгичните спомени на стария учител по фехтовка.

— Сигурно ви е било мъчно за родината. Знам какво е.

Хайме Астарлоа се забави с отговора. Прекрасно разбираше, че младата жена го кара да говори за себе си, привычка, към която природата му не беше особено склонна. Но Адела де Отеро излъчваше странна привлекателност, която го приканваше, нежно и опасно, да се изповядва всеки път.

— Имаше нещо такова, да — каза накрая, отстъпвайки пред магията на събеседничката си. — Но всъщност беше нещо по-сложно. В известен смисъл може да се нарече бягство.

— Бягство? Не личи да сте от хората, които бягат.

Дон Хайме се усмихна неспокойно. Чувстваше как спомените полека изплуват, а това вече бе нещо, което не искаше да споделя с Адела де Отеро.

— Казах го в преносен смисъл — сякаш премисли той. — Всъщност може би не толкова. В края на краищата може би става въпрос за истинско бягство.

Тя прехапа долната си устна, заинтригувана.

— Трябва да ми разкажете, учителю.

— Може би по-нататък, драга госпожо. Възможно е по-нататък... Всъщност, споменът за тази история не ме прави щастлив — спря се, сякаш току-що си е спомнил нещо. — И грешите, когато казвате, че не изглеждам от тези, които бягат: всички бягаме понякога. И аз включително.

Адела де Отеро остана замислена, с полуотворени устни, наблюдавайки дон Хайме, сякаш му взимаше мярка. След това кръстоса ръце в скута си и го погледна със симпатия.

— Може би ще ми я разкажете някой ден. Имам предвид историята ви — направи пауза, за да наблюдава видимото смущение на учителя по фехтовка. — Не разбирам как човек с вашата слава... Нямам намерение да ви оскърбявам. Доколкото ми е известно, сте преживели и по-добри времена.

Хайме де Астарлоа се изправи високомерно. Може би, както току-що беше казала младата жена, тя нямаше намерение да го оскърбява. Но се чувстваше оскърбен.

— Нашето изкуство излиза от употреба, госпожо — отвърна със засегнато самолюбие. — Дуелите с хладно оръжие стават все по-редки, защото пистолетът е по-лесен за боравене и не изисква толкова строга дисциплина. От друга страна, фехтовката се е превърнала в лекомислено забавление — наслади се на презрението в собствените си думи. — Сега я наричат спорт... Сякаш става въпрос за гимнастика по фланелка!

Тя отвори ветрилото, чийто пейзаж, изрисуван на ръка, беше осеян с белите петна на стилизирани цъфнали бадеми.

— Вие, разбира се, отказвате да погледнете на въпроса от този ъгъл...

— Разбира се. Преподавам изкуство и го правя така, както съм го научил: със сериозност и уважение. Аз съм класик.

Младата жена изтрака със седефените пръчици на ветрилото и поклати глава някак разсеяно. Може би през съзнанието ѝ преминаха образи, които само тя можеше да види и разбере.

— Късно сте се родили, дон Хайме... — каза накрая с равен глас. — Или не сте умрели в подходящия момент.

Той я погледна, без да скрива изненадата си.

— Странно е, че го казвате.

— Кое?

— Това, че не съм умрял в подходящия момент — учителят по фехтовка направи уклончив жест, сякаш се извиняваше, че е още жив. Обратът на разговора изглежда го забавляваше, но беше очевидно, че не се шегува. — В този век и след една определена възраст става все по-трудно да умреш, както подобава.

— Много бих искала да знам кое наричате да умреш „както подобава“, учителю.

— Не мисля, че ще го разберете.

— Сигурен ли сте?

— Не, не съм. Може и да го разберете, но ми е все едно. Не са неща, които могат да се разкажат на...

— На една жена?

— Да, на една жена.

Адела де Отеро затвори ветрилото, вдигна го бавно и докосна с него белега на устата си.

— Вие сигурно сте много самотен човек, дон Хайме.

Учителят по фехтовка погледна съсредоточено младата жена. В сивите му очи вече нямаше закачка, блясъкът беше потъмнял.

— Самотен съм — гласът му прозвуча уморено. — Но мисля, че сам съм си виновен. Всъщност самотата има свое очарование, състояние на егоистично вътрешно блаженство, което се постига единствено когато кръстосваш по старите, забравени пътища, по които никой не минава... Сигурно ви приличам на абсурден старец?

Тя поклати отрицателно глава. Сега очите ѝ бяха нежни.

— Не. Просто съм ужасена от вашата непрактичност.

Хайме Астарлоа направи гримаса.

— Практичността е една от многото добродетели, които се гордея, че не притежавам, госпожо. Несъмнено вече сте го разбрали... Но нямам намерение да ви карам да мислите, че в това има някаква морална подбуда. Умолявам ви да го приемем като чисто естетически въпрос.

— Човек не може да се храни с естетика, учителю — промърмори тя с подигравателен жест, сякаш подтиква на отговор, които се въздържаха да изрази на глас. — Гарантирам ви, че разбирам доста добре тези неща.

Дон Хайме погледна върховете на обувките си и се усмихна плахо. Изражението му беше на момче, което си признава провинението.

— Ако вие, за нещастие, разбирате доста от тези неща, повярвайте, че съжалявам — каза той тихо. — Що се отнася до мене, нека ви кажа, че ако не друго, това ми позволява да се гледам спокойно в лицето, когато се бръсна пред огледалото всяка сутрин. А това, драга госпожо, е повече, отколкото могат да заявят много от мъжете, които познавам.

Започваха да палят първите фенери, които осветяваха на интервали улиците със слабата си светлина. Снабдени с дълги прътове, общинските служители изпълняваха задачата си, без много да бързат, като от време на време се отбиваха в някоя кръчма да утолят жаждата

си. Към двореца „Ориенте“ все още оставаше следа от светлина и на нейния фон се очертаваха силуетите на покривите, съседни на кралския театър. През прозорците, отворени за хладния вечерен бриз, мъждукаше светлината на газени лампи.

Хайме Астарлоа промърмори едно „добър вечер“, когато мина покрай група съседи, които приказваха на тъгла на улица „Бордадорес“, седнали на хладина върху тръстикови столове. Сутринта близо до Пласа Майор^[2] беше имало студентски безредици, нищо особено по думите на събеседниците му от кафе „Прогресо“, които го бяха уведомили за инцидента. Според дон Лукас, групата размирници, които крещели „Прим, Свобода, долу Бурбоните“ била разпръсната незабавно от силите на реда. Естествено, версията на Агапито Карселес беше коренно различна — разказана с пренебрежителен тон и анархистична въздишка — от тази на сеньор Риосеко, свикнал да търси размирници там, където имаше единствено патриоти, жадни за правосъдие. Репресивните сили — единствена опора, на която се крепеше клатушкащата се монархия на *Госпожата* — Карселес направи злобна гримаса — и зловещата ѝ камарила — отново бяха потушили с удар и меч борбата за свещената кауза. Но както можа да се убеди дон Хайме, двойка жандармеристи на коне, с лачени тривърхи шапки, все още се навъртаха наоколо като злокобни сенки. Това не вещаеше нищо добро.

Като стигна до Двореца, учителят по фехтовка хвърли поглед на почетния караул, който стоеше на пост и отиде да се облакът на балюстрадата, която гледаше към градините. Каса де Кампо беше едно голямо тъмно петно. На хоризонта вечерният мрак притискаше последната тънка линия синкава светлина. Тук-таме, също като дон Хайме, някои минувачи стояха неподвижно, съзерцавайки последните издихания на деня, който гаснеше в този миг с кротко смирение.

Без да знае точно защо, учителят по фехтовка бе обзет от меланхолия. Поради характера си, по-склонен да се наслаждава на миналото, отколкото да се занимава с настоящето, старият учител обичаше да милва насаме носталгичните си спомени, но това обикновено ставаше без драматизъм и горчивина, даже напротив — поставяше го в състояние на приятно блаженство, което можеше да се определи като сладко-горчиво. Почиваше си напълно съзнателно по този начин и когато случайно решише да даде конкретна форма на

лутанията си, обикновено ги обобщаваше като оскъден личен багаж, единственото богатство, което беше успял да натрупа в живота и щеше да отнесе със себе си в гроба. В този багаж беше затворена цяла вселена, един живот от грижливо пазени усещания и спомени. На него разчиташе Хайме Астарлоа, за да запази онова, което той определяше като спокойствие — душевния мир, единственото късче мъдрост, към което човешкото несъвършенство можеше да се стреми. Целият негов живот минаваше пред очите му, спокоен, широк и твърдо определен, толкова малко подчинен на колебания, колкото и река в последното си течение преди устието. И въпреки това, беше достатъчна случайната поява на едни теменужени очи, за да се прояви обезпокояващата крехкост на този вътрешен мир.

Оставаше да се разбере дали бедствието можеше да се избегне, като се знаеше колко далеч бе вече духът му от страстите, които в други времена щеше да се проявят на мига. Сега откриваше в себе си само усещане за есенна нежност, забулена от лека тъга. „Това ли е всичко?“... се питаше той, разкъсван между облекчение и разочарование, докато си почиваше, опрян на балюстрадата и наблюдаваше тържеството на мрака на хоризонта. „Това ли е всичко, което вече мога да очаквам от моите чувства?“... Усмихна се замислен за себе си, за собствения си образ, за своята залязваща вече сила, за духа си, който макар и стар и уморен, се опълчваше по този начин срещу апатията, наложена от бавния упадък на организма. И в онова усещане, което го опияняваше и изкушаваше със сладкия си риск, учителят по фехтовка успя да разпознае нежната лебедова песен, която звучеше като последен, патетичен бунт на все още гордия му дух.

---

[1] (фр.) Усет за оръжието. — Б.пр. ↑

[2] Централен мадридски площад. — Б.р. ↑

ЧЕТВЪРТА ГЛАВА

КЪС УДАР

„Късият удар излага на риск този, който го изпълнява безразсъдно и неблагоприятно. От друга страна, протезието никога не трябва да се прави на труден, неравен или хлъзгав терен.“

Дните минаваха бавно, в горещини и слухове. Дон Хуан Прим плетеше конспирации на брега на Темза, а през това време дълги върволици от политически затворници криволичеха през полята, изгорели от слънцето, на път за африканските затвори. На Хайме Астарлоа всичко това му беше безразлично, но се оказваше невъзможно да избегне резултатите. Сред приятелския кръг в „Прогресо“ цареше смут. Агапито Карселес развяваше като знаме един брой на „Нуева Иберия“ със стара дата. В нашумяла уводна статия, озаглавена „Последната дума“ се разкриваха някои тайни договорености, сключени в Байона между левите партии в изгнание и Либералния съюз с цел сваляне на монархическия режим и избиране, чрез всеобщо гласуване, на Велико народно събрание. Събитията бяха остарели, но „Нуева Иберия“ пусна духа от бутилката. Цял Мадрид говореше за това.

— По-добре късно, отколкото никога — твърдеше Карселес, размахвайки предизвикателно вестника пред увисналите мустаци на начумерения дон Лукас. — Кой казваше, че това съглашение е противоестественно? Кой? — победоносен удар с юмрук по напечатаната хартия, минала през ръцете на всички събеседници. — Господа, на обичайните пречки дните им са преброени. Революцията ще избухне всеки момент.

— Никога! Революция — никога! И още по-малко република! — въпреки възмущението си, дон Лукас изглеждаше някак смутен от обстоятелствата. — Най-много, и казвам най-много, дон Агапито, Прим да е предвидил някакво резервно решение в подкрепа на монархията. Граф де Реус никога няма да даде зелена светлина на революцията, която ще парализира страната. Никога! В края на краищата той е войник. А всеки войник е патриот. А всеки патриот е монархист, така че...

— Не позволявам обиди! — изръмжа Карселес екзалтирано. — Настоявам да си вземете думите назад, господин Риосеко.

Дон Лукас, хванат натясно, погледна противника си видимо объркан.

— Аз не съм ви обидил, господин Карселес.

Побеснял от гняв, журналистът призова небето и събеседниците за свидетели:

— Твърди, че не ме е обидил! Твърди, че не ме е обидил, когато всички вие чухте прекрасно как този господин казваше неоснователно и неуместно, че аз съм монархист!

— Аз не съм казал, че вие...

— Отричайте сега! Отричайте, дон Лукас, вие, който се имате за човек на честта! Отричайте, пред съда на Историята, който ви гледа!

— Имам се и съм човек на честта, дон Агапито. Но за съда на Историята въобще не ми пука. Освен това, няма нищо общо... По дяволите! Как умеете да ме накарате да изгубя нишката. За какво, по дяволите, говорех?

Обвиняващият пръст на Карселес посочи третото копче от жилетката на събеседника му.

— Вие, драги ми господине, вие току-що твърдахте, че всеки патриот е монархист. Вярно ли е или не е?

— Вярно е.

Карселес се изсмя саркастично, като обществен обвинител, който всеки момент ще изпрати уличения и признал се за виновен на гилотината.

— Нима аз съм монархист? Нима съм монархист, господа?

Всички присъстващи, включително и Хайме Астарлоа, побързаха да заявят, че ни най-малко не е. Карселес се обърна победоносно към дон Лукас:

— Виждате ли!

— Какво е това, което трябва да видя?

— Аз не съм монархист, но въпреки това съм патриот. Вие ме обидихте и искам удовлетворение.

— Вие не сте никакъв патриот, дон Агапито!

— Аз да не съм?...

В този момент се наложи ритуалната намеса на останалите събеседници, за да не позволят Карселес и дон Лукас да се хванат гуша за гуша. Духовете се укротиха и общият разговор отново се върна към политическите догадки около това кой ще наследи трона на Исабел II.

— Може би херцог дьо Монпансие — отбеляза полугласно Антонио Кареньо. — Макар да твърдят, че Наполеон III му е наложил вето.

— Не бива да се отхвърля — уточни дон Лукас като си нагласи монокъла, паднал по време на спречкването преди малко — и възможността за абдикация в полза на инфанта дон Алфонсо...

Тук Карселес отново скочи, сякаш някой беше казал нещо за майка му:

— Вие бълнувате, господин Риосеко! Стига толкова Бурбони. Край. *Sic transit gloria borbonica*^[1] и други латински поговорки, които ще премълча. Ние, испанците, вече доста изпатихме с дядо му и с майка му. За бащата нищо не казвам, поради липса на доказателства.

Антонио Кареньо се намеси с благоразумието на държавен служител, което го спасяваше от опасността да остане без работа, от която и посока да духнеше вятърът.

— Ще трябва да признаете, дон Лукас, че чашата на испанското търпение преля. Някои от дворцовите кризи, организирани от Исабелита, имат причини, от които би се изчервил и най-претръпналият.

— Клевети!

— Клевети или не, в ложите считаме, че са прехвърлени допустимите граници...

Дон Лукас, с лице, зачервено от монархически плам, се защитава със сетни сили под подигравателния поглед на Карселес. Обърна се към Хайме Астарлоа в тревожно търсене на помощ.

— Чувате ли ги, дон Хайме?... Кажете нещо, за Бога. Вие сте разумен човек.

Споменатият вдигна рамене, разбърквайки невъзмутимо кафето с лъжичката.

— Аз се занимавам с фехтовка, дон Лукас.

— Фехтовка? Кой мисли за фехтовка, при положение, че Монархията е в опасност?

Учителят по музика Марселино Ромеро се смили над нападнатия дон Лукас. Спря да дъвче препеченото си хлебче, направи един чистосърдечен коментар относно привързаността към традициите и привлекателността на кралицата, които никой не можеше да отрече. Прозвуча язвителният смях на Кареньо, докато Агапито Карселес се нахвърли срещу пианиста с бурно възмущение:

— С привързаност към традициите не могат да се управляват кралства, драги ми господине! — избухна. — За тази цел е необходимо да си патриот — погледна крадешком дон Лукас — и да имаш чувство за срам.

— Тя определено има от какво да се срамува — додаде шеговито Кареньо.

Дон Лукас удари с бастун по пода, нетърпелив пред тази липса на разум.

— Колко е лесно да се осъжда! — възкликна той и поклати тъжно глава. — Колко е лесно да направиш на трески дърво, което се клати! И точно вие, дон Агапито, който сте били свещеник.

— Спрете! — прекъсна го журналистът. — Това време отдавна е минало!

— Били сте, били сте, макар да ви тежи — настоя дон Лукас, очарован, че се е докоснал до тема, която дразни събеседника му.

Карселес сложи ръка на гърдите и призова тавана за свидетел.

— Отричам се от расото, което облякох в момент на младежко заблуждение, черен символ на мракобесието!

Антонио Кареньо поклати сериозно глава като мълчаливо признание за такова ораторско умение. Дон Лукас настояваше на своето:

— Вие, който сте били свещеник, дон Агапито, би трябвало по-добре от всеки друг да знаете, че милосърдието е най-възвишената християнска добродетел. Човек трябва да е великодушен и милостив, когато съди историческата роля на нашата кралица.

— На вашата кралица, дон Лукас.

— Наречете я както искате.

— Наричам я всякак: капризна, непостоянна, суеверна, необразована и с още други думи, които ще премълча.

— Нямам намерение да търпя вашето безочие.

Събеседниците отново бяха принудени да призоват към спокойствие. Нито дон Лукас, нито Агапито Карселес бяха способни да убият муха, но всичко това беше част от литургията, която се повтаряше всеки следобед.

— Трябва да имаме предвид — дон Лукас завиваше краищата на мустака си и се правеше, че не забелязва лукавия поглед, който му беше отправил Карселес — нещастния брак на нашата кралица, без каквото и да било физическо привличане, с дон Франсиско де Асис... Съпружеските разногласия, които са обществено достояние, улесниха действията на придворните камарили и на безскрупулните политици, фаворити и използвачи. Те, а не горката кралица, са отговорни за тъжното положение, в което се намираме днес.

Карселес се беше въздържал прекалено дълго време:

— Идете да го кажете това на патриотите, които са в африканските затвори, на депортираните на Канарските острови и на Филипините, на емигрантите, които пъплят из цяла Европа! — журналистът мачкаше в ръце „Нуева Иберия“, обзет от революционен гняв. — На фона на сегашното правителство на Нейно християнско величество, предишните изглеждат добри, което е достатъчно красноречиво. Не виждате ли картинката?... Дори политици и видни личности без капчица демократична кръв във вените си бяха изпратени в изгнание само защото са подозрителни или не достатъчно пламенни привърженици на недостойната политика на Гонсалес Браво. Погледнете назад, дон Лукас. Погледнете назад: от Прим до Олосага, като се мине през Кристино Мартос и останалите. Виждате, че дори Либералният съюз, както току-що прочетохме, запя друга песен, щом старият О’Донъл гушна чимшира. Каузата на Исабел вече няма друга подкрепа, освен разделените и рухващи умерени сили, които се боричкат, защото властта се изплъзва от ръцете им и вече не знаят на кой бог да служат... Вашата монархия се пука по шевове, дон Лукас. По всички шевове.

— Истината е, че Прим ще дойде всеки момент — прошепна поверително Антонио Кареньо в желанието си да бъде оригинален,

което беше посрещнато с подигравка от събеседниците му. Карселес смени посоката на безмилостните си атаки.

— Прим, както преди малко отбеляза нашият приятел дон Лукас, е военен. Повече или по-малко *miles gloriosus*^[2], но *miles* в края на краищата. Нямам му никаква вяра.

— Граф де Реус е либерал — протестира Кареньо.

Карселес удари с юмрук по мраморния плот и за малко кафето да се разплиска от чашите.

— Либерал? Ще ме уморите от смях, дон Антонио. Прим — либерал! Всеки истински демократ, всеки доказан патриот като мене, трябва да се съмнява по принцип в това, което е в главата на военния, и Прим не прави изключение. Забравяте ли авторитарното му минало? Политическите му амбиции?... Дълбоко в себе си, колкото и обстоятелствата да го принуждават да заговорничи сред британските мъгли, на всеки генерал му трябва да има под ръка един цар от шахматната дъска, за да продължи да си играе на силен офицер... Да видим, господа. Колко военни преврата имаме през този век? И колко от тях бяха за обявяване на републиката?... Сами виждате. Никой не подарява великодушно на народа това, което единствено народът е способен да изиска и завоюва. Господа, на мене Прим ми е подозрителен. Сигурен съм, че щом дойде, ще извади някой цар от ръкава. Великият Вергилий го е казал: *Timeo Danaos et donaferentes*^[3].

На улица „Монтера“ се чу глъчка. Група минувачи се беше струпала от другата страна на прозореца и сочеше към Пуерта дел Сол.

— Какво става? — жадно попита Карселес, забравяйки за Прим. Кареньо се беше приближил към вратата. Чужда на политическите сътресения, котката дремеше в ъгъла.

— Изглежда, че има вълнения, господа! — съобщи Кареньо. — Ще трябва да хвърлим поглед!

Събеседниците излязоха на улицата. На Пуерта дел Сол се трупаха групи от любопитни. Виждаше се движение на коли и полицаи, които подканваха зяпачите да си вървят по пътя. Няколко жени се качваха нагоре по улицата, задъхани от бързане и хвърляха боязливи погледи през рамо. Хайме Астарлоа се приближи към един полицай.

— Някакво нещастие ли се е случило?

Полицаят вдигна рамене. Беше очевидно, че събитията надхвърляха аналитичните му способности.

— Не ми е много ясно, господине — каза той с видимо притеснение и докосна с пръсти козирката на шапката си при вида на изискания човек, който го беше заговорил. — Изглежда, че са задържани половин дузина генерали... Говори се, че ги водят във военния затвор в Сан Франсиско.

Дон Хайме уведоми събеседниците си и думите му бяха посрещнати с възклицания и смайване. Насред улица „Монтера“ отекна победоносният глас на непреклонния Агапито Карселес:

— Господа, това е предизвестено! Кръвопролития! Последният удар на сляпото потисничество!

Тя стоеше пред него, красива и загадъчна, с рапира в ръката и съсредоточена в жестовете на учителя.

— Много е просто. Внимавайте добре, ако обичате — Хайме Астарлоа вдигна оръжието си и го кръстоса леко с нейното, толкова нежно, че жестът приличаше на метална милувка. — Ударът за двеста ескудос започва с това, което наричаме маркиран темп: лъжлива атака, която предлага на противника разкриване на четвърта, за да бъде подтикнат да атакува от тази позиция... Така, точно така. Отвърнете ми на четвърта. Отлично. Аз контрирам на трета. Виждате ли?... Освобождавам се и атакувам, като неизменно стоя разкрит, за да ви подведа да ме контрирате на трета и веднага да ме атакувате на четвърта... Много добре. Както виждате, дотук няма никаква тайна.

Адела де Отеро се спря замислена, с очи, приковани в рапирата на учителя по фехтовка.

— Не е ли опасно човек на два пъти да се разкрие по този начин на противника?

Дон Хайме поклати отрицателно глава.

— Ни най-малко, драга ми госпожо, при положение, че владеете защитата на трета, какъвто е вашият случай. Очевидно е, разбира се, че моят удар крие известен риск, но само в случай, че този, който прибегне до него е човек неопитен в нашето изкуство и не го владее до съвършенство. Никога не би ми хрумнало да го покажа на някой начинаещ фехтувач, защото съм сигурен, че ще бъде убит при

изпълнението му... Разбирате ли сега първоначалната ми резервираност, когато ми оказахте честта да поискате услугите ми?

Младата жена му отправи очарователна усмивка.

— Моля да ме извините, учителю. Вие нямаше как да знаете...

— Именно. Не можех да знам. И досега не мога да си обясня как вие... — спря за миг и я погледна замислено. — Добре, стига приказки. Продължаваме ли?

— Хайде.

— Така — когато говореше, учителят избягваше да гледа младата жена в очите. — Веднага щом противникът атакува за втори път, точно в мига, когато остриетата се докоснат, трябва да реагира с контраатака, така, атакувайте веднага на четвърта от външната страна на ръката... Виждате ли? Естествено е противникът да прибегне до защита с летящ връх, сгъвайки лакът и вдигайки рапирата си почти отвесно, за да отклони атаката. Така.

Хайме Астарлоа спря отново и опря върха на оръжието си в дясното рамо на Адела де Отеро. Усети как сърцето му заби силно при допира с нейната плът и почувства, че тръпката преминава през стоманата, която държеше с пръстите си, сякаш е тяхно естествено продължение... „*Sentiment du fer*“, помисли и потръпна незабележимо. Младата жена погледна крадешком рапирата и белегът на устата ѝ изпъкна в проницателна усмивка. Засрамен, учителят по фехтовка вдигна стоманата на няколко сантиметра. Тя наистина беше проникнала в мислите му.

— Така. Сега идва решителният момент — продължи дон Хайме и направи усилие да си възвърне концентрацията, която изгуби напълно за няколко секунди. — Вместо да нанесеш удара по цялото му продължение, когато противникът вече е започнал движението, се спираш за секунда, сякаш правиш лъжлива атака с намерение да нанесеш различен удар... Ще го направя бавно, за да видите добре. Така. Изпълняваме го, виждате нали, така че противникът да не може да изпълни защитата изцяло, а да я прекъсне по средата, докато се подготвя да се защити от другия удар, който той си мисли, че ще последва.

Очите на Адела де Отеро блеснаха от радост. Беше разбрала.

— И именно тук противникът допуска грешката! — възкликна тя щастливо, наслаждавайки се на откритието.

Учителят направи жест на доброжелателно съучастничество.

— Именно. Точно тук възниква грешката, която ни гарантира победата. Забележете: след това съвсем кратко колебание, продължаваме движението, скъсявайки дистанцията със същия жест, ето така, за да му попречим да отстъпи и да му оставим много малко пространство за действие. В този момент завъртате китката в четвърт кръг, така че върхът на рапирата да се повдигне само с няколко сантиметра. Виждате ли колко е лесно? Ако движението се изпълни добре, можем с лекота да прободем противника в основата на врата, до дясната ключица... Или, ако трябва да решим въпроса, в средата на гърлото.

Затъпеният връх на рапирата докосна шията на младата жена, която погледна учителя по фехтовка с полуотворена уста и с блеснали от възбуда очи. Хайме Астарлоа се вгледа в нея: ноздрите ѝ се бяха разширили, а гърдите ѝ се повдигаха под блузата от задъханото дишане. Цялата сияеше като малко момиченце, което току-що е свалило опаковката на приказен подарък.

— Съвършено е, учителю. Невероятно просто — каза тя шепнешком и го обгърна с поглед на сърдечна благодарност. — Невероятно просто! — повтори замислена, след което погледна очарована рапирата, която държеше в ръка. Изглеждаше покорена от новото смъртоносно измерение, което от този момент придоби стоманеното острие.

— Може би в това е достоинството му — каза учителят. — Във фехтовката простото е вдъхновение. Сложното е техника.

Тя се усмихна щастливо.

— Притежавам тайната на един удар, който не фигурира в трактатите по фехтовка — промълви тя, сякаш това предизвика у нея някакво особено удоволствие. — Колко души го владеят?

Дон Хайме направи неопределен жест.

— Не зная. Десет, може би дванадесет... Или малко повече. Но там е работата, че един го показва на друг и не след дълго няма да е ефективен. Както видяхте, защитата е много лесна, ако се познава.

— Убили ли сте някого с него?

Учителят по фехтовка погледна младата жена сепнато. Това не беше уместен въпрос в устата на една дама.

— Не мисля, че това има някаква връзка, драга госпожо... При цялото ми уважение не допускам, че това въобще има някаква връзка — направи пауза и през мислите му премина далечният спомен за един нещастник, чиято кръв изтичаше на поляната, без някой да е в състояние да направи нещо, за да спре струята, която бликаше от пронизаното му гърло. — Но дори да е така, не намирам в това нищо, от което да мога да се чувствам особено горд.

Адела де Отеро направи подигравателна гримаса, сякаш намираше въпроса за спорен. И Хайме Астарлоа си помисли, обезпокоен, че имаше някаква мрачна жестокост в блясъка на теменужените ѝ очи.

Луис де Аяла пръв постави въпроса. До него бяха стигнали слухове.

— Нечувано, дон Хайме. Жена! И казвате, че е добра фехтувачка?

— Отлична. Аз бях първият, който остана изненадан.

Маркизът се приведе видимо заинтригуван.

— Красива?

Хайме Астарлоа се опита да направи безразлична гримаса.

— Много.

— Вие сте самият дявол, учителю! — Луис де Аяла размаха показалец и му намигна съучастнически. — Къде открихте тази скъпоценност?

Дон Хайме протестира леко. Абсурдно било да си помисли човек, че на неговата възраст... Строго професионални отношения. Със сигурност негово превъзходителство разбира.

Луис де Аяла отвърна незабавно.

— Трябва да се запозная с нея, дон Хайме.

Учителят по фехтовка отговори уклончиво. Перспективата маркиз де лос Алумбрес да се запознае с Адела де Отеро не го правеше особено щастлив.

— Естествено, ваше превъзходителство. В някой от идните дни. Никакъв проблем.

Луис де Аяла го хвана под ръка и двамата минаха под кичестите върби в градината. Горещината се усещаше дори на сянка и

аристократът носеше само лек панталон от кашмир и риза от английска коприна, закопчана на китките с ръкавели със златен герб.

— Омъжена ли е?

— Не ми е известно.

— Не знаете ли къде живее?

— Бях веднъж в дома ѝ, но видях само нея и една прислужница.

— Значи живее сама!

— С такова впечатление оставах, но не мога да го твърдя със сигурност — на дон Хайме започна да му дотяга тази разпит и се опита да се измъкне от него, без да бъде неучтив със своя клиент и покровител. — Истината е, че доня Адела не говори особено много за себе си. Вече казах на ваше превъзходителство, че нашите отношения, няма нужда да го повтарям, са строго професионални: учител и клиент.

Спряха до един от каменните фонтани — бузест ангел изливаше вода от една стомна. Две врабчета излетяха, подплашени от приближаването им. Луис де Аяла ги проследи с поглед, докато изчезнаха сред клоните на едно близко дърво и след това се обърна към събеседника си. Контрастът между тях беше явен: силното и здраво тяло на маркиза до сухата фигура на учителя по фехтовка. На пръв поглед всеки би помислил, че аристократът е Хайме Астарлоа.

— В такъв случай никога не е прекалено късно, за да бъдат преосмислени някои принципи, които са изглеждали ненарушими... — подхвърли де лос Алумбрес и намигна закачливо. Дон Хайме трепна, видимо притеснен.

— Моля ви да не продължавате разговора в тази посока, ваше превъзходителство — гласът му прозвуча малко сърдито. — Никога не бих приел тази млада жена за клиент, ако не бях видял в нея неоспорими технически качества. Можете да бъдете съвсем сигурен.

Луис де Аяла въздъхна с приятелско лукавство.

— Прогресът, дон Хайме. Магическа дума! Новото време, новите нрави застигат всички ни. Дори и вие не сте застрахован от това.

— Като ви поднасям предварително моите извинения, мисля, че грешите, дон Луис — беше очевидно, че учителят по фехтовка се чувства много неудобно от посоката, в която беше тръгнал разговорът. — Предлагам ви, ако желаете, да възприемете цялата тази история като професионален каприз на един стар учител. Като въпрос на... естетика. Но между това и твърдението, че този факт предполага да се

отвори вратата на прогреса и на новите нрави, стои цяла пропаст. Годиците ми вече са твърде много, за да правя никакви съществени промени в начина си на мислене. Считам се в безопасност както от лудориите на младостта, така и от възможността да придавам особено значение на нещо, което по мое мнение е само едно техническо занимание.

Маркиз де лос Алумбрес се усмихна одобрително на премерените думи на дон Хайме.

— Имате право, учителю. Аз съм този, който ви дължи извинения. От друга страна, вие никога не сте защитавали прогреса...

— Никога. През целия си живот съм се стремил да поддържам определена представа за мен самия и това е всичко. Човек трябва да съхрани някои ценности, които не могат да бъдат пренебрегнати с времето. Останалото е моментна мода, преходни и променливи състояния. С една дума — глупости.

Маркизът го погледна съсредоточено. Лекият тон на разговора изчезна напълно.

— Дон Хайме, вие не сте от този свят. И знайте, че ви го казвам с огромното уважение, което ми вдъхвате... Отношенията ни са чест за мен от доста време, и въпреки това продължавам да се учудвам ежедневно на това ваше странно вманиачаване в чувството за дълг. Дълг, който не е нито догматичен, нито религиозен, нито морален... А само, и това е необичайното в тези времена, в които всичко се купува с пари, един дълг към самия себе си, наложен от собствената ви воля. Вие знаете ли какво означава това в днешно време?

Хайме Астарлоа смръщи вежди с упорито изражение. Новата насока на разговора му беше още по-неприятна от предишната.

— Нито знам, нито ме интересува, ваше превъзходителство.

— Именно това е необичайното у вас, учителю. Че нито знаете, нито ви интересува. Знаете ли какво? Понякога се питам дали в тази нещастна нагла Испания ролите не са за жалост разменени и дали благородството по право не би трябвало да принадлежи на вас, вместо на много мои познати, и на мен самия.

— Моля ви, дон Луис...

— Оставете ме да говоря, човече божи. Оставете ме да говоря... Дядо ми, мир на праха му, купил титлата, защото забогатял от търговия с Англия по време на войната срещу Наполеон. Това го знаят всички.

Но истинското благородство, някогашното, не се придобива с контрабанден внос на английско сукно, а със смелостта на шпагата. Така ли е или не е?... Едва ли ще ми кажете, скъпи учителю, че вие, с шпага в ръка, струвате по-малко от когото и да било от тях. Или от мен.

Хайме Астарлоа вдигна глава и прикова сивите си очи в тези на Луис де Аяла.

— С шпага в ръка, дон Луис, струвам колкото най-добрия.

Лек топъл повей разлюля клоните на върбите. Маркизът отклони поглед към каменния ангел и цъкна с език, като да беше отишъл прекалено далеч.

— Така или иначе, не правите добре, че се изолирате по този начин, дон Хайме, ако позволите сърдечното мнение на приятел... Добродетелта не е рентабилна, вярвайте ми. Нито забавна. Само не мислете, че на вашата възраст се опитвам да ви поучавам... Искам само да ви кажа, че е приятно да надникнеш на улицата и да погледнеш какво става наоколо. Още повече в исторически моменти като този, в който живеем... Чухте ли за последното?

— Кое последно?

— Последното съзаклятие.

— Не съм особено силен в тази област. Задържаните генерали ли имате предвид?

— Ами! Това вече е стара новина. Говоря за съглашението между прогресистите и Либералния съюз, което току-що беше оповестено. Напускайки окончателно законната опозиция, както се очакваше, те са решили да подкрепят военната революция. Програмата им е да свалят кралицата и да предложат трона на херцог дьо Монпансие, който е вложил в начинанието хубавата сумичка от три милиона реала. Дълбоко огорчена от тази работа, Исабелита е решила да прати в изгнание сестра си и зет си, най-вероятно в Португалия. Що се отнася до Серано, Дулсе, Сабала и другите, те са депортирани на Канарските острови. Поддръжниците на Монпансие сега обработват Прим с намерение да даде благословията си на кандидата им за трона, но нашият смел генерал не желае да се обвързва. Така стоят нещата.

— Хубава каша!

— Дума да няма. Затова е вдъхновяващо човек да следи развитието от първия ред, като мене. Какво да ви кажа!... Трябва от

всичко да се опита, особено когато става въпрос за политика и жени, без да позволяваме да ни стане тежко нито от едното, нито от другото. Това е моята философия и ето ме пред вас: наслаждавам се на живота и на изненадите му, докато ги има. А после нека ми отнемат преживяното. Маскирам се с шапка и наметало и скитам край магазинчетата на панаира в Сан Исидро със същото научно любопитство, което изпитвах през трите месеца, в които изпълнявах прословутата длъжност на секретар на Министерството на вътрешните работи, с която ме удостои покойният ми вуйчо Хоакин... Трябва да се живее, дон Хайме. И това ви го казва един човек на живота, който вчера остави три хиляди дурос на игралната маса в казиното с презрителна усмивка на устните, която бе дълго коментирана от почитаемата публика. Разбирате ли ме?

Учителят по фехтовка се усмихна снисходително.

— Може би.

— Не ми изглеждате много убеден.

— Достатъчно ме познавате, ваше превъзходителство, и знаете мнението ми по въпроса.

— Знам мнението ви. Вие сте човек, който навсякъде се чувства чужденец. Ако Исус Христос ви каже „остави всичко и ме последвай“, ще ви бъде лесно да го сторите. Няма нито едно проклето нещо, което да цените толкова, че да съжелявате за загубата му.

— Може би чифт рапири. Оставете ми поне това.

— Нека бъдат рапири. Ако предположим, че бихте били склонен да последвате Исус Христос или когото и да било друг. А може и това предположение да е твърде смело — маркизът изглежда се забавляваше с тази идея. — Никога не съм ви питал дали сте монархист, дон Хайме. Имам предвид монархията като абстрактно понятие, а не нашия нещастен национален фарс.

— Преди малко ви чух да казвате, дон Луис, че не съм от този свят.

— Нито от оня, сигурен съм. Истината е, че се възхищавам безпределно на способността ви да стоите настрана.

Учителят по фехтовка вдигна глава: сивите му очи съзерцаваха облаците, които се носеха в далечината, сякаш намираха в тях нещо близко.

— Възможно е да съм прекалено голям егоист — каза той. — Един стар егоист.

Аристократът направи гримаса.

— Много често това има цена, приятелю мой. Много висока цена.

Примирен, Хайме Астарлоа разтвори ръце с дланите нагоре.

— Човек свиква с всичко, особено когато вече няма друг изход. Ако трябва да се плати, се плаща — това е въпрос на отношение. В даден момент от живота човек заема определена позиция, правилна или не, но я заема. Решава да бъде такъв или онакъв. Отрязва пътя си назад, а след това вече не му остава нищо друго, освен да бъде такъв на всяка цена, каквото и да се случи.

— Дори ако е очевидно, че изборът му не е правилен?

— Особено в този случай. И тогава в играта влиза естетиката.

Съвършените зъби на маркиза блеснаха в широка усмивка.

— Естетиката на грешката. Хубава академична тема!... Има много да се говори по нея.

— Не съм съгласен. Всъщност, няма нещо, за което би могло да се говори много.

— Освен фехтовката.

— Така е, освен фехтовката. — Хайме Астарлоа замълча, сякаш считаше разговора за приключен, но след малко поклати глава и стисна устни. — Удоволствието е не само в това, което ни заобикаля, както каза ваше превъзходителство преди малко. То може да бъде също и във верността към определени лични ритуали, особено когато всичко наоколо се срива.

Маркизът заговори с ироничен тон.

— Мисля, че Сервантес е написал нещо по въпроса. С тази разлика, че вие сте идалго, който не тръгва по пътищата, защото носи вятърните мелници в себе си.

— Във всеки случай, затворен и егоистичен идалго, нека ваше превъзходителство да не забравя това. Дон Кихот е искал да се бори с несправедливостта. Аз искам само да бъда оставен на мира. — Той остана замислен, анализирайки собствените си чувства. — Не знаей дали това е съвместимо с почтеността, но всъщност единственото, което искам, е да бъда почтен, бъдете сигурен. Честен. Порядъчен.

Всичко, което е свързано с думата чест — додаде той протичко. Никой не би помислил, че говори с тон на самодоволен човек.

— Оригинална мания, учителю — каза маркизът искрено възхитен. — Особено във времена като днешните. Защо тази дума, а не някоя друга? Сещам се за цяла дузина алтернативи: пари, власт, амбиция, омраза, страст...

— Предполагам, че защото някога избрах тази, а не друга. Може би случайно или защото ми звучеше добре. Вероятно по някакъв начин съм я свързал с образа на баща ми, с чиято смърт винаги съм се гордял. Една красива смърт оправдава всичко. Дори всеки живот.

— Това виждане за смъртта — усмихна се Аяла, очарован от възможността да продължи разговора с учителя по фехтовка — има подозрителен католически привкус. Знаете: красивата смърт като врата към вечното спасение.

— Ако се очаква спасение, или каквото и да било друго, работата вече не е много чиста... Аз имах предвид последната битка пред прага на вечния мрак, без други свидетели, освен теб самия.

— Забравяте Бог.

— Той не ме интересува. Бог позволява непозволимото, безотговорен е и непоследователен. Не е джентълмен.

Маркизът погледна дон Хайме с искрено уважение.

— Винаги съм твърдял, учителю — каза той след известно мълчание, — че Природата прави нещата толкова добре, че превръща интелигентните хора в циници, за да могат да оцелеят... Вие сте единственото известно на мен доказателство за неточността на теорията ми. И може би именно това харесвам в характера ви, дори повече от уменията на фехтувач. Доближавате ме до някои неща, за които бих се заклеял, че съществуват единствено в книгите. Вие сте нещо като моята заспала съвест.

Двамата замълчаха, заслушани в ромона на фонтана, и лекият повей на топлия ветрец отново разклати клоните на върбите. И тогава учителят по фехтовка си помисли за Адела де Отеро, погледна крадешком Луис де Аяла и усети в себе си неблагодарния шепот на угризението.

Чужд на политическите вълнения, които ставаха в двора през онова лято, Хайме Астарлоа изпълняваше стриктно поетите ангажименти с клиентите си, включително и трите часа седмично, отделени на Адела де Отеро. Сеансите протичаха без каквито и да било неудобни ситуации и се свеждаха до техническата страна, на която се опираше връзката им. Освен фехтуването, при което младата жена продължаваше да се проявява като изключително изкусна, те си разменяха само по няколко думи на незначителни теми. Не се беше повторил донякъде интимният тон на разговора, проведен в следобед, когато тя отиде за втори път в галерията на учителя по фехтовка. Сега тя се ограничаваше да задава на дон Хайме определени въпроси относно фехтовката, на които той отговаряше с огромно удоволствие и голямо облекчение. Учителят от своя страна потискаше привидно непринудено интереса към подробностите от живота на клиентката си, а когато понякога се докоснеше до темата, тя се правеше, че не разбира или я избягваше с хитроумни и уклончиви отговори. От всичко това той можа да разбере единствено, че тя живее сама, без близки роднини, и че се опитва, по причини, известни единствено на нея, да стои настрана от светския живот в Мадрид, който би съответствал на положението ѝ. Неоспорим факт бяха единствено значителните, почти неограничени средства, с които тя очевидно разполагаше, макар да обитаваше втория, а не основния етаж от сградата на улица „Рианьо“, и това, че беше живяла няколко години в чужбина, вероятно в Италия — това му подсказваха някои детайли и изрази, хванати по време на разговорите му с младата жена. От друга страна, нямаше начин да разбере дали е неомъжена или вдовица, макар че начинът ѝ на живот отговаряше повече на втората хипотеза. Непринудеността на Адела де Отеро, скептицизмът, който сякаш обгръщаше всичките ѝ забележки относно мъжете, не бяха обясними за млада неомъжена жена. Беше очевидно, че тя е обичала и страдала. Хайме Астарлоа имаше достатъчно години зад гърба си, за да разпознае самоувереността, до която бе възможно да се стигне още в младостта единствено чрез преодоляването на силни и крайни лични преживявания. В това отношение не знаеше дали е справедливо или не да я нарече авантюристка според общоприетите представи. Може и да беше — в края на краищата наистина проявяваше такава необикновена самостоятелност, че трудно можеше да се впише в представите на

учителя по фехтовка за обикновена жена. Но нещо му подсказваше, че да я нарече „авантюристка“ би било неумело опростенчество.

Въпреки уклончивостта и нежеланието на Адела де Отеро да разкрива подробности за себе си, отношенията ѝ с учителя по фехтовка бяха в общи линии задоволителни за него. Младостта и силната индивидуалност на клиентката му, подчертани от красотата ѝ, предизвикваха у Хайме Астарлоа едно здравословно оживление, което се усилваше от ден на ден. Тя се отнасяше към него с уважение, нелишено от своеобразно кокетство. Старият учител охотно го приемаше, а с течение на времето очакваше с все по-нарастващо вълнение момента, в който тя се появяваше в галерията с малката си пътна чанта под ръка. Вече беше свикнал тя да оставя полуоткрехнатата вратата на съблекалнята, в която той влизаше веднага щом тя си отидеше, за да вдъхне с есенна нежност лекия аромат на розова вода, който оставаше във въздуха като следа от присъствието ѝ. А имаше моменти, в които погледите се задържаха прекалено дълго, когато някой силен фехтовален удар ги приближаваше до ръба на физическия контакт. Единствено с настойчива самодисциплина учителят успяваше да прикрие под наметало от бащинска вежливост смущението, което тази жена предизвикваше в душата му.

Така дойде денят, в който по време на атаката тя се хвърли напред с такава сила, че се блъсна в гърдите на дон Хайме. Той почувства удара на женското тяло, топло и гъвкаво в ръцете си, и по рефлекс прихвана младата жена през кръста, за да ѝ помогне да възстанови равновесието си. Тя се изправи много бързо, но лицето ѝ, покрито с металната мрежа на маската, остана за миг обърнато към учителя, много близо, така че той почувства дишането и блясъка на очите ѝ, които го гледаха настойчиво. После, отново в стойка, той беше толкова развълнуван от случилото се, че младата жена му нанесе два туша по защитната жилетка преди той да може да се защити по правилата. Щастлива, че е направила две последователни успешни атаки, Адела де Отеро се движеше напред-назад по подиума, преследвайки го със светкавични мушкания, с атаки и финтове, пламенно и необуздано импровизирани. Тя преливаше от радост и подскачаше като малко момиченце, отдадено тялом и духом на една игра, която го въодушевяваше. Хайме Астарлоа, вече съвзел се, я наблюдаваше и поддържаше дистанцията с опъната ръка, докосвайки

рапирата на младата жена, която звънтеше при допира с неговата, когато тя се спираше за миг, изучавайки проникателно защитата на противника, докато търсеше пробойна, през която да се хвърли бързо и смело напред. Учителят по фехтовка никога не я беше обичал толкова силно, както в този момент.

По-късно, когато тя излезе от съблекалнята, вече облечена за излизане, изглеждаше променена. Беше пребледняла и вървеше неуверено. Прекара ръка по челото си, изпусна шапката на земята и се подпря треперееща на стената. Учителят ѝ се притече на помощ, загрижен и притеснен.

— Добре ли сте?

— Мисля, че да — усмихваше се тя пребледняла. — От горещината е.

Той ѝ предложи ръката си и тя се опря на нея. Главата ѝ беше наведена и страната ѝ почти докосваше рамото му.

— Това е първата проява на слабост, която улавям у вас, доня Адела.

Усмивка озари бледото лице на младата жена и тя каза:

— Считайте го тогава за привилегия.

Придружи я до дневната, наслаждавайки се на лекия натиск на нейната ръка, която се опираше върху неговата, докато я отдръпна, за да седне на старото канапе с нацепена от времето кожа.

— Имате нужда от нещо тонизиращо. Може би една глътка коняк ще ви даде сила.

— Не се безпокойте. Чувствам се много по-добре.

Дон Хайме настоя и се отдалечи, за да отвори един шкаф. Върна се с чаша в ръка.

— Пийнете малко, умолявам ви. Тонизира кръвта.

Тя намокри устни в питието и направи прелестна гримаса. Учителят по фехтовка отвори широко крилата на прозореца, за да влезе повече въздух и отиде да седне срещу младата жена, запазвайки подходяща дистанция. Останаха така известно време в мълчание. Дон Хайме я наблюдаваше под предлог, че се интересува от състоянието ѝ, по-настойчиво, отколкото би се осмелил при нормални обстоятелства. Машинално прокара пръсти по ръката, на която тя се беше подпирала, имаше чувството, че още я усеща там.

— Пийнете още една глътчица. Изглежда, че ви действа добре.

Тя се съгласи послушно. После го погледна в очите и се усмихна с благодарност, като държеше в скута чашата с коняк, който едва беше опитала. Вече си възвръщаше цвета, когато посочи с брадичка към предметите, които изпълваха стаята.

— Знаете ли, че домът ви — каза тя тихо, почти поверително — прилича на вас? Всичко изглежда съхранено с толкова любов, че е удобно и вдъхва сигурност. Тук човек има усещането, че е в безопасност, сякаш времето не тече. Тези стени съхраняват...

— Цял един живот?

Адела де Отеро понечи да плесне с ръце, доволна, че той е намерил точния израз.

— Целия ви живот — отговори тя очаровано.

Хайме Астарлоа стана и направи няколко крачки из стаята, съзерцавайки в мълчание предметите, за които тя говореше: гербът, резбован в дърво, с девиза *Към мен*, комплект старинни пистолети за дуел в стъклена витрина, отличителните знаци на лейтенанта от Кралската гвардия на фон от зелено кадифе, в малка рамка, окачена на стената... Прекара нежна ръка по гръбчетата на книгите, подредени на дъбовите полици. Адела де Отеро го гледаше с полуотворени устни, внимателно, и се опитваше да хване далечния шепот на всички онези неща, които заобикаляха учителя по фехтовка.

— Прекрасно е да не се примиряваш със забравата — каза младата жена след известно време.

Той направи жест на безсилие, давайки да се разбере, че никой не може да избира спомените си.

— Не съм сигурен, че прекрасно е точната дума — каза като посочи стените покрити с предмети и книги. — Понякога ми се струва, че се намирам в гробище... Усещането е много сходно: символи и мълчание — замисли се над това, което току-що беше казал и се усмихна тъжно. — Мълчанието на всички призраци, които човек е оставил след себе си. Като Еней, когато бяга от Троя.

— Знам за какво говорите.

— Знаете ли? Може би да. Започвам да мисля, че наистина знаете.

— Сенките на хората, които сме могли да бъдем, а не сме били... Нали за това става въпрос? На хората, които сме мечтали да бъдем, докато са ни изтръгнали от мечтите. — Тя говореше монотонно, сякаш

рецитираше наизуст урок, научен преди много време. — Сенките на тези, които някога сме обичали и не сме имали, на тези, които са ни обичали и чиято надежда сме убили от лошотия, глупост или незнание.

— Да. Виждам, че го знаете отлично.

Белегът подчерта сарказма в усмивката ѝ:

— Защо да не го знам? Или вероятно мислите, че само мъжете могат да имат горяща Троя зад гърба си?

Остана загледан в нея, без да знае какво да каже. Младата жена беше затворила очи, заслушана в далечни гласове, които само тя можеше да чуе. След това примигна, сякаш се връщаше от някакъв сън, и очите ѝ потърсиха учителя по фехтовка.

— Въпреки това — каза тя, — у вас няма горчицина, дон Хайме. Нито озлобление. Бих искала да знам откъде взимате необходимата сила, за да се съхраните непокътнат, за да не паднете на колене и да поискате милост... Все този вид на вечен чужденец, сякаш отсъствате. Някой би казал, че в желанието си да оцелеете, събирате в себе си сили, като скъперник.

Старият учител вдигна рамене.

— Това не съм аз — каза той тихо, почти плахо. — Това са моите почти шейсет години живот, с всичко хубаво и лошо, което е имало в него. Що се отнася до вас... — замълча неуверено и сведе брадичка към гърдите.

— Що се отнася до мен... — теменужените очи бяха станали безизразни, сякаш невидим воал беше паднал върху тях. Дон Хайме поклати глава невинно, както би го направило едно дете.

— Вие сте много млада. Намирате се в началото на всичко.

Ученичката му го погледна настойчиво. След това повдигна вежди и се засмя невесело.

— Аз не съществувам — каза тя, с леко дрезгав глас.

Хайме Астарлоа я погледна смутен. Младата жена се наведе, за да остави чашата с коняк на една масичка. Докато го правеше, учителят по фехтовка видя силната и красива гола шия под катраненочерните буйни коси, събрани на тила. Последните лъчи на слънцето падаха върху прозореца и очертаваха правоъгълник от червеникави облаци. На стената отражението на стъклото се смаляваше, докато изчезна напълно.

— Любопитно — промълви дон Хайме. — Винаги съм се гордял с това, че познавам някого, след като съм кръстосвал с него рапири в продължение на разумен период от време. Не е трудно, упражнявайки усета си, да проникнеш в човека. Във фехтовката всеки се проявява такъв, какъвто е.

Тя го гледаше с отсъстващ вид, сякаш замислена за далечни неща.

— Възможно е — промълви безизразно.

Учителят взе произволно една книга и след като я поддържа известно време в ръце, я върна разсеяно на мястото ѝ.

— С вас не е така — каза.

Тя сякаш много бавно дойде на себе си. В очите ѝ проблесна слаб интерес.

— Говоря сериозно — продължи той. — При вас, доня Адела, успях само да открия силата ви, агресивността ви. Движенията ви са отмерени и сигурни, прекалено ловки за жена, прекалено грациозни за мъж. Излъчват магнетично усещане за съдържана, дисциплинирана енергия... Понякога някаква тъмна и необяснима злоба, не мога да разбера срещу какво. Или срещу кого. Може би отговорът се намира под пепелищата на тази Троя, която изглежда толкова добре познавате.

Адела де Отеро сякаш се замисли над тези думи.

— Продължете — каза.

Хайме Астарлоа направи жест на безсилие.

— Нямам какво повече да кажа — призна той с извинителен тон. — Както виждате, в състояние съм да отгатна всичко това, но не успявам да стигна до корените му. Аз съм само един стар учител по фехтовка, без претенции да бъда философ или моралист.

— Не е зле като за стар учител по фехтовка — отбеляза младата жена с подигравателна и снизходителна усмивка. Под матовата кожа на тялото ѝ премина лек трепет. От другата страна на прозореца небето тъмнееше над покривите на Мадрид. Една котка мина по перваза на прозореца, потайно и тихо, хвърли поглед към стаята, която започваше да се покрива със сенки и продължи по пътя си.

Жената се раздвижи и полите ѝ леко прошумоляха.

— В неподходящ момент — каза тя, замислена и тайнствена. — В неподходящ ден... В неподходящ град — наведе рамене, усмихна се бегло и добави: — Жалко.

Дон Хайме я погледна объркан. Улавяйки изражението му, младата жена разтвори нежно устни и, като се премести изцяло, потупа с ръка кожата на канапето до себе си.

— Елате да седнете тук, учителю.

Прав до прозореца, Хайме Астарлоа направи учтив отрицателен жест. Стаята вече беше в полумрак, забулена в сивкави сенки.

— Обичали ли сте някога? — попита тя. Чертите ѝ чезнеха в настъпващата тъмнина.

— Много пъти — отвърна той меланхолично.

— Много? — младата жена изглеждаше изненадана. — Разбирам. Не, учителю. Питам дали някога сте *обичали*.

Небето на запад вече се стъмваше бързо. Дон Хайме погледна газената лампа, но не се реши да я запали. Адела де Отеро не изглеждаше обезпокоена от бавното изчезване на светлината.

— Да. Веднъж, в Париж. Преди години.

— Красива ли беше?

— Да. Толкова... колкото сте вие. Освен това, самият Париж я разкрасяваше: латинският квартал, елегантните стаи зад магазините на улица „Сен Жермен“, баловете в Ла Шомиер и Монпарнас...

Спомените дойдоха с носталгично пробуждане, което сви стомаха му. Погледна отново лампата.

— Струва ми се, че би трябвало.

— Кой кого остави, дон Хайме?

Учителят по фехтовка се усмихна с болка. Знаеше, че Адела де Отеро вече не може да види израза на лицето му.

— Беше малко по-сложно. След четири години я накарах да избира. И тя избра.

Сега младата жена беше неподвижна сянка.

— Била е женена?

— Беше женена. А вие сте една интелигентна млада жена.

— Какво направихте след това?

— Ликвидирах всичко, което имах, и се върнах в Испания. Това беше много отдавна.

На улицата някой палеше фенерите с прът. Слаба светлина проникна през отворения прозорец. Тя стана от канапето, прекоси мрака и застана близо до учителя. Спря се там, неподвижна до прозореца.

— Има един английски поет — каза тихо. — Лорд Байрон.

Дон Хайме чакаше мълчаливо. Усещаше топлината на младото тяло до себе си, което почти докосваше неговото. Гърлото му беше пресъхнало, свито от страх да не се чуе туптенето на сърцето му. Гласът на Адела де Отеро прозвуча тих, като милувка:

— *The devil speaks much oftener than he's deemed. He has an ingnorant audience...*

Доближи се още повече към него. Отблясъкът откъм улицата осветяваше долната част на лицето ѝ, брадичката и устата:

— „Дяволът казва истината по-често, отколкото си мислим, но тези, които го слушат, са невежи...“

Настана абсолютна тишина, която сякаш продължи вечност. Едва когато това мълчание стана непоносимо, гласът ѝ прозвуча отново:

— Винаги има някаква история за разказване.

Беше го казала толкова тихо, че дон Хайме трябваше да отгатне думите ѝ. Почти усещаше с плътта си, много близо, лекия аромат на розова вода. Разбра, че започва да губи контрол над себе си и отчаяно потърси нещо, което да го върне към действителността. Протегна ръка към лампата и драсна клечка. Димящият пламък трепереше в ръцете му.

Настоя да я придружи до улица „Рианьо“. Каза, без да се осмели да я погледне в очите, че не може да я остави да върви сама и да търси файтон в такъв час. Така че си облече сюртука, взе бастуна и цилиндъра и слезе по стъпалата пред нея. Спря на портала и след кратко колебание, което не остана незабелязано от Адела де Отеро, ѝ предложи ръката си с цялата ледена учтивост, на която беше способен. Младата жена се облегна на него и докато вървяха, се обръщаше от време на време да го погледне крадешком, с израз, в който личеше скрита подигравка. Дон Хайме нае един кабриолет, чийто файтонджия дремеше, подпрян на фенера. Качиха се и той каза адреса. Файтонът препусна надолу по улица „Аренал“ и зави надясно, щом стигна пред двореца Ориенте. Учителят по фехтовка продължаваше да мълчи, с ръце, подпрени на дръжката на бастуна. Опитваше безрезултатно да се освободи от собствените си мисли. Нещо можеше да се случи, а не се случи, но той не знаеше дали трябва да се поздрави или да се презира

за това. Що се отнася до онова, за което Адела де Отеро мислеше в този момент, не искаше по никакъв начин да го узнае. Но във въздуха витаеше сигурността, че тази вечер, в края на разговора, който трябваше да ги сближи повече, нещо между тях се счупи, окончателно и завинаги. Не знаеше какво, но това беше най-малкото. Единственото, което не можеше да бъде сбъркано, бе звукът от падащите наоколо отломки. Младата жена никога нямаше да му прости малодушието. Или примирението.

Пътуваха в мълчание, всеки от тях заел своя ъгъл на седалката, тапицирана в червено. На моменти, когато минаваха под някой запален фенер, лъч светлина обхождаше вътрешността на файтона и позволяваше на дон Хайме да види с крайчеца на окото профила на придружителката си, потънала в съзерцание на сенките, които покриваха улиците. На стария учител му се искаше да каже каквото и да било, за да облекчи безпокойството, което го измъчваше, но се опасяваше да не влоши положението. Всичко беше дяволски абсурдно.

След известно време Адела де Отеро се обърна към него.

— Казаха ми, дон Хайме, че сред клиентелата ви има уважавани хора. Вярно ли е?

— Така е.

— И благородници ли? Имам предвид графове, херцози и всякакви такива.

Хайме Астарлоа се зарадва, че се появи тема за разговор, много различен от този, който се беше състоял в дома му малко преди това. Без съмнение тя съзнаваше, че нещата можеха да стигнат прекалено далече. Може би усещаше неудобството на учителя по фехтовка и се опитваше да разчупи леда след неловката ситуация, за която и тя имаше заслуга.

— Има някои — отговори. — Но не много, признавам. Отминаха времената когато един учител по фехтовка с авторитет се установяваше във Виена или Санкт Петербург и го назначаваха за капитан на имперски полк... Сегашните благородници не са особено склонни да упражняват моето изкуство.

— И кои са достойните изключения?

Дон Хайме вдигна рамене.

— Две или три. Синът на граф де Суека, маркиз де лос Алумбрес...

— Луис де Аяла?

Погледна я, без да крие изненадата си.

— Познавате ли дон Луис?

— Говорили са ми за него — каза тя с абсолютно безразличие. — Доколкото ми е известно, той е един от най-добрите фехтувачи в Мадрид.

Учителят кимна със задоволство.

— Така е.

— По-добър ли е от мен? — сега в гласа ѝ прозираше известен интерес.

Той изсумтя, оказал се в затруднено положение:

— Фехтува се в друг стил.

Адела де Отеро отвърна с лекомислен тон:

— Бих била очарована да се фехтувам с него. Казват, че е интересен мъж.

— Невъзможно. Съжалявам, но е невъзможно.

— Защо? Не виждам къде е проблемът.

— Ами... Искам да кажа, че...

— Бих искала да разменя с него някоя и друга атака. И на него ли сте показали удара за двеста ескудос?

Дон Хайме се размърда неспокойно на седалката на кабриолета. Започваше да се безпокои от собственото си безпокойство.

— Вашето желание, доня Адела, е малко... хм, необичайно — учителят беше смръщил вежди. — Не знам дали господин маркизът...

— Много ли сте близки с него?

— Ами, за мен е чест да се считам за негов приятел, ако имате предвид това.

Младата жена увисна на ръката му с толкова внезапно въодушевление, че Хайме Астарлоа трябваше да направи усилие, за да разпознае Адела де Отеро, която половин час по-рано в дневната му разговаряше в опасна близост с него.

— Тогава няма проблем! — възкликна доволна. — Вие му говорете за мене, кажете му истината, че въртя рапирата добре, и той със сигурност ще бъде любопитен да се запознаем: жена — фехтувач!

Дон Хайме запелтечи някакви неубедителни извинения, но тя не отстъпваше.

— Вие вече знаете, учителю, че не познавам никого в Мадрид. Никого, освен вас. Аз съм жена и не ми е работа да ходя и да чукам от врата на врата с рапира под мишница.

— Изключено! — възклицанието на Хайме Астарлоа бе подбудено този път от вроденото му чувство за приличие.

— Виждате ли? Бих умряла от срам.

— Не става въпрос само за това. Дон Луис де Аяла е прекалено стриктен, що се отнася до фехтовката. Не знам какво би си помислил, ако една жена...

— Вие ме приехте, учителю.

— Сама го казахте. Моята професия е учител по фехтовка. А тази на дон Луис де Аяла е да бъде маркиз.

Младата жена се изсмя кратко, язвително и весело.

— Първия път когато ме посетихте у дома и вие казахте, че ми отказвате, защото това е въпрос на принципи...

— Професионалното ми любопитство надделя.

Пресякоха улица „Принсеса“ и минаха покрай двореца Лирия. Няколко добре облечени пешеходци се разхождаха на хлад, под трепкащата светлина на фенерите. Един отегчен нощен пазач докосна шапката си при преминаването на кабриолета, мислейки, че се е отправил към близката резиденция на херцозите Алба.

— Обещайте ми, че ще кажете на маркиза за мене!

— Никога не обещавам нещо, което не съм склонен да изпълня.

— Учителю... Ще помисля, че ревнувате.

Хайме Астарлоа усети в лицето си вълна, която го задушаваше. Не можеше да се види, но беше сигурен, че се е изчервил до ушите. Остана с отворена уста и почувства как нещо странно се свива на топка в гърлото му. „Прав е — каза си сприхаво. — Абсолютно права е. Държа се като малко момче.“ Пое дълбоко въздух, засрамен от себе си, и удари пода на кабриолета с бастуна си.

— Добре... Ще опитаме. Но не ви гарантирам успех.

Тя изпляска с ръце като щастливо момиченце, приведе се над него и горещо му стисна ръката. Прекалено горещо, може би, ако ставаше въпрос само за един задоволен каприз. И учителят по фехтовка си помисли, че Адела де Отеро, без никакво съмнение, е смущаваща жена.

Хайме Астарлоа удържа на думата си с неохота, захващайки с много такт темата по време на един сеанс в дома на маркиз де лос Алумбрес: „Млада фехтувачка, знаете кого имам предвид, веднъж проявихте любопитство. Младостта обича да разчупва клишета и така нататък. Несъмнено е страстна почитателка на нашето изкуство, надарена за атака, добра ръка, при други обстоятелства не бих се осмелил. Ако вие мислите, че...“

Луис де Аяла галеше с върховно задоволство контешките си мустаци. Искане ли питане. С голяма радост.

— И казвате, че е красива?

Дон Хайме беше ядосан на себе си и разярен от това посредничество, което му се струваше недостойно. От друга страна това, което Адела де Отеро беше казала в кабриолета се връщаше отново и отново в паметта му, с болезнена настойчивост. На неговата възраст беше нелепо да открие, че все още може да изпитва ревност.

Представянето се състоя в галерията на дон Хайме, когато два дни по-късно маркизът мина оттам уж случайно по време на един урок по фехтовка на Адела де Отеро. Бяха разменени обичайните любезности и Луис де Аяла помоли смирено да присъства на един бой. Беше с бледолилава атлазена вратовръзка с игла с брилянти, бродирани копринени чорапи и особено старателно накъдрени мустаци. Опря се на стената със скръстени ръце и сериозно изражение на познавач, докато младата жена напълно самоуверено показва срещу дон Хайме едно от най-добрите си изпълнения, което той беше виждал някога от клиент. От своя ъгъл маркизът избухна в ръкопляскания, видимо очарован.

— Госпожо, за мен беше чест.

Теменужените очи се заковаха в тези на Аяла толкова настойчиво, че аристократът прокара пръст по яката на ризата си. Те блестяха дръзко, с обещаващо предизвикателство. Маркизът използва първата възможност да се доближи дискретно до учителя по фехтовка.

— Каква ослепителна жена!

Дон Хайме присъстваше на тази сцена в лошо настроение, което едва успяваше да прикрие зад студен професионализъм. Когато боят

приключи, Луис де Аяла се задълбочи в многословен технически разговор с младата жена, а през това време учителят върна на местата им рапири, предпазни жилетки и маски. Маркиз де лос Алумбрес предложи с изискана галантност да я изпрати до дома ѝ. Файтонът му с английски кочияш чакаше на улицата и беше изключително удоволствие да бъде в услуга на дамата, несъмнено имаха много да си говорят за общото им увлечение по фехтовката. Може би ще ѝ бъде приятно да отиде в девет часа на концерта в градините на Елисейските полета. Дружеството на преподавателите по музика, дирижирано от маестро Гастамбид, щеше да изпълни „Крадливата сврака“ от Росини и композиция по мотиви от „Робер дяволът“. Адела де Отеро кимна грациозно и прие очарована. От физическото упражнение бузите ѝ се бяха зачервили и ѝ придаваха съблазнителен вид.

Докато тя се преобличаше, този път на затворена врата, Луис де Аяла покани и дон Хайме от чиста любезност, макар да беше очевидно, че не гореше от особено желание той да приеме. Чувствайки се излишен, учителят отказа и само се усмихна неловко, с няма тъга. Маркизът беше противник от висока класа и Хайме Астарлоа усети, че е изгубил партията, без дори да се осмели да я започне. Дватама си тръгнаха хванати под ръка, като оживено разговаряха и учителят по фехтовка чу с болезнено безсилие стъпките, които се отдалечаваха по стълбите.

През остатъка от деня ходеше напред-назад из дома си като разярен лъв в клетка. В един момент спря и погледна лицето си в огледалата на галерията.

— Какво друго можеше да се очаква? — запита се с презрение.

От огледалото го гледаше с горчива гримаса един побелял старец.

Минаха дни. Вестниците, притиснати от цензурата, съобщаваха за политическите промени между редовете. Казваше се, че дон Хуан Прим е получил разрешение от Наполеон III да отиде на минералните бани във Виши. Обезпокоено от близостта на заговорника, правителството на Гонсалес Браво уведомяваше по различни пътища императора на Франция за своето недоволство. В Лондон, докато приготвяше куфарите си, граф де Реус провеждаше интензивни срещи

със съмишлениците си и проявяваше изобретателност, за да накара различни личности да си развържат кесията за каузата. Революция, която не разполагаше с необходимата финансова подкрепа рискуваше да се превърне в калпава история, а героят от Кастийехос, който беше гърмян заек от предишни провали, искаше да играе само на сигурно.

В Мадрид Гонсалес Браво повтаряше с грубовато остроумие думите, изречени в деня на встъпването му в длъжност в Конгреса:

— Ние сме правителство за съпротива на революцията, имаме доверие в страната и заговорниците ще ни намерят готови за отпор. Не аз съм председател на министерския съвет, сред нас е сянката на генерал Нарваес.

Но сянката на война от Лоха никак не безпокоеше метежниците. Следейки развитието на събитията, генералите, които някога бяха клали народа най-безогледно, сега минаваха масово на страната на революцията, макар да не бяха склонни да я обявят, докато работата не се опече. Исабел II се плацикаше в Лекейтио, далеч от врящия казан на Мадрид, но се чувстваше неуверена. Разчиташе на генерал Песуела, граф де Честе, който галеше дръжката на сабята си, докато даваше пламенни обещания за вяност към Исабел:

— Ако трябва да се умре, защитавайки кралския двор, ще се мре. Ние сме за това.

Разчитайки засега на тези мъжествени думи, правителствената преса се опитваше да успокои страната с подробни писания за царящото спокойствие. В официалните вестници беше станало модно едно стихче:

*Много хора с надежда
живеят щастливо,
много са магаретата,
които пасат на зелено...*

Хайме Астарлоа беше загубил един клиент: Адела де Отеро вече не идваше на уроците по фехтовка. Виждаха я из Мадрид, придружавана неизменно от маркиз де лос Алумбрес, на разходка в парка „Ретиро“, в театър „Росини“ или в някоя ложа в Сарсуела^[4]. Мадридското общество клюкарстваше сред ветрила и дискретни

сръгвания с лакът и се питаше коя ли е тази непозната, която така се беше прицелила в гуляйджията Аяла. Никой не можеше да каже откъде се е взела, не се знаеше нищо за семейството ѝ и не беше известно дали има някакви социални контакти, като се изключи маркиз де лос Алумбрес. Най-злите столични езици прекараха няколко седмици в мъчителни догадки и проучвания, но в края на краищата се признаха за победени. Можа да се разбере единствено, че младата жена е пристигнала наскоро от чужбина и че несъмнено поради тази причина някои от маниерите ѝ бяха несвойствени за една дама.

Част от тези приказки бяха стигнали до дон Хайме, подобаващо омекотени от дистанцията, и той ги приемаше с присъщия си стоицизъм. От друга страна, в ежедневните сеанси с Луис де Аяла се беше наложило изисканото му благоразумие. Нито веднъж не прояви любопитство да разбере как протича животът на младата жена, а и маркизът не изглеждаше склонен да го държи в течение. Един-единствен път, докато двамата се наслаждаваха на обичайната чаша херес след фехтовка, аристократът сложи ръка на рамото му и се усмихна приятелски и доверително:

— Учителю, на вас дължа щастието си.

Дон Хайме посрещна коментара с подобаващо равнодушие и това беше всичко. Няколко дни по-късно учителят по фехтовка получи второто платежно нареждане, подписано от Адела де Отеро, в което му се изплащаха хонорарите за последните седмици. Беше придружено от кратко сухо писмо:

Съжалявам, че вече не разполагам с време, за да продължа с нашите интересни сеанси по фехтовка. Искам да ви благодаря за вниманието и да ви уверя, че пазя незабравим спомен за вас.

С най-дълбоко уважение
Адела де Отеро

Учителят прочете писмото няколко пъти, замислен и намръщен. След това го остави на масата, хвана един молив и пресметна. После взе един лист и натопи писалката в мастилницата:

Уважаема госпожо,

Виждам с изненада, че във второто платечно нареждане, изпратено от вас, заплащате девет сеанса по фехтовка през настоящия месец, а в действителност имах удоволствието да ви отделя три през този период. Сумата от 360 реала е в повече и ви ги връщам чрез приложеното платечно нареждане.

Приемете най-учтивите ми поздрави.

Хайме Астарлоа
Учител по фехтовка

Подписа се и хвърли писалката на масата в изблик на раздразнение. Няколко капки мастило опръскаха писмото на Адела де Отеро. Размаха го във въздуха, за да изсъхне зацапаното и се вгледа в нервния и остър почерк на младата жена: буквите бяха издължени и заострени като кинжали. Поколеба се дали да го скъса или да го запази и в края на краищата се реши на второто. Когато болката отминеше, това парче хартия щеше да бъде само един спомен. В съзнанието си дон Хайме го прибави към препълнения с носталгия сандък.

Онзи следобед събеседниците от „Прогресо“ се разотидоха порано от обикновено. Агапито Карселес беше много зает с една статия, която трябваше да предаде вечерта в „Хил Блас“, а Кареньо твърдеше, че има извънредно събрание на ложата „Сан Мигел“. Дон Лукас се беше оттеглил рано, сполетян от лека лятна настинка, така че Хайме Астарлоа остана сам с учителя по пиано Марселино Ромеро. Двамата решиха да се поразходят, защото горещината на деня отстъпваше пред лекия вечерен бриз. Слязоха по улица „Сан Херонимо“. Дон Хайме сваляше цилиндър, когато се разминаваше с някой познат пред ресторант „Ларди“ и на входа на „Атенео“. Ромеро, кротък и меланхоличен както обикновено, вървеше взрян във върховете на обувките си, потънал в мисли. Носеше измачкано шалче, а шапката му беше небрежно бутната назад към тила. Дантелите на ризата му не бяха особено чисти.

Алеята на „Прадо“ гъмжеше от хора, които се разхождаха под дърветата. По пейките от ковано желязо войници и прислужници заплитаха и разплитаха ухажвания и закачки и се наслаждаваха на последните лъчи на слънцето. Няколко елегантни господа, придружени от дами или в приятелски групи, се разхождаха между фонтаните на Кибела и Нептун, размахваха превзето бастуни и докосваха с ръка цилиндрите си, когато покрай тях прошумолеше с поли някоя уважавана или интересна дама. По централната алея, покрита с пясък, в открити фойтони на червеникавата светлина на вечерта се мяркаха шапки и разноцветни дамски чадърчета. Червендалест полковник от инженерните войски, покрил гърди с ордени, с копринен пояс и сабя, пушеше блажено пура и разговаряше тихо с адютанта си, капитан със заешко лице, който кимаше сериозно и внимателно — очевидно беше, че говорят за политика. На няколко крачки след тях вървеше госпожа полковнишата, едва успяла да напъха в корсета обилната си плът, под роклята, обсипана с дантели и панделчици, докато прислужницата, с престилка и боне, пасеше стадо от половин дузина деца от двата пола, облечени в дантели и черни чорапи. В беседката при четирите фонтана две контета, зализани с брилянтин и сресани на път по средата, сучеха мустаци и хвърляха крадешком погледи към едно младо момиче. Под зоркото око на възпитателката си момичето четеше томче с произведения на Кампоамор, чуждо на любопитството, което малкият му фин крак заедно с няколкото изкусителни сантиметра деликатен глезен, обут в бял чорап, предизвикваше у зяпачите.

Двамата приятели се разхождаха спокойно и се наслаждаваха на приятното време. Старомодната елегантност на учителя по фехтовка контрастираше странно с небрежния вид на пианиста. Ромеро се загледа в един продавач на вафли, който въртеше рулетката с лакомствата сред рояк деца, и се обърна печално към събеседника си.

— Как сте с парите, дон Хайме?

Споменатият го погледна с учтива насмешка.

— Да не би да ви се е приискала вафла...

Учителят по музика се изчерви. Повечето от ученичките му бяха заминали във ваканция и той едва свързваше двата края. През лятото обикновено живееше със скромни заеми от приятели.

Дон Хайме бръкна в джоба на жилетката си.

— Колко ви трябват?

— С двайсет реала ще се оправя.

Учителят по фехтовка извади една сребърна монета и я плъзна дискретно в ръката, която приятелят му беше протегнал плахо. Ромеро измърмори някакво неясно извинение:

— Покровителката ми...

Хайме Астарлоа прекъсна обяснението с жест на разбиране — положението е ясно. Другият въздъхна с благодарност.

— В трудни времена живеем, дон Хайме.

— Не ще и дума.

— Времена на тъга, на тревога... — Пианистът сложи ръка на сърцето си, за да попипа несъществуващ портфейл. — Времена на самота.

Хайме Астарлоа изсумтя нещо неопределено. Ромеро го изтълкува като знак на съгласие и се почувства утешен.

— Любовта, дон Хайме. Любовта — продължи след миг на тъжно размишление. — Това е единственото, което може да ни направи щастливи, но парадоксалното е, че ни осъжда на най-тежките страдания. Любовта е робство.

— Роб е единствено този, който очаква нещо от другите — учителят по фехтовка се загледа в събеседника си, а той примигна смутено. — Може би това е грешката. Този, който не чака нищо от никого, остава свободен. Като Диоген в бъчвата.

Пианистът поклати глава — не беше съгласен.

— Свят, в който не очакваме нищо от другите, би бил ад, дон Хайме... И знаете ли кое е най-лошото?

— Най-лошото винаги е нещо много лично. Кое е най-лошото за вас?

— За мене — липсата на надежда, да чувстваш, че си паднал в капана и... Искам да кажа, че има ужасни моменти, в които ти се струва, че няма изход.

— Има капани, от които няма излизане.

— Не говорете така.

— Така или иначе, ви припомням, че никоя клопка не сполучва без несъзнателното съучастие на жертвата. Никой не задължава мишката да търси сиренето в капана.

— Но търсенето на любов, на щастие... Самият аз...

Хайме Астарлоа се обърна към събеседника си някак рязко. Без да знае много добре защо, го дразнеше този меланхоличен поглед, като на подгонено сърне. Изкуши се да бъде жесток.

— Сграбчете го тогава, дон Марселино.

Другият преглътна бързо и адамовата му ябълка подскочи нагоре.

— Кого?

Във въпроса имаше тревога и смущение. А също и молба, която учителят по фехтовка не пожела да чуе.

— Знаете много добре какво имам предвид. Щом толкова обичате тази почтена жена, не се примирявайте да линеете под балкона през остатъка от живота си. Влезте отново при нея, хвърлете се в краката ѝ, съблазнете я, прегазете добродетелта ѝ, измъкнете я насила оттам... Застреляйте съпруга ѝ или сам се застреляйте! Направете някоя героична постъпка или станете за смях, но направете нещо, човече божи. Та вие сте само на четиридесет години!

Неочаквано бруталното красноречие на учителя по фехтовка беше изтрило от лицето на Ромеро и най-малкия признак на живот. Кръвта му се беше дръпнала от бузите и за миг изглеждаше, че ще се обърне и ще хукне.

— Аз не съм войнствен човек — изпелтечи той след малко, сякаш това оправдаваше всичко.

Хайме Астарлоа го погледна сурово. За първи път откакто се познаваха плахостта на пианиста не му вдъхваше състрадание, а презрение. Колко различно щеше да е всичко, ако Адела де Отеро се беше появила в живота му преди двайсет години!

— Не говоря за насилието, което Карселес проповядва в разговорите ни — каза. — Имам предвид това, което се ражда от личния кураж — посочи гърдите си. — Тук.

Ромеро беше минал от смущение към недоверие. Попипа нервно шалчето си, за да избегне погледа на събеседника си.

— Аз съм против всякакъв вид насилие, лично или колективно.

— А аз не съм. В насилието има много фини нюанси, можете да ми вярвате. Една цивилизация, която отхвърля възможността да прибегне до насилие в мислите и действията си, се саморазрушава. Превръща се в стадо овце, които ще бъдат заклани от първия срещнат. Същото става и с хората.

— А какво ще кажете за католическата църква? Тя е против насилието и в продължение на двадесет века е издържала без необходимостта някога да го упражнява.

— Не ме разсмивайте, дон Марселино. Легионите на император Константин и мечовете на кръстоносците са поддържали християнството, а католическата църква се е крепяла на кладите на Инквизицията, на галерите при Лепанто и бойните отряди на Хабсбургите... Тезата ви е абсолютно неиздържана!

Пианистът сведе очи.

— Разочаровате ме, дон Хайме — каза след малко докато ровеше в пясъка с върха на бастуна. — Никога не съм предполагал, че споделяте доводите на Агапито Карселес.

— Аз не споделям ничии доводи. Между другото, принципът на равенство, който нашият събеседник така пламенно защитава, въобще не ме интересува. Но понеже повдигате темата, ще ви кажа, че предпочитам да бъда управляван от Цезар или Бонапарт, които винаги мога да се опитам да убия, ако не ми харесат, отколкото да гледам как моите занимания, нрави и компания се решават от вота на кварталния бакалин... Драмата на нашия век, дон Марселино, е липсата на характер, която е съпоставима единствено с липсата на смелост и на добър вкус. Без съмнение, това се дължи на неудържимия възход на всички квартални бакали в Европа.

— Според Карселес, дните на тези бакали са преброени — отбеляза Ромеро с плаха неприязън. Съпругът на неговата любима беше известен търговец на колониални стоки.

— Вариантът на Карселес е още по-лош, защото добре знаем какво ни предлага като алтернатива... Знаете ли кой е проблемът? Намираме се в последното от трите поколения, които Историята проявява каприза да повтаря от време на време. Първото има нужда от Бог и го измисля. Второто издига храмове на този Бог и се опитва да му подражава. А третото използва мрамора от тези храмове, за да построи публични домове, в които да се прекланя пред собствената си порочност, похот и падение. Така след боговете и героите винаги и неизбежно идват посредствените хора, страхливците и глупаците. Приятна вечер, дон Марселино.

Учителят по фехтовка остана подпрян на бастуна, загледан без угризения в отдалечаващата се жалка фигура на пианиста, който

вървеше с глава, потънала между раменете, несъмнено към поредната си отчаяна обиколка под балкона на улица „Орталеса“. Хайме Астарлоа погледа още малко минувачите, макар че беше потънал в мисли за собственото си положение. Много добре знаеше, че някои от нещата, които каза на Ромеро, можеха да се кажат за самия него, и това не го правеше особено щастлив. След известно време реши да се прибере вкъщи. Тръгна, без да бърза, по улица „Аточа“, влезе в обичайната аптека, за да купи спирт и крем за разтривка, които бяха на свършване. Куцийт помощник го обслужи с обичайната любезност и го попита как е със здравето.

— Не се оплаквам — отговори дон Хайме. — Знаете, че тези лекове са за учениците ми.

— Няма ли да заминете на почивка? Кралицата вече е в Лекейтио. Там ще се събере целият двор, ако дон Хуан Прим не попречи. Това се казва мъж! — помощникът удари гордо сакатия си крак. — Трябваше да го видите при Кастийехос, яхнал коня си, спокоен като августовски ден, докато маврите ни обкръжаваха като дяволи. Там имах честта да бъда до него и да остана инвалид в името на Родината. Когато паднах ударен в този крак, дон Хуан се обърна да ме погледне и каза с каталунския си акцент: „Нищо ти няма, момче“... И още там извиках три пъти „Да живее!“ преди да ме отнесат с носилка... Сигурен съм, че още ме помни!

Дон Хайме излезе на улицата с пакета под мишница, мина покрай двореца Санта Крус и повървя под колоните до Пласа Майор, където остана няколко минути сред кръга от хора, които слушаха бойните акорди на военен духов оркестър, под статуята на Фелипе III на кон. Излезе на улица „Майор“ и се упъти към странноприемница „Перейра“, за да вечеря, но изведнъж спря, сякаш някой го беше блъснал. През прозореца на един файтон, спрял от другата страна на улицата, седеше Адела де Отеро. Тя не забеляза учителя по фехтовка, тъй като беше заета с дискретен разговор с някакъв господин на средна възраст, облечен във фрак, с цилиндър и бастун, който несприетно се подпираше на рамката на прозореца.

Дон Хайме замръзна на мястото си, наблюдавайки сцената. Господинът, с гръб към него, се навеждаше към младата жена и й говореше тихо и сдържано. Тя беше необичайно сериозна и от време на време поклащаше отрицателно глава. Каза сериозно няколко думи,

които събеседникът ѝ явно одобри. Дон Хайме понечи да продължи по пътя си, но мракът надделя над намерението му и той остана на мястото си, като се опитваше да заглуши угризенията, че така недостойно се бе поддал на порива да ги шпионира. Наостри слух, опитвайки се да долови части от разговора, но усилията му останаха напразни. Бяха прекалено далече от него.

Господинът продължаваше да стои с гръб, но така или иначе дон Хайме беше убеден, че не го познава. Внезапно Адела де Отеро направи отрицателен жест с ветрилото, което държеше в ръка и след това започна да говори нещо, докато очите ѝ блуждаеха разсеяно из улицата. Изведнъж се спряха на Хайме Астарлоа, който понечи да я поздрави, вдигайки ръка към цилиндъра си. Но ръката му застина, когато видя странната уплаха, която се изписа в очите на младата жена. Тя незабавно отдръпна лице и се скри във вътрешността на колата, а мъжът леко се обърна, видимо притеснен, към дон Хайме. Изглежда, тя даде бързо някаква заповед, защото файтонджията, който мързелуваше на капрата, изведнъж се сепна, размахва камшик и подкара конете. Непознатият се отдръпна от вратичката и, като се подпираше на бастуна, бързо се отдалечи в противоположната посока. Учителят по фехтовка видя лицето му само за миг, поради което запомни само едни дълги бакенбарди в английски стил и тънки подрязани мустаци. Беше елегантен мъж, среден на ръст, с представителен вид. Държеше бастун от слонова кост и изглежда много бързаше.

Дон Хайме размишлява дълго над всичко това и най-накрая реши, че не е в състояние да си обясни сцената, на която беше станал свидетел. Прехвърляше я в главата си, докато привършваше скромната вечеря и в самотата на дома си отново напразно се опитваше да хвърли светлина върху загадката. Изпитваше безкрайно любопитство да разбере кой беше този човек.

Имаше и нещо друго, което го беше заинтригувало още повече. Когато го разкриха, Хайме Астарлоа забеляза, че лицето на младата жена доби изражение, което дотогава не беше виждал. В него нямаше нито изненада, нито раздразнение, емоции обясними за жена, която беше разкрила, че я наблюдават с такава недискретна дързост. Чувството, уловено от учителя по фехтовка, бе много по-тъмно и обезпокоително, дотолкова, че му трябваше доста време, за да се

убеди, че интуицията не го лъже. Защото за частица от секундата в очите на Адела де Отеро се беше появил страх.

Събуди се внезапно и се изправи тревожен на леглото. Цялото му тяло беше в пот поради ужасния кошмар, който и сега, макар че очите му бяха отворени в мрака, бе останал ясно запечатан в ретината му. Една картонена кукла плаваше по очи, като удавена. Косите ѝ бяха заплетени сред водни лилии и лепкави растения по повърхността на застоялата и зелениясала вода. Хайме Астарлоа се наведе над нея мъчително бавно и когато я взе в ръце видя лицето, чиито стъклени очи бяха извадени от кухините им. Празните орбити го накараха да потръпне от ужас.

Остана така дълги часове, без да може да заспи, докато първият лъч светлина се провря през капациите на затворения прозорец.

От няколко дни Луис де Аяла беше неспокоен. Концентрираше се с усилие, сякаш мислите му бяха много далеч от фехтовката.

— Туш, ваше превъзходителство.

Маркизът тъжно поклащаше глава и се извиняваше.

— Не ми върви, учителю.

Обичайната му жизнерадост беше отстъпила пред странна меланхолия. Често Аяла оставаше вгълбен в мислите си и шегите му липсваха. В началото дон Хайме отдаде всичко това на нажеженото политическото положение. Прим беше отишъл във Виши, след което изчезна мистериозно. Дворът летуваше на север, но главните действащи лица в политиката и военното изкуство стояха в Мадрид, в очакване. Във въздуха се носеха ветрове, които не предвещаваха нищо добро за монархията.

Една сутрин, когато август вече си отиваше, Луис де Аяла се извини, когато учителят по фехтовка направи ежедневното си посещение.

— Днес нямам настроение, дон Хайме. Ръката ми не е сигурна.

В замяна на това му предложи да се поразходят в градината. Дватама тръгнаха под върбите на алеята, покрита с дребен чакъл, в чийто край ромолеше водата от фонтана с каменния ангел. В

далечината работеше някакъв градинар, сред туфи цветя, клюмащи тъжно в горещината на утрото.

Повървяха известно време, разменяйки тривиални коментари. Когато стигнаха до една беседка от ковано желязо маркиз де лос Алумбрес се обърна към Хайме Астарлоа уж небрежно, но веднага бе разкрит от собствените си думи:

— Учителю... Любопитен съм да узная как се запознахте с госпожа де Отеро.

Учителят по фехтовка се изненада, защото за първи път Луис де Аяла произнасяше името на дамата в негово присъствие от деня, в който дон Хайме ги беше представил един на друг. Въпреки това, по възможно най-естествения начин, на който беше способен, му обясни с няколко думи. Маркизът слушаше мълчалив и леко кимаше. Изглеждаше обезпокоен. После се поинтересува дали дон Хайме познава някой от социалните й контакти: приятели или роднини, но той повтори това, което вече беше казал в разговора, проведен преди няколко седмици. Не знаеше абсолютно нищо за нея, освен че живее сама и че е отлична фехтувачка. За миг се изкуши да му довери и тайнствената среща, на която беше станал свидетел близо до Пласа Майор, но в края на краищата реши да премълчи. Той не беше човекът, който ще разкрие това, което както изглеждаше по поведението на младата жена, беше тайна.

Маркизът прояви голям интерес, за да разбере дали Адела де Отеро е произнасяла някога името му, преди той да се появи в дома на дон Хайме и дали в някакъв момент е проявила особен интерес да се запознае с него. След кратко колебание учителят по фехтовка отговори, че е точно така и предаде накратко разговора, проведен в наетия файтон вечерта, в която я придружи до дома й.

— Знаеше, че сте отличен фехтувач и настоя да ви запозная — каза той честно, макар да предчувстваше, че зад любопитството на Луис де Аяла се крие нещо необичайно. Въпреки това прояви дискретност, като явно не очакваше никакво пояснение от страна на маркиза. А той вече се усмихваше мекфистофелски.

— Забелязвам, че думите ми ви забавляват — отбеляза дон Хайме малко сърдито, мислейки, че реакцията на клиента му е подигравателен намек за неприятната роля на посредник, която той

беше изиграл в цялата тази история. Маркиз де лос Алумбрес веднага улови посоката на мислите му.

— Не ме разбирайте погрешно, учителю — помоли го сърдечно. — Мислех си за мен самия... Вие не можете да си го представите, но сега откривам в тази история любопитни факти, повярвайте. Така или иначе — добави отново усмихнат, сякаш мислите му го забавляват — вие току-що потвърдихте някои идеи, които напоследък ми се въртяха в главата. Нашата млада приятелка наистина е превъзходна фехтувачка. Да видим сега как ще се справи, за да улучи целта.

Хайме Астарлоа се развълнува и се почувства неудобно. Непредвиденият обрат на разговора го потопи в море от догадки.

— Извинете, ваше превъзходителство. Не мога да разбера...

Маркизът го помоли с един жест да бъде търпелив.

— Спокойно, дон Хайме. Всяко нещо с времето си. Обещавам да ви разкажа всичко... по-късно. Да кажем, след като уредя един малък проблем.

Смутен, учителят по фехтовка потъна в мълчание. Имаше ли това някаква връзка с тайнствения разговор, на който стана случаен свидетел преди няколко седмици? За любовно съперничество ли ставаше въпрос?... Каквото и да беше, Адела де Отеро не бе негов проблем. Вече не е, си каза той. Понечи да отвори уста, за да каже нещо, което да промени посоката на разговора, когато Луис де Аяла сложи ръка на рамото му. В очите му имаше необичайна сериозност.

— Учителю, искам да ви помоля за нещо.

Дон Хайме се изпъна — същинско възпъвание на честността и доверието.

— На вашите заповеди, ваше превъзходителство.

Маркизът се поколеба за миг, но в края на краищата пренебрегна и последните скрупули. Сниши глас.

— Искам да ви поверя нещо, един предмет. Досега го съхранявах при себе си, но по причини, които скоро ще мога да ви разясня, считам за необходимо да го преместя на сигурно място за известно време... Мога ли да разчитам на вас?

— Разбира се.

— Става въпрос за един свитък... Едни документи, които за мен са от жизнена важност. Може да ви се стори невероятно, но са много малко хората, на които мога да ги поверя. Задачата ви ще е единствено

да ги съхранявате на подходящо място в дома си, докато аз ги поискам отново. Те са в плик запечатан с червен восък, с моя печат. Разбира се, не се съмнявам, че няма да разглеждате съдържанието му и ще пазите абсолютно мълчание по въпроса.

Учителят по фехтовка се намръщи. Всичко това беше някак странно, но маркизът беше споменал думите чест и доверие. Нямахше какво повече да се говори.

— Имате думата ми.

Де лос Алумбрес се усмихна внезапно успокоен.

— С това, дон Хайме, вие пък имате вечната ми признателност.

Учителят по фехтовка замълча, размишлявайки дали това има някаква връзка с Адела де Отеро. Въпросът изгаряше устните му, но успя да се овладее. Маркизът разчиташе на джентълменската му чест и Бог беше свидетел, че това е повече от достатъчно. По-късно при удобен случай Аяла обеща да поясни нещата.

Маркизът извади от джоба си луксозна табакера от руска кожа и взе от нея дълга пура. Предложи и на дон Хайме, който учтиво отказа.

— Грешите — отбеляза аристократът. — Това са пури от Куба, от Вуелта Абахо. Наследих увлечението от покойния ми вуйчо Хоакин. Нямаат нищо общо с тези зловонни долнопробни пури, които се продават по будките за дванайсет мараведи.

С това темата изглежда беше изчерпана. Но учителят по фехтовка искаше да зададе един-единствен въпрос:

— Защо аз, ваше превъзходителство?

Луис де Аяла спря с недозапалена пура и погледна събеседника си в очите, над пламъка от клечката.

— Поради една съвсем проста причина, дон Хайме. Вие сте единственият почтен човек, когото познавам.

Маркиз де лос Алумбрес доближи пламъка до пурата и вдиша дима със сладострастна наслада.

---

[1] Така преминава славата на Бурбоните — парафраза на латинската сентенция *Sic transit gloria mundi* (Така преминава световната слава). — Б.р. ↑

[2] (лат.) славен войн. — Б.р. ↑

[3] (лат.) „Страхувай се от данайците, дори когато дават подаръци“. — Б.р. ↑

[4] Оперетата. — Б.пр. ↑

ПЕТА ГЛАВА

ПЛЪЗГАЩО МУШКАНЕ

„Плъзгащото мушкане е една от най-точните атаки във фехтовката, поради което налага задължително заставане в боева стойка.“

Мадрид се люлееше в следобедна дрямка, приспан от последните летни горещини. Политическият живот в столицата тънеше в спокойствието на задушния септември, под оловносиви облаци, през които се процеждаше задушливо лятно вцепенение. Официалната преса намекваше между редовете, че генералите, заточени на Канарските острови, продължават да кротуват, опровергавайки слуховете, че са протегнали конспиративни пипала към Ескадрата, която въпреки злонамерените подмолни интриги оставаше, както винаги, вярна на Нейно Величество. Що се отнася до обществения ред, вече от няколко седмици в Мадрид не беше имало никакви безредици, след наизиданието, дадено от властите на главатарите на последните народни вълнения, които сега имаха предостатъчно време, за да размишляват над неразумните си постъпки в мрачната сянка на затвора в Сеута.

Антонио Кареньо носеше пресни слухове на събеседниците в кафе „Прогресо“:

— Господа, внимание. Знам от достоверен източник, че работата напредва.

Посрещна го хор от подигравателен скептицизъм. Засегнат, Кареньо сложи ръка на сърцето си.

— Не се съмнявайте в думите ми.

Дон Лукас Риосеко уточни, че никой не се съмнява в думите му, а в достоверността на източниците му: вече почти година оповестяваше

Второто пришествие. Кареньо ги накара да доближат към него глави над мраморния плот, приемайки обичайния тон на предпазлива поверителност:

— Този път работата е сериозна, господа. Лопес де Аяла е заминал за Канарските острови, за да се срещне със заточените генерали. А дон Хуан Прим, дръжте се да не паднете, е изчезнал от дома си в Лондон. Не се знае къде е... Можете да предположите какво означава това!

Агапито Карселес беше единственият, който повярва:

— Това означава, че се готви грандиозен скандал.

Хайме Астарлоа кръстоса крака. Тези постоянно повтарящи се предсказания вече го отегчаваха безкрайно. С поверителен тон, Кареньо продължаваше да излага сведения за поредната конспирация:

— Казват, че граф де Реус е бил видян в Лисабон, преоблечен като лакей. И че средиземноморската ескадра само чака идването му, за да провъзгласи...

— Какво да провъзгласи? — попита простодушният Марселино Ромеро.

— Как какво ще провъзгласява, бе човек! Свободата!

Прозвуча недоверчивият смях на дон Лукас:

— Вашата история е като роман от Дюма, дон Антонио. С продължения.

Кареньо замълча, обиден от недоверието на стареца. Агапито Карселес захвана пламенна революционна реч, за да отмъсти за събеседника си, от която ушите на дон Лукас почервенияха.

— Дойде моментът да заемем места по барикадите! — завърши с патоса на герой на Тамайо и Баус^[1].

— Ще се срещнем там! — обяви, също театрално, ядосаният дон Лукас. — Вие от едната страна, а аз — от другата, естествено.

— Естествено! Никога не съм се съмнявал, господин Риосеко, че мястото ви е в редиците на потисничеството и мракобесието.

— За мен това е чест!

— Нищо подобно! Испания на честта, е революционна Испания, истинската. Вашето овчедушие може да скъса нервите на всеки патриот, дон Лукас!

— Ами пийте чай за успокоение.

— Да живее републиката!

— Много ви здраве.

— Да живее федералната република!

— Добре, човече, добре. Фаусто, половин препечено хлебче! Долната половинка!

— Да живее върховенството на Закона!

— Единственият закон, от който се нуждае тази страна, е този, който позволява разстрел при опит за бягство!

Над покривите на Мадрид отекна гръм. Небето разтвори пазвите си и изсипа жесток порой. Виждаше се как от другата страна на улицата пешеходците тичат, търсейки подслон. Хайме Астарлоа отпи глътка кафе докато гледаше меланхолично как дъждът удря по стъклото на прозореца. Котката, която беше излязла да направи едно кръгче, се завърна със скок, с влажна и настръхнала козина, мършав символ на мизерията, който прикова в учителя по фехтовка недоверчивите си, зли очи.

— Съвременната фехтовка, господа, има склонността да пренебрегва щастливата свобода на движенията, която придава на нашето изкуство особено изящество. Това силно ограничава възможностите.

Братята Касорла и Алварито Саланова слушаха внимателно, с рапири и маски под мишница. Липсваше Мануел де Сото, който летуваше със семейството си на север.

— Всички тези злощастни обстоятелства — продължи Хайме Астарлоа — ощетяват фехтовката по един жалък начин. Например, някои фехтувачи вече прескачат при боя поздрава към секундантите...

— Но при боя няма секунданти, учителю — намеси се плахо помладият от братята Касорла.

— Именно заради това, драги ми господине. Именно заради това. Вие току-що сложихте пръст в раната. Хората вече не мислят за практическото приложение на фехтовката в сферата на честта. Просто *спорт*, нали? Това е изкривяване, ни повече, ни по-малко. Все едно, нека вземем един абсурден пример, свещениците да извършват службата на испански. Без съмнение, това би било по-актуално, нали? По-народно, ако щете, по в тон с днешното време, не е ли така?... Въпреки това, да се откажем от красивата и малко тайнствена звучност

на латинския език би откъснало този красив ритуал от най-дълбоките му корени, би го принизило. Красотата, Красотата с главна буква, може да бъде открита единствено в култа към традицията, в стриктното изпълнение на онези жестове и думи, които са били повтаряни, съхранени от хората в продължение на векове... Разбирате ли какво искам да ви кажа?

Тримата младежи кимнаха сериозно, повече от уважение към учителя по фехтовка, отколкото по убеждение. Дон Хайме вдигна ръка и направи във въздуха няколко движения от фехтовката, все едно, че държи рапира.

— Естествено, не бива да затваряме очи пред полезните нововъведения — продължи той с тон на презрителен компромис. — Но преди всичко трябва да имаме предвид, че красотата се съдържа именно в съхраняването на това, което другите изоставят... Не намирате ли, че е много по-достойна лоялността към сваления монарх, отколкото към седналия на трона? Затова нашето изкуство трябва да продължи да бъде чисто, незамърсено. Класическо. Преди всичко, класическо. Трябва искрено да съчувстваме на тези, които се ограничават да научат само техниката. Вие, мои млади приятели, имате чудесната възможност да станете част от едно изкуство. Това, повярвайте, не се плаща с пари. То е нещо, което се носи тук, в сърцето и в главата.

Учителят по фехтовка замълча, наблюдавайки трите лица, които го гледаха с почтително внимание. Посочи с жест по-големия от братята Касорла.

— Добре, стига вече приказки. Вие, дон Фернандо, ще упражните с мене защитата в кръг на втора, и кръстосване на втора. Напомням ви, че този метод изисква голяма чистота. Никога не прибягвайте до него, когато противникът има голямо физическо превъзходство... Помните ли теорията?

Младежът кимна с глава в горд утвърдителен жест.

— Да, учителю — изрецитира той на един дъх, като ученик. — Ако при защитата в кръг на втора не мога да достигна противниковата рапира, кръстосвам на втора, изтеглям рапирата и атакувам на четвърта в ръката.

— Отлично — дон Хайме взе една рапира от колекцията на стената, докато Фернандо Касорла си нахлузваше маската. — Готов ли

сте? Да започваме тогава. Естествено, да не забравяме поздрава. Така... Ръката се разгъва и китката се повдига, така. Направете го все едно, че носите въображаема шапка. Ще си я свалите с лявата ръка, елегантно. Перфектно — учителят се обърна към другите двама зрители. — Трябва да имате предвид, че поздравите от четвърта и трета са за секундантите и свидетелите. В края на краищата се предполага, че дуелите обикновено се провеждат между хора от добро потекло. Не бива да се противопоставяме, ако двама мъже искат да се дуелират на живот и смърт, щом честта ги е тласнала към това, нали?... Но, по дяволите, най-малкото, което можем да искаме от тях, е да го направят по възможно най-възпитания начин.

Учителят кръстоса рапирата си с тази на Фернандо Касорла. Ученикът упражняваше китката си, в очакване дон Хайме да му нанесе удара, който щеше да даде начало на движението. В огледалата на галерията отраженията им се умножаваха, сякаш салонът беше пълен със съперници. Чуваше се спокойният и търпелив глас на учителя по фехтовка:

— Точно така, много добре... Към мен. Добре. Сега внимание, кръг на втора... Не. Повторете, моля. Така. Кръг на втора. Кръстосайте!... Не, моля ви, не забравяйте. Трябва да се кръстоса на втора и веднага да се атакува. Отново, ако обичате. Напред. Към мен. Ответ. Това е. Кръстосайте! Добре. Сега. Отлично! Четвърта към ръката, превъзходно — в коментарите на дон Хайме имаше заслужено задоволство, като на автор, който съзерцава творението си. — Хайде отново същото, но внимавайте. Този път ще ви притисна повече. На оръжие. Към мен. Добре. Ответ. Добре. Така. Кръстосайте!... Не. Бяхте бавен, дон Фернандо, затова ви засегнах. Хайде отначало.

Откъм улицата се понесе врява. Чу се тропот на конски копита, препускащи стремително по паважа. Алварито Саланова и по-малкият Касорла се подадоха на един от прозорците.

— Има някаква свада, учителю!

Дон Хайме прекрати боя и отиде при учениците си на прозореца. По улицата блестяха лачени шапки и саби. Конната жандармерия разпръскваше група метежници, които бягаха на всички страни. Близо до Кралския театър се чува два изстрела. Младите фехтувачи наблюдаваха гледката, смаяни от набезите на кавалерията.

— Вижте ги как бягат!

— Ама че тупаник!

— Какво ли е станало?

— Може и да е революция!

— Нищо подобно! — Алварито Саланова, верен на фамилната си гордост, беше свил презрително горната си устна. — Не виждаш ли, че са една шепа хора? Жандармеристите ще ги подредят, както подобава.

Под прозореца притича човек, който трескаво потърси убежище в един вход. Две старици в траур си подаваха носовете през прозореца като злокобни птици, и наблюдаваха предпазливо сцената. Съседите се трупаха по балконите, едни насърчаваха метежниците, а други — жандармеристите.

— Да живее Прим! — крещяха три съмнителни на вид жени с безнаказаността, която им гарантираше полът и обстоятелството, че се намират на балкон на четвъртия етаж. — Марфори — на бесилото!

— Кой е този Марфори? — попита Франсиско Касорла.

— Един министър — поясни брат му. — Казват, че кралицата и той...

Дон Хайме прецени, че това беше достатъчно и затвори капаците на прозореца, като се правеше, че не чува разочарованото мърморене на учениците си.

— Млади господа, тук сме, за да се упражняваме по фехтовка — каза той с тон, не търпящ противоречие. — Уважаемите ви бащи ми плащат, за да ви уча на полезни неща, а не за да бъдете зрители на нещо, които не ни засяга. Да продължим работата си — погледна с върховно пренебрежение затворения капак и погали с пръсти дръжката на рапирата. — Нямаме нищо общо с това, което става навън. Да го оставим на простолюдието и на политиците.

Отново заеха местата си и в галерията прозвуча металното потракване на рапирите. Старинните оръжия по стените продължаваха да тънат в прах, ръждиви и невъзмутими. Беше достатъчно да се затвори прозорецът и времето в дома на учителя по фехтовка спираше своя ход.

Портиерката беше тази, която го осведоми, когато се разминаха по стълбите.

— Добър ден, дон Хайме. Какво ще кажете за новините?

— Какви новини?

Старицата се прекръсти. Беше приказлива и пълничка вдовица, която живееше с дъщеря си — стара мома. Ходеше по два пъти на ден на служба в църквата „Сан Хинес“ и твърдеше, че всички революционери са еретици.

— Не мога да повярвам, че не знаете какво става! Ама наистина ли не знаете?

Хайме Астарлоа вдигна вежда и учтиво се поинтересува.

— Разкажете ми, доня Роса.

Портиерката сниши глас и се огледа наоколо недоверчиво, сякаш стените имаха уши.

— Дон Хуан Прим е дебаркирал вчера в Кадис и казват, че Ескадрата е въстанала... Ето как ѝ се отплащат на нашата бедна кралица за добротата!

Учителят по фехтовка тръгна нагоре по улица „Майор“ към Пуерта дел Сол и кафе „Прогресо“. Дори и без сведенията на портиерката се разбираше, че става нещо сериозно. Шумни групички коментираха събитията, а двайсетина любопитни наблюдаваха отдалеко малък отряд, който стоеше на пост на ъгъла на улица „Постас“. Войниците, с нахлупени на бръснатите глави кепета и щикове на пушките, бяха под командването на брадат офицер с кръвожаден вид, който се разхождаше нагоре-надолу с ръка на дръжката на сабята. Новобранците бяха много млади и си придаваха важност, наслаждавайки се на любопитството, което предизвикваше присъствието им. Един изискан господин мина покрай дон Хайме и се приближи към лейтенанта.

— Знае ли се нещо?

Военният се поклати самодоволно.

— Аз изпълнявам заповеди на висшестоящи. Движи се!

Няколко гвардейци в сини униформи изземваха тържествено вестниците от момчетата, които викаха сред множеството: обявяваше се военно положение, налагаше се цензура върху всички новини, свързани с въстанието. Няколко търговци, оживени от опита на неотдавнашни набези, затваряха магазините си и се присъединяваха към групите от любопитни. По „Каретас“ блестяха тривърхите шапки на жандармеристите. Говореше се, че Гонсалес Браво е изпратил по

телеграфа оставката си на кралицата и че войските, вдигнати от Прим, вече напредват към Мадрид.

В „Прогресо“ се беше събрала цялата компания и Хайме Астарлоа незабавно се осведоми за положението. Прим беше пристигнал в Кадис на осемнайсети, и на деветнайсети сутринта, с вика: „Да живее националният суверенитет!“, средиземноморската ескадра беше обявила революцията. Адмирал Топете, когото всички считаха за верен на кралицата, беше сред въстаниците. Южните и източните гарнизони се присъединяваха един след друг към въстанието.

— Загадката сега е какво ще направи кралицата — обясняваше Антонио Кареньо. — Ако не отстъпи, ще стане гражданска война, защото този път не става въпрос за обикновена авантюра, господа. Знам го от достоверен източник. Граф де Реус вече разполага с мощна войска, която нараства непрекъснато. Серано също е замесен. Дори се говори, че ще бъде предложено регентство на дон Балдомеро Еспартеро.

— Исабел Втора никога няма да отстъпи — опъна се дон Лукас Риосеко.

— Ще видим — каза Агапито Карселес, видимо очарован от развоя на събитията. — При всяко положение е по-добре да се опита да окаже съпротива.

Всички събеседници го изгледаха изненадано.

— Да окаже съпротива? — смърри го Кареньо. — Това би довело страната до гражданска война...

— До кървава баня — отбеляза Марселино Ромеро, доволен, че може да участва в разговора.

— Точно така — отвърна сияещ журналистът. — Нима не разбирате? А според мен е очевидно. Ако Исабелита започне да го увърта, ако се остави на разположение или абдикира в полза на сина си, нищо няма да се промени. Сред въстаналите има много монархисти и в края на краищата ще ни сложат дон Алфонсо, или Монпансие, или дон Балдомеро, или кой да е друг. Ама няма да мине. Затова ли сме се борили толкова време?

— Та къде казвате, че сте се борили вие? — попита дон Лукас подигравателно.

Карселес го изгледа с републиканско презрение.

— В сянка, драги господине. В сянка.

— Ясно.

Журналистът реши да не обръща внимание на дон Лукас.

— Говорех ви — продължи той, обръщайки се към останалите, — че това, от което се нуждае Испания, е една хубава и ожесточена гражданска война с много жертви, с барикади на улиците, а суверенният народ да завземе Кралския дворец. Комитети за обществено спасение, а монархическите самохвалковци и техните лакеи — той отправи крадешком злобещ поглед към дон Лукас, — влачени по улиците.

На Кареньо това му се видя прекалено.

— Човече, дон Агапито. Не прекалявайте все пак. В ложите...

Но Карселес се беше развихрил.

— Ложите са меки, дон Антонио.

— Меки? Ложите — меки?

— Да, господине. Меки, аз ви го казвам. Ако революцията са я възпламенили недоволните генерали, трябва да се направи така, че тя да премине в ръцете на законния ѝ собственик: народа — лицето му се озари от екстаз. — Републиката, господа! Общественото дело, ни повече, ни по-малко. И гилотината.

Дон Лукас изрева и подскочи. Възмущението беше замъглило монокъла, укрепен на лявото му око.

— Най-после си свалихте маската! — възкликна той, сочейки Карселес обвинително с пръст и треперещ от справедлив гняв. — Най-после разкрихте истинското си лице, дон Агапито! Същински Макиавели! Гражданска война! Кръв! Гилотина!... Това е вашият истински език!

Журналистът погледна събеседника си с искрена изненада.

— Доколкото ми е известно, никога не съм използвал друг.

Дон Лукас понечи да стане, но изглежда реши да премисли. Този следобед плащаше Хайме Астарлоа и вече носеха кафетата.

— Вие сте по-лош от Робеспьер, господин Карселес! — изфъфли задъхано. — По-лош от жестокия Дантон!

— Не смесвайте кокошките с овцете, приятелю мой.

— Хора като вас потопиха Испания в позор!

— Брей, че тежко понасяте загубите, дон Лукас.

— Все още не сме изгубили! Кралицата е назначила за президент генерал Корча, който е истински мъж. Вече е поверил на Павия^[2] командването на армията, която ще застане лице в лице срещу въстаналите. И предполагам, че няма да се усъмните в доказаната смелост на маркиз де Новаличес... Не бързайте да се радвате, дон Агапито.

— Ще видим.

— Разбира се, че ще видим!

— Вече го виждаме.

— Ще видим!

Отегчен от вечния спор, Хайме Астарлоа се оттегли по-рано от обикновено. Взе бастуна си и цилиндъра, сбогува се до следващия ден и излезе на улицата, решен да направи кратка разходка, преди да се прибере у дома. По пътя наблюдаваше нажежената атмосфера по улиците с известна досада. Чувстваше, че всичко това го засяга съвсем повърхностно. Вече беше започнало да му идва до гуша от споровете между Карселес и дон Лукас, както и от страната, в която му се беше паднало да живее.

Помисли си мрачно, че всички те могат да се обесят с проклетите си републики и монархии, с патриотичните си речи и с глупавите си кафеджийски свади. Би дал всичко, за да престанат едните и другите да му вгорчават живота с вряви, спорове и страхове, чиито причини въобще не го интересуваха. Единственото, което искаше, бе да го оставят да живее на мира. Ако зависеше от учителя по фехтовка, всички можеха да отидат по дяволите.

В далечината прозвуча гръм, а по улиците се понесе жестока вихрушка. Дон Хайме наведе глава, хвана шапката си и ускори ход. След няколко минути заваля силен дъжд.

На ъгъла на улица „Постас“ водата попиваше в синьото сукно на униформите и се стичаше на едри капки по лицата на войниците. Те продължаваха да стоят на пост, плахи и недодялани, докосвайки с върха на щика носовете си, залепени за стената, за да се скрият от дъжда. От един вход лейтенантът наблюдаваше тъжно локвите с димяща лула в ъгъла на устата.

През събота и неделя валя като из ведро. В самотата на своята дневна, приведен под светлината на лампата над страниците на някаква книга, дон Хайме слушаше безкрайния низ от гръмотевици и светкавици. Те трещяха, раздирайки мрака навън, а отблясъците очертаваха силуетите на близките сгради. Водата биеше по покрива с все сила и на два пъти се наложи да стане, за да сложи съдове под пукнатините на тавана, откъдето капеше вода с дразнеща монотонност.

Прелисти разсеяно книгата, която държеше в ръце и очите му се спряха на един цитат, подчертан преди години от самия него:

„... Всичките му усещания достигнаха непозната дотогава за него степен. Житейският му опит беше безкрайно разнообразен: беше умираше и възкръсвал, беше обичал с най-пламенна страст и се беше разделял отново и завинаги с любимата си. Накрая, на зазоряване, когато първите светлини разчупваха мрака, в душата му започна да се възцарява едно нарастващо спокойствие и образите станаха по-ясни и постоянни...“

Учителят по фехтовка се усмихна с безкрайна тъга, все още с пръст на редовете. Тези думи сякаш не бяха написани за Хайнрих фон Офтердинген, а за самия него. През последните години се виждаше обрисувана на тази страница с изключително майсторство: всичко беше така. Несъмнено това е най-точното обобщение на неговия живот, което някой някога беше правил. Но през последните седмици нещо като че ли не бе наред. Настъпващият покой, ясните и постоянни образи, които мислеше за окончателни, отново се замъгляваха под някакво странно влияние, което безмилостно изтръгваше от него части от онази спокойна яснота, в която мислеше, че ще прекара остатъка от дните си. В съществуването му беше проникнал нов фактор — смущаващо, тайнствено влияние, което го принуждаваше да си задава въпроси, чиито отговор се мъчеше да избегне. Беше невъзможно да се предвиди докъде щеше да го отведе всичко това.

Затвори рязко книгата и я хвърли свирепо на масата. Изпълнен с мъка, осъзнаваше ледената си самота. Онези теменужени очи си бяха послужили с него за нещо, което той не можеше да разбере. Направеше

ли усилие да си го представи, неминуемо потръпваше от необяснимо надигащ се тъмен ужас. И което беше още по-страшно — бяха отнели спокойствието на стария му и уморен дух.

Събуди се с първите лъчи на зората. Напоследък спеше лошо, сънят му беше неспокоен, тревожен. Приведе се в приличен вид и след това разгърна върху една масичка, до огледалото и легена с гореща юда, калъфа с бръснарите си. Насапуниса внимателно бузите и ги избърсна старателно, както обикновено. Със старите сребърни ножички подряза някои косъмчета на мустаците и след това прекара седефен гребен през влажните си бели коси. Доволен от вида си, той се облече церемониално и затегна на врата си черна копринена вратовръзка. От трите си летни костюма избра един ежедневен, от лек кафяв вълнен плат. Дългият, старомоден редингот му придаваше представителния вид на стар денди от началото на века. Вярно, че дъното на панталоните се беше поизтъркало от носене, но полите на редингота го прикриваха напълно задоволително. Избра измежду чистите кърпи тази, която му се видя в най-добро състояние и сипа в нея една капка одеколон, преди да я постави в джоба си. На излизане си сложи цилиндър и взе под мишница калъфа с рапирите.

Денят беше сив и отново заплашваше с проливен дъжд. Цяла нощ беше валило и в големите локви наред улицата се отразяваха стрехите на покривите, под тежкото небе с цвят на олово. Поздрави учтиво портиерката, която се връщаше с кошница от пазар и пресече улицата, за да закуси, както обикновено, шоколад и понички в скромното кафене на ъгъла. Настана се на обичайната си маса, в дъното, под стъкленото кълбо, което покриваше загасената газена лампа. Беше девет сутринта и в заведението имаше малко посетители. Собственикът Валентин се приближи с чаша кафе и панерче с понички.

— Тази сутрин няма вестници, дон Хайме. Така, както стоят нещата, още не са излезли. И подозирам, че няма да излязат.

Учителят по фехтовка вдигна рамене. Отсъствието на пресата за деня не му причиняваше никакво безпокойство.

— Има ли нещо ново? — попита той повече от учтивост, отколкото от истински интерес.

Собственикът на малкото кафене избърса ръце в мазната си престилка.

— Изглежда, че маркиз де Новаличес е в Андалусия с войската, и всеки момент ще тръгне срещу въстаниците... Казват също, че Кордова, която е въстанала заедно с другите, на следващия ден е сложила оръжие, щом се появили правителствените войски. Работата не е ясна, дон Хайме. Да видим как ще свърши всичко това.

След като приключи със закуската, учителят по фехтовка излезе на улицата и се отправи към дома на маркиз де лос Алумбрес. Не знаеше дали Луис де Аяла би искал да се поупражнява във фехтовка, като се има предвид обстановката в Мадрид, но Хайме Астарлоа беше готов, както обикновено, да изпълни своята част от уговорката. В най-лошия случай, всичко щеше да се сведе до една напразна разходка. И понеже вече ставаше късно и не искаше да закъснее поради някое непредвидено обстоятелство на улицата, се качи в един файтон, който чакаше до арката на Пласа Майор.

— Към двореца Виляфлорес.

Файтонджията изплющя с камшик и двете отегчени кранти се размърдаха без особен ентузиазъм. Войничетата продължаваха да стоят на ъгъла на „Постас“, но лейтенантът не се виждаше никакъв. Пред пощенската палата общинската полиция разпръскваше групите от любопитни, но не изпълняваше задачата с особено усърдие. В края на краищата полицаите бяха служители на общината, над главите им бе надвиснал дамоклевият меч на безработицата; не знаеха кой ще управлява утре страната и не бяха много убедени в това, което вършат.

Конната жандармерия от предния следобед вече не беше на пост на улица „Карерас“. Хайме Астарлоа се размина с тях по-надолу. С тривърхи шапки и пелерини, те патрулираха между Конгреса и фонтана на Нептун. Със завити нагоре черни мустаци и саби, прибрани в ножниците, жандармеристите наблюдаваха минувачите с мрачна самоувереност — знаеха, че който и да бъде победителят, щеше да има нужда от тях, за да поддържат обществения ред. Както вече беше доказано по време на прогресистки и умерени правителства, жандармеристите никога не оставаха безработни.

Дон Хайме пътуваше, облегнат назад във файтона, и се оглеждаше някак разсеяно, но когато приближи към двореца Виляфлорес, подскочи и се показа разтревожен на прозорчето. Пред дома на маркиз де лос Алумбрес цареше необичайно оживление. Над стотина души се бяха струпали на улицата, възпирани на входа от

няколко полицаи. Повечето бяха съседи от квартала, с различно обществено положение, към които се присъединяваха многобройни любопитни безделници. Няколко смели зяпачи се бяха покатерили на желязната ограда, откъдето внимателно наблюдаваха градината. Възползвайки се от шумотевицата, двама амбулантни търговци вървяха напред-назад между спрелите карети и предлагаха на висок глас стоките си.

Обзет от лошо предчувствие, дон Хайме плати на файтонджията и се отправи забързано към вратата, като си проправяше път през навалищата. Любопитните се бутаха едни други, за да виждат по-добре, подтиквани от нездрав интерес.

— Станало е нещо ужасно. Ужасно — шушнеха някакви бабички и се кръстеха.

Един белокоп човек, с бастун и редингот, се вдигна на пръсти в желанието си да разбере какво става. Увиснала на ръката му, жена му го гледаше въпросително в очакване на информация.

— Виждаш ли нещо, Пако?

Една бабичка, която си вееше с ветрилото, каза с тон на сведуща:

— Станало е през нощта — каза ми го един от полицаите, братовчед на снаха ми. Току-що дойде господин съдията.

— Трагедия! — каза някой.

— Знае ли се как е станало?

— На сутринта са го намерили слугите.

— Говореше се, че е малко смахнат...

— Клевети! Беше истински джентълмен, истински либерал. Не помните ли, че подаде оставка като министър?

Бабичката, притисната от задуха, отново започна да си вее.

— Трагедия! А какъв приятен човек беше!

С примряла душа дон Хайме се приближи до един от полицаите, които пазеха на вратата. Той му препречи пътя с увереност, придадена от униформата.

— Не може да се минава!

Учителят по фехтовка посочи непохватно калъфа с рапири, който носеше под мишница.

— Аз съм приятел на господин маркиза. Имам уговорка с него за днес сутринта.

Полицаят го изгледа от горе до долу и представителният вид на събеседника му го накара да смени поведението си. Обърна се към свой колега от другата страна на оградата.

— Ефрейтор Мартинес! Тук има един господин, който твърди, че е приятел на домакина. Както изглежда, е имал уговорена среща.

Ефрейтор Мартинес се приближи, дебеличък и сияещ със златните си копчета, и погледна недоверчиво учителя по фехтовка.

— Кой сте, ваша милост?

— Хайме Астарлоа. Имам уговорена среща с дон Луис де Аяла за десет часа.

Ефрейторът поклати сериозно глава и открехна желязната врата.

— Елате с мен, ако обичате.

Учителят по фехтовка тръгна след полицаия по алеята покрита с чакъл, под познатата сянка на върбите. На вратата имаше още полицаи, а една група мъже разговаряше в приемната, в подножието на широкото стълбище, украсено с големи вази за цветя и мраморни статуи.

— Моля, изчакайте за момент.

Ефрейторът се приближи към групата и размени тихо няколко почтителни думи с един нисичък, безупречно облечен господин, с щръкнали мустаци, боядисани в черно и малка перука върху плешивата глава. Човекът беше облечен с малко вулгарна превзетост. Носеше пенсне със сини стъкла, закачено с панделка на ревера на редингота, в чийто петлик блестеше някакъв кръст за граждански заслуги. След като изслуша полицаия, той се обърна да погледне новодошлия, каза няколко думи на колегите си и тръгна към дон Хайме. Хитрите му и любопитни очи блестяха зад стъклата.

— Аз съм Хенаро Кампильо — главен началник на полицията. С кого имам чест?

— Хайме Астарлоа, учител по фехтовка. Дон Луис и аз имаме обичая...

Другият го прекъсна с жест.

— Известно ми е — погледна го той настойчиво, сякаш преценяваше събеседника си. След това спря поглед на калъфа, който дон Хайме носеше под мишница и го посочи. — Това ли са инструментите ви?

Учителят по фехтовка потвърди.

— Това са рапирите ми. Вече ви казах, че дон Луис и аз... Искам да кажа, че обикновено идвам тук всяка сутрин. — Хайме Астарлоа млъкна и погледна зашеметено полицаия. Беше абсурдно, но си даде сметка, че точно в този момент, а не по-рано, осъзна всъщност това, което се е случило там, сякаш мозъкът му дотогава беше блокирал и отказваше да приеме очевидното. — Какво се е случило с господин маркиза?

Началникът на полицията го погледна замислено, сякаш преценяваше искреността на вълнението, което личеше в смаяното поведение на учителя по фехтовка. След малко се покашля, пхна ръка в джоба и извади една хаванска пура.

— Опасявам се, господин Астарлоа... — каза той церемониално, докато дупчеше с клечка единия край на пурата. — Опасявам се, че маркиз де лос Алумбрес днес не е в състояние да се фехтува. От съдебномедицинска гледна точка бих казал, че не е никак добре.

Докато говореше, покани с жест дон Хайме да го придружи до една от стаите. Последният задържа дъха си, когато влезе в малкия салон, който отлично познаваше, защото го беше посещавал почти ежедневно през последните две години: това беше преддверието на галерията, в която обикновено се фехтуваха с маркиза. На прага, който свързваше двете помещения, лежеше безжизнено тяло, опънато на паркета и покрито с одеяло. От него тръгваше дълга следа от кръв, която се разделяше на две в средата на стаята. Там дирята поемаше в две посоки и образуваше две локви съсирена кръв.

Хайме Астарлоа пусна калъфа с рапирите на един фотьойл и се подпря на облегалката — изглеждаше напълно объркан. Погледна придружителя си, сякаш изискваше от него обяснение за това, което изглеждаше нелепа шега, но полицаят само вдигна рамене, драсна една клечка и засмука пурата, наблюдавайки реакциите му.

— Мъртъв ли е? — попита дон Хайме.

Въпросът беше толкова глупав, че другият повдигна иронично едната си вежда.

— Напълно.

Учителят по фехтовка преглътна.

— Самоубийство ли е?

— Вижте сам. Истината е, че бих искал да чуя мнението ви по въпроса.

Хенаро Кампильо изпусна облак дим, наведе се над трупа и го отви до кръста, след което се дръпна назад, за да наблюдава ефекта, който сцената произвеждаше върху дон Хайме. Луис де Аяла беше запазил изражението, с което го беше изненадала смъртта: лежеше по гръб, с десния крак сгънат под ъгъл под левия, полуотворените очи бяха помътнели, долната устна изглеждаше отпусната, а лицето му беше изкривено в последната гримаса на агонията. Беше по риза, с разхлабена вратовръзка. От дясната страна на врата имаше съвършена кръгла дупка, която излизаше през тила. От там беше изтекла кървавата струя, която прекосяваше пода на стаята.

Почувствал се като в кошмар, от който се надяваше да се събуди всеки момент, неспособен на нито една свързана мисъл, Хайме Астарлоа погледна трупа. Стаята, вдървеното тяло, петната кръв, всичко около него се въртеше. Почувства, че краката не го държат и пое дълбоко въздух, но не се осмели да пусне облегалката на фотьойла, където се беше подпрял. Когато най-сетне успя да наложи дисциплина на организма си и да подреди мислите си, случилото се там достигна до него внезапно и болезнено, сякаш някой му беше нанесъл удар в душата. Погледна мъжа до себе си с ужасени очи. Полицаят смръщи вежди и потвърди с поглед, като че ли беше отгатнал онова, което мислеше дон Хайме и го подканваше да го каже. Тогава учителят по фехтовка се наведе над трупа и протегна ръка към раната, сякаш искаше да я пипне с пръсти, но се спря на няколко сантиметра от нея. Когато се изправи лицето му беше изкривено, а очите — широко отворени, защото току-що бе погледнал ужаса в лицето. Познавач като него не можеше да сбърка такава рана. Луис де Аяла бе убит с рапира, с едно-единствено чисто пробождање в гърлото: удара за двеста ескудос.

— Ще бъде много полезно за мен, господин Астарлоа, да знам кога за последен път видяхте маркиз де лос Алумбрес.

Седяха в един салон, съседен на този, в който беше трупът, заобиколени от фламандски гоблени и красиви венециански огледала в златни рамки. Учителят по фехтовка изглеждаше състарен с десет години: наведен напред, с лакти, подпрени на коленете, обгърнал лице с длани. Сивите очи гледаха упорито в земята, втренчени и безизразни.

Думите на полицейския началник стигнаха до него някъде отдалеч, като сред мъглите на лош сън.

— В петък сутринта — дори звукът на собствения му глас се стори странен на Хайме Астарлоа. — Разделихме се малко след единадесет, след като приключи часът по фехтовка...

Хенаро Кампильо се вгледа за кратко в пепелта на пурата, сякаш обмисляше по-скоро как тегли, отколкото неприятния въпрос, който ги занимаваше.

— Забелязахте ли някакъв признак? Нещо, което да позволи да се предскаже тази зловеща развръзка?

— Ни най-малко. Всичко протече нормално и се сбогувахме както обикновено.

Пепелта щеше да падне всеки момент. Държейки внимателно пурата с пръсти, полицейският началник се огледа наоколо за пепелник, но не намери. Тогава хвърли бегъл поглед към вратата на стаята, където лежеше трупът и реши да тръсне незабележимо на килима.

— Вие сте посещавали често... хм, покойния. Имате ли някаква представа относно причината за убийството?

Дон Хайме вдигна рамене.

— Не знам. Може би кражба...

Събеседникът му направи отрицателен жест, докато дърпаше силно от пурата.

— Вече са разпитани двамата прислужници в дома, кочияшът, готвачката и градинарят. При първоначалния оглед не е открита липсата на нито един ценен предмет — тук полицаят направи пауза, докато дон Хайме, слабо заинтересован от думите му, се опитваше да подреди собствените си мисли. Имаше вътрешното усещане, че притежава някои от ключовете към загадката: въпросът беше дали да ги довери на този човек или преди да направи такава стъпка, да съпостави някои разнородни факти.

— Слушате ли ме, господин Астарлоа?

Учителят по фехтовка се сепна и се изчерви, сякаш полицейският началник беше проникнал в мислите му.

— Естествено — отвърна той малко прибързано. — В такъв случай, това отхвърля обира като възможна причина за престъплението...

Другият направи предпазлив жест и вкара показалец под перуката, за да се почеше тайно над лявото ухо.

— Отчасти, господин Астарлоа. Само отчасти. Поне що се отнася до обикновена кражба — уточни той. — Огледът... Знаете ли какво имам предвид?

— Предполагам, че е проверка, която се извършва с очи.

— Много остроумно, наистина — Хенаро Кампильо го изгледа с неприязън. — Радвам се да видя, че сте залазили чувството си за хумор. Хората ги убиват, а вие пускате шегички.

— Вие също го правите.

— Да, но аз съм компетентният орган.

Изгледаха се мълчаливо.

— Огледът — продължи най-сетне полицаят — потвърждава, че непознато лице, или лица, е влязло през нощта в личния кабинет на маркиза и е прекарало доста време в разбиване на ключалки и ровене в чекмеджета. Отворили са и касата, но с ключ. Между другото, много добра каса, на „Босъм и син“, Лондон... Няма ли да ме попитате дали са взели нещо?

— Мислех, че въпросите ги задавате вие.

— Обикновено е така, но не е задължително.

— Взели ли са нещо?

Полицейският началник се усмихна загадъчно, сякаш събеседникът му току-що бе сложил пръст в раната.

— Това е любопитното. Убиецът, или убийците, стоически са издържали на изкушението да отмъкнат съблазнителното количество пари и бижута, които е имало там. Странни престъпници, предполагам, че ще се съгласите с мен. Нали?... — Дръпна дълбоко от пурата преди да изпусне дима, доволен от аромата и от собствените си разсъждения. — С две думи, оказва се невъзможно да разберем дали са взели нещо, защото не знаем какво е било съхранявано в касата. Дори не сме сигурни дали са намерили това, което са търсели.

Дон Хайме потръпна вътрешно и се опита да прикрие вълнението си. Той обаче имаше основателни причини да мисли, че убийците не са намерили каквото са търсили: един плик с восъчен печат, който се намирал в дома му, скрит зад една редица книги... Умът му трескаво работеше, за да постави на място всяка една от разпръснатите части на трагедията. Ситуации, думи, постъпки, които в

последно време се редуваха без видима връзка, сега бавно и болезнено идваха на местата си с такава жестока очевидност, че той усети как го пробужда тъга. Макар че все още не беше в състояние да види събитието в неговата цялост, първите признаци вече очертаваха ролята, която той самият беше изиграл. Осъзна това с остро усещане на безпокойство, унижение и ужас.

Полицейският началник го наблюдаваше внимателно и чакаше отговора на въпроса, който дон Хайме, погълнат от мислите си, не чу.

— Моля?

Очите на събеседника му, влажни и изпъкнали като на риба в аквариум, го наблюдаваха зад сините стъкла на пенснето. В тях се беше появила някаква приятелска доброжелателност, макар да беше трудно да се определи дали тя се дължи на естествени причини или напротив — ставаше въпрос за професионално поведение, целящо да вдъхне доверие. След кратко размишление дон Хайме реши, че въпреки странния си вид и обноски, Хенаро Кампильо не е никак глупав.

— Питам ви, господин Астарлоа, дали в миналото сте забелязали някой детайл, който би могъл да ни помогне да напреднем в разследването.

— Опасявам се, че не.

— Наистина ли?

— Нямам обичай да си играя с думите, господин Кампильо.

Другият направи помирителен жест.

— Мога ли да говоря с вас откровено, господин Астарлоа.

— Умолявам ви.

— Вие сте един от хората, които най-често са се срещали с покойния, а не сте ми особено полезен.

— Има и други хора, които също постоянно са поддържали връзка, а вие преди малко казахте, че показанията им са безполезни... Не знам защо възлагате толкова надежди на мене.

Кампильо погледна дима на пурата и се усмихна.

— Истината е, че не знам — млъкна за момент, замислен. — Може би защото изглеждате... почтен човек. Да, може би заради това.

Дон Хайме направи уклончив жест.

— Аз съм само един учител по фехтовка — отвърна, като се опита да придаде на гласа си тон на подходящо безразличие. —

Отношенията ни бяха строго професионални. Дон Луис никога не ми е оказвал честта да бъда негов душеприказчик.

— Видели сте го миналия петък. Да е бил нервен, разстроен?... Забелязахте ли нещо необичайно в поведението му?

— Нищо, което да ми направи впечатление.

— А предишните дни?

— Може би, не съм обръщал внимание. Не мога да си спомня. Така или иначе, много са тези, които проявяват известна нервност в днешно време, така че нямаше и да обърна внимание на това.

— Да сте говорили за политика?

— По мое мнение дон Луис стоеше настрана. Имаше обичая да казва, че обича да наблюдава отдалече, за забавление.

Полицейският началник направи колеблив жест.

— За забавление? Хм, разбирам... Но както ви е известно, покойният маркиз е заемал важния пост на секретар в Министерството на вътрешните работи. Назначен от министъра, разбира се, вуйчо му дон Хоакин Вайеспин, мир на праха му. — Кампильо се усмихна саркастично и даде да се разбере, че има собствено мнение за връзкаството в испанската аристокрация. — Било е преди време, но това са неща, които обикновено създават неприятели... Ако щете, вижте мен самия. Докато беше министър, Вайеспин беше блокирал за шест месеца повишението ми в полицейски инспектор... — Той цъкна с език, спомняйки си. — Как се обръща животът!

— Възможно е. Но не мисля, че съм подходящият човек, който може да ви осведоми по въпроса.

Кампильо беше приключил с пурата и държеше угарката между пръстите си, без да знае къде да я остави.

— Има и друг ъгъл, може би по-лековат, от който може да се погледне на въпроса. — Той реши да хвърли остатъка от пурата в една ваза от китайски порцелан. — Маркизът доста си е падал по фустите... Знаете какво имам предвид. Може би някой ревнив съпруг... Разбирате ме. Опетнена чест и така нататък.

Учителят по фехтовка примигна. Тази хипотеза показваше много лош вкус.

— Страхувам се, господин Кампильо, че и по този въпрос няма да съм ви полезен. Само ще кажа, че по мое мнение дон Луис де Аяла беше истински джентълмен — погледна воднистите очи и после

вдигна поглед към леко изкривената перука на полицейския началник. Това му даде кураж, той леко повиши тон и каза предизвикателно: — От друга страна, що се отнася до мене, очаквам, че мислите същото и не приемам гнусното злословие по въпроса.

Другият незабавно се извини, някак сконфузен, и тайничко попипа перуката си с върха на пръстите. Естествено. Умоляваше го да разбере правилно думите му. Ставаше въпрос за чиста формалност. Никога не би дръзнал да намекне...

Дон Хайме почти не слушаше. Водеше мълчалива вътрешна борба със самия себе си, защото съзнателно криеше ценни сведения, които вероятно можеха да хвърлят светлина върху причините за трагедията. Разбра, че се опитва да защити едно лице, чийто смущаващ образ беше дошъл в съзнанието му веднага щом видя трупа в стаята. Да защити? Ако беше вярна посоката на собствените му заключения, това не беше просто защита, а явно прикриване — поведение, което нарушаваше не само закона, но и етичните принципи, на които се основаваше животът му. Въпреки това, не искаше да бърза. Беше необходимо време, за да се анализира ситуацията.

Сега Кампильо го гледаше настойчиво, с леко смръщени вежди, и барабанеше с пръсти по страничната облегалка на фотьойла. В този момент дон Хайме за първи път си помисли, че в очите на властите може би и той изглеждаше подозрителен. В края на краищата, Луис де Аяла бе убит с рапира.

И в този момент полицейският началник произнесе думите, от които той се беше опасявал през целия разговор:

— Познавате ли някоя си Адела де Отеро?

Старото сърце на учителя по фехтовка спря за миг и отново започна да бие лудешки. Преглътна, преди да отговори.

— Да — отвърна той с цялото хладнокръвие, на което беше способен. — Тя ми беше клиентка в галерията.

Кампильо се наведе към него силно заинтригуван.

— Не знаех това. А вече не е ли?

— Не. Отказа се от услугите ми преди няколко седмици.

— Колко?

— Не знам. Около месец и половина.

— Защо?

— Не ми е известно.

Полицейският началник се облегна назад във фотьойла и извади нова пура от джоба си, докато гледаше дон Хайме с дълбоко замислен вид. Този път не надупчи пурата с клечка, а се ограничи да отхапе разсеяно единия ѝ край.

— Вие бяхте ли в течение на нейното... приятелство с маркиза?

Учителят по фехтовка направи утвърдителен жест.

— Съвсем бегло — поясни той. — Доколкото ми е известно, връзката им е започнала, след като тя престана да посещава галерията ми. Не съм... — за миг се поколеба, преди да довърши изречението. — Не съм виждал повече тази дама.

Кампильо запали пурата сред облак дим, който раздразни обонянието на Хайме Астарлоа. По челото на учителя по фехтовка блестяха миниатюрни капчици пот.

— Разпитахме слугите — каза полицаят след малко. — Благодарение на тях знаем, че госпожа де Отеро е посещавала къщата редовно. Всички твърдят, че покойният и тя са поддържали отношения... хм, от интимен характер.

Дон Хайме издържа погледа на събеседника си, сякаш всичко това въобще не го засягаше.

— И какво? — попита той, като се опитваше да изглежда безразличен. Полицейският началник се подсмихна, прокарвайки пръст по краищата на боядисаните си мустаци.

— В десет часа вечерта — обясни с почти поверителен тон, сякаш трупът в съседната стая можеше да ги чуе, — маркизът освободил слугите. Знаем, че имал обичая да го прави, когато очаквал посещения, които можем да наречем... интимни. Слугите се оттеглили в своя павилион, който е в другия край на градината. Не са чули нещо подозрително. Само дъжд и гръмотевици. Тази сутрин, когато влезли в къщата към седем часа, намерили трупа на господаря си. В другия край на стаята имало рапира, изцапана с кръв. Маркизът бил студен и вдървен, мъртъв от доста време. Абсолютен пън.

Учителят по фехтовка потрепери, неспособен да сподели зловещия хумор на полицейския началник.

— Известна ли ви е самоличността на посетителя?

Кампильо премляска унило с език.

— Не. Можем единствено да заключим, че е влязъл през една тайна врата от другата страна на двореца, която излиза на малка

задънена уличка, която маркизът често използвал, за да прибира файтоните си... Между другото, много добър парк: пет коня, две двуместни карети, една открита, един файтон, кочияш англичанин... — Той въздъхна меланхолично, давайки да се разбере, че според него покойният маркиз не се е лишавал от нищо. — Но ако се върнем към темата, която ни занимава, трябва да призная, че няма нищо, което да ни помогне да разберем дали убиецът е бил мъж или жена, един човек или няколко. Няма никакви следи, въпреки че валеше като из ведро.

— Както виждам, ситуацията е трудна.

— Така е. Трудна и ненавременна. С политическата бъркотия през последните дни, в страна, която е на ръба на гражданската война и всичко останало, опасявам се, че разследването се оказва много трудно. Шумът, който може да вдигне убийството на един маркиз, се превръща в обикновена случка, когато става въпрос за съдбата на трона, не е ли така?... Както виждате, убиецът е съумял да избере подходящия момент. — Кампильо изпусна облак дим и огледа критично пурата. Дон Хайме забеляза, че е от Вуелта Абахо, същата марка, каквато пушеше обикновено Луис де Аяла. Без съмнение по време на разследването на компетентния орган му се беше удадала възможността да си присвои табакерата на покойника. — Но да се върнем към доня Адела де Отеро, ако нямате нищо против. Не знаем дори дали е госпожа или госпожица... На вас известно ли ви е?

— Не. Винаги съм я наричал госпожа, а тя не ме поправи нито веднъж.

— Казаха ми, че е хубава. Страхотна жена.

— Мисля, че определена категория хора биха я дефинирали така. Полицейският началник отмина забележката.

— Лекомислена, доколкото разбирам. Тази история с фехтовката...

Кампильо намигна съучастнически и Хайме Астарлоа реши, че това е повече, отколкото беше готов да понесе. Изправи се.

— Казах ви и преди, че това, което знам за дамата, е много малко — каза той сухо. — Така или иначе, щом толкова ви интересува, можете да отидете да разпитате самата нея. Живее на улица „Рианьо“ номер четиринадесет.

Полицейският началник не помръдна и учителят по фехтовка веднага разбра, че нещо не беше наред. Кампильо го наблюдаваше от

фотьойла с пура между пръстите. Зад стъклата на очилата рибешките му очи блестяха със зловна ирония, сякаш всичко това много го забавляваше.

— Естествено — той изглеждаше очарован от ситуацията и се наслаждаваше на шегата, която беше запазил за финала. — Разбира се, че вие няма откъде да знаете, господин Астарлоа. Не можете да знаете, така е... Вашата бивша клиентка, доня Адела де Отеро, е изчезнала от дома си. Не е ли любопитно съвпадение?... Убиват маркиза, а тя се изпарява без следа, забележете. Сякаш е потънала вдън земя.

---

[1] Испански драматург, автор на историко-романтични драми и битови комедии. — Б.пр. ↑

[2] Мануел Павия и Ласи, маркиз де Новаличес (1814–1896) — испански генерал, чието поражение по време на революцията от 1868 г. ускорява детронирането на Исабел II. — Б.пр. ↑

ШЕСТА ГЛАВА

ФОРСИРАНА АТАКА

„Форсирана наричаме атаката, с чиято помощ противникът е взел надмощие.“

След като приключиха официалните работи, началникът на полицията изпрати дон Хайме до вратата и му определи среща на следващия ден в кабинета си в Министерството на вътрешните работи. „Ако събитията позволят“, беше добавил той с примирена гримаса, намеквайки недвусмислено за критичните мигове, които преживяваше страната. Учителят по фехтовка се отдалечи мрачно. Изпитваше облекчение, че е оставил зад себе си мястото на трагедията и неприятния полицейски разпит, но в същото време се изправяше пред нещо неизбежно и неприятно: сега щеше да има време да размишлява насаме върху последните събития, но перспективата да освободи потока на мислите си не го правеше особено щастлив.

Спря до оградата на парка Ретиро и опря чело в решетката от ковано желязо. Погледът му се зарея из дърветата в парка. Уважението, което беше изпитвал към Луис де Аяла, болезненото вцепенение след неговата смърт не бяха достатъчни, за да го изпълнят с възмущение. Сянката на една жена, несъмнено свързана по някакъв начин със събитията, нарушаваше неговата обективна оценка на фактите. Дон Луис беше убит, а дон Луис беше човек, когото бе уважавал. Това, помисли си той, трябваше да бъде достатъчна причина, за да пожелае възмездието да застигне извършителите на престъплението. Защо тогава не беше искрен с Кампильо и не му разказа всичко, което знаеше?

Поклати глава обезкуражен. Всъщност, не беше сигурен, че Адела де Отеро е виновна за случилото се... Мисълта остана само за няколко мига, след което отстъпи под тежестта на очевидното. Нямаше

смисъл да се самозаблуждава. Не знаеше дали младата жена беше пробола с рапира гърлото на маркиз де лос Алумбрес, но не можеше да се отрече, че пряко или непряко е замесена в убийството. Неочакваното ѝ появяване, желанието ѝ да се запознае с Луис де Аяла, поведението ѝ през последните седмици, нейното подозрително и навременно изчезване... Сега изглеждаше, че всичко, до последната подробност, до последната дума, произнесена от нея, е следвало един план, осъществен с жестоко коравосърдечие. Освен това и ударът. *Неговият* удар.

С каква цел? Сега вече нямаше никакво съмнение, че го бяха използвали за средство, чрез което да се стигне до маркиз де лос Алумбрес. Но защо? Едно престъпление не можеше да бъде самоцел. Зад него имаше, трябваше да има, такава мащабна цел, която да оправдае от гледна точка на престъпника, опасната стъпка. И съвсем логично мислите на учителя литнаха към запечатания плик, скрит зад книгите в дневната му. Обзет от силна възбуда, той се отдръпна от решетката и тръгна оживено и забързано към портата на „Алкала“. Трябваше да се прибере вкъщи, да отвори плика и да прочете съдържанието му. Без съмнение там беше ключът към всичко.

Спря един файтон и каза адреса си, макар че за миг помисли дали не е по-добре да остави всичко в ръцете на полицията и да присъства на развързката на историята като обикновен зрител. Но веднага разбра, че не може да го направи. Някой го беше принудил да играе във всичко това една неприятна роля — с равнодушието на човек, който дърпа конците на марионетка. Вроденото му достойнство се бунтуваше и искаше удовлетворение. Никой никога не беше се осмелявал да си играе с него по такъв начин и това го караше да се чувства унижен и разгневен. Може би по-късно щеше да отиде в полицията, но преди това трябваше да узнае какво се беше случило. Искаше да разбере дали ще му се удаде случай да разчисти сметката, която Адела де Отеро беше оставила. Всъщност не ставаше въпрос да отмъсти за маркиз де лос Алумбрес. Това, което Хайме Астарлоа искаше, бе да получи истинско удовлетворение за предадените си чувства.

Разлюлян от клатушкането на наетия файтон, той се облегна назад. Постепенно го обземаше някакво спокойно просветление. С чисто професионален рефлекс, внимателно си припомняше събитията

по своя класически метод — с помощта на движенията от фехтовката. Обикновено това му помагаше да въведе ред в мислите си, когато трябваше да се анализират сложни ситуации. Противникът, или противниците, начертали плана, са започнали с финт, с лъжлива атака. Дошли са при него с друга цел — лъжливата атака не е нищо повече от заплаха, че ще нанесеш удар, различен от този, който имаш намерение да нанесеш. Не са се целели в него, а в Луис де Аяла, и Хайме Астарлоа се оказва толкова непохватен, че не можа да предвиди дълбочината на движението и допусна непростимата грешка да го улесни.

Така, всичко започваше да се намества. След първото движение бяха минали към второто. За красивата Адела де Отеро не беше много трудно да изпълни срещу маркиза това, което във фехтовката се нарича *форсиране на атаката*: да форсираш рапирата на противника означава да я отклониш откъм слабата ѝ страна, с цел да разкриеш неприятеля, преди да му нанесеш удара. А слабото място на Луис де Аяла бяха фехтовката и жените.

Какво се беше случило след това? Маркизът, добър фехтувач, беше усетил по интуиция, че противникът му го *предизвиква* и се опитва да го извади от отбранителната му позиция. Като съобразителен човек, веднага беше застанал в боева стойка, поверявайки на дон Хайме това, което несъмнено беше предметът, търсен от противника: онзи тайнствен свитък, запечатан с червен восък. Но макар да си даваше сметка за опасността, Луис де Аяла беше играч, не само фехтувач. Познавайки стила му, дон Хайме беше сигурен, че маркизът е злоупотребил със собствения си късмет и не е пожелал да прекрати боя, докато не види как ще приключи всичко това. Без съмнение е разчитал, че в последния момент ще отклони рапирата на противника, когато той, веднъж разкрил играта си, се хвърли в напад. Но в това е била грешката му. Един опитен фехтувач като Аяла е трябвало пръв да се досети, че е опасно да се прибегва до удар по фланга за спиране на атаката. Особено ако е замесена жена като Адела де Отеро.

Ако, както подозираше дон Хайме, целта на атаката е била да бъдат отнети документите на маркиза, несъмнено убийците не бяха изпълнили цялото движение. По чиста случайност неволното участие на учителя по фехтовка беше провалило успеха на маневрата. Това,

което по принцип е трябвало да бъде приключено с обикновен удар на четвърта в гърлото на Аяла, се беше превърнало в промушване на трета, което не се изпълнява със същата лекота. Жизненоважният въпрос, който сега засягаше самото оцеляване на учителя, се състоеше в това да се разбере дали противниците са в течение на решаващата роля, която той беше изиграл благодарение на предвидливостта на покойния маркиз. Дали те знаеха, че документите се намират на сигурно място в дома му?... Замисли се дълбоко над въпроса и стигна до успокоителния извод, че това е невъзможно. Аяла не би бил толкова непредпазлив, че да разкрие тайната на Адела де Отеро, нито на когото и да било друг. Той самият беше заявил, че Хайме Астарлоа е единственият човек, на когото можеше да повери тази деликатна задача.

Конете се изкачиха в тръс по улица „Сан Херонимо“. Дон Хайме беше нетърпелив да се прибере у дома, да разкъса плика и да разкрие загатката. Едва тогава щеше да реши следващите си ходове.

Когато слезе от колата на ъгъла на улица „Бордадорес“, отново беше започнало да вали. Влезе във входа, отърси водата от шапката си и се качи право на последния етаж по скърцащата стълба, чийто железен парапет се люлееше под ръката му. На площадката си спомни, че е забравил калъфа с рапири в двореца Виляфлорес, и се намръщи ядосано. Каза си, че ще мине да ги прибере по-късно, извади ключа от джоба, отключи и отвори вратата. За свое най-голямо съжаление, не успя да избегне известна боязън, когато влезе в празното и тъмно жилище.

Поддавайки се на безпокойството, хвърли поглед в стаите, преди да се успокои напълно. Както можеше да се очаква, там нямаше никой друг, освен него и той се засрами, че беше допуснал да стане жертва на въображението си. Остави шапката си на дивана, свали редингота, отвори капците на прозореца и в стаята нахлу сивкава светлина. Тогава се приближи до етажерката, пхна ръка зад една редица от книги и извади плика, който му беше дал Луис де Аяла.

Ръцете му трепереха, усещаше стомаха си свит, когато счупи восъчния печат. Пликът беше с размер на лист хартия, дебел около два сантиметра. Разкъса обвивката и извади папка, завързана с панделки, която съдържаше листове, изписани на ръка. От бързане да развърже възлите отвори рязко папката и листовите се пръснаха по пода, до

шкафа. Наведе се да ги събере, проклинайки непохватността си, и отново се изправи с тях в ръце. Имаха официален вид, повечето бяха писма и документи с гриф. После седна на писалищната маса и постави документите пред себе си. В първия момент, заради възбудата, редовете сякаш танцуваха пред очите му — не беше в състояние да прочете нито една дума. Затвори очи и преброи до десет. След това пое дълбоко дъх и зачете. Наистина по-голямата част бяха писма. И учителят по фехтовка изтръпна, когато прочете някои от подписите.

МИНИСТЕРСТВО НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ

Г-н Луис Алварес Рендруехо

Главен инспектор по сигурността и националната полиция

Мадрид

С настоящето разпореждам да бъдат наблюдавани отблизо лицата, посочени по-долу. Съществуват основателни подозрения, че същите участват в конспирация срещу Управлението на Нейно величество Кралицата, Бог да я пази.

Предвид положението, което заемат някои от предполагаемите заподозрени разчитам, че задачата ще бъде изпълнена с необходимите дискретност и такт и че ще бъде пряко осведомен за резултатите от разследването.

Рамон Мартинес Кармона. Адвокат.

Ул. „Прадо“ 16, Мадрид.

Домисиано Миравалс Ернандес. Индустриалец.

Ул. „Коредера баха“, Мадрид.

Бруно Касорла Лонго. Пълномощник на Италианската банка.

Площад „Санта Ана“ 10. Мадрид.

Фернандо Канябате Руис. Железопътен инженер.

Ул. „Леганитос“ 7. Мадрид.

Кармело Порлиер и Осборне. Финансист.

Ул. „Инфантас“ 14. Мадрид.

*За по-голяма сигурност е уместно лично да движите
всичко, свързано с този въпрос.*

*Хоакин Вайеспин Андреу
Министър на вътрешните работи*

Мадрид, 3 октомври 1866

*Г-н Хоакин Вайеспин Андреу
Министър на вътрешните работи
Мадрид*

Скъпи Хоакин,

Размишлявах над разговора, който проведохме вчера следобед. Предложението, за което ми говориш, изглежда приемливо. Ще ти призная, че изпитвам известно колебание да подпомагам този негодник, но резултатът си заслужава. В днешно време нищо не става гратис!

Въпросът с минната концесия в планината до Картахена е решен. Говорих с Пепито Самора и той няма нищо против, макар че не съм му казал никакви подробности. Сигурно си мисли, че се опитвам да отмъкна по-голям дял, но ми е все едно. Вече съм прекалено стар, за да се притеснявам от нови клевети. Между другото, осведомих се надлежно и мисля, че нашият хитрец ще се нагуши. Казва ти го човек от Лоха — за такива неща имам страхотен нюх.

Дръж ме в течение. Разбира се, нито дума по въпроса пред Съвета. Извади също и Алварес Рендруехо от тая работа. Отсега нататък въпроса можем да го движим двамата с тебе.

Рамон Мария Нарваес

8 ноември

МИНИСТЕРСТВО НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ

Г-н Луис Алварес Рендруехо

Главен инспектор по сигурността и националната полиция

Мадрид

Чрез настоящето разпореждам да се издаде заповед за задържане на лицата посочени по-долу, заподозрени в престъпна конспирация срещу Управлението на Нейно величество Кралицата, Бог да я пази:

Рамон Мартинес Кармона

Кармело Порлиер и Осборне

Домисиано Миравалс Ернандес

Фернандо Канябате Руис

Мануел-Мария Масараса Санчес

Всички те да бъдат задържани поотделно и незабавно изолирани.

Хоакин Вайеспин Андреу

Министър на вътрешните работи

Мадрид, 12 ноември

ГЛАВНА ИНСПЕКЦИЯ ЗА ОСЪДЕНИТЕ И МЕТЕЖНИЦИТЕ

Г-н Хоакин Вайеспин Андреу

Министър на вътрешните работи

Мадрид

Ваше превъзходителство,

Чрез настоящето ви уведомявам, че лицата именувани Мартинес Кармона, Рамон, Порлиер и Осборне, Кармело, Миравалс Ернандес, Домисиано и Канябате Руис, Фернандо са постъпили с днешна дата в затвора в Картахена и очакват да бъдат прехвърлени в каторгите в Африка, където ще излежат присъдите си.

Оставам с удоволствие на заповедите на Ваше превъзходителство, Бог да ви пази.

Ернесто де Мигел Марин

Главен инспектор по осъдените и метежниците

Мадрид, 28 ноември 1866

*Негово превъзходителство г-н Рамон Мария Нарваес
Председател на Съвета
Мадрид*

Господин Генерал,

Имам удоволствието да ви информирам за вторите резултати във връзка със списъка, приложен към настоящето писмо, които получих тази нощ. Оставам на ваше разположение за повече подробности.

Хоакин Вайеспин Андреу
Мадрид, 5 декември (единствен екземпляр)

*Г-н Хоакин Вайеспин Андреу
Министър на вътрешните работи
Мадрид*

Скъпи Хоакин,

Намирам само една дума: отлично. Това, което ни даде нашият хитрец, е най-големият удар, който ще нанесем на интриганта Х.П. Изпращам ти на отделен лист точните инструкции за това как трябва да се подходи към въпроса. Днес следобед, когато се върна от двореца, ще говорим за подробностите.

Твърда ръка. Друг начин няма. Що се отнася до военните, които са замесени, мисля да препоръчам на Сангонера най-голяма суровост. Трябва да послужат за напътствие.

Кураж и да бъдем винаги нащрек.

Рамон Мария Нарваес

6 декември

МИНИСТЕРСТВО НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ

*Г-н Луис Алварес Рендруехо
Главен инспектор по сигурността и националната
полиция*

Мадрид

Чрез настоящето разпореждам да бъде издадена заповед за задържане на лицата посочени по-долу, по обвинение за държавна измяна и престъпна конспирация срещу правителството на Нейно величество Кралицата, Бог да я пази:

Хосе де ла Мата Ордонес. Индуриалец.

„Ронда де Толедо“ 22. Мадрид.

Хулиан Фернандес Гаре. Държавен служител.

Ул. „Серваятес“ 19. Мадрид.

Олегарио Гал Руперес. Капитан от инженерни войски.

Казарма Хариля. Алкала де Енарес.

Хосе-Мария Гал Руперес. Лейтенант от артилерийски войски.

Казарма Колехиата. Мадрид.

Сантьяго Себриан Лусиентес. Подполковник от пехотни войски.

Казарма Тринидад. Мадрид.

Мануел Амброн Паес. Майор от инженерни войски.

Казарма Хариля. Алкала де Енарес.

Хинес Фигеро Робледо. Търговец.

Ул. „Сеговия“ 16. Мадрид.

Хайме Еспландиу Касала. Лейтенант от пехотни войски.

Казарма Викалваро.

Онофре Ромеро Алкасар.

Управител на имение „Лос Росиос“. Толедо.

Висенте Вилягордо Лопес. Майор от пехотни войски.

Казарма Викалваро.

Спрямо военните, които фигурират в този списък, ще се действа съгласувано със съответните военни органи, на които са дадени необходимите заповеди от страна на негово превъзходителство г-н Министъра на войната.

Хоакин Вайеспин Андреу

Министър на вътрешните работи

Мадрид, 7 декември 1866 (копие)

ГЛАВНА ИНСПЕКЦИЯ ПО СИГУРНОСТТА И НАЦИОНАЛНАТА ПОЛИЦИЯ

Г-н Хоакин Вайеспин Андреу
Министър на вътрешните работи
Ваше превъзходителство,

Уведомявам ви, че тази сутрин, в изпълнение на инструкциите получени с вчерашна дата, е направено необходимото от страна на служители от този отдел, съгласувано с военните органи, и бяха задържани всички необходими лица. Бог да пази Ваше превъзходителство дълги години.

Луис Алварес Рендруехо
Главен инспектор по сигурността и националната
полиция

Мадрид, 8 декември 1866

ГЛАВНА ИНСПЕКЦИЯ ЗА ОСЪДЕНИТЕ И МЕТЕЖНИЦИТЕ

Г-н Хоакин Вайеспин Андреу
Министър на вътрешните работи
Ваше превъзходителство,

Чрез настоящето ви уведомявам, че с днешна дата са постъпили в затвора в Кадис, в очакване да бъдат депортирани във Филипините, лицата изброени по-долу:

Хосе Де ла Мата Ордонес
Хулиан Фернандес Гаре
Хинес Фигеро Робледо
Онофре Ромеро Алкасар
Приемете учтивите ми поздрави.

Ернесто де Мигел Марин
Гл. инспектор по осъдените и метежниците
Мадрид, 19 декември 1866

МИНИСТЕРСТВО НА ВОЙНАТА

Г-н Хоакин Вайеспин Андреу
Министър на вътрешните работи
Скъпи Хоакин,

Нека това писмо да се счита за официално уведомление, че днес следобед на борда на параход „Родриго Суарес“ отплаваха депортирани на Канарските острови подполковник Себриан Лусиентес и майорите Амброн Паес и Вилягордо Лопес. Капитан Олегарио Гал Руперес и брат му Хосе-Мария Гал Руперес остават във военния затвор в Кадис в очакване на следващото изпращане на депортирани на о-в Фернандо По.

Прегръщам те силно,

Педро Сангонера Ортис
Министър на войната

Мадрид, 23 декември

МИНИСТЕРСТВО НА ВОЙНАТА

Г-н Хоакин Вайеспин Андреу
Министър на вътрешните работи
Мадрид
Скъпи Хоакин,

Отново имам задължението, този път неприятно, да взема перото, за да те уведомя официално, че тъй като Н.В. Кралицата не даде помилване и в изпълнение на постановеното в присъдата, днес в четири часа сутринта беше разстрелян край рова на замъка Оняте лейтенант Хайме Еспландиу Касала, осъден на смърт за организиране на метеж, държавна измяна и престъпна конспирация срещу правителството на Н.В.

Педро Сангонера Ортис
Министър на войната

Мадрид, 26 декември

Следваше поредица от официални писма, както и някои по-кратки бележки от поверителен характер, разменени между Нарваес и министъра на вътрешните работи, в които ставаше въпрос за различни дейности на агентите на Прим в Испания и в чужбина. След като ги прочете, Хайме Астарлоа заключи, че правителството е следило съвсем отблизо нелегалните движения на конспираторите. Непрекъснато се цитираха имена и места, препоръчваше се наблюдение над едни и арестуване на други, съобщаваше се името, под което някой агент на Прим се готвеше да се качи на кораб в Барселона... Учителят по фехтовка се върна назад в прочетеното, за да сравни датите. Кореспонденцията, която се съдържаеше там, обхващаше период от една година и после прекъсваше внезапно. Дон Хайме напрегна паметта си и успя да си спомни, че това прекъсване съвпада със смъртта на министъра на вътрешните работи Хоакин Вайеспин, който изглежда беше в центъра на този свитък. Помнеше добре, че Вайеспин беше един от най-омразните хора на Агапито Карселес, ако се съдеше по разговорите им в „Прогресо“. Човек, считан за верен докрай на Нарваес и монархията, изтъкнат член на умерената партия, той се прояви с подчертаната склонност да действа с твърда ръка. Умря от сърце и погребението му беше придружено от съответния официален траур по заповед на Нарваес. Малко по-късно самият Нарваес го последва в гроба, лишавайки по този начин Исабел II от основната ѝ политическа подкрепа.

Хайме Астарлоа подръпна смутено косата си. Нищо не можеше да разбере. Не беше много в течение на машинациите на кабинета, но имаше впечатлението, че документите, вероятна причина за смъртта на Луис де Аяла, не съдържаха нищо, което да оправдае старателното им укриване, а още по-малко убийството му. Препрочете някои страници с упорита съсредоточеност, като се надяваше да открие някой признак, който му беше убягнал при първото четене. Напразно. Задържа се единствено на малко загадъчната бележка, която беше на второ място в свитъка: краткото писмо изпратено от Нарваес на Вайеспин, в непринуден стил. В нея херцогът на Валенсия говореше за едно предложение, направено несъмнено от министъра на вътрешните работи, което считаше за „приемливо“ и което очевидно беше свързано с някакъв въпрос относно „минна концесия“. Нарваес беше говорил с някого на име „Пепито Самора“, който без съмнение беше

министърът на мините по онова време — Хосе Самора... Но изглежда това беше всичко. Никакъв ключ, никакво друго име. „Изпитвам известно колебание да подпомагам този негодник...“, беше написал Нарваес... За кой негодник ставаше въпрос? Може би отговорът беше там, в името, което никъде не се появяваше... Или пък се появяваше?

Учителят по фехтовка въздъхна. Може би за човек, сведущ по въпроса, всичко това съдържаше някакъв смисъл, но той не беше в състояние да направи никакво заключение. Така и не разбираше кое превръща тези документи в нещо толкова важно, толкова опасно, че някои хора са били готови да извършат престъпление за тях. Освен това, защо Луис де Аяла ги беше поверил на него? Кой можеше да иска да ги открадне и защо?... От друга страна, по какъв начин маркиз де лос Алумбрес, който твърдеше, че стои далеч от политиката, беше успял да се сдобие с тези документи, които бяха част от личната кореспонденция на покойния министър на вътрешните работи?

Поне за това имаше логично обяснение. Хоакин Вайеспин Андреу беше роднина на маркиз де лос Алумбрес — брат на майка му, доколкото си спомняше дон Хайме. Постът секретар на Министерството на вътрешните работи, който Аяла беше заемал през краткото си пребиваване в политическия живот му беше даден от Вайеспин, по време на едно от последните правителства на Нарваес. Съвпадаха ли датите? Не помнеше добре това, макар че може би Аяла беше минал през министерството по-късно... Важното беше, че маркиз де лос Алумбрес може би наистина се бе сдобил с документите, докато е заемал официалния си пост или може би след смъртта на чичо си. Това беше резонно и дори много вероятно. Но в такъв случай какво точно означаваха и защо беше това желание да се съхраняват като някаква тайна? Толкова опасни ли бяха, толкова компрометиращи ли, че да може да се намери в тях оправдание за убийството?

Стана от писалищната маса, за да се поразходи из стаята, угнетен от тази толкова мрачна история. Тя изобщо не се поддаваше на аналитичните му способности. Всичко беше дяволски абсурдно, по-специално неволната роля, която той беше изиграл и все още играеше в трагедията — Хайме Астарлоа потрепери при мисълта. Какво общо имаше Адела де Отеро с тази плетеница от заговори, официални писма, списъци с имена и фамилии?... Имена, от които никое не му беше познато. Що се отнася до описваните събития, спомняше си

наистина, че беше чел нещо във вестниците или чувал коментари в компанията, преди и след всеки опит на Прим да вземе властта. Помнеше дори екзекуцията на онзи нещастен лейтенант — Хайме Еспландиу. Но нищо повече. Намираше се в задънена улица.

Помисли да отиде в полицията, да предаде свитъка и да се отърве от проблема. Но не беше толкова просто. С живо безпокойство си спомни разпита, на който го беше подложил сутринта полицейският началник край трупа на Аяла. Беше излъгал Кампильо и скрил за съществуването на запечатания плик. Ако тези документи бяха компрометиращи за някого, те бяха такива и за него, защото той беше невинният им пазител... Невинен? Думата го накара да изкриви устни в неприятна гримаса. Аяла не беше вече между живите, за да обясни бъркотията, а невинността я решаваха съдиите.

Никога в живота се не се беше чувствал толкова объркан. Почтеният му характер се бунтуваше срещу лъжата, но имаше ли избор? Благоразумието го съветваше да унищожи писмата, да се отдалечи съзнателно от кошмара, ако все още не е късно. Така никой нищо нямаше да разбере. Никой друг, каза си той тревожно, нито дори той самият. А Хайме Астарлоа имаше нужда да разбере каква мръсна история стоеше в дъното на всичко това. Имаше право и причините бяха много. Ако не разбулеше загатката, никога нямаше да си възвърне покоя.

По-късно щеше да реши какво да прави с документите, дали да ги унищожи или да ги предаде на полицията. Сега трябваше спешно да намери ключа. Но очевидно той не беше в състояние да го направи сам. Може би някой по-опитен в политическите дела...

Помисли си за Агапито Карселес. Защо не? Беше негов събеседник, приятел, и освен това следеше отблизо политическите събития в страната. Несъмнено имената и фактите, които се съдържаха в свитъка, щяха да му бъдат познати.

Събра набързо листата, скри ги отново зад редицата от книги, взе бастуна и цилиндъра си и изхвърча на улицата. Когато излезе от навеса извади часовника от джоба на жилетката и погледна часа: почти шест следобед. Несъмнено Карселес беше сред приятелите в „Прогресо“. Кафето беше близо, на улица „Монтера“, едва на десет минути пеша, но учителят по фехтовка бързаше. Спря един файтон и каза на файтонджията да го откара там колкото се може по-бързо.

Намери Карселес в обичайния му ъгъл в кафето, увлечен в монолог за злокобната роля, която Хабсбурги и Бурбони бяха изиграли в съдбините на Испания. Срещу него, с омачкан шал около врата и вечния си вид на неизлечима меланхолия Марселино Ромеро го гледаше, без да слуша, и смучеше разсеяно бучка захар. Противно на обичайното, Хайме Астарлоа не се увлече в прекомерни любезности. Извини се на пианиста, дръпна Карселес настрана и го осведоми отчасти и в общи линии за проблема:

— Става въпрос за едни документи, които са у мен по причини, които в случая са без значение. Необходимо ми е човек с вашия опит да ми разясни някои неща. Разбира се, разчитам на пълната ви дискретност.

Журналистът изглеждаше очарован. Беше приключил тирадата си за австро-бурбонския упадък, а и от друга страна, учителят по музика не беше най-приятният събеседник. След като се извиниха на Ромеро, двамата излязоха от кафето.

Решиха да отидат пеша до улица „Бордадорес“. По пътя Карселес спомена мимоходом трагедията в двореца Виляфлорес, която не слизаше от устата на цял Мадрид. Смътно си спомняше, че Луис де Аяла е клиент на дон Хайме и поиска подробности по случая с толкова голямо професионално любопитство, че учителят по фехтовка доста се затрудни докато избегне темата с уклончиви отговори. Карселес, който не пропускаше случай да изрази презрението си към аристокрацията, не изглеждаше ни най-малко натъжен от смъртта на една от издънките ѝ.

— Спестява се работа на суверенния народ, когато настъпи часът — обяви той злокобно и веднага смени темата под укорителния поглед на дон Хайме. Но след малко отново я подхвана — този път, за да аргументира хипотезата си, че в смъртта на маркиза са замесени фусти. За журналиста работата беше ясна: маркиз де лос Алумбрес го бяха пратили на оня свят, хоп, заради нечия накърнена чест. Говореше се, че със сабя или нещо подобно, така ли е? Може би дон Хайме е в течение.

Учителят по фехтовка видя с облекчение, че вече стигат до вратата на къщата. Карселес, който за първи път посещаваше дома,

разгледа с любопитство малката дневна. Щом видя редиците с книги тръгна право към тях, четейки с критичен поглед заглавията, отпечатани на гръбчето на корицата.

— Не е зле — каза накрая с великодушен жест на снизхождение. — На мен лично ми липсват някои основни заглавия, за да разбера епохата, в която ни се е паднало да живеем. Бих казал Русо, и може би нещо от Волтер...

Хайме Астарлоа въобще не се интересувахе от епохата, в която му се беше паднало да живее, а още по-малко от овехтелия вкус на Агапито Карселес в сферата на литературата и философията, така че прекъсна събеседника си възможно най-тактично и насочи разговора към темата, която ги интересувахе. Карселес забрави за книгите и се приготви с нескрит интерес да се захване със задачата. Дон Хайме извади документите от скривалището им.

— Преди всичко, дон Агапито, разчитам на честта ви на приятел и джентълмен, за да подходите към цялата тази работа с максимална дискретност — говореше съвършено сериозно и забеляза, че журналистът е впечатлен от тона му. — Имам ли думата ви?

Карселес сложи тържествено ръка на гърдите си.

— Имате я. Разбира се, че я имате.

Дон Хайме си помисли, че може би в края на краищата допуска грешка като се доверява по този начин, но вече нямаше връщане назад. Постави съдържанието на свитъка на масата.

— Тези документи са у мене по причини, които не мога да ви разкрия, тъй като тайната не е моя... В тяхната цялост съдържат някакво скрито значение, нещо, което ми убягва и което трябва да разгада, тъй като е от голяма важност за мен — сега лицето на Карселес изразяваше внимание и той слушаше съсредоточено думите, които излизаха с усилие от устата на събеседника му. — Може би проблемът е в това, че не познавам политическите проблеми на нацията. Работата е там, че не съм в състояние, поради неразбиране, да открия някакъв свързан смисъл, а той несъмнено се съдържа тук... Затова реших да се обърна към вас, който имате опит в тези неща. Умолявам ви да прочетете документите, да се опитате да направите извод за какво става дума и после да ми съобщите компетентното си мнение.

Карселес остана известно време неподвижен, наблюдавайки съсредоточено учителя по фехтовка. Очевидно беше, че е впечатлен. Облиза устни и погледна документите, които лежаха на масата.

— Дон Хайме — каза той накрая с нескрито възхищение. — И през ум не би ми минало, че вие...

— На мене също — прекъсна го учителят. — И в интерес на истината трябва да ви призная, че притежавам тези документи против волята си. Но вече не мога да избирам. Сега трябва да разбере какво означават.

Карселес погледна отново документите, но не се реши да ги докосне. Несъмнено интуицията му подсказваше, че във всичко това се крие нещо сериозно. Най-последно, сякаш решимостта беше дошла внезапно, седна на масата и ги взе в ръце. Дон Хайме остана прав до него. Предвид положението реши да загърби обичайните си добри маниери и да препрочете съдържанието на свитъка през рамото на своя приятел.

Когато видя грифовете и подписите на първите писма, журналистът шумно преглътна. На два пъти се обърна да погледне недоверчиво учителя по фехтовка, но не направи никакъв коментар. Четеше мълчаливо, прелистваше внимателно страниците и се спираше с показалец на някои от имената, които се съдържаха в списъците. Когато вече беше преполовил четенето, изведнъж спря, сякаш го беше осенила идея, и се върна припряно назад, за да препрочете първите страници. Лека гримаса, подобна на усмивка, се появи на зле обръснатото му лице. Продължи да чете още известно време докато дон Хайме, който не се осмеляваше да го прекъсне, стоеше в очакване, със свито сърце.

— Разбирате ли нещо? — попита най-последно, защото не можеше повече да се сдържи.

Журналистът направи предпазлив жест.

— Не е изключено. Но за сега става въпрос само за предчувствие... Необходимо ми е да се убедя, че сме на прав път.

Отново потъна в четене със смръщени вежди. След известно време поклати бавно глава, сякаш потвърждаваше това, което бе търсил. Пак спря и вдигна очи към тавана напрегвайки паметта си.

— Имаше нещо... — каза той мрачно, сякаш на себе си. — Не помня добре, но трябва да е било... в началото на миналата година. Да,

мините. Имаше някаква кампания срещу Нарваес, говореше се, че е замесен в сделката. Как се казваше онзи?...

Хайме Астарлоа не помнеше някога през живота си да е бил толкова нервен. Внезапно лицето на Карселес се озари.

— Разбира се! Колко съм глупав! — възкликна и удари с длан по масата. — Но трябва да проверя името... Възможно ли е да е...? — прелисти бързо страниците търсейки отново първите. — За Бога, дон Хайме! Нима е възможно да не сте разбрали? Това тук е безпрецедентен скандал! Кълна се, че...

На вратата се почука. Карселес внезапно занемя и погледна подозрително към приемната.

— Чакате ли някого?

Учителят по фехтовка поклати отрицателно глава, не по-малко смутен от почукването. С неочаквано присъствие на духа журналистът събра документите, огледа се наоколо, стана бързо и ги пхна под дивана. След това се обърна към дон Хайме.

— Който и да е — отпратете го! — прошепна той. — Ние с вас трябва да поговорим!

Зашеметен учителят по фехтовка си оправи машинално вратовръзката и прекоси антрето към вратата. Увереността, че всеки момент щеше да се разбули загадката, която беше довела тук Адела де Отеро и коствала живота на Луис де Аяла, проникваше в него полека-лека и предизвикваше усещане за нереалност. За миг се запита дали няма всеки момент да се събуди и да види, че всичко е било абсурдна шега, родена от въображението му.

На вратата стоеше полицай.

— Дон Хайме Астарлоа?

Учителят по фехтовка усети, че космите на тила му настръхват.

— Аз съм.

Полицаят се покашля. Имаше циганско лице, а брадата му беше подрязана небрежно.

— Изпраща ме господин главният началник на полицията дон Хенаро Кампильо. Моли ви да имате добрината да ме придружите.

Дон Хайме го изгледа неразбиращо.

— Моля? — попита той, опитвайки се да спечели време.

Полицаят усети смущението му и се усмихна успокояващо:

— Не се безпокойте, чиста формалност. Както изглежда, има нови разкрития по случая с господин маркиз де лос Алумбрес.

Учителят примигна, раздразнен от ненавременното прекъсване. Така или иначе, полицаят беше споменал нови разкрития. Може би е важно. Вероятно са открили Адела де Отеро.

— Бихте ли почакали за момент?

— Разбира се. Разполагайте изцяло с времето си.

Остави полицая на вратата и се върна в дневната, където го чакаше Карселес. Журналистът беше чул разговора.

— Какво ще правим? — попита тихо дон Хайме. Карселес направи успокоителен жест.

— Вие вървете — каза. — Аз ще ви чакам тук и ще прочета всичко по-внимателно.

— Открихте ли нещо?

— Мисля, че да, но още не съм сигурен. Трябва да навляза по-дълбоко. Вървете спокойно.

Дон Хайме кимна. Нямаше друг изход.

— Ще гледам въобще да не се бавя.

— Не се безпокойте — в очите на Агапито Карселес имаше блясък, който безпокоеше малко учителя по фехтовка. — Това има ли нещо общо — посочи към вратата — с това, което току-що прочетох?

Хайме Астарлоа се изчерви. Положението започваше да излиза от контрол. От известно време насам у него се загнездваше едно усещане за неудържима умора.

— Все още не знам — сега вече му изглеждаше недостойно да лъже Карселес. — Искам да кажа, че... Ще говорим, като се върна. Трябва да подредя мислите си.

Стисна ръката на приятеля си и излезе, придружен от полицая. Долу чакаше служебен файтон.

— Къде отиваме? — попита той.

Полიცаят беше нагазил в една локва и се опитваше да изтръска водата от ботушите си.

— В моргата — каза той. Настани се на седалката и започна да си подсвирква някаква модна мелодийка.

Кампильо чакаше в един кабинет в Института по съдебна медицина. По челото му имаше капки пот, перуката му се беше килнала на една страна, а пенснето висеше на връзката, закачена на ревера. Когато видя, че влиза учителят по фехтовка, стана с любезна усмивка.

— Господин Астарлоа, съжалявам, че се налага да се видим за втори път в един и същи ден при такива тъжни обстоятелства...

Дон Хайме се оглеждаше подозрително. Наложил си да мобилизира сили, за да запази последните остатъци от енергия, които изглежда изтичаха през всичките пори на тялото му. Тази история беше започнала да прехвърля границите, в които обикновено се движеха овладените чувства, на които беше свикнал.

— Какво става? — попита той, без да крие безпокойството си. — Бях у дома и се занимавах с един важен въпрос.

Хенаро Кампильо направи извинителен жест.

— Ще ви отнема само няколко минути, обещавам. Съзнавам колко неприятна е за вас тази ситуация, но повярвайте, че се появили непредвидени обстоятелства — премляска с език в израз на собствената си досада от всичко това. — И то в какъв ден, за Бога! Новините, които току-що получих, също не са успокоителни. Въстаналите войски напредват към Мадрид, говори се, че кралицата може да бъде принудена да замине за Франция, а съществува опасност и от улични вълнения... Виждате каква е картинката! Но независимо от политическите събития, правосъдието трябва да следва неумолимия си ход. *Dura lex, sed lex.*^[1] Не мислите ли?

— Извинете, господин Кампильо, но съм объркан. Не мисля, че това е най-подходящото място за...

Полицейският началник вдигна ръка, молейки събеседника си за търпение.

— Ще бъдете ли така добър да ме придружите?

Посочи пътя с пръст. Слязоха по едни стълби и тръгнаха по мрачен коридор със стени, покрити с бели плочки и влажни петна по тавана. Мястото беше осветено от газени лампи, чийто пламък трептеше на студеното въздушно течение. Хайме Астарлоа потрепери под лекия си летен редингот. Звукът от стъпките им потъваше в края на коридора и отекваше зловещо в свода.

Кампильо спря пред една врата с матово стъкло и я бутна, като покани придружителя си да влезе пръв. Учителят по фехтовка се озова в малка зала, обзаведена със стари кантонерки от тъмно дърво. Когато ги видя да влизат, общинският чиновник се изправи иззад бюрото си. Беше слаб, на неопределена възраст, а бялата му престилка беше осеяна с жълти петна.

— Лусио, ако обичаш, номер седемнадесети.

Чиновникът взе един формуляр, който лежеше на бюрото и отвори една от летящите врати в другия край на стаята. Преди да го последва полицаят извади една хаванска пура от джоба и я предложи на дон Хайме.

— Благодаря, господин Кампильо. Нали сутринта ви казах, че не пуша.

Другият вдигна вежда с неодобрение.

— Гледката, която съм принуден да ви предложа, не е особено приятна... — отбеляза той, сложи пурата в уста и драсна клечка кибрит. — Димът от тютюна обикновено помага на човек да понесе тези неща.

— Кои неща?

— Сега ще видите.

— Каквото и да е, нямам нужда да пуша.

Полицаят вдигна рамене.

— Както искате.

Двамата влязоха в просторна зала с нисък таван, стени, покрити със същите бели плочки и със същите петна от влага по тавана. В единия ъгъл имаше нещо като голям умивалник, чийто кран непрекъснато капеше.

Дон Хайме несъзнателно спря. Силният студ, който цареше на това място, проникваше дълбоко в него. Никога преди това не беше влизал в морга, нито някога си беше представял, че изглежда толкова печално и мрачно. Половин дузина големи мраморни маси бяха наредени по продължение на залата. На четири от тях имаше чаршафи, под които се очертаваха неподвижни човешки форми. Учителят по фехтовка затвори за миг очи и напълни дробовете си с въздух, който веднага изпусна. Усети, че му се повдига. Наоколо се носеше странна миризма.

— Фенол — поясни полицаят. — Използва се за дезинфекция.

Дон Хайме кимна мълчаливо. Очите му бяха приковани в едно от телата проснати на мрамора. Изпод долния край на чаршафа се подаваха два крака. Имаха жълтеникав цвят и сякаш блестяха на газовата светлина с восъчни тонове.

Хенаро Кампильо проследи посоката на погледа му.

— Този труп вече го знаете — каза с непринуденост, която се стори чудовищна на учителя по фехтовка. — Интересува ни онзи другият.

Той посочи с пурата към съседната маса, покрита с чаршаф. Под него се очертаваше един по-дребен и крехък силует.

Полицаят изпусна гъст облак дим и накара дон Хайме да спре пред покрития труп.

— Открили са я преди обяд в Мансанарес^[2]. Приблизително по времето, когато ние с вас водехме приятен разговор в двореца Виляфлорес. Без съмнение е била хвърлена там предната нощ.

— Хвърлена?

— Именно — изсмя се другият саркастично, сякаш във всичко това имаше нещо забавно. — Гарантирам ви, че може да е всичко друго, но не и самоубийство или злополука... Наистина ли няма да се вслушате в съвета ми и да си вземете пура? Както искате. Опасявам се, господин Астарлоа, че трудно ще забравите това, което ще видите. Доста е зловещо. Но вашите показания са необходими, за да приключим с идентифицирането. Едно идентифициране, което не е лесна работа... Сега ще се уверите сам.

Докато говореше, направи знак на чиновника да дръпне чаршафа, който покриваше тялото. Учителят по фехтовка почувства, че стомахът му се обръща и успя с усилие да задържи гаденето, поемайки отчаяно въздух. Краката му се подкосиха така, че трябваше да се опре на мрамора, за да не падне на земята.

— Можете ли да я разпознаете?

Дон Хайме си наложи да задържи поглед върху голия труп. Беше тяло на млада жена, със среден ръст, което може би е било привлекателно допреди няколко часа. Кожата имаше восъчен цвят, коремът беше дълбоко хлътнал между тазовите кости, а гърдите, вероятно красиви приживе, висяха встрани, към безжизнените и вдървени ръце.

— Фина работа, нали? — промърмори Кампильо зад гърба му.

С върховно усилие учителят по фехтовка погледна отново това, което някога е било лице. На мястото на чертите имаше каша от кожа, месо и кости. Нос нямаше, а устата беше само една тъмна дупка без устни, през която се виждаха няколко счупени зъба. На мястото на очите имаше само две червеникави празни кухини. Косата, черна и буйна, беше мръсна и разчорлена с все още полепнала по нея тиня от реката.

Разтърсен от ужас, дон Хайме не можа да понесе повече гледката и се дръпна от масата. Усети под мишница предвидливата ръка на полицаия, миризмата на пурата и после гласа, който шепнеше глухо:

— Познавате ли я?

Дон Хайме поклати отрицателно глава. През замаяното му съзнание мина споменът за един стар кошмар — сляпа кукла плуваше в локва вода. Но думите, които Кампильо произнесе, накараха мъртвешкия студ да плъзне бавно към най-съкровено кътче на душата му:

— Господин Астарлоа, би трябвало да можете да я разпознаете, макар че е обезобразена... Това е бившата ви клиентка — доня Адела де Отеро!

---

[1] (лат.) Строг закон, но закон. — Б.пр. ↑

[2] Река, която минава през Мадрид. — Б.пр. ↑

СЕДМА ГЛАВА

ПРЕДИЗВИКВАНЕ

„Да предизвикаш някого във фехтовката означава да направиш така, че противникът да излезе от отбранителната си позиция.“

Трябваше му време, за да осъзнае, че полицейският началник му говори. Бяха излезли от мазето и отново се намираха на нивото на улицата, седнали в малък кабинет в Института по съдебна медицина. Хайме Астарлоа стоеше неподвижен облегнат назад, гледайки, без да вижда, избялялата гравюра, която висеше на стената — северен пейзаж, с езера и ели. Ръцете му висяха от двете страни на тялото, а сивите му очи гледаха мрачно, лишени от какъвто и да било израз.

— Намерили са я заплетена в тръстиките, под моста за Толедо, на левия бряг. Странно е, че не я е отнесло течението, като се има предвид каква буря се изви нощес. Това ни позволява да предположим, че са я хвърлили във водата малко преди зазоряване. Не разбирам само защо са си направили труда да я откарат дотам, при положение, че са могли да я оставят в дома ѝ.

Кампилио направи пауза и погледна изпитателно учителя по фехтовка, сякаш искаше да му даде възможност да зададе някой въпрос. Но след като не последва никаква реакция, вдигна рамене. Пурата още беше между зъбите му. Той чистеше стъклата на пенснето със смачкана кърпа, която беше извадил от джоба си.

— Когато ми съобщиха, че е намерено тялото, наредих да разбият вратата на дома ѝ. Трябваше да го направим по-рано, защото вътре беше грозна гледка: следи от борба, изпочупени мебели и кръв. Много кръв, в интерес на истината. Голяма локва в спалнята, кръвава диря в коридора... Все едно, че са клали теле, ако ми позволите сравнението — погледна учителя по фехтовка, дебнейки ефекта от

думите си, сякаш искаше да се убеди дали описанието е достатъчно реалистично, за да го впечатли. Сигурно помисли, че не е, защото смръщи вежди, разтърка още по-енергично пенснето и продължи да изрежда зловещи подробности, без да престава да го дебне с крайчеца на окото си.

— Изглежда, че са я убили така... методично и са я изнесли тайно, за да я хвърлят в реката. Не ми е известно дали е имало някакъв междинен етап, нали разбирате, мъчения или нещо подобно, но се опасявам, че е имало, като се има предвид на какво прилича. Във всеки случай няма никакво съмнение, че госпожа де Отеро е прекарала тежки мигове, преди да бъде изнесена, несъмнено мъртва, от апартамента си на улица „Рианьо“...

Кампильо направи пауза, за да си сложи внимателно очилата, след като ги огледа доволно срещу светлината.

— Несъмнено мъртва — повтори замислен, опитвайки се да продължи нишката на разговора. — В спалнята намерихме също кичури коса, които, както вече проверихме, са на покойната. Освен това имаше парче син плат, вероятно откъснато по време на борбата, което отговаря на липсващото от роклята, с която е била облечена, когато са я открили в реката. — Полицаят пхна пръсти в горния джоб на жилетката и извади тънка сребърна халка. — Открихме това на безименния пръст на лявата ръка на трупа. Виждали ли сте го някога?

Хайме Астарлоа затвори очи и отново ги отвори, сякаш се събуждаше от дълъг сън. Когато се обърна бавно към Кампильо беше много блед, сякаш и последната капка кръв се беше отдръпнала от лицето му.

— Моля?

Полицаят се размърда на стола си. Очевидно беше очаквал повече съдействие от страна на Хайме Астарлоа и започваше да се дразни от поведението му, много сходно с това на сомнамбул. След първоначалното вълнение, учителят по фехтовка бе започнал да се затваря в упорито мълчание, сякаш цялата тази трагедия му беше безразлична.

— Попитах ви дали някога сте виждали този пръстен.

Хайме Астарлоа протегна ръка и взе между пръстите си тънката сребърна халка. В паметта му изникна болезненият спомен за този метален блясък върху една ръка с матова кожа. Остави го на масата.

— Беше на Адела де Отеро — потвърди с равен глас.

Кампильо направи още един опит.

— Това, което не разбирам, господин Астарлоа, е защо са издевателствали над нея по този начин. Може би отмъщение?... Или пък са искали да изтръгнат от нея някакво признание?

— Не знам.

— Известно ли ви е дали тази жена е имала неприятели?

— Не знам.

— Тъжно е това, което са направили с нея. Сигурно е била много красива.

Дон Хайме си спомни голата шия с матов тен, под черната коса прибрана на тила със седефена шнола. Спомни си откrehнатата врата и шумоленето на фусти, плътта, в която сякаш потръпваше сладка нега. „Аз не съществувам“, беше казала тя веднъж, в нощта, когато всичко беше възможно, но нищо не се случи. Сега казаното беше вярно — тя вече не съществуваше. Беше само безжизнена плът, която се разлагаше върху мраморна маса.

Полицаят реши, че вече е изгубил прекалено много време с учителя по фехтовка. Прибра пръстена, хвърли пурата в един плювалник и стана.

— Много добре разбирам, че сте разтърсен от събитията — каза.
— Ако искате, можем да продължим нашия разговор утре сутринта, когато ще сте отпочинал и ще се чувствате по-добре. Сигурен съм, че смъртта на маркиза и на тази жена са пряко свързани, а вие сте един от малкото хора, които могат да ме насочат към някаква следа... Искате ли да се срещнем в моя кабинет в министерството, в десет?

Хайме Астарлоа погледна полицаия, сякаш го виждаше за първи път.

— Заподозрян ли съм? — попита.

Кампильо намигна с рибешките си очи.

— Кой от нас не е в тия времена? — отбеляза той лекомислено.

Но учителят по фехтовка не изглеждаше доволен от отговора.

— Говоря ви сериозно. Искам да знам дали ме подозирате.

Кампильо се поклати, пхнал ръка в джоба на панталона.

— Не специално, ако това ви успокоява — отговори след малко.
— Но работата е там, че не мога да изключа никого, а вие единствен сте ми под ръка.

— Радвам се, че мога да съм ви полезен.

Полицаят се усмихна помирително, сякаш молеше да бъде разбран.

— Не се засягайте, господин Астарлоа — каза. — В края на краищата, ще се съгласите с мен, че има поредица от факти, които се връзват от само себе си. Умират двама от клиентите ви. Общ фактор — фехтовката. Единият е убит с рапира... Всичко се върти все около същото, макар че не са ми известни съществените факти: кой е центърът, около който се въртят събитията и каква е ролята, която играете вие във всичко това. Ако въобще има такава.

— Разбирам проблема ви и съжалявам, че не мога да ви помогна.

— Аз съжалявам още повече. Но трябва да разберете също, че така както стоят нещата, не мога да ви изключа като евентуално замесен... На моята възраст, и с професионалния си опит, в тези неща не изключвам и собствената си майка.

— Казано с други думи — аз съм под наблюдение.

Кампильо направи физиономия, сякаш това беше много силно казано.

— Да кажем, че продължавам да изисквам уважението ви съдействие, господин Астарлоа. Доказателството е, че ви викам в кабинета си утре. И че ви моля, с цялото си уважение, да не напускате града и да бъдете на разположение.

Дон Хайме кимна мълчаливо, почти разсеяно, стана и взе шапката и бастуна.

— Разпитахте ли прислужницата? — попита.

— Каква прислужница?

— Която работеше у доня Адела. Мисля, че се казва Лусия.

— О! Извинете. Не ви разбрах. Да, прислужницата, разбира се... Ами не. Искам да кажа, че не можахме да я открием. Според портиерката е била уволнена преди около седмица и не се е мяркала повече. Излишно е да казвам, че я търся под дърво и камък.

— И какво друго ви разказаха портиерите на сградата?

— И те не ми бяха особено полезни. Снощи, заради бурята, която се изви над Мадрид, не са чули нищо. Това, което знаят за госпожа де Отеро, е много малко. А ако знаят нещо, не го казват от благоразумие или от страх. Апартаментът не е бил неин. Наела го е преди три месеца чрез трето лице, някакъв търговски агент, когото също разпитвахме

безрезултатно. Била е с малко багаж. Никой не знае откъде е дошла, макар да има признаци, че е живяла известно време в чужбина... До утре, господин Астарлоа. Да не забравите, че имаме среща.

Учителят по фехтовка го изгледа хладно.

— Няма да забравя. Приятна вечер.

Стоя дълго наред на улицата, опрян на бастуна, загледан в черното небе. Пелената от облаци се беше разкъсала, разкривайки няколко звезди. Ако покрай него беше минал някой минувач, несъмнено щеше да се изненада от израза на лицето му, едва осветено от бледия пламък на газовите фенери. Слабото лице на учителя по фехтовка изглеждаше като издялано от камък, като лава, която до преди миг е била гореща и изведнъж се е втвърдила от повея на полярен студ. Но не ставаше въпрос само за лицето му. Усещаше как сърцето бие много бавно в гърдите му, спокойно и отмерено като пулса, който усещаше в слепоочията. Не му беше известна причината или по-точно — отказваше да се задълбочи във въпроса, но откакто беше видял голия и обезобразен труп на Адела де Отеро объркването, което през последните часове тормозеше съзнанието му, се беше изпарило като по чудо. Изглежда, че леденият дъх на моргата беше оставила в него своята студена следа. Сега мисълта му се бе прояснила и чувстваше пълен контрол и над последния мускул от тялото си. Сякаш светът около него се беше върнал в точното си измерение и отново можеше да го наблюдава по своя си начин, малко дистанциран, с предишното спокойствие.

Какво беше станало с него? Учителят по фехтовка не знаеше. Чувстваше единствено със сигурност, че поради някаква тъмна причина смъртта на Адела де Отеро го беше освободила и разсеяла онова усещане на срам и унижение, което го измъчваше до полуда през последните седмици. Какво странно задоволство изпитваше сега, когато откри, че не е бил измамен от палача, а от жертвата! Това променяше нещата. Най-после имаше тъжната утеха, че тази история не е била женска интрига, а план, осъществен старателно от човек без скрупули, жесток, бездушен убиец, чиято самоличност му беше все още неизвестна. Но може би този човек го чакаше някъде наблизо, благодарение на документите, които Агапито Карселес трябваше вече

да е разгадал в дома на улица „Бордадорес“. Беше дошъл моментът да прелисти страницата. Марионетката излизаше от играта, късаше конците. Сега щеше да действа по собствена инициатива — за това не каза нищо на полия. След като смущението отмина, в душата му се настани студен гняв, една безкрайна, ясна и тиха омраза.

Учителят по фехтовка вдъхна дълбоко свежия вечерен въздух, стисна бастуна и пое към дома си. Беше дошло време да разбере, защото часът на отмъщението удари.

На няколко пъти се наложи да заобиколи. Макар да беше вече единадесет вечерта, улиците бяха оживени. Малки отреди от войници и жандармеристи на коне патрулираха навсякъде, а на ъгъла на улица „Илерас“ видях останки от барикада, която няколко човека от квартала събаряха под контрола на силите на реда. Откъм Пласа Майор се чуваше далечен глъч. Малък отряд на почетната кралска стража се разхождаше пред кралския театър с щикове на пушките. Може би се очакваха нови вълнения, но Хайме Астарлоа, съсредоточен в мислите си, почти не обърна внимание на това, което ставаше наоколо. Качи се бързо по стълбите и отвори вратата, очаквайки да заvari там Карселес. Но домът му беше празен.

Драсна клечка кибрит и я приближи към фитила на газената лампа, изненадан от отсъствието на журналиста. Обзет от лошо предчувствие, надникна в спалнята и в галерията за фехтовка, без резултат. Върна се в дневната, погледна под дивана и зад книгите на рафта, но документите ги нямаше. Това е абсурдно, каза си той. Агапито Карселес не можеше да си отиде най-спокойно, без преди това да е говорил с него. Къде ли е скрил свитъка?... Потокът от мисли го доведе до тревожно предположение: а може би ги е взел със себе си?

Очите му се спряха на лист, оставен на писалищната маса. Преди да излезе, Карселес му беше написал бележка:

Уважаеми дон Хайме,
Работата върви на добре. Налага ми се да изляза, за да сверя някои неща. Разчитайте на мен.

Бележката дори не беше подписана. Учителят по фехтовка я задържа за миг между пръстите си, преди да я хвърли смачкана на пода. Беше ясно, че Карселес е взел документите и това го накара да почувства внезапен гняв. Веднага съжали, че се е доверил на журналиста и прокле гласно собствената си глупост. Един господ знаеше къде се разкарва сега този човек с документите, които бяха коствали живота на Луис де Аяла и Адела де Отеро.

Почти веднага взе решение и преди да го обмисли задълбочено, вече слизаше по стълбите. Знаеше къде живее Карселес и беше решен да отиде там, да вземе документите и да го накара да му разкаже всичко, което знае, дори и ако се наложи да го изтръгне от него насила.

Спря внезапно на площадката и се опита да разсъди. Тази история беше поела в посока, която съвсем не беше игра. „Не бива пак да си губя ума“, си каза той, докато се опитваше да запази спокойствието, което беше на път да го изостави. В тъмнината на пустото стълбище, той се опря на стената и прецени следващите си действия. Естествено, първо трябваше да отиде в дома на Карселес, това беше очевидно. А после?... После разумът му подсказваше един-единствен път: този, който водеше право към Хенаро Кампильо. Достатъчно си поигра с него на криеница. Замисли се с горчивина за ценното време, което собствената му уклончивост беше пропиляла и реши да не повтаря повече тази грешка. Щеше да разкрие душата си пред полицейския началник, да му предаде свитъка на Аяла и правосъдието щеше да продължи обичайния си ход. Усмихна се тъжно, като си представи лицето на Кампильо, когато го видеше да се появява на другата сутрин с документите под мишница.

Обмисли също възможността да отиде в полицията, преди да се срещне с Карселес, но това би създавало известни трудности. Едно беше да представиш доказателства, а съвсем друго — да разкажеш една история, на която могат да повярват или не. История, която освен това съдържаше сериозни противоречия със заявеното от него на двата разговора, които беше имал с Кампильо. Освен това Карселес, чиито намерения не му бяха известни, можеше просто да отрече всичко. Дори не беше подписал бележката, а в нея въобще не се споменаваха въпросът, който ги занимаваше. Не. Ясно беше. Трябваше първо да открие нечестния си приятел.

Тогава му дойде на ум нещо, от което по тялото му премина неприятна тръпка. Който и да беше отговорен за това, което ставаше, вече беше извършил две убийства и вероятно беше готов да извърши и трето в случай на необходимост. Въпреки това откритието, че и той е в опасност, че може да бъде убит като другите, не предизвика у него особено безпокойство. Замисли се кратко и с изненада откри, че тази възможност го изпълва по-скоро с любопитство, отколкото със страх. Пред тази перспектива нещата ставаха още по-прости и на тях можеше да се погледне в светлината на неговите собствени представи. Вече не ставаше въпрос за чужди трагедии, в които да е замесен насила, пряко волята си. Тази, а не друга беше досега причината за неговото смущение, за неговия ужас. Но ако той щеше да е следващата жертва, тогава всичко ще е по-лесно, защото нямаше да се налага да проследява кървавата диря на убийците — те сами щяха да дойдат при него. Към него. Кръвта на стария учител по фехтовка туптеше равномерно в уморените му вени. Беше готов за бой. Прекалено много пъти през целия си живот се беше виждал принуден да отблъсква всякакви удари, за да се обезпокои от още един, дори да дойдеше откъм гърба. Може би Луис де Аяла или Адела де Отеро не са били достатъчно нащрек. Но той щеше да бъде. Както имаше обичай да казва на учениците си — ударът от трета не се изпълнява със същата лекота като този от четвърта. Но той беше добър в ответите на ударите от трета. А умееше и да ги нанася.

Беше взел своето решение. Още същата нощ щеше да си прибере документите на Луис де Аяла. С тази мисъл отново се изкачи по стълбите, отвори вратата, остави бастуна на поставката за чадъри и взе друг, махагонов със сребърна дръжка, малко по-тежък от предишния. Заслиза отново с него в ръка като разсеяно докосваше железните пръчки на парапета. Във вътрешността на бастуна имаше шпага от най-доброто желязо, остра като бръснач.

Спря се на входа, за да хвърли предпазлив поглед на едната и на другата страна, преди да потъне в сенките, които се стелеха по пустата улица. Спусна се до ъгъла на улица „Аренал“ и погледна часовника си под светлината на един фенер, до тухлената стена на църквата Сан Хинес. Оставаха двадесет минути до полунощ.

Повървя малко. По улицата не се виждаше почти никой. Предвид обратата, който взеха събитията, хората бяха решили да се затворят в домовете си и само от време на време някоя нощна птица се осмеляваше да се движи из Мадрид, който изглеждаше като призракен град под бледата светлина на уличните фенери. Войниците на ъгъла на „Постас“ спяха на тротоара, завити в одеяла, до пирамидите от подпрени пушки. Един часовой, с лице в сянката на козирката, вдигна ръка, за да отговори на поздрава на Хайме Астарлоа. Пред Пощенската палата няколко жандармеристи охраняваха сградата, с ръка на дръжката на сабята и карабина на рамо. Кръглата, червеникава луна беше изгряла над черните силуети на покривите в другия край на улица „Сан Херонимо“.

Извади късмет. Двуместен файтон пресече пътя на учителя по фехтовка на ъгъла на „Алкала“, когато вече се беше отчаял, че ще намери кола. Файтонджията вече се прибираше и прие с неохота пътника. Дон Хайме се настани на седалката и каза адреса на Агапито Карселес — стара сграда близо до „Пуерта де Толедо“. Знаеше мястото по чиста случайност и се поздрави за това. Веднъж Карселес си беше наумил да покани там цялата компания от „Прогресо“, за да им прочете първо и второ действие от една драма, написана от него и озаглавена: „Всички за един или суверенният народ“ — бурно съчинение в свободен стих, чиито две първи страници, ако някога бъдеха представени на сцената, щяха да са достатъчни, за да бъде изпратен авторът задълго в някой африкански затвор. Фактът, че става въпрос за безсрамно плагиатство на „Фуенте овехуна“^[1] нямаше да послужи за смекчаващо обстоятелство.

Тъмните улички пробягваха пусти край прозореца на файтона. Из тях отекваха единствено копитата на коня и някое и друго изплющяване на камшика на файтонджията. Хайме Астарлоа размишляваше как да се държи, когато застане очи в очи с приятеля си. Несъмнено журналистът беше открил в документите нещо скандално, от което вероятно искаше да се възползва лично. Дон Хайме не би позволил това и поради възмущението си от злоупотребата с доверието му. Поуспокои се, като си помисли, че съществуваше възможността Агапито Карселес да не е бил воден от лошо чувство, когато е взел свитъка. Може би е искал само да направи някои справки с документите в ръка и да свери данни, които съхраняваше у дома. Така

или иначе, скоро щеше да разсее съмненията си. Колата спря и файтонджията се наведе от капрата.

— Пристигнахме, господине. Улица „Де ла таберна“.

Беше тясна задънена улица, която миришеше на мръсотия и вкиснало вино. Дон Хайме помоли файтонджията да го изчака половин час, но той отказа, твърдейки, че вече е твърде късно. Учителят по фехтовка плати и се отдалечи от колата. Тръгна по уличката, като се опитваше да разпознае къщата на приятеля си.

Трябваше му известно време, докато я намери. Успя, защото помнеше, че е с вътрешен двор, в който се влиза под свод. Щом влезе вътре, потърси пипнешком стълбите и се изкачи до последния етаж. Подпираше се на парапета и слушаше как дървените стъпала скърцат под краката му. Когато стигна до вътрешния балкон, който опасваше четирите стени на сградата, извади от джоба си кибрит и драсна една клечка. Надяваше се да не сбърка вратата, защото в противен случай щеше да изгуби време в досадни обяснения. Не беше моментът да разбужда съседите. Почука два пъти с по три удара, с дръжката на бастуна.

Никакъв резултат. Отново почука и доближи ухо до вратата, като се надяваше да чуе нещо, но вътре цареше пълна тишина. Обезсърчен, помисли, че Карселес може би го няма. Къде можеше да бъде в този късен час? Поколеба се, смутен, и отново почука по-силно, този път с юмрук. Може би журналистът е заспал дълбоко. Отново се заслуша, без резултат.

Отстъпи и се опря с гръб в парапета на балкона. Това възпираше действията му до следващия ден, което не беше никак въодушевяващо. Трябваше да се види с Карселес незабавно или поне да си вземе обратно документите. След миг колебание, реши да ги счита за откраднати. Защото очевидно, каквито и да са били мотивите му, това, което беше извършил Карселес в дома му, беше чисто и просто кражба. Тази мисъл го вбеси.

От известно време в главата му се въртеше една мисъл и той се бореше срещу собствените си скрупули: да разбие вратата. В края на краищата — защо не?... Взимайки документите, журналистът беше действал по достоен за порицание начин. Случаят с Хайме Астарлоа беше различен. Той искаше само да си върне това, което поради трагичните обстоятелства беше станало негово.

Приближи се пак до вратата и отново почука, вече без надежда. По дяволите добрите маниери. Този път вече не изчака да му отговорят, а опипа бравата, опитвайки да провери здравината ѝ. Драсна нова клечка и я разгледа внимателно. Не биваше да я разбива, защото шумът щеше да привлече съседите. От друга страна, ключалката не изглеждаше особено яка. Когато се наведе и залепи око за нея, му се стори, че различава върха на ключ, сякаш сложен отвътре. Изправи се заинтригуван и нетърпеливо разкърши ръце. В края на краищата, може би Карселес беше вътре. Сигурно, предполагайки кой е посетителят му, не искаше да отвори, за да го накара да си помисли, че не е вкъщи. Това не се хареса на учителя по фехтовка, който чувстваше, че решимостта му нараства с всеки изминал момент. Щеше да плати на Карселес за щетите, но беше решил да влезе.

Огледа се наоколо за нещо, с което би могъл да разбие бравата. Нямаше опит в тази дейност, но предположи, че ако успее да намери нещо, което да послужи за лост, вратата ще поддаде. Обходи безрезултатно балкона, като си светеше с кибритени клечки, скрити в дланта, и спря, почти изгубил надежда. Оставаха му само три клечки, а не беше намерил нищо, което да му послужи.

Когато вече беше решил, че всичко е изгубено, се натъкна на някакви ръждясали желяза — нещо като стълба, която вървеше по стената. Погледна нагоре и видя в тавана на галерията една вратичка, която несъмнено водеше към покрива. Пулсът му се ускори, когато си спомни, че апартаментът на Карселес имаше малка тераса от другата страна. Може би това беше по-добър вариант от разбиването на входната врата. Свали цилиндъра и редингота си, взе бастуна между зъбите и се изкатери до вратичката. Отвори я без затруднение и се озова под осеяния със звезди небесен свод. Много внимателно подаде цялото си тяло навън, опипвайки керемидите. Никак не му се искаше да се подхлъзне и да падне от третия етаж. Непрестанните упражнения по фехтовка го поддържаха в приемлива форма въпреки възрастта му, но така или иначе вече не беше млад здравеняк. Реши да се придвижва с всичката предпазливост, на която беше способен, като търсеше стабилни места, за които да се хване и придвижваше само по един крайник всеки път, за да използва другите три за опора. В далечината някакъв часовник удари един часа. Докато лазеше по покрива, учителят по фехтовка си помисли, че всичко това е дяволски смешно и

се благодари на тъмнината на нощта, че никой не можеше да го види в това неудобно положение.

Движеше се по покрива безкрайно предпазливо, без да вдига шум, който да разтревожи съседите, избягна по чудо няколко разместени керемиди и се оказа надвесен над малка стряха на терасата на Агапито Карселес. Хвана се за водосточната тръба, спусна се надолу и стъпи без изненади. Остана така известно време, по жилетка и риза, с бастун в ръка, докато успокояваше дишането си. После драсна нова клечка и се приближи до вратата. Беше обикновена, със стъкло и ключалка с резе, което можеше да се дръпне отвън. Преди да отвори, погледна през стъклото — жилището беше тъмно.

Стисна зъби, докато вдигаше резето по възможно най-тихия начин. Озова се в тясна кухня, между печката и умивалника. През прозореца се процеждаше слаба лунна светлина, която му позволи да различи няколко тенджери на масата и нещо, прилично на остатъци от храна. Запали предпоследната си клечка, за да потърси нещо, с което да може да си свети и намери някакъв свещник на един стенен шкаф. С въздишка на облекчение запали свещта, за да осветява пътя си. По пода пред краката му притичваха хлебарки.

От кухнята мина в къс коридор. Прокъсаните тапети висяха от стените. Понечи да дръпне завесата, която водеше към някаква стая, когато му се стори, че чува нещо зад една врата вляво от него. Спря се, наострайки слух, но чу само собственото си неравномерно дишане. Езикът му беше пресъхнал, залепнал за небцето, ушите му пищяха. Чувстваше се като в сън, от който всеки момент можеше да се събуди. Бутна много бавно вратата.

Това беше спалнята на Агапито Карселес и той беше там. Но Хайме Астарлоа, който на няколко пъти си беше представял какво ще му каже, когато го намери, не беше подготвен за това, което видяха оцъклените му от ужас очи. Журналистът лежеше по гръб, съвършено гол, с ръце и крака, завързани за четирите края на леглото. Тялото му, от гърдите до бедрата, беше цялото в кръв и изпонарязано с бръснач, който блестеше на светлината на свещта, върху юргана, подгизнал от кръв. Но Карселес не беше мъртъв. Когато усети светлината, поклати несъзнателно глава, без да разпознае новодошлия. От подпухналите му устни се изтръгна дрезгав стон на животински ужас, неразбираем и дълбок, който молеше за милост.

Хайме Астарлоа беше онемял. Механично, сякаш кръвта във вените му се беше вледенила, направи две крачки към леглото. Гледаше поразен изтезаваното тяло на приятеля си. А той, почувствал близостта му, се размърда леко.

— Не... Умолявам ви — гласът му бе едва доловим, като дихание. По бузите му започнаха да се търкалят сълзи и капки кръв. — Имайте милост... Стига вече, имайте милост... Това е всичко... Всичко ви казах... Пощадете ме... Не... Стига вече, за бога!

Молбата се превърна в писък. Очите, широко отворени, гледаха светлината на свещта и гърдите на нещастния Карселес потръпнаха в предсмъртно хъркане. Хайме Астарлоа протегна ръка и докосна челото му — гореше, сякаш зад него бе запален огън. Собственият му глас прозвуча шепнешком, задушен от ужас:

— Кой ви причини това?

Карселес обърна бавно очи към него и направи усилие да разпознае кой му говори.

— Дяволът — промълви със стон на безпределна мъка. От ъгъла на устата му излизаше жълтеникава пяна. — Те са... Дявола.

— Къде са документите?

Карселес подбели очи и се разтърси в ридание:

— Измъкнете ме оттук, за бога! Не им позволявайте да продължат... Измъкнете ме оттук, умолявам ви... Казах всичко... У него бяха, у Астарлоа... Аз нямам нищо общо с това, кълна се... Отидете при него, той ще потвърди... Аз исках само... Нищо повече не знам... Имайте милост, не знам нищо повече!...

Дон Хайме се ужаси, като чу името си в устата на умирация. Не знаеше кои са били палачите му, но беше ясно, че Агапито Карселес го беше предал. Усети как косата на тила му настръхва. Нямаше време за губене. Трябваше да...

Нещо зад гърба му се раздвижи. Усетил чуждо присъствие, учителят по фехтовка се обърна и може би това движение му спаси живота. Някакъв твърд предмет мина покрай главата му и го удари по врата. Зашеметен от болка, успя да запази присъствие на духа и отскочи настрана, усещайки как една сянка се хвърля върху него, преди свещта да падне от ръцете му и да угасне, търкулвайки се на пода.

Отстъпваше в мрака и се буташе в мебелите, докато чуваше пред себе си дишането на нападателя, съвсем близо. С отчаяно усилие сграбчи бастуна, който още държеше в дясната ръка и прегради пространството, което трябваше да измине нападателят му, за да стигне до него.

Ако имаше време да анализира душевното си състояние, щеше да разбере с изненада, че не изпитва никакъв страх, а ледена решимост да не се даде без бой. Омразата му даваше сили да се бие и здравината на ръката му, натегната като пружина, отвръщаше на желанието да рани, да убие палача, който се движеше пред него. Мислеше за Луис де Аяла, за Карселес, за Адела де Отеро. Господ му бе свидетел, че нямаше да го заколят като другите.

Дори не го осъзна, но в този момент, очаквайки на място нападението в тъмнината, старият учител по фехтовка застана инстинктивно в боева стойка.

— *Към мен!* — извика предизвикателно в мрака. И тогава усети съвсем близо нечие дишане и нещо докосна върха на бастуна му. Една ръка сграбчи другия край със сила опитвайки се да го изтръгне от ръката му и Хайме Астарлоа се изсмя беззвучно, като чу как долната половина на бастуна се плъзна по протежение на стоманеното острие, на което служеше за ножница. Тъкмо това очакваше. Нападателят сам беше оголил оръжието му и без да иска, разкри приблизителното си местоположение. Тогава учителят по фехтовка дръпна ръка назад изваждайки изцяло шпагата и като се хвърли три последователни пъти напред, нанесе три удара слепешката в мрака. Нещо твърдо препречи пътя на третия и в същото време някой изстена от болка.

— *Към мен!* — извика отново дон Хайме и се хвърли в посока към вратата с шпагата напред. Чу се трясък на мебели, които падат на земята, а покрай него мина някакъв предмет и се разби на парчета в стената. Безобидният долен край на бастуна го удари не особено силно по ръката, когато мина покрай мястото, където вероятно бе неприятелят му.

— Хвани го! — извика някакъв глас почти на две педи от него. — Измъква се към вратата!... Прободе ме!

Очевидно, убиецът беше само ранен. И което беше още по-лошо: не беше сам. Дон Хайме се хвърли към вратата и излезе в коридора, раздавайки удари в мрака.

— *Към мен!*

Изходът сигурно беше наляво, в дъното на коридора, зад завесата, която видя на влизане в апартамента. Един тъмен силует препречи пътя му и нещо се удари в стената до главата му. Дон Хайме наведе глава и продължи напред с оръжие в ръка. Чу нечие пресекливо дишане и някаква ръка го сграбчи за яката на ризата. Усети съвсем близо тръпчива миризма на пот и нечий силни ръце се опитаха да го задържат. Хватката се стягаше все повече около гърдите му. Задушен от стискането, безсилен да се отдръпне и да развърти шпагата, дон Хайме успя да освободи лявата си ръка и напипа нечие зле обръснато лице. Тогава, събирайки сетни сили, хвана противника си за косата и се хвърли с главата напред с цялата жестокост, на която беше способен и го удари с чело. Почувства остра болка между веждите и в същото време нещо изпращя от удара. Топла и лепкава течност потече по лицето му. Не знаеше дали е неговата кръв или бе успял да счупи носа на нападателя си, но по-важното бе, че отново беше свободен. Залепи гръб в стената и се плъзна по нея като описваше полукръгове с върха на шпагата. Събори нещо, което падна с трясък.

— *Към мен, негодници!*

И наистина, някой се хвърли към него. Усети присъствието му, преди да го докосне, чу стъпките му по пода и започна да мушка слепешката, докато го принуди да отстъпи. Отново се опря на стената, запъхтян, и направи усилие да си поеме дъх. Беше изтощен и не мислеше, че ще е в състояние да се съпротивлява още дълго, но в тъмнината му беше невъзможно да намери изхода. От друга страна, дори да стигнеше до него, нямаше да има време, за да намери ключа и да го завърти в ключалката преди отново да се нахвърлят върху него. „Ето докъде стигна, стари приятелю“ — си каза и се вгледа без особена надежда в сенките, които го заобикаляха. Не съжаляваше, че ще умре там, в мрака. Натъжаваше го единствено това, че ще си отиде, без да разбере истината.

Вдясно от него се чу шум. Замахна с шпагата в тази посока и стоманата се изви силно, натъквайки се на препятствие — един от убийците беше взел стол, за да се защити, докато напредва към него. Отново се плъзна наляво по стената докато рамото му опря в някаква мебел, може би гардероб. Замахна с шпагата като с бич и чу със задоволство заплашителното свистене на острието, което проряза

въздуха. Несъмнено неприятелите му също го бяха чули и този звук ги накара да проявят благоразумие, което за учителя по фехтовка означаваше още няколко секунди живот.

Отново бяха близо. Усещаше ги, преди да чуе движението им. Хвърли се напред, препъна се в невидими мебели, събори предмети по земята и стигна до другата стена. Там остана неподвижно и затаи дъх, защото шумът на въздуха, който излизаше и влизаше през устата му пречеше да чуе другите звуци в стаята. Нещо падна с трясък вляво от него, много близо. Без да се поколебае нито за миг, прехвърли тежестта на левия си крак, за да нанесе още два удара и чу яростно изохкване:

— Пак ме прободете с това чудо!

Със сигурност въпросният тип беше пълен глупак. Хайме Астарлоа използва случая, за да смени мястото си и този път не се препъна в нищо. Усмихна се вътрешно и си помисли, че всичко това много приличаше на детска игра. Попита се колко още ще издържи. Естествено, не много. Но в края на краищата, това не беше лош начин да се умре. Много по-добре, отколкото след няколко години да гасне в някой приют сред монахини, които измъкват последните му спестявания, скрити под дюшека, проклинайки Бога, в който така и не успя да повярва.

— *Към мен!*

Този път неговият вече немощен боен вик отекна напразно. Една сянка мина крадешком покрай него, настъпвайки счупени плочки и внезапно в стената се отвори правоъгълник от светлина. Сянката се плъзна бързо през отворената врата, последвана от още един бягащ силует, който се отдалечи с куцане. В галерията вече се чуваха гласовете на съседите, които се бяха събудили от шума на боя. Чуваха се стъпки, дърпане на резета и отваряне на врати, тревожни въпроси, викове на жени. Учителят по фехтовка отиде, клатушкайки се, до вратата, опря се премалял на прага и с наслада напълни дробовете си със свежия въздух на нощта. Усещаше под дрехите тялото си цялото в пот, а ръката, която държеше шпагата трепереше като лист. Трябваше му малко време, за да свикне с мисълта, че след всичко това ще трябва да продължи да живее.

Видя как полека-лека около него се насъбраха изплашени съседи по нощници, които се трупаха любопитни, осветявайки със свещи и газени лампи, и хвърляха боязливи погледи към апартамента, в който

не се осмеляваха да влязат. С фенер и копие в ръка, един нощен пазач се качваше по стълбите на галерията. Съседите направиха път на представителя на властта, който дойде и погледна недоверчиво шпагата, която дон Хайме все още държеше в ръка.

— Хванахте ли ги? — попита учителят по фехтовка без особена надежда.

Нощният пазач поклати отрицателно глава и почеса тила си под фуражката.

— Не беше възможно, господине. Един съсед и аз преследвахме двама мъже, които тичаха с всички сили надолу по улицата, но близо до „Пуерта де Толедо“ се качиха в един файтон, който ги чакаше и моментално потеглиха... Нещо лошо ли се е случило?

Дон Хайме кимна и посочи към вътрешността на апартамента.

— Там вътре има един тежко ранен човек. Вижте какво можете да направите за него. Ще бъде добре да се повика лекар — енергията, която битката беше вляла в тялото му, сега отстъпваше пред една безкрайна умора. Изведнъж се почувства много стар. — Добре е също да изпратите някой да повика полицията. Спешно трябва да бъде уведомен главният началник дон Хенаро Кампильо.

Представителят на властта се показва услужлив.

— Веднага — погледна внимателно дон Хайме и с разбиране огледа лицето му, изцапано с кръв. — Ранен ли сте, господине?

Учителят по фехтовка попипа челото си с пръсти. Откри само, че веждите му са подути — без съмнение от удара с глава, нанесен по време на боя.

— Тази кръв не е моя — отговори с лека усмивка. — А ако се нуждаете от описанието на двамата субекти, които бяха тук, съжалявам, че няма да мога да съм полезен... Мога само да ви кажа, че единият е със счупен нос, а другият е промушен на две места в тялото.

Рибешките очи го гледаха студено зад стъклата на пенснето.

— Това ли е всичко?

Хайме Астарлоа погледна утайката от кафето в чашата, която държеше в ръце. Все още беше малко засрамен.

— Това е. Сега наистина ви казах всичко, което знам.

Кампильо стана от бюрото в кабинета си, направи няколко крачки из стаята и остана загледан през прозореца, с палци в джобчетата на жилетката. След известно време се обърна бавно и погледна намръщено учителя по фехтовка.

— Господин Астарлоа... Позволете да отбележа, че в цялата тази история се държахте като дете.

Дон Хайме примигна смутено.

— Аз пръв си го признах.

— Не може да бъде. Признал си го бил, виж ти. Но се питам, по дяволите, каква полза от това, че си го признавате. Горкия Карселес са го направили на кайма, все едно е телешко за готвене, защото на вас ви е хрумнало да си играете на смелчага.

— Аз исках само...

— Прекрасно знам какво сте искали и предпочитам да не мисля много за това, за да не се поддам на изкушението да ви пъкна в затвора.

— Намерението ми беше да защитя доня Адела де Отеро.

Полицейският началник се изсмя саркастично.

— Усещах накъде вървят нещата — поклати глава като лекар, който поставя диагноза на безнадежден случай. — Вече видяхме за какво послужи защитата ви: един труп, един умиращ, а вие по чудо жив. Като не броим Луис де Аяла.

— Винаги съм гледал да стоя настрана...

— Слава богу. Ако се бяхте намесили както подобава, щеше да стане съвсем мътна и кървава. — Кампильо извади една кърпа от джоба си и започна старателно да почиства стъклата на очилата си. — Не знам дали съзнавате, господин Астарлоа, колко сериозно е положението.

— Съзнавам. И ще понеса последствията.

— Опитали сте се да защитите една жена, която може би е замесена в убийството на маркиза... По-точно, която несъмнено е замесена, защото дори смъртта ѝ не опровергава възможността да е била съучастник в интригата. Нещо повече: може би точно това ѝ е коствало живота...

Кампильо направи пауза, сложи пенснето си и използва кърпата, за да попие потта по челото си.

— Отговорете ми само на един въпрос, господин Астарлоа...
Защо скрихте от мен истината за тази жена?

Минаха няколко мига. После учителят по фехтовка вдигна бавно глава и погледна през полицейския началник сякаш не го виждаше, наблюдавайки нещо невидимо зад гърба му, някъде далеч. Примижа и сивите му очи придобиха сурово изражение:

— Аз я обичах.

През отворената врата влизаше шумът на файтоните, които се движеха долу по улицата. Кампильо остана неподвижен, мълчалив. Беше очевидно, че за първи път не знае какво да каже. Направи няколко крачки из стаята, покашля се с неудобство, и отиде да седне зад бюрото в кабинета си, като не се решаваше да погледне учителя по фехтовка в очите.

— Съжалявам — каза той след известно време.

Хайме Астарлоа кимна с глава, без да отговори.

— Ще бъда откровен с вас — добави полицейският началник след кратка пауза — достатъчна, за да заглъхне между двамата ехото от последните разменени думи. — С течение на времето става все по-малко вероятно да се разреши този въпрос, поне да се хвърли ръкавицата на виновните. Приятелят ви Карселес, или това, което е останало от него, е единственият жив човек, който ги е видял. Да се надяваме, че ще оживее и ще ни разкаже... Наистина ли неможавте да разпознаете нито едно от лицата, които са изтезавали този нещастник?

— Невъзможно. Всичко стана на тъмно.

— Снощи сте извадили голям късмет. В този момент можехте да се намирате на едно място, което вече познавате, върху мраморна маса.

— Знам.

Полицаят се усмихна леко, за първи път тази сутрин.

— Доколкото разбрах, сте се оказали труден противник. — Той направи няколко въображаеми удара във въздуха. — На вашата възраст... Искам да кажа, че не е обичайно, да му се не види. Човек на вашите години да се опъне по този начин на двама професионални убийци.

Хайме Астарлоа вдигна рамене.

— Борех се за живота си, господин Кампильо.

Другият сложи пура в устата си.

— Това е основателна причина — потвърди той с жест на разбиране. — Без съмнение е основателна причина. Продължавате ли да не пушите, господин Астарлоа?

— Продължавам да не пуша.

— Любопитно е, драги господине — Кампильо драсна клечка и всмука с видимо удоволствие първите глътки дим, — но въпреки вашето... не особено разумно поведение в цялата тази история, не преставам да изпитвам странна симпатия към вас. Съвсем сериозно. Ще ми позволите ли да изложа пред вас едно малко смело сравнение? С цялото ми уважение, разбира се.

— Позволявам ви.

Воднистите очи го погледнаха настойчиво.

— Във вас има нещо... невинно. Не знам дали ще ме разберете. Искам да кажа, че поведението ви би могло да се сравни с това на монах-отшелник, който внезапно се оказва въввлечен във водовъртежа на света. Следите ли мисълта ми? Вие преминавате през цялата тази трагедия, все едно че витаете в облаците, чужд на повелите на всякаква логика и оставен да ви води едно твърде лично чувство за действителността... Чувство, което, разбира се, няма нищо общо с реалната действителност. И може би именно в тази неосъзнатост, извинете ме, че употребявам тази дума, се крие парадоксът, позволил новата ни среща да се състои в този кабинет, а не в моргата. Или ако трябва да обобщя: мисля, че нито за миг, дори сега, не сте си дали сметка в каква сериозна каша сте се забъркали.

Хайме Астарлоа остави чашата с кафе на масата и погледна събеседника си със смръщени вежди.

— Надявам се да не намекувате, че съм глупак, господин Кампильо.

— Не, не. Разбира се, че не. — Полицаят вдигна ръце във въздуха сякаш искаше да постави предишните си думи на мястото им. — Виждам, че не съм се изразил правилно, господин Астарлоа. Извинете моята недодяланост. Вижте... Когато са забъркани убийци, и особено когато поведението на тези убийци е така хладнокръвно и професионално както досега, с въпроса трябва да се заеме компетентен орган, също толкова професионален, колкото са и те, дори повече. Следите ли мисълта ми?... Затова е необичайно някой, който е така далеч от действителността като вас, да се разхожда нагоре-надолу сред

убийци и жертви с такъв късмет, че да не получи и драскотина. Това се казва да си роден под щастлива звезда, драги ми господине, много щастлива звезда. Но рано или късно късметът ще ви напусне. Знаете ли какво е руска рулетка?... Играе се с модерните револвери, нали? Значи, когато човек изпробва късмета си, не бива да забравя, че в барабана има един куршум. И ако продължи да натиска и да натиска спусъка, в края на краищата куршумът ще излезе и бум. Край на историята. Разбирате ли ме?

Съветът ми е за в бъдеще да стоите настрана. За по-голяма сигурност ще бъде най-добре да напуснете временно обичайния си адрес. Може би едно пътуване ще ви се отрази добре след толкова вълнения. Имайте предвид, че сега убийците знаят, че документите са били у вас и ще искат да ви затворят устата завинаги.

— Ще помисля по въпроса.

Кампильо вдигна длан нагоре, сякаш искаше да каже, че е дал на учителя по фехтовка всички разумни съвети, с които разполага.

— Бих искал да ви осигуря някаква официална закрила, но няма начин. Моментът е критичен. Войските, вдигнати от Серано и Прим, напредват към Мадрид, готви се битка, която може да се окаже решаваща и вероятно кралското семейство няма да се върне, а ще остане в Сан Себастиан, готово да избяга във Франция... Както можете да предположите, поради поста, който заемам, има по-важни дела, с които трябва да се занимавам.

— Искате да ми кажете, че няма начин да бъдат заловени убийците?

Полицаят направи уклончив жест.

— За да бъде заловен някой първо трябва да се знае кой е той. А аз не разполагам със сведения. Никой не се е измъкнал невредим: имаме два трупа, един обезобразен и обезумял нещастник, който вероятно няма да прескочи трапа, и нищо друго. Може би внимателното прочитане на тайнствените документи щеше да ни помогне, но благодарение на вашата... да я наречем милостиво, абсурдна небрежност, тези документи са изчезнали, и се страхувам, че са изчезнали завинаги. Единственият ми коз сега е вашият приятел Карселес. Ако дойде на себе си може би ще успее да ни каже откъде убийците са научили, че свитъкът е у него, какво има вътре и може би името, което търсим... Наистина ли не си спомняте нищо?

Учителят по фехтовка отрече обезкуражен.

— Казах ви всичко, което знам — промълви. — Успях да ги прочета само веднъж, съвсем отгоре-отгоре, и помня единствено официалните писма и някакви списъци с имена, сред които и на доста военни. Нищо, в което да открия някакъв смисъл.

Кампильо го погледна като някаква екзотична забележителност. Учителят по фехтовка кимна мълчаливо. Доволен от собственото си изложение, полицаят се намести в креслото с димяща пура между пръстите.

— Кажвам ви, господин Астарлоа, вие ме смущавате, честна дума. В една страна, в която основното забавление на нацията е да гърми по първия появил се иззад ъгъла, в която двама души спорят и на мига се скупчват около тях двеста, за да видят какво става, вземайки страната на единия или на другия, вие не се вписвате в картинката. Бих искал да знам...

На вратата се почука и един цивилен полицаи застана на прага. Кампильо се обърна към него, кимна и новодошлият се приближи към бюрото, наведе се и му прошепна нещо на ухото. Полицейският началник смръщи вежди и кимна сериозно. Когато другият отдаде чест и излезе, Кампильо погледна дон Хайме.

— Последната ни надежда току-що се изпари — уведоми го той с мрачен глас. — Страданията на приятеля ви Карселес свършиха.

Хайме Астарлоа отпусна ръце на коленете и затаи дъх. Сивите му очи, заобиколени от бръчки, се приковаха в тези на събеседника му.

— Моля?

Полицаят взе един молив от масата и го счупи. След това показва на учителя по фехтовка двете парчета.

— Карселес току-що е починал в болницата. Агентите ми не са успели да измъкнат нито дума от него, защото така и не е дошъл в съзнание. Умрял е, полудял от ужас — рибешките очи на представителя на властта гледаха настойчиво дон Хайме. — Сега вие, господин Астарлоа, сте последната недокосната брънка от веригата.

Кампильо направи пауза и се почеса под перуката с парче от счупения молив.

— Ако бях на ваше място — додаде той с ледена ирония, — нямаше да се отделям дори за миг от този безценен бастун.

[1] Пиеса от Лопе де Вега написана през 1618 г. — Б.пр. [↑](#)

ОСМА ГЛАВА

С ГОЛО ОСТРИЕ

„При боя с голо острие не трябва да се спазва същото уважение и не бива да се пропуска каквато и да било възможност за защита, освен ако тя не противоречи на законите на честта.“

Към четири следобед дон Хайме излезе от Министерството на вътрешните работи. Беше задушно и горещо, и той остана за известно време под навеса на една близка книжарница, наблюдавайки разсеяно файтоните, които се движеха из центъра на Мадрид. На няколко крачки амбулантен търговец на бадемово мляко предлагаше гръмогласно стоката си. Хайме Астарлоа се приближи до количката и поиска една чаша. Млечната течност разхлади гърлото му и той изпита бегло облекчение. Под жаркото слънце една циганка предлагаше повехнали букетчета карамфили. Босоного дете се държеше за черната ѝ пола. Момченцето се затича покрай един файтон, който мина, натоварен с изпотени пътници, и подплашено от камшика на кочияша, се върна при майка си, смъркайки шумно сополите си.

Паветата на улицата сякаш трептяха в горещия въздух. Учителят по фехтовка свали цилиндъра и избърса потта си. Остана така известно време, без да направи крачка. Всъщност не знаеше накъде да тръгне.

Помисли си да отиде до кафето, но не искаше да отговаря на въпросите, които несъмнено щяха да му зададат приятелите за случилото се в дома на Карселес. Спомни си, че не е спазил уговорките с учениците си, и тази мисъл като че ли го ядоса повече от всичко случило се през последните дни. Реши, че трябва незабавно да напише няколко писма с някакво извинение...

Един от безделниците, които разговаряха наоколо на групи, като че ли го наблюдаваше. Беше млад мъж, скромно облечен, с вид на

работник. Когато Хайме Астарлоа го погледна, той отбягна погледа му и продължи да разговаря с други четирима, които бяха до него, на ъгъла на улица „Сан Херонимо“. Изпълнен с подозрение, учителят огледа недоверчиво непознатия. Следяха ли го? Първоначалната му боязън отстъпи пред вътрешно раздражение от самия себе си. Истината беше, че всеки минувач му се струваше подозрителен, виждаше убиец във всяко лице, във всеки, който поради една или друга причина задържеше погледа си върху него.

Да напусне дома си, да замине от Мадрид. Така го беше посъветвал Кампильо. С една дума — да избяга. Да избяга. Замисли се над тази възможност с нарастващо безпокойство. „По дяволите“ — това беше единственият извод, до който стигна. Да вървят всички по дяволите. Вече беше прекалено стар, за да се крие като заек. Беше недостойно дори да обмисля въпроса. Животът му — дълъг и изпъстрен със събития — бе изпълнен с достатъчно спомени, за да го оправдае до този момент. Защо да променя в последния миг образа, който беше успял да запази за самия себе си, опетнявайки го с безчестието на едно бягство? Така или иначе не знаеше нито от кого, нито от какво трябва да бяга. Нямаше намерение да прекара остатъка от живота си в постоянен страх и да се крие от всяко непознато лице. Носеше вече прекалено много години на гърба си, за да започне нов живот на друго място.

От време на време се връщаше онова тревожно и болезнено пробуждане, което се появяваше при спомена за очите на Адела де Отеро, искрения смях на маркиз де лос Алумбрес, пламенните речи на Карселес... Реши да блокира в мозъка си всичко това, за да не се остави на меланхолията и безпокойството, зад които прозираше страхът, който по принцип отказваше да приеме. Нито възрастта, нито характерът му позволяваха да се страхува от нещо, каза си той. Смъртта беше най-лошото, което можеше да му се случи, и беше готов да я посрещне. Но не е само това, помисли си до Хайме с дълбоко задоволство. Всъщност вече й се беше противопоставил категорично през изминалата нощ, в една отчаяна схватка. Споменът за поведението му го накара да притвори очи под нежната милувка на гордостта. Старият вълк единак беше показал, че все още са му останали няколко зъба, с които да хапе.

Няма да избяга. Напротив, ще чака с открито лице, готов да даде отпор. „*Към мен*“ — така гласеше старият семеен девиз и именно това щеше да направи — да чака да дойдат при него. Усмихна се на себе си. Винаги беше твърдял, че на всеки човек трябва да му се даде възможността да умре прав. Сега, когато близкото бъдеще предлагаше единствено старост, упадък на организма, бавно гаснене в някой приют или отчаян куршум в главата, Хайме Астарлоа, учител по фехтовка с диплома от Парижката академия, имаше пред себе си възможността да изиграе мръсен номер на съдбата и да поеме доброволно това, което друг на негово място би отхвърлил ужасен. Не можеше да тръгне да ги търси, защото не знаеше кои са и къде се намират. Но Кампильо каза, че рано или късно ще се върнат за него — последната недокосната брънка от веригата. Спомни си нещо, което беше прочел преди няколко дни в един френски роман: „*Стига душата му да остане спокойна, дори и целият свят да се наговореше срещу него, това нямаше да му причини капчица тъга*“... Щяха да видят онези нещастници колко струва кожата на един стар учител по фехтовка.

Посоката, която бяха поели мислите му, го накара да се почувства по-добре. Огледа се наоколо с усещането на човек, който хвърля предизвикателство към Вселената, изпъчи се и пое пътя към дома си, размахвайки бастуна. За тези, които се разминаваха с него, Хайме Астарлоа беше само един мрачен и слаб стар човек, облечен с демодиран костюм, който несъмнено правеше ежедневната си разходка, за да сгрее уморените си кости. Но ако погледнеха в очите му, щяха да открият с изненада сивия блясък на нечувана решимост, закалена като стоманата на рапирите му.

Вечеря варени зеленчуци и после сложи да си свари кафе в един чайник. Докато чакаше кафето да стане, извади книга от рафта и отиде да седне на вехтия диван. Трябваше му време, за да намери цитата, подчертан внимателно с молив преди десет или петнадесет години:

„Моралният характер е свързан с картините на есента: листата, които падат като нашите години, цветята, които повяхват като нашите часове, облаците, които бягат

като нашите мечти, светлината, която отслабва като нашия ум, слънцето, което изстива като нашата любов, реките, които замръзват като нашия живот, изплитат тайни връзки със съдбата ни...”

Препречете няколко пъти редовете, движейки безмълвно устни. Каза си, че това разсъждение би могло да му послужи за епитафия. С ироничен жест, който сигурно никой, освен него нямаше да оцени, остави книгата на дивана, отворена на тази страница. Ароматът, който се носеше от кухнята, подсказваше, че кафето е готово. Отиде да си сипе една чаша и с нея в ръка се върна в дневната.

Мръкваше. Вечерницата блестеше самотна през прозореца, в необятното небе. Отпи глътка кафе под портрета на баща си. „Хубав мъж“, беше казала Адела де Отеро. След това се доближи до рамката с отличителните знаци на полка от Кралската гвардия, който беше началото и края на кратката му военна кариера. До него дипломата от Парижката академия вече беше пожълтяла от годините — влагата от многото зими беше образувала петна по пергаментата. Спомни си без усилие деня, в който я получи от комисия, съставена от най-реномираните учители по фехтовка в Европа. Стариият Люсиен дьо Монтеспан, седнал от другата страна на масата, бе погледнал ученика си със законна гордост. „Ученикът надмина учителя“, беше му казал той по-късно.

Погали с върха на пръстите малката кутия, в която имаше едно разтворено ветрило — единственото, останало му от жената, заради която някога напусна Париж. Къде ли е тя сега? Сигурно е достойна за уважение баба, все още представителна и мила, която се радва на внуците си. Толкова красивите някога ръце се занимават с някаква бродерия, а в мислите си тя милва тайно съкровенията спомени от младостта.

Малко по-нататък, на стената висеше дървена броеница с изтъркани и почернели от пипане зърна. Амелия Бескос де Астарлоа, вдовица на герой от войната срещу французите, беше държала тази броеница в ръце до деня на смъртта си и един милостив роднина я изпрати по-късно на сина ѝ. Когато я съзерцаваше, Хайме Астарлоа изпитваше странно усещане: споменът за чертите на майка му се беше

замъглил с годините и сега не беше в състояние да си я спомни. Помнеше само, че беше хубава и паметта му беше съхранила докосването на едни фини и нежни ръце, които галеха косата му, когато беше дете; пулса на топлата шия, в която заравяше лице, когато се чувстваше нещастен. В паметта си пазеше и един блед като стара картина спомен: смалената фигура на приведена жена, която раздухваше жарта на голяма камина, а огънят разпращаше червеникави отблясъци по стените на тъмен и мрачен салон.

Учителят по фехтовка допи кафето, обръщайки гръб на спомените. Остана задълго неподвижен и никаква друга мисъл не наруши покоя, който цареше в душата му. После остави чашата на масичката, отиде до шкафа, дръпна едно чекмедже и измъкна от него дълга, плоска кутия. Отвори я и извади тежък, увит в сукно предмет. Разгърна плата и извади едрокалибрен револвер „Лефуше“ с дървена дръжка и капацитет от пет патрона. Макар да притежаваше това оръжие, подарък от клиент, от пет години, никога не му се беше приисквало да си послужи с него. Кодексът на честта не приемаше по принцип употребата на огнестрелно оръжие. За него то бе средство, с което си служат страхливците, за да убиват от разстояние. Сега обаче обстоятелствата позволяваха да бъдат загърбени някои скрупули.

Сложи револвера на масата и започна да го пълни, като поставяше внимателно патроните в гнездата им. Когато приключи операцията, претегли за миг оръжието в дланта на ръката си и след това отново го сложи на масата. Огледа се наоколо с ръце на кръста, отиде до един фотьойл и го обърна с лице към вратата. Примъкна масичката и постави на нея газената лампа и кутийка кибрит. След като отново се огледа, за да се увери, че всичко е наред, започна да гаси една след друга газените лампи из къщата, с изключение на тази, която гореше в малкото антре между входната врата и вратата на дневната. Намали леко пламъка, докато той започна да хвърля бледа синкава светлина, която оставяше в полумрак антрето и дневната. Тогава извади от ножницата бастуна шпага, взе револвера и ги постави на масичката пред фотьойла. Спря така за миг в полумрака, за да види резултата и остана доволен. След това отиде в антрето и дръпна резето на вратата.

Подсвиркваше си през зъби, когато мина през кухнята, за да напълни една кана с кафе от чайника и да вземе пътьом чиста чаша.

Отиде до фотьойла и ги сложи на масичката, до газената лампа, кибрита, револвера и бастуна шпага. Тогава запали лампата със съвсем къс фитил, сипа в чашата кафе, поднесе я към устните си и се приготви да чака. Не знаеше още колко му остава, но беше сигурен, че за в бъдеще нощите му щяха да са много дълги.

Очите му се затваряха. Главата му клюмна и той почувства обтягаща болка в тила. Примигна смутено. Под бледата светлина на лампата протегна ръка към каната с кафе и сипа малко в чашата. Извади джобния часовник, за да погледне стрелките: два и четвърт след полунощ. Кафето беше изстинало, но го изпи на една глътка и направи гримаса. Наоколо цареше пълна тишина и си помисли, че в края на краищата, те може и да не дойдат. На масичката револверът и голото острие на шпагата отразяваха с матови отблясъци бледата светлина на газената лампа.

Шумът на файтон, който минаваше по улицата, стигна до него през отворения прозорец и привлече за известно време вниманието му. Затаи дъх, заслушан и в най-малкия звук, който може да предвещава опасност и остана така, докато шумът се отдалечи надолу по улицата и изчезна в далечината. След това му се стори, че чува скърцането на стълбата и остана задълго с очи вперени в синкавия сумрак на вестибюла докато докосваше с дясната ръка дръжката на револвера.

Някаква мишка скърцаше по тавана. Вдигна очи нагоре, заслушан в лекия шум, с който малкото животно се движеше между гредите. От няколко дни се опитваше да го хване и за целта беше сложил два капана в кухнята, до една дупка близо до комина, откъдето гризачът имаше обичая да осъществява нощните си набези в килера. Несъмнено мишката беше хитра, защото сиренето до пружината винаги беше нахапано, без да се задействат телените капани. Със сигурност насреща си имаше гризач с талант — фактор, който определяше разликата между това да ловиш и да бъдеш уловен. И докато го слушаше как се промъква по тавана, учителят по фехтовка се зарадва, че още не го е хванал. Присъствието на дребното животинче, там горе, облекчаваше самотата на дългото очакване.

Странни образи преминаваха през съзнанието му, застинало в напрегнато полусънно състояние. На три пъти му се стори, че вижда

нещо в антрето, и подскачаше стреснат, но и трите пъти седна отново във фотьойла, след като се увери, че се е заблудил. Недалеко часовникът на „Сан Хинес“ удари три пъти.

Този път нямаше съмнение. Откъм стълбите се чу тихо шумолене. Той се наведе напред много бавно, съсредоточавайки се изцяло и се заслуша с изострено внимание. От другата страна на вратата нещо се движеше предпазливо. Затаявайки дъх, с гърло, свито от напрежение, загаси газената лампа. Сега слабото мъждукане от антрето беше единствената светлина. Без да става, взе револвера с дясната ръка, зареди го, заглушавайки звука на ударника между краката си и с лакти, опрени на масата, се прицели във вратата. Не беше стрелец, но от такова разстояние нямаше как да не улучи целта. В барабана имаше пет патрона.

С изненада чу леко почукване на вратата. Стори му се необичайно убиецът да иска разрешение, за да влезе в дома на жертвата. Остана неподвижен и мълчалив в тъмнината, в очакване. Може би убиецът искаше да провери дали не спи.

Ударите отново отекнаха — малко по-силни, но не прекалено енергични. Ясно беше, че тайнственият посетител не иска да събуди съседите. Хайме Астарлоа се почувства объркан. Очакваше да се опитат да разбият вратата, но не и някой да чука на нея в три часа през нощта. Така или иначе беше дръпнал резето и беше достатъчно да се натисне дръжката, за да се отвори. Почака затаил дъх, държейки здраво револвера с показалец на спусъка. Който и да беше, щеше да влезе.

Чу се метален звук. Някой беше натиснал дръжката. Последва тихо изскърцване, когато вратата се завъртя на пантите си. Учителят изпусна леко въздуха от дробовете си, отново вдиша дълбоко и пак задържа дъха си. Показалецът се опря по-силно на спусъка. Щеше да изчака първия силует да се появи на сред приемната и тогава да му тегли куршума.

— Дон Хайме?

Гласът беше прозвучал шепнешком, въпросителен. Полярен студ бликна в самото сърце на учителя по фехтовка и се разнесе по вените, смразявайки цялото му тяло. Усети как пръстите му охлабват спусъка и как револверът пада на масата. Поднесе ръка към челото си, докато се изправяше, вдървен като труп. Защото този малко дрезгав глас, с лек

чуждестранен акцент, който идваше от антрето, достигаше до него от мъглите на Отвъдното. Беше гласът на Адела де Отеро.

Женският силует се очерта в синкавия полумрак и се спря на прага на дневната. Чу се леко шумолене на поли и след това отново прозвуча гласът:

— Дон Хайме?

Той протегна ръка, търсейки пипнешком кибрита. Драсна една клечка и малкият пламък накара злокобни светлини и сенки да затанцуват по сгърченото му лице. Пръстите му трепереха, когато запали газената лампа, за да освети призрака, който току-що бе допуснал смъртта в душата му.

Адела де Отеро стоеше неподвижно на вратата с ръце, скръстени в диплите на черната си рокля. Беше с шапка от тъмна слама с черни панделки, а косата ѝ бе събрана на тила. Изглеждаше плаха и несигурна, като непослушно момиче, което иска извинение за това, че се прибира по никое време.

— Мисля, че ви дължа едно обяснение, учителю.

Хайме Астарлоа преглътна и остави лампата на масата. През съзнанието му мина образът на обезобразената жена върху мраморната маса в моргата и помисли, че Адела де Отеро всъщност му дължи много повече от едно обяснение.

На два пъти отвори уста, за да проговори, но думите отказаха да се отронят от устните му. Остана така, опрян на ръба на масата, загледан как младата жена се приближава, докато кръгът от светлина стигна до гърдите ѝ.

— Дойдох сама, дон Хайме. Можете ли да ме изслушате?

Гласът на учителя по фехтовка прозвуча с приглушено съскане.

— Мога.

Тя се премести леко и светлината на лампата стигна до брадичката, устните и малкия белег в ъгъла на устата.

— Това е дълга история.

— Коя беше мъртвата жена?

Тишина. Устните и брадичката се дръпнаха от кръга светлина.

— Имайте търпение, дон Хайме. Всяко нещо — с времето си — говореше съвсем тихо, нежно, с онази леко дрезгава модулация, която

събуждаше в учителя по фехтовка толкова противоречиви чувства. — Разполагаме с всичкото време на света.

Хайме Астарлоа преглътна. Страхуваше се, че всеки момент ще се събуди, че ще затвори за миг очи и когато отново ги отвори, ще види, че Адела де Отеро вече не е там. Че никога не е била там.

Тя протегна бавно ръка към светлината, с опънати пръсти, сякаш нямаше какво да крие.

— Дон Хайме, за да разберете това, което съм дошла да ви кажа, трябва да се върна много назад във времето. Приблизително около десет години — сега гласът ѝ прозвуча равен, далечен. Учителят по фехтовка не можа да види очите ѝ, но си ги представи блуждаещи, приковани в една точка от безкрая. Или може би, помисли си по-късно, дебнещи, изучаващи в отражението на лицето му чувствата, които предизвикваха разказваните от нея спомени. — По онова време едно младо момиче изживя красива любовна история. Историята на вечната любов.

Замълча за миг, сякаш претегляше думите си.

— Вечната любов — повтори тя. — Ще спестя подробностите, които могат да ви се сторят израз на лош вкус и ще кажа, че красивата любовна история приключи шест месеца по-късно в една чужда страна, в зимен следобед, на брега на река, от чието корито се вдигаше мъгла, сред сълзи и в пълна самота. Онези сиви води бяха запленили момичето, знаете ли? Дотолкова я бяха запленили, че тя реши да потърси в тях това, което поетите наричат сладкия мир на забравата. Както виждате, първата част от моя разказ прилича на блудкав роман. При това доста посредствен.

Адела де Отеро направи пауза и се засмя с плътния си контраалт. В смеха ѝ нямаше капка радост. Хайме Астарлоа не беше помръднал нито сантиметър и продължаваше да слуша в мълчание.

— И тогава стана така — продължи тя. — Когато младата жена се готвеше да прекрачи границата на мъглата, в живота ѝ се появи друг мъж... — спря за миг, гласът ѝ омекна едва забележимо и това беше единственият път, в който тя смекчи студения тон на разказа си. — Един мъж, без да иска нищо в замяна, воден единствено от чувство на състрадание, се погрижи за момичето, изоставено на брега на сивата река, излекува раните и върна усмивката му. Превърна се в бащата, когото тя никога не бе познавала, в брата, който никога не бе имала, в

съпруга, който никога нямаше да има. Оставайки благороден докрай, той нито веднъж не се осмели да предяви към нея правата, които може би му принадлежаха... Разбирате ли какво ви казвам, дон Хайме?

Учителят по фехтовка продължаваше да не вижда очите ѝ, но разбра, че Адела де Отеро го гледа настойчиво.

— Започвам да разбирам.

— Съмнявам се, че ще го разберете изцяло — каза тя толкова тихо, че дон Хайме по-скоро отгатна, отколкото чу думите ѝ. Настана дълго мълчание, толкова дълго, че старият учител по фехтовка се уплаши да не би младата жена да не продължи разказа си, но след известно време тя проговори отново. — В продължение на две години този мъж се зае да създаде една нова жена, много различна от момичето, което трепереше, взряно в течението на реката. И продължи да не иска нищо в замяна.

— Алтруист, без съмнение.

— Може би не, дон Хайме. Може би не. — Тя помълча, сякаш разсъждаваше над въпроса. — Предполагам, че е имало още нещо. Всъщност, поведението му не беше лишено от егоизъм. Може би това бе удовлетворението от собственото произведение, гордостта, че чувстваш нещо като неупражнено право на собственост, което все пак съществува. „Ти си най-красивото ми произведение“, каза той веднъж. Може да е било вярно, защото не спести нищо за изпълнението на целта си: нито усилия, нито пари, нито търпение. Прелестни рокли, учители по танци, по езда, по музика... По фехтовка. Да, дон Хайме. Онова младо момиче, поради неочакван каприз на природата, се оказа доста даровита фехтувачка... Един ден, поради ангажиментите си, този мъж се видя принуден да се завърне в родината. Хвана младата жена за раменете, заведе я пред огледалото и я накара хубаво да се огледа. „Ти си красива и свободна — каза ѝ той. — Погледни се. Ти си моята награда.“ Той беше женен, имаше семейство и задължения. Но въпреки всичко, бе готов да продължи да се грижи за произведението си. Преди да замине, ѝ подари дом, в който тя можеше да живее удобно и достойно. И от много далеко благодетелят ѝ продължи да се грижи съвестно нищо да не ѝ липсва. Така минаха седем години.

Замълча за момент и след това повтори тихо „седем години“ и в същото време се раздвижи леко. Кръгът от светлина плъзна нагоре по тялото ѝ и стигна до теменужените очи, които проблеснаха, когато в

тях се отрази игривият пламък на газената лампа. Белегът на устата продължаваше да очертава незаличимата ѝ загадъчна усмивка.

— Вие, дон Хайме, вече знаете кой е този човек.

Учителят по фехтовка примига изненадан и понечи да изрази объркването си на глас. Но едно внезапно предчувствие го накара да се въздържа от какъвто и да било коментар от страх да не прекъсне нишката на признанията. Тя го погледна, сякаш претегляше мълчанието му.

— В деня на сбогуването — продължи след малко — младата жена успя да изрази пред благодетеля безкрайния си дълг към него с едно изречение: „Ако някой ден имаш нужда от мен, обади ми се. Дори ако е, за да слеза в ада“... Сигурна съм, учителю, че ако бяхте имали възможност да опознаете характера на онази млада жена, тези думи нямаше да ви се сторят неуместни.

— Обратното би ме учудило — призна дон Хайме. Тя разтегна усмивката си и леко кимна с глава, като че ли приемаше похвала. Учителят по фехтовка прекара ръка по студеното си като мрамор чело. Нещата бавно и болезнено идваха на местата си. — И така, дойде денят — поде той — в който той поиска от нея да слезе в ада.

Адела де Отеро го погледна, изненадана от точната му забележка. Вдигна ръце и бавно ги събра в безшумен аплодисмент.

— Отлично определение, дон Хайме. Отлично.

— Само повтарям думите ви.

— Отлично, въпреки всичко. — Гласът ѝ беше изпълнен с ирония. — Да слезе в ада... Точно това поиска от нея.

— Толкова голям ли е бил дългът?

— Вече ви казах, че е безкраен.

— Толкова неизбежно ли беше начинанието?

— Да. Младата жена дължеше на този човек всичко, което имаше. И което е още по-важно: дължеше му всичко, което тя беше. Нищо от това, което можеше да направи за него не би се сравнило с онова, което той вложи в нея... Но нека продължа. Мъжът, за когото говорим, заемаше висок пост в една голяма фирма. По причини, за които лесно ще се досетите, се забъркал в политическа игра. Много опасна игра, дон Хайме. Търговските му интереси го свързали с Прим и допуснал грешката да финансира един от несполучливите му опити за преврат, който претърпял пълен провал. За негово нещастие, бил

разкрит. Това означавало изгнание, разорение. Но високото му социално положение и някои допълнителни фактори му позволили да се спаси — тук Адела де Отеро направи пауза. Когато отново заговори гласът ѝ прозвуча меланхолично, по-твърдо и безстрастно. — Тогава решил да сътрудничи на Нарваес.

— И какво направил Прим, когато разбрал за предателството?

Тя прехапа горната си устна, замислена, разсъждавайки над въпроса.

— Предателство...? Да, мисля, че може да се нарече така — погледна го с лукаво изражение, като малко момиче, което споделя тайна. — Прим така и не научил, разбира се. И продължава да не знае.

Сега учителят по фехтовка беше искрено възмутен:

— Искате да ми кажете, че сте извършили всичко за един човек, който е предал своите?

— Не сте разбрали нищо от това, което ви казвам — сега теменужените очи го гледаха с пренебрежение. — Абсолютно нищо не разбирате. Все още ли вярвате в добрите и лошите, в справедливите и несправедливи каузи?... Какво ме интересува генерал Прим или който и да било друг? Дойдох тук тази нощ, за да ви говоря за човека, на когото дължа всичко, което съм. Нима не е бил винаги добър и лоялен към мен? Нима е предал мен?... Имайте добрината да запазите лицемерните скрупули за себе си, драги господине. Кой сте вие, че да ме съдите?

Хайме Астарлоа въздъхна. Беше много уморен и с удоволствие би се отпуснал на дивана. Жадуваше да поспи, да избяга, да сведе всичко до един лош сън, който изчезва с първите лъчи на зората. Вече дори не знаеше със сигурност дали иска да чуе остатъка от историята.

— Какво ще се случи, ако го разкрият? — попита той.

Адела де Отеро направи безразличен жест.

— Вече никога няма да го разкрият — каза тя. — Само двама души са били в течение на въпроса освен него: министър-председателят и министърът на вътрешните работи. За щастие и двамата са починали... от естествена смърт. И вече не е имало нищо, което да му попречи да продължи да държи връзка с Прим все едно, че нищо не се е случило. На теория, не са останали нежелани свидетели.

— А сега Прим и хората му печелят победи...

Тя се усмихна.

— Да. Печелят. И той е един от тези, които финансират начинанието. Представете си каква изгода ще извлече от това.

Учителят по фехтовка притвори очи и кимна с глава в ням жест на съгласие. Сега всичко беше ясно.

— Но се е появило непредвидено обстоятелство — промълви той.

— Именно — потвърди тя. — И това беше Луис де Аяла. По време на пребиваването си в политическия живот маркизът заемал важен пост при вуйчо си Вайеспин — министър на вътрешните работи, който имал вземане-даване с моя приятел. След смъртта на Вайеспин Аяла имал възможността да се сдобие с личния му архив и там се натъкнал на цяла поредица от документи, които съдържали немалка част от историята.

— Не разбирам какъв интерес е имал маркизът... Винаги е твърдял, че стои далеко от политиката.

Адела де Отеро вдигна вежди. Изглежда, че коментарът на дон Хайме я развесели.

— Аяла беше разорен. Дълговете му се трупаха и имаше неизплатени тежки ипотeki върху основната част от имотите си. Хазартът и жените — тук гласът на Адела де Отеро прозвуча с безкрайно презрение — бяха слабите му места, а и двете струваха много пари...

Това вече беше прекалено за Хайме Астарлоа.

— Да не би да намеквате, че маркизът го е шантажирал?

Тя се усмихна подигравателно.

— Не само го намеквам, а го твърдя. Луис де Аяла заплашил, че ще даде гласност на документите и дори ще ги изпрати направо на Прим, ако не бъдат погасени безвъзмездно част от кредитите му или нещо в този дух. Нашият скъп маркиз беше човек, който умее да продава скъпо мълчанието си.

— Не мога да повярвам.

— Все ми е едно дали вярвате или не. Но изискванията на Аяла създали много деликатно положение. Приятелят ми нямал избор: било необходимо да се неутрализира опасността, да бъде заставен маркизът да замълчи и да се вземат документите. Но Аяла беше предвидлив човек...

Учителят опря ръце на ръба на масата и сви глава между раменете.

— Беше предвидлив човек — повтори тя глухо. — Но обичаше жените.

Адела де Отеро му отправи снизходителна усмивка.

— И фехтовката, дон Хайме. И тук влязохме в играта ние с вас.

— Боже мой!

— Не го приемайте така. Вие нямаше как да предположите...

— Боже мой!

Тя протегна ръка, като че ли искаше да докосне неговата. Хайме Астарлоа се отдръпна, все едно, че вижда змия.

— На мен ми беше наредено да дойда от Италия — обясни тя след малко. — А вие бяхте средството, за да стигна до него без той да заподозре нищо. Но тогава не можехме да предположим, че в края на краищата ще се превърнете в проблем. Откъде да знаем, че Аяла ще ви повери документите?

— Значи смъртта му е била ненужна.

Тя го погледна с искрена изненада.

— Ненужна? Напротив. Аяла трябваше да умре, с документите или без тях. Беше прекалено опасен и прекалено умен. Напоследък промени дори отношението си към мен, сякаш беше започнал да ме подозира. Проблемът трябваше да бъде елиминиран.

— Сама ли го направихте?

Погледът на младата жена се прикова в учителя по фехтовка като стоманена игла.

— Разбира се. — Гласът ѝ прозвуча толкова естествено, толкова спокойно, че дон Хайме се ужаси. — Кой друг, ако не аз? Събитията ускориха ход и нямаше време... В онази нощ, както и по-рано, вечеряхме в салона. Сами. Помня, че Аяла беше прекалено любезен, беше очевидно, че ме подозира. Това не ме обезпокои особено, защото знаех, че се виждаме за последен път. Докато отваряше една бутилка шампанско, преструвайки се, че изпитва радост, която никой от нас не чувстваше, ми се видя особено хубав, с тази негова буйна коса, толкова мъжествен, с тези бели и съвършени зъби и вечната си усмивка. Дори си помислих колко е жалко това, което му е отредила Съдбата.

Вдигна рамене, прехвърляйки цялата отговорност на Съдбата.

— Предишните ми опити да му изтръгна тайната — добави тя след кратко мълчание — се бяха оказали безполезни, предизвиках единствено недоверието му. Вече беше все едно, така че реших да му поставя въпроса без повече заобикалки. Казах какво точно искам и му направих предложението, което бях упълномощена да направя: много пари в замяна на документите.

— Но той не прие — каза Хайме Астарлоа.

Тя го изгледа особено.

— Точно така. Всъщност, предложението беше хитрост, за да се спечели време, но Аяла нямаше защо да го знае. Но той ми се изсмя в лицето. Каза, че документите са на сигурно място и че приятелят ми ще трябва да продължи да му плаща за тях до края на живота си, ако не иска да попаднат в ръцете на Прим. Каза също, че съм мръсница.

Адела де Отеро замълча и последните й думи увиснаха във въздуха. Беше ги произнесла безпристрастно, непоколебимо и учителят по фехтовка веднага разбра, че през онази нощ, в двореца на маркиза, тя беше действала по същия начин: без пориви и темпераментни реакции. По-скоро с обмисления подход на човек, който поставя ефективността пред страстта. Умно и хладнокръвно като ударите й във фехтовката.

— Но вие не сте го убили заради това...

Младата жена погледна дон Хайме внимателно, сякаш изненадана от точния коментар.

— Прав сте. Не го убих заради това. Убих го, защото вече беше решено, че трябва да умре. Отидох спокойно в галерията и взех една рапира без топче на върха. Той изглежда го прие като шега. Беше уверен в себе си и ме гледаше със скръстени ръце, сякаш очакваше да види докъде ще стигна. „Ще те убия, Луис — му казах аз съвсем спокойно. — Може би ще искаш да се отбраняваш...“ Изсмя се, приемайки думите ми като възбуждаща игра и взе друга рапира за бой. Предполагам, че имаше намерение след това да ме отведе в спалнята и да ме люби. Приблжи се с онази своя блестяща, цинична усмивка, красив, напет, по риза, и кръстоса стоманата си с моята докато с върха на пръстите на лявата ръка ми изпрати подигравателна целувка. Тогава го погледнах в очите, направих един финт и забих рапирата в гърлото му без повече заобикалки: къс удар със завъртане на китката. И най-големият пурист сред учителите не би направил никаква забележка,

Аяла също не направи. Погледна ме изумен. Беше мъртъв, още преди да падне на земята.

Адела де Отеро погледна предизвикателно дон Хайме със спокойно безсрамие — все едно, че току-що е разказала някаква съвсем обикновена пакост. Той не можеше да откъсне очи от нея, пленен от изражението на лицето ѝ: нито омраза, нито угризение, нито някаква страст. Единствено сляпа вярност на една мисъл, на един мъж. В страшната ѝ красота имаше нещо хипнотично и в същото време плашещо, сякаш ангелът на смъртта се беше въплътил в чертите ѝ. Вероятно отгатвайки мислите му, младата жена заотстъпва, докато излезе от кръга светлина на газената лампа.

— След това претърсих основно всичко, макар и без особена надежда — сега от мрака отново долиташе безликият ѝ глас и учителят по фехтовка не можа да реши кое е по-обезпокоително. — Не намерих нищо, макар че останах там почти до зазоряване. Така или иначе въстанието вече беше избухнало в Кадис, и Аяла трябваше да умре, независимо дали се бяхме сдобили с документите или не. Нямаше друго решение. Трябваше само бързо да изляза от там и да се надяваме, че щом документите са така добре скрити, никой няма да ги открие, както не ги бях открила самата аз... След като направих всичко, което беше по силите ми, си тръгнах. Следващата стъпка беше да изчезна от Мадрид, без да оставя следа. Трябваше... — изглежда, че се колеба, търсейки подходящите думи — трябваше отново да потъна в мрака, от който бях излязла. Адела де Отеро напускаше сцената завинаги. Това също беше предвидено...

Хайме Астарлоа не можеше повече да стои прав. Усещаше слабост в краката, а сърцето му едва биеше. Отпусна се много бавно на фотьойла, страхувайки се да не припадне. Когато заговори, гласът му беше само плах шепот, защото се досещаше за жестокия отговор.

— Какво стана с Лусия... Прислужницата?... — преглътна и вдигна лице, за да погледне сянката, която стоеше права пред него. — Беше приблизително на вашата възраст, със същия цвят на косата, същия ръст... Какво се случи с нея?

Този път мълчанието беше по-дълго. След известно време гласът на Адела де Отеро прозвуча — равен, без каквото и да било колебание: — Вие не разбирате, дон Хайме.

Учителят по фехтовка вдигна трепереща ръка и посочи с пръст сянката. Сляпа кукла, плаваща по лице в едно езеро — ето какво се беше случило.

— Грешите — този път чу как собственият му глас трепери от омраза и разбра, че Адела де Отеро го усеща съвсем ясно. — Всичко разбирам. Вярно, че е прекалено късно, но разбирам всичко много добре. Вие нарочно сте я избрали, нали?... Заради физическата прилика... Всичко, дори тази ужасяваща подробност, е било планирано от самото начало!

— Виждам, че сме сгрешили, като сме ви подценили — в гласа ѝ се прокрадна раздразнение. — В края на краищата се оказахте прозорлив човек.

Устните на учителя по фехтовка се изкривиха в горчива гримаса.

— И за нея ли се погрижихте вие? — попита той, процеждайки думите с безкрайно презрение.

— Не. Платихме на двама мъже, които въобще не знаят за какво става въпрос. Двама негодници. Същите, на които се натъкнахте в дома на приятеля си.

— Негодници!

— Може и да са се поувлели...

— Съмнявам се. Сигурен съм, че са изпълнили старателно инструкциите, получени от вас и от вашия приятел.

— Така или иначе, ако това ще ви накара да почувствате облекчение, трябва да ви кажа, че момичето вече е било мъртво, когато са му направили... всичко това. Не се е мъчила.

Хайме Астарлоа я погледна с отворена уста. Не можеше да повярва на ушите си.

— Намирам го за много почтено от ваша страна, Адела де Отеро... Ако приемем, че това е истинското ви име. Много почтено. Казвате ми, че онази нещастница не се е мъчила? Това без съмнение прави чест на женските ви чувства.

— Радвам се да видя, че си възвръщате иронията, учителю.

— Не ме наричайте „учителю“, умолявам ви. Както виждате, и аз не ви наричам „госпожо“.

Този път тя се изсмя от сърце.

— Туш, дон Хайме. Засегнах ви, драги господине. Желаете ли да продължа или останалото ви е вече известно и предпочитате да

приключим с историята?

— Искам да знам как разбрахте за горкия Карселес...

— Много просто. Ние приехме, че документите са изгубени. Естествено, през ум не ни беше минало, че може да са у вас. И изведнъж вашият човек се появява в дома на моя приятел и иска спешно да говори с него по някакъв много важен въпрос. Приемат го и той излага условията си: до него били стигнали едни документи и знаейки отличното финансово състояние на заинтересования, искал известна сума пари в замяна на документите и на мълчанието си...

Хайме Астарлоа прекара ръка през челото, зашеметен от рухването на своя свят, който се свиваше около него.

— И Карселес ли! — Думите излязоха от устата му като вопъл.

— А защо не? — попита тя. — Приятелят ви беше амбициозен и беден, като всеки друг. Предполагам, че би заложил на всичко, само и само да се измъкне от нищетата.

— Изглеждаше почтен — възрази дон Хайме. — Беше толкова краен... Толкова неотстъпчив... Аз му вярвах.

— Опасявам се, че за човек на вашата възраст сте вярвали на прекалено много хора.

— Права сте. Вярвах също и на вас.

— О, хайде — тя изглеждаше раздразнена. — Сарказмът ви в този момент няма да ни отведе доникъде. Не искате ли да научите и останалото?

— Искам. Продължете.

— Карселес бил отпратен с добро и един час по-късно нашите двама приятели отиват в дома му, за да вземат свитъка. Убеден по подходящия начин, приятелят ви им разказва всичко, което знае, като споменава и вашето име. И тогава пристигате вие и трябва да призная, че доста ни затруднихте. Аз чаках отвън в един фойтон и ги видях как се носят като подгонени от самия дявол. Знаете ли, че ако положението не беше толкова сериозно, случилото се щеше да ми се види много забавно? За човек, който не е в първа младост, сте им отворили доста работа: на единия сте разбили носа, а другия го бяхте прободили на две места — в ръката и в слабините. Казаха, че сте се отбранявали като самия Луцифер.

Адела де Отеро замълча за миг и после добави заинтригувана:

— Сега аз съм тази, която иска да зададе въпрос... Защо забъркахте този нещастник?

— Не съм го забъркал. Искам да кажа, че го направих против волята си. Прочетох документите, но не успях да разгадая съдържанието им.

— Подигравате ли се с мене? — младата жена изглеждаше искрено изненадана. — Нали току-що казахте, че сте прочели документите!

Учителят по фехтовка кимна сконфузено.

— Да, но вече ви казах, че нищо не разбрах. Имената, писмата и всичко останало не съдържаха никакъв особен смисъл за мен. Никога не съм се интересувал от тези въпроси. Когато ги прочетох, единственото, което разбрах бе, че някой предава друго и че се отнася до някакъв държавен въпрос. И се обърнах към Карселес именно защото не можах да разбера кой е човекът, за когото става дума. Без съмнение, той се е досетил — може би защото е помнел фактите, за които се споменава.

Адела де Отеро пристъпи леко напред и светлината отново освети лицето ѝ. Малка бръчка на безпокойство се беше очертала между веждите ѝ.

— Опасявам се, че има някакво недоразумение, дон Хайме. Да не би да искате да кажете, че не знаете кой е моят приятел?... Човекът, за когото говорим през цялото време?

Хайме Астарлоа вдигна рамене и честните му сиви очи издържаха на проверката, на която тя го подложи, без да мигнат.

— Не зная.

Младата жена наклони леко глава и го погледна удивена. Очевидно умът ѝ работеше трескаво.

— Но вие трябва да сте прочели писмото, защото сте го извадили от свитъка...

— Какво писмо?

— Най-важното, от Вайеспин до Нарваес. Онова, в което се казва името на... Не сте ли го предали на полицията? У вас ли е още?

— Повтарям ви, че не знам за какво проклето писмо ми говорите.

Този път Адела де Отеро беше тази, която седна срещу дон Хайме — напрегната и недоверчива. Белязаната уста вече не се

усмихваше. Изражението ѝ беше объркано. За първи път учителят по фехтовка я виждаше такава.

— Вижте какво, дон Хайме. Вижте какво... Аз съм дошла тук тази нощ поради една конкретна причина. Измежду документите на Луис де Аяла има едно писмо, написано от министъра на вътрешните работи, в което се посочват личните данни на агента, който предава информация за заговорите на Прим... Същото писмо, от което самият Луис де Аяла е занесъл копие на приятеля ми, когато е започнал да го изнудва, липсва в свитъка, който взехме от дома на Карселес. Значи трябва да е у вас.

— Никога не съм го виждал. Ако го бях прочел, щях да отида право в дома на престъпника, организирай всичко това и да го пробода в сърцето. А горкият Карселес щеше да е още жив. Аз се надявах той да направи някакъв извод от всичките тези документи...

Адела де Отеро направи жест, за да покаже, че в този момент Карселес въобще не я интересува.

— Направил го е — поясни тя. — Дори без най-важното писмо всеки, който е в течение на политическите превратности през последните две години, би видял ясно нещата. Там се говори за сребърните мини в Картахена и става дума директно за моя приятел. Има също и един списък от заподозрени, които полицията трябва да следи, уважавани хора, сред които е посочен и той, но после името му го няма в списъците на арестуваните... С две думи, цяла поредица от факти, които, събрани, дават възможност човек да се досети без особено усилие кой е довереникът на Вайеспин и Нарваес. Ако вие не бяхте човек, който е загърбил заобикалящия го свят, щяхте да се досетите толкова лесно, колкото и всеки друг.

Младата жена стана и направи няколко крачки из стаята, потънала в мислите си. Въпреки ужаса на ситуацията, Хайме Астарлоа не можеше да не се възхити на хладнокръвието ѝ. Беше участвала в убийствата на трима души, беше отишла в дома му, рискувайки да попадне в ръцете на полицията, разказа му съвсем неспontанно тази ужасяваща история, а сега се разхождаше спокойно из дневната, без да иска да знае, че той е сложил револвер и шпага на масата, загрижена къде може да е някакво писмо... От какъв материал беше направена тази, която се представяше като Адела де Отеро?

Беше абсурдно, но учителят по фехтовка откри, че и той размишлява къде може да е тайнственото писмо. Какво се беше случило? Или може би Луис де Аяла не му се е доверил напълно? Беше сигурен в това, че не е прочел никакво...

Изведнъж притихна, без дори да диша, с полуотворена уста, опитвайки се да задържи частица от спомен, мярнал се за миг през паметта му. Успя — с усилие, от което чертите на лицето му се сгърчиха така, че Адела де Отеро се обърна и го изгледа учудена. Не можеше да бъде. Смешно беше да се мисли, че се е случило точно това. Беше абсурдно! И въпреки това...

— Какво има, дон Хайме?

Той се изправи много бавно, без да отговори. Взе лампата и остана за миг неподвижен. Гледаше наоколо, сякаш се събуждаше от дълбок сън. Сега си спомни.

— Какво ви е? — Гласът на младата жена стигаше до него от много далеч, докато умът му трескаво работеше. След смъртта на Аяла, когато разгърна свитъка, преди да започне да го чете, се наложи да го подреди. Тогава той падна от ръцете му и листата се пръснаха по пода. Това стана в един от ъглите на дневната, до ореховия шкаф. Подтикнат от внезапен порив, дон Хайме мина покрай Адела де Отеро и се наведе пред тежката мебел, пхна ръка под нея и опипа отдолу. Когато се изправи, държеше в ръка лист хартия. Погледна я съсредоточено.

— Ето го — промълви той и размаха писмото във въздуха. — Било е тук през цялото време... Колко съм глупав!

Адела де Отеро се приближи, гледайки писмото с недоверие.

— Да не би да искате да ми кажете, че сега го намирате... Че сте го изпуснали и то се е пхнало отдолу?

Учителят по фехтовка беше пребледнял.

— За Бога... — промълви той много тихо. — Горкият Карселес! Колкото и да са го измъчвали, не е могъл да говори за нещо, чието съществуване не му е било известно. За това са се настървили толкова срещу него...

Остави лампата на шкафа и доближи писмото към светлината. Адела де Отеро стоеше до него и гледаше листа смаяна.

— Умолявам ви да не го четете, дон Хайме — в мрачния ѝ глас имаше странна смесица от молба и заповед. — Дайте ми го, без да го

четете, ако обичате. Моят приятел мислеше, че и вие трябва да бъдете убит, но аз го убедих да ме остави да дойда сама. Сега се радвам, че постъпих така. Може би още не е късно...

Сивите очи на стареца я погледнаха сурово.

— Не е късно за какво? Не е късно да върнем живота на мъртвите ли? Не е късно да ме накарате да повярвам във вашата невинност или в добрите чувства на благодетеля ви?... Вървете по дяволите.

Притвори клепачи и се зачете под димящия пламък на лампата. Наистина, там беше ключът към всичко.

Негово превъзходителство господин Рамон Мария Нарваес

Председател на Министерския съвет

Господин генерал,

Въпросът, по който онзи ден говорихме поверително, прие неочакван и по мое мнение обещаващ обрат. В историята с Прим е замесен Бруно Касорла Лонго, пълномощник на Италианската банка в Мадрид. Несъмнено името му ви е познато, защото той беше съдружник на Саламанка в бизнеса със Северната железница. Имам доказателства, че Касорла Лонго е отпуснал щедри заеми на граф де Реус, с когото поддържа много тесни връзки от кабинета си на площад „Санта Ана“. Подложих на дискретно наблюдение хитреца за известен период от време и мисля, че работата вече е узряла и можем да играем силно. В ръцете ни е скандал, който ще го разори, ако му дадем публичност, и дори можем да го изпратим на някое прекрасно кътче във Филипините или на Фернандо По да постои там и да размишлява над грешките си, което за човек като него, свикнал с лукса, ще бъде несъмнено незабравимо преживяване.

Във връзка с разговора ни онзи ден относно необходимостта от повече информация за това, което крои Прим, си мисля, че можем да извлечем много по-голяма полза от този господин. Така че поисках среща с него и му

поставих въпроса по най-хитрия начин. И понеже той е изключително умен човек, и либералните му убеждения не са толкова силни колкото са търговските, в края на краищата прояви готовност да ни оказва определени услуги. Той разбира колко много може да изгуби, ако подходим с твърда ръка към революционните му напъни и като добър банкиер, се ужасява от думата банкрут. Така че е готов да ни сътрудничи, при условие, че всичко се извършва дискретно. Ще ни държи в течение на всички ходове на Прим и агентите му, на които ще продължава да отпуска средства, но отсега нататък ние ще знаем точно на кого и за какво.

Естествено, той поставя няколко условия. Първото е да сме в течение само вие и аз. Другото условие е да получава известна финансова компенсация. На човек като него не са му достатъчни тридесет сребърника, така че иска концесията, за която ще се вземе решение в края на месеца, за сребърните мини в Мурсия, от които са особено заинтересовани както той, така и банката.

По мое мнение, сделката е изгодна за правителството и за Короната, защото нашият човек поддържа отлични отношения с Прим и приближените му, а Либералният съюз го счита за един от основните си стълбове в Мадрид.

Темата има още много страни, но те не могат да бъдат изчерпани в писмена форма. Ще добавя само, че по мое мнение Касорла Лонго е умен и амбициозен. На разумна цена той ще бъде нашият агент, инфилтриран в самото сърце на заговора.

Тъй като не считам за благоразумно да споменавам темата по време на утрешния съвет, ще бъде уместно Ваше превъзходителство и аз да обсъдим въпроса насаме.

Приемете учтивите ми поздрави,

Хоакин Вайеспин Андреу

Мадрид, 4 ноември (единствен екземпляр)

Хайме Астарлоа привърши с четенето и мълчаливо поклати глава.

— Значи това е бил ключът към всичко... — промълви най-последва чутото.

Адела де Отеро го гледаше неподвижно, следейки реакциите му със смръщени вежди.

— Това е ключът — потвърди тя с въздишка, сякаш съжаляваше, че учителят по фехтовка е стигнал до последното кътче на загатката. — Надявам се, че сте доволен.

Старецът изгледа младата жена странно, изненадан, че още е там.

— Доволен? — сякаш опита вкуса на думата и той не му хареса. — Много е тъжно удовлетворението, което може да се намери във всичко това... — вдигна писмото с два пръста и леко го размахна. — И предполагам, че сега ще ме молите да ви дам този лист... Нали не греша?

На светлината на лампата в очите на младата жена затанцува пламъче. Адела де Отеро протегна ръка.

— Моля ви.

Хайме Астарлоа я изгледа внимателно и още веднъж се възхити на характера ѝ. Стоеше там, в сумрака на стаята, изправена пред него и изискваше съвсем хладнокръвно да ѝ предаде писменото доказателство, в което се съдържаха името на човека, отговорен за тази трагедия.

— Нима мислите и мен да убиете, ако не изпълня желанието ви?

Подигравателна усмивка премина по устните на Адела де Отеро. Погледът ѝ беше като на змия, която хипнотизира плячката си.

— Не съм дошла да ви убия, дон Хайме, а да стигнем до някакво споразумение. Никой не смята за необходимо вие да умрете.

Учителят по фехтовка повдигна едната си вежда, сякаш думите ѝ го бяха разочаровали.

— Не мислите да ме убиете? — изглежда разсъждаваше сериозно над въпроса. — По дяволите, доня Адела! Това е много любезно от ваша страна.

Устата на младата жена се изкриви в нова усмивка, по-скоро закачлива, отколкото злобна. Дон Хайме почувства, че тя внимателно подбира думите си.

— Това писмо ми е необходимо, учителю.

— Помолих ви да не ме наричате така.

— Необходимо ми е. Както знаете, отидох твърде далеко заради него.

— Знам. Бих казал, че много добре знам. Мога да го потвърдя.

— Умолявам ви. Все още не е късно.

Старецът я погледна иронично.

— За втори път ми казвате, че още не е късно, но не мога да разбера за какво — погледна листа, който държеше в ръка. — Човекът, за когото става дума в това писмо, е истински подлец, мошеник и убиец. Надявам се да не поискате от мен да участвам в прикриването на престъпленията му. Не съм свикнал да бъда оскърбяван, още по-малко по това време на нощта... Знаете ли какво?

— Не. Кажете.

— В началото, когато не знаех какво се е случило, когато видях вашия... онзи труп на мраморната маса, реших да отмъстя за смъртта на Адела де Отеро. Затова тогава не казах нищо на полицията.

Тя го погледна замислена. Усмивката ѝ стана по-нежна.

— Благодаря ви — в гласа ѝ прозвуча далечен отзвук на откровеност. — Но сега виждате, че не се налага каквото и да било отмъщение.

— Мислите ли? — този път дойде ред на дон Хайме да се усмихне. — Грешите. Има още хора, за които трябва да се отмъсти. За Луис де Аяла, например.

— Той беше използвач и изнудвач.

— Агапито Карселес...

— Дребна душа. Погуби го алчността му...

Сивите зеници на учителя по фехтовка се заковаха в жената с безкрайна студенина.

— Онова нещастно момиче, Лусия... — каза бавно. — И тя ли заслужаваше да умре?

За първи път Адела де Отеро отклони поглед от дон Хайме. И когато заговори, го направи много предпазливо.

— С Лусия беше неизбежно. Моля ви да ми повярвате.

— Естествено. Вашата дума ми е достатъчна.

— Говоря ви сериозно.

— Разбира се. Би било непростимо предателство човек да се усъмни във вас.

Между двамата се възцари потискащо мълчание. Тя беше навела глава и привидно внимателно съзерцаваше собствените си ръце, кръстосани в скута. Двете черни панделки на шапката падаха върху голата ѝ шия. Против волята си, учителят по фехтовка си помисли, че дори като превъплъщение на дявола, Адела де Отеро продължаваше да бъде влудяващо красива.

След малко младата жена вдигна лице.

— Какво мислите да правите с писмото?

Хайме Астарлоа вдигна рамене.

— Колебая се — отговори простиичко. — Не знам дали да отида право в полицията или преди това да мина през дома на благотеля ви и да му забия една педя стомана в гърлото. Да не вземете да ми кажете сега, че ви е хрумнала по-добра идея.

Долната част на роклята ѝ от черна коприна прошумоля леко, плъзгайки се по килима. Тя се приближи до учителя и той усети съвсем близо аромата на розова вода.

— Имам по-добра идея — сега младата жена го гледаше в очите, с предизвикателно вдигната брадичка. — Имам предложение, което не може да отхвърлите.

— Грешите.

— Не — сега гласът ѝ беше топъл и мек като мъркането на красива котка. — Не греша. Винаги има нещо скрито... Не съществува мъж, който да няма цена. Аз мога да платя вашата.

Пред смаяните очи на дон Хайме, Адела де Отеро вдигна ръце и разкопча първото копче на роклята. Учителят по фехтовка почувства как гърлото му внезапно пресъхна, докато съзерцаваше заплепен теменужените очи, които не се откъсваха от неговите. Тя разкопча и второто копче. Зъбите ѝ — бели и съвършени — блестяха леко в полумрака.

Той понечи да се отдалечи, но теменужените очи сякаш го бяха хипнотизирали. Най-сетне успя да отклони поглед, но остана прикован в съзерцанието на голата шия, ключиците, загатнати под кожата, сладострастното туптене на матовата плът, която се спускаше в лек триъгълник между гърдите на младата жена. Гласът отново прошепна нежно:

— Зная, че ме обичате. Винаги съм го знаела, от самото начало. Може би всичко щеше да бъде различно, ако...

Думите угаснаха. Хайме Астарлоа беше затаил дъх и усещаше как се носи далеко от действителността. Чувстваше на устните си близкия дъх. Устата ѝ, отворена като кървяща рана, беше пълна с обещания. Тя разпусна връзките на корсета. Пръстите ѝ развързваха лентите. После, неспособен да издържи на съблазната, учителят по фехтовка почувства ръцете на младата жена, които търсеха неговата ръка. Докосването ѝ сякаш изгаряше плътта му. Адела де Отеро бавно постави дланта му на голите си гърди. Там плътта туптеше, топла и млада, и дон Хайме потръпна от почти забравеното усещане, от което мислеше, че се е отказал завинаги.

Простена и притвори очи, оставяйки се на сладката отмала, която го упойваше. Тя се усмихна кротко, с необичайна нежност, пусна дланта му и вдигна ръце, за да свали шапката си. Бюстът ѝ леко се повдигна и учителят по фехтовка доближи устни, много бавно, докато почувства страстната нежност на тези красиви голи гърди.

Светът остана някъде далеч. Съществуваха само неясен прилив на далечно море, което едва достигаше брега на пустия плаж, а звукът му потъваше в далечината. Не съществуваха нищо, освен безкрайното пространство, светло и сияйно, едно пълно отсъствие на действителност, на угрисване, дори на усещания... Отсъствие толкова цялостно, че липсваше дори страст. Единственият тон, монотонен и непрекъснат, беше стонът на забравата, шепотът на самота, дълго време потискан, който се появи на устните на стария учител при допира с плътта ѝ.

Изведнъж нещо в приспаното му съзнание извика, сякаш бдителен страж, останал нащрек. Сигналът се забави няколко секунди, докато си отвори път до двигателя на волята му. Щом усети чувството за опасност, Хайме Астарлоа вдигна очи, за да погледне лицето на младата жена. И тогава потръпна, като че през тялото му мина ток. Ръцете ѝ бяха заети със свалянето на шапката, а очите ѝ блестяха като горящи въглени. Устата ѝ беше свита в напрегната гримаса, която белегът в ъгъла превръщаше в сатанинско изражение. Чертите ѝ бяха сгърчени от невероятно съсредоточаване, което се беше запечатало незаличимо в паметта на учителя по фехтовка: това беше изражението на Адела де Отеро, когато се готвеше да се хвърли в атака, за да нанесе жесток и окончателен удар.

Дон Хайме отскочи назад, неспособен да потисне тъжния си вик. Тя беше оставила шапката да падне и в дясната си ръка държеше дългата игла, с която я беше закрепила за косата си, готова да я забие в тила на мъжа, който секунда преди това беше паднал на колене пред нея. Старият учител отстъпи, препъвайки се в мебелите на стаята и усети как кръвта във вените му замръзва. После, парализиран от ужас, видя как тя отметна глава назад и зловещият ѝ смях отекна като погребален звън.

— Горкият учител — думите излязоха бавно от устата на жената, лишени от интонация, сякаш се отнасяха за трето лице, чиято съдба ѝ е безразлична. В тях нямаше нито омраза, нито презрение, а само студено и искрено състрадание. — Наивен и доверчив до последния миг, нали?... Мой бедни стари приятелю!

Изсмя се отново и погледна дон Хайме с любопитство. Изглеждаше заинтересована сякаш искаше да разгледа подробно разстроения израз, който ужасът беше изписал върху лицето на учителя по фехтовка.

— От всички герои в тази драма, вие господин Астарлоа, се оказахте най-доверчивият, най-сърдечният и най-достойният за съжаление — думите бавно се отронваха в тишината. — Всички, живи и мъртви, ви разиграваха напълно съзнателно. А вие — както в слабите комедии, с вашия остарял морал, преодолял изкушението — в ролята на измамения съпруг, който научава последен. Погледнете се, ако можете. Вземете огледало и ми кажете къде е сега цялата ви гордост, самоувереност, самодоволство. За какъв, по дяволите, се мислехте?... Добре, наистина всичко беше трогателно. Можете, ако искате, да си изръкопляскате още веднъж, за последен път, защото вече е време да спуснем завесата. Време ви е да си починаете.

Докато говореше, Адела де Отеро се обърна, без да забързва движенията си, към масичката, на която стояха револверът и шпагата и взе последната, след като хвърли на земята вече ненужната игла за шапка.

— Въпреки наивността си, вие сте благоразумен човек — каза тя, докато гледаше стоманеното острие сякаш оценява качествата му. — Затова разчитам, че ще разберете положението. В цялата тази история аз само изпълнявах ролята, отредена ми от Съдбата. Гарантирам ви, че не съм вложила нито частица злоба повече от необходимата, но такъв е

животът... Животът, от който вие винаги сте се опитвали да стоите настрана и който днес, тази нощ, се промъкна неочаквано в дома ви, за да ви поиска сметка за грехове, които не сте извършили. Схващате ли иронията?

Продължаваше да се приближава, без да спира да говори, като сирена, която омайва с гласа си мореплавателите, докато корабът им се разбие в скалите. С едната ръка държеше газената лампа, а с другата — шпагата. Стоеше пред него непоколебима като ледена статуя и се усмихваше, сякаш вместо заплаха жестовете ѝ изразяваха любезна покана за мир и забрава.

— Трябва да си кажем сбогом, учителю. Без злоба.

Когато направи крачка напред, готова да забие шпагата, Хайме Астарлоа отново видя в очите ѝ смъртта. Едва тогава излезе от вцепенението си и си възвърна присъствието на духа достатъчно, за да отскочи назад, да обърне гръб и да избяга през най-близката врата. Намираше се в тъмната галерия за фехтовка. Тя беше по петите му, светлината на лампата освети стаята. Дон Хайме се огледа наоколо търсейки отчаяно някакво оръжие, с което да се защити от преследвачката си и успя да се добере единствено до шкафа с учебните рапири, всички с топче на върха. Помисли си, че по-лошо ще е да бъде с голи ръце и взе една от тях, но допира с дръжката му даде само слаба утеха. Адела де Отеро вече беше на вратата на галерията и огледалата умножиха светлината на лампата, когато тя се наведе, за да я сложи на пода.

— Подходящо място, за да разрешим нашия спор, учителю — каза тихо, успокоена от това, че рапирата в ръката на дон Хайме беше безопасна. — Сега ще имате възможност да се убедите колко надарена ученичка съм — пристъпи няколко крачки към него, с ледено спокойствие, без да се смущава ни най-малко за голата си гръд под разкопчаната рокля и зае боева стойка. — Луис де Аяла изпита върху себе си превъзходството на чудесния удар за двеста ескудос. Сега идва ред на създателя му... Ще се съгласите с мен, че това си има своето очарование.

Още не беше свършила да говори когато протегна ръка напред с изненадваща бързина. Хайме Астарлоа отстъпи, защитавайки се в четвърта и кръстоса заобления връх на оръжието си с острата шпага. Старите, познати фехтовални движения му върнаха полека-лека

изгубената самоувереност, измъкнаха го от ужасеното вцепенение, което го беше завладяло само до преди миг. Веднага разбра, че с учебната си рапира няма да може да нанесе никакъв сериозен удар. Трябваше да се ограничи до отразяването на колкото се може повече атаки, заемайки неизменно защитна позиция. Сети се, че в другия край на галерията има един затворен оръжеен шкаф с половин дузина бойни рапири и саби, но противничката му нямаше никога да му позволи да стигне до него. При всички случаи времето не стигаше, за да се обърне, да го отвори и да грабне някоя. А може и да успееше. Реши да се защитава и да отстъпва към другия край на салона, в очакване на удобна възможност.

Адела де Отеро изглежда беше отгатнала намеренията му и прегради пътя, като го притискаше към един ъгъл на салона, покрит с две огледала. Дон Хайме разбра намерението ѝ. Там, лишен от поле за действие, без възможност да отстъпва, щеше да бъде неизбежно прободен.

Тя се хвърляше в атаки, със смръщени вежди и стиснати в тънка линия устни, и откровено се опитваше да го принуди да се защитава с онази част от острието, която е най-близка до дръжката, а това силно ограничаваше движенията му. Хайме Астарлоа беше на три метра от стената и не искаше повече да отстъпва, когато тя му нанесе удар в ръката, който доста усложни положението му. Защити се, съзнаващ неспособността си да отвърне, както би го направил ако въртеше бойна рапира и Адела де Отеро осъществи с изключителна лекота завъртане на китката, променяйки посоката на върха, когато двете остриета се докосват и едното се насочва към тялото на противника. Нещо хладно разреза ризата на учителя по фехтовка и проникна от дясната му страна, между кожата и ребрата. Той отскочи моментално назад със стиснати зъби, за да сподави вика на ужас, който се бореше да излезе от гърлото му. Беше твърде абсурдно да умре така, от ръката на жена и то в собствения си дом. Отново застана в стойка и почувства топлата кръв, която напояваше ризата под мишницата му.

Адела де Отеро свали леко шпагата, спря, за да поеме дълбоко дъх и го погледна злобно.

— Не беше зле, нали? — попита с игриво пламъче в очите. — Нека сега да преминем към удара за двеста ескудос, ако нямате нищо против... За бой!

Отекна звукът на стоманата. Учителят по фехтовка знаеше, че е невъзможно да се защити с рапира, чийто връх не може да заплашва противника. От друга страна, ако той се опитва непрекъснато да прикрие горната си част срещу този вид конкретна атака, Адела де Отеро можеше да се възползва и да му нанесе друг, различен удар, нисък, също с фатален резултат. Намираше се в задънена улица и усещаше, че стената зад гърба му е много близо — с крайчеца на окото можеше да види огледалото вляво. Реши, че единственият му изход е да се опита да обезоръжи младата жена или непрекъснато да я атакува в лицето, където оръжието му можеше да нанесе удар, въпреки че беше със заоблен връх.

Избра първия вариант, който беше по-лесен за изпълнение, като остави ръката свободна и пренесе тежестта на лявото бедро. Изчака Адела де Отеро да атакува на четвърта, защити се, обърна ръка към върха на шпагата и нанесе камшичен удар с твърдата част на рапирата си по противниковото острие, за да се увери отчаян, че младата жена не отстъпва. Тогава атакува без особена надежда над ръката от четвърта, застрашавайки лицето ѝ. Ударът му се получи малко къс и топчето се доближи едва на няколко сантиметра, но беше достатъчно, за да я накара да отстъпи една крачка.

— Я виж ти — каза младата жена със зловна усмивка. — Значи господинът иска да ме обезобрази... В такъв случай, ще трябва да приключим бързо.

Смръщи вежди и устните ѝ се свиха в гримаса на дивашка радост докато, стъпвайки здраво, дон Хайме ѝ нанесе лъжлив удар, който го принуди да свали рапирата си на пета. Разбра грешката си на средата на движението, преди тя да раздвижи китка, за да се хвърли в решителната атака и успя единствено да препречи с лявата ръка противниковото острие, което се беше насочило към гърдите му. Отклони го с удар по фланга, и усети как острата шпага разреза дланта на ръката му. Тя веднага дръпна оръжието от страх учителят да не го грабне и да ѝ го отнеме, а Хайме Астарлоа погледна за миг окървавените си пръсти, преди да застане отново в стойка, за да отблъсне новата атака.

Внезапно по средата на движението учителят по фехтовка усети малък лъч на надежда. Беше нанесъл нов удар, застрашавайки лицето на младата жена, което я принуди да се защити леко на четвърта.

Докато заставаеше отново в стойка, инстинктът на Хайме Астарлоа му подшушна с мимолетността на светкавица, че там, само за миг, се беше отворила една дупка, един мъртъв темп, който откриваше лицето на Адела де Отеро само за секунда и интуицията, а не очите му, беше доловила за първи път наличието на това слабо място. В следващите няколко мига тренираните професионални рефлексии на стария учител по фехтовка се задействаха автоматично с хладната точност на часовников механизъм. Забравил неизбежната опасност, с напълно избистрен ум след внезапното просветление, осъзнал, че не разполагаше нито с време, нито със средства, за да се убеди напълно, реши да повери живота си на дългия си опит на фехтувач. И докато започваше за втори и последен път движението, все пак успя да запази необходимото спокойствие, за да разбере, че ако сгреша, няма да му се удаде възможност да съжалява за грешката си.

Пое дълбоко дъх, повтори движението по същия начин, като предишния път и Адела де Отеро, сега по-уверено, се защити на четвърта в леко форсирана позиция. И тогава, вместо да застане веднага в стойка, както би било логично, дон Хайме само се престори, че ще го направи и в същото време повтори удара си в същото движение, пресегна се над ръката на младата жена, отметнал назад глава и рамене, и насочи заобления връх нагоре. Острието се плъзна леко, без да срещне съпротива и металното топче, което предпазваше върха на рапирата влезе през дясното око на Адела де Отеро и потъна до мозъка.

Четвърта. Четвърта защита. Сгъване на четвърта над ръката. В напад.

Съмваше. Първите лъчи на слънцето се процеждаха през процепите на затворените капаци и сияйната им следа се умножаваше до безкрай в огледала на галерията.

Трета. Трета защита. Атака на трета над ръката.

По стените имаше стари колекции с оръжия, където спеше вечен сън осъдена на забрава ръждива стомана. Меката златиста светлина, която осветяваше салона, вече не можеше да изтръгне блясък от старите гардове, потънали в прах, потъмнели от времето, нащърбени от някогашни белези.

Четвърта в напад. Полукръгова защита. Атака на четвърта.

Няколко пожълтели дипломи висяха на една стена в разкривени рамки. Мاستилото, с което бяха написани, беше избеляло. Ходът на годините го беше превърнал в бледи следи, които едва можеха да се разчетат върху пергамента. Бяха подписани от мъртви мъже преди много години в Рим, Париж, Виена, Санкт Петербург.

Четвърта. Раменете и главата назад. Четвърта ниска.

На пода имаше захвърлена шпага с блестяща дръжка от полирано сребро, изтъркана от употреба, където се виеха фини арабески до красиво гравирания девиз: *Към мен.*

Четвърта над ръката. Първа защита. В напад от втора.

На избелелия килим имаше газена лампа, която вече едва гореше, почти без пламък. Изгорелият фитил димеше и пращеше. До лампата беше проснато тялото на красива жена, облечена в черна копринена рокля, а под неподвижния ѝ тил, до косите, събрани със седефена шнола с формата на орлова глава, имаше локва кръв, която беше напоила края на килима. Отразеният тънък лъч светлина изтръгваше от нея меки червеникави отблясъци.

Четвърта навътре. Четвърта защита. Атака на първа.

В един тъмен ъгъл на салона, върху стара еднокрака кръгла маса от орехово дърво, блестеше тънка ваза от гравиран кристал, в която беше клюмнала увехнала роза. Сухите листа на цвета ѝ, пръснати по масата, смачкани и патетични, представляваха миниатюрна картина на упадъчна меланхолия.

Втора навън. Противникът се защитава в осма. Атака на трета.

От улицата се носеше далечен шум, подобен на напора на морска буря, когато пяната се разбива бясно в скалите. През капациите се чуваха приглушени викове. Хората се радваха на новия ден, който им носеше свобода. Ако някой се вслушаше внимателно, би доловил съдържанието на виковете: говореха за кралицата, която заминава в изгнание, и за справедливи мъже, които идват отдалеко със своите смачкани куфари, пълни с надежда.

Втора навън. Осма защита. Атака на четвърта над ръката.

Чужд на всичко това, в галерията, в която времето беше спряло своя ход и останало неподвижно и невъзмутимо като предметите, които пазеше в своята тишина, един старец стоеше прав пред голямо

огледало — слаб и спокоен, с леко гърбав нос, открито чело, бяла коса и сиви мустаци. Беше по риза и голямото кафеникаво петно засъхнала кръв от едната страна на гърдите му сякаш не го притесняваше. Стойката му беше достолепна и горда. В дясната ръка държеше с изящна непринуденост рапира с италианска дръжка. Краката му бяха леко сгънати и бе вдигнал лявата си ръка под прав ъгъл спрямо рамото, отпуснал китката напред в изчистения стил на стар фехтувач, без да обръща внимание на дълбоката рана, която пресичаше дланта му. Сравняваше се мълчаливо със собственото си отражение, съсредоточен в движенията, които изпълняваше, докато бледите му устни сякаш ги изреждаха беззвучно, повтаряйки последователността — отново и отново, методично, без умора. Потънал в мислите си, той се опитваше да си спомни нещо, подреждайки в съзнанието си — чуждо на цялата Вселена наоколо — всички етапи, които, навързани в абсолютна последователност, с математическа точност, сега вече го знаеше, водеха до най-съвършения удар, роден от човешкия ум.

Ла Навата, юли 1985

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.